Punkt i protokollet PR 34/2017 rd

Plenum

Tisdag 4.4.2017 kl. 14.03—20.53

2. Interpellation om regeringens social- och hälsovårdsreform
Interpellation IP 2/2017 rd

Enda behandling

Talman Maria Lohela: Ärende 2 på dagordningen presenteras för enda behandling. Nu besvaras ledamot Tuula Haatainens m.fl. interpellation IP 2/2017 rd om regeringens social- och hälsovårdsreform. Efter statsrådets svar och ledamot Tuula Haatainens anförande förs interpellationsdebatten som en snabbdebatt, där gruppanförandena får vara högst 5 minuter långa. Övriga inlägg som ledamöterna anmält sig för på förhand hålls i gruppanförandeordning och de får vara högst 5 minuter långa. Talmanskonferensen rekommenderar att även inlägg som hålls efter snabbdebatten är högst 5 minuter långa. Dessutom ger jag enligt eget övervägande ordet för repliker som får vara en eller två minuter långa.

Debatt

14.04 **Perhe- ja peruspalveluministeri Juha Rehula:** Arvoisa rouva puhemies! Sipilän hallitus on tekemässä historiallista uudistusta sosiaali- ja terveydenhuollon rakenteiden saattamisesta kestävälle pohjalle. Tämä hallitus on pidemmällä kuin yksikään aikaisempi. Uudistus on tehtävä tässä ja nyt. Se tehdään nyt. Mittava uudistuksen järjestämiseen liittyvä lakipaketti on jo eduskunnan käsittelyssä. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämis- ja rahoitusvastuu saa kauan kaivatut vahvemmat harteet, kun järjestäjien määrä vähenee merkittävästi, nykyisestä lähes kahdestasadasta kahdeksaantoista. Osana sote-muutosta vahvistetaan asiakkaan valinnanvapautta. Tämä varmistaa hoidon ja palvelun onnistumista ja parantaa johtamista sekä sitä kautta myös kustannustehokkuutta. Meidän on tuotava ihminen, asiakas, palvelujen keskipisteeksi hallintolähtöisen ajattelun sijaan.

Aina kun luodaan uutta, herää kysymyksiä ja huolia. On huolia, jotka jaamme yhdessä ja joihin on etsitty aktiivisesti ratkaisuja. Valmistelussa niihin on löytynyt myös vastauksia. Nyt tehdään todella merkittävää uudistusta. Suhtaudumme vakavasti viime keskiviikkona päättyneen lausuntokierroksen palautteisiin. Olemme halunneet tarkastella tekijöitä, joilla tehdään varmasti suomalaisille hyvä valinnanvapaus, joka alkaa vuonna 2019.

On kuitenkin mörköjä, joita oppositio maalaa tarkoitushakuisesti ja värittää turhan räikein mustin värein. Toivon, että tämän päivän keskustelu hälventäisi turhia pelkoja ja tarjoaisi vastauksia niille, jotka aidosti kantavat huolta sosiaali- ja terveydenhuoltomme tulevaisuudesta. Hallitus toimii vastuullisena tulevaisuudesta huolehtijana.

Oppositio unohtaa arvostelussaan nykytilan käytännössä kokonaan. Mikäli mitään ei tehdä, palvelut jatkavat hitaasti rapautumistaan. Eriarvoisuus muun muassa hoitoonpääsyssä lisääntyy, [Riitta Myller: Kuka on sanonut, että mitään ei tehdä?] ja hoitoalan ammattilaisia on yhä vaikeampi saada riittämään palvelutilanteisiin tarpeiden mukaisesti.

Punkt i protokollet PR 34/2017 rd

Arvoisa rouva puhemies! Oppositio nostaa tänään käsiteltävässä välikysymyksessään esiin ensimmäisenä kysymyksenä sen, miten uudistuksella varmistetaan ihmisten ja alueiden välisten terveys- ja hyvinvointierojen kaventuminen. Kysymys on tärkeä.

Keskeistä uudistuksessa on perusterveydenhuollon ja sosiaalihuollon vahvistaminen sekä sosiaali- ja terveyspalvelujen nivominen yhteen sujuviksi palveluketjuiksi. Vaikutusarviointien mukaan nämä toimet ovat keskeisiä hyvinvointi- ja terveyserojen kaventamisessa. Uudistus luokin hyvät mahdollisuudet kaventaa tehokkaasti hyvinvoinnin ja terveyden eroja nykytilaan verrattuna.

Hallituksen esityksessä sote-järjestämisuudistukseksi on periaatteellisesti merkittävä ja laaja rahoituksen uudistus, uudistus, joka perustuu tutkittuun tietoon. Esitys luo paremmat rahoitukselliset puitteet yhdenvertaiseen palveluihin pääsyyn. Valinnanvapaus ei tätä muuta, minkä tueksi on olemassa ihan viimeisintä tutkimustietoa. Ruotsista Lundin yliopistossa on valmistunut tutkimus, joka osoittaa, että Ruotsissa niiden maakäräjien alueella, jotka käyttävät palvelutarveindeksiin sidottua valinnanvapaustuottajien korvausta eli henkilökohtaiseen hyvinvointiriskiin perustuvaa kapitaatiota, on terveyskeskuksia perustettu juuri alhaisten sosioekonomisten indikaattorien alueille. Palveluiden saatavuuden tasaarvoisuus hyvinvointierojen näkökulmasta on täten parantunut. Tämä on merkittävä tulos. Lausuntokierroksen jälkeen päivitetyt muutokset perustuvat tälle mallille. On siis faktaa, että valinnanvapaus on tällä hallituksen valitsemalla tuottajien korvausmallilla omiaan kaventamaan hyvinvointi- ja terveyseroja palvelujen saatavuuden osalta. [Ben Zyskowicz: Näin se on!]

Arvoisa rouva puhemies! Sote-uudistuksen toimeenpanon vaiheistamista on toivottu laajasti. Muun muassa tietojärjestelmien toimivuus on puhuttanut. Lausuntopalautteen antajista suuri osa katsoi, että siirtymäsäännökset eivät lakiluonnoksessa ole uudistuksen tavoitteiden saavuttamisen kannalta tarkoituksenmukaisia.

Jo lausunnolla olleessa lakiluonnoksessa oli vaiheistusta, ja palautetta on kuultu. Haluamme varmistaa, että niin suomalaiset pk-yritykset kuin maakunnatkin pääsevät mukaan tuottamaan suomalaisten tarvitsemia palveluita. Toimeenpanoon tulee tarkoituksenmukainen vaiheistus, joka mahdollistaa ihmisen valinnanvapauden toteutumisen. [Ben Zyskowicz: Hyvä!]

Pääsääntö on, että valinnanvapaus tulee käyttöön vuoden 2019 alussa. Maakuntien valmistelutilanteet ovat erilaisia. Pääsääntö on, että valinnanvapauslaki astuu siis voimaan 1.1.2019. Maakuntien erilaisuudesta johtuen ensimmäiset maakunnat saavat mahdollisuuden aloittaa jo puolta vuotta tuota 1.1.2019 aikaisemmin eli etuajassa, osa maakunnista aloittaa puoli vuotta jäljessä, hitaimmat tulevat saamaan painavista syistä lisäaikaa. Pykälät viimeistellään näiden linjausten pohjalta ja täsmällisesti esitellään eduskunnalle, kun hallituksen esitys on täällä käsittelyssä. [Välihuutoja]

Uudistuksen voimaantulossa ja koko valinnanvapauden lisäämisessä sosiaali- ja terveyspalvelujärjestelmässämme on osaltaan olennaista se, että tieto kulkee toimijalta toiselle. Asiakkaiden tietojen on oltava eri ammattilaisten sekä kansalaisten itsensä käytettävissä riittävän reaaliaikaisesti ja tietoturvallisesti. Tietojärjestelmiin tehdäänkin merkittävät investoinnit. Jatkuvuuden turvaaminen on ensisijaista. Valtiovarainministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön johdolla on jo perustettu projektiorganisaatio tätä tarkoitusta varten. Projektiorganisaatiossa tehdään tiekartta tietojen integrointiin nykyisistä järjestelmistä niin sanottuun Kanta-alustaan ja maakunnan tietojärjestelmiin. Koko mittava tietojärjestel-

mäuudistus tulee viemään vuosia. Perustavanlaatuinen tiedonkulku on kuitenkin mahdollista varmistaa suunnitellussa aikataulussa.

Sote-palvelutuotannon yhtiöittämisvelvoite on aihepiiri, joka herättää paljon keskustelua, tunteita ja jota käytetään myös erittäin tarkoitushakuisesti erilaisten mörköjen maalailuun.

Yhtiö on käyttökelpoinen organisaatiomuoto. Yhtiöittämällä voidaan selkeimmin varmistaa vaikuttavuuden ja kulujen vertailtavuus ja läpinäkyvyys. Se helpottaa merkittävästi kilpailuneutraliteetin toteuttamista. Kilpailuneutraliteettia tarvitaan, kun yksityisiä yhtiöitä otetaan mukaan tuottamaan julkisesti rahoitettuja palveluja. Huomattavaa on, että velvoite lisää myös julkisten tuottajien yhtiöiden läpinäkyvyyttä. Yhtiö on käytännön kokemusten perusteella joustavampi toimintamuoto esimerkiksi maakuntaorganisaatioon verrattuna, ja sen avulla toiminta voidaan järjestää täten tehokkaammin. [Eduskunnasta: Entä kansanvalta?]

Yhtiöittämisvelvollisuus riippuu valitusta kansallisesta mallista. Nyt valitussa mallissa yrityksillä on oikeus edellytysten täyttyessä ilmoittautua suoran valinnan palvelujen tuottajaksi ja yksilöllä on puolestaan oikeus valita julkisen ja yksityisen tuottajan väliltä. Tässä mallissa EU-oikeus siis edellyttää yhtiöittämistä. Paljon viljelty väite on, että yhtiöittämismalli rikkoisi meillä eri puolilla Suomea rakennetut ja hyvin toimivat mallit, kuten Eksoten Etelä-Karjalassa, Siun soten Pohjois-Karjalassa, Kainuun hyvät käytännöt tai Keski-Pohjanmaan Soiten. Sellaiseen tulevaisuuteen emme ole menossa, jossa pitäisi luopua niistä hyvistä käytännöistä, joita eri kuntayhtymämalleissa on vuosien varrella rakennettu. On muistettava, että asiakkaan näkökulma on tulevaisuuden uudessa mallissa se kaikkein tärkein. Se voidaan parhaiten turvata myös erikoistumisen mahdollistavassa monituottajaverkostossa, jollaista olemme nyt rakentamassa. Tästä on vaikutusarvioinnissa saatu tutkimusnäyttöä.

Oppositio esittää kysymyksessään huolensa keskussairaaloiden päivystyksen jatkuvuudesta ja henkilökunnan riittävyydestä yhtiömallissa. On huomattava, että kaikkea erikoissairaanhoidon osaamista ei suinkaan viedä yhtiöihin, valtaosa säilyy maakunnan toimintana. Maakunnan liikelaitoksella ja yhtiöillä voi olla yhteistä henkilökuntaa. Tämä turvaa osaltaan henkilöstön liikkuvuutta, riittämistä ja osaamisen ylläpitoa.

Yhtiöittämisen supermöröksi on noussut pelottelu sillä, että yhtiömalli ja neuvolat eivät sovi yhteen. Tässäkin on nähtävä metsä puilta. Neuvolat ovat nyt ja tulevaisuudessa yksi suomalaisen kansanterveystyön ja ennaltaehkäisevän työn kruununjalokivistä. Neuvolat ovat osa vahvistuvien ja uudistuvien lasten ja perheiden palvelujen kokonaisuutta. Olennaista on kehittää neuvolajärjestelmää siten, että se vastaa ajan vaatimuksiin, toimii asiakaslähtöisesti sekä turvaa eniten apua tarvitsevien palvelut ja mahdollistaa myös uudistumisen innovaatioiden kautta. Neuvolat ovat jatkossakin maakuntien järjestämiä, verovaroin rahoitettuja julkisia palveluita. Maakunnat päättävät, miten organisoituina neuvolat parhaiten toimivat asiakaslähtöisesti ja toteuttavat yhteensovitetut perheiden palvelut. Neuvolat voivat toimia edellytykset täyttävissä sosiaali- ja terveyskeskuksissa tai maakunnan liikelaitoksessa maakunnan oman päätöksen mukaisesti. Tärkeää on, että neuvolatoiminta on siellä, missä muutkin ihmiset ovat asioimassa. Neuvolapalveluiden on oltava saatavilla matalalla kynnyksellä, ja perhepalveluista on luotava vahvan järjestäjän johdolla eheä kokonaisuus. Hallitus kehittää tätä varten perhekeskusmallia ja perhekeskusten verkostoa.

Arvoisa puhemies! Valinnanvapaustuottajille voidaan asettaa erityisiä kielellisiä vaatimuksia. Niillä varmistetaan, että kielilain vaatimukset ja muut kielelliset oikeudet toteutuvat myös arjessa, eivät vain paperilla.

Arvoisa puhemies! Malli estää myös tehokkaasti rusinoiden noukkimisen pullasta. Asiakasvalinta on lailla kielletty. Tuottajien korvausmalli ei kannusta asiakasvalintaan, ja uusien tietojärjestelmien avulla yrityksiä voidaan jatkossa valvoa reaaliaikaisesti. Korvausmalliin on otettu säännökset, jotka luovat mahdollisuuden vahvaan taloudelliseen kannustimeen palveluintegraatioon. Nykyään tällainen kannustin puuttuu, mitä kriitikot eivät muista tai kehtaa mainita.

Terveys- ja hoivayritystoiminnan keskittymistä hillitään uudistuksessa eri tavoin, ja lausunnolla olleessa laissa oleva liukuva käyttöönotto mahdollistaa uusien, pienempien yritysten tulon palvelutuottajiksi. Asiakassetelijärjestelmä antaa niin olemassa oleville kuin uusille pienille ja keskisuurille yrityksille mahdollisuuksia toimia joko itsenäisesti tai vaikka osuuskuntamuodon kautta. Asiakas voi sen avulla valita pitkälti nykyiseen tapaan vaikkapa hyväksi havaitun ja tutun fysioterapeutin. Sote-palveluja tuottavien pienempien yritysten sekä järjestöjen ja niiden yhteiskunnallisten yritysten aseman turvaamiseksi markkinoilla työskentelee parhaillaan työ- ja elinkeinoministeriön alla toimiva työryhmä, joka selvittää erillisen kilpailusääntelyn tarvetta.

Viime aikoina on nostettu esiin huolia mutta myös ehdotuksia terveys- ja hoivayritysten veronmaksun varmistamisesta Suomeen. [Susanna Huovinen: Aivan!] Pidän tätä keskustelua — hallitus pitää tätä keskustelua — ja konkreettisia ehdotuksia erittäin tervetulleina. [Susanna Huovinen: No niin, hyvä!] Toimeton sen suhteen ei ole ollut hallituskaan. Valinnanvapauslain 45 §:ään on kirjattu verojalanjäljen avoimuussäännös, jota on lausuntokierroksen perusteella edelleen terävöitetty. Yhtiön verotettavan tulon määrä ja sen emoyrityksen nimi, verotuspaikka sekä tuotot, voitto ja tappio ennen veroja sekä verot tulevat julkisiksi. Lisäksi valtiovarainministeriössä käynnissä on yleinen veropohjan laajuutta koskeva ja aggressiivisen verosuunnittelun ja veronkierron mahdollisuuksia vähentävä työ.

Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen valinnanvapausmallissa hienoa on sosiaali- ja terveyspalveluiden integrointi yhteen ja tämän yhdistäminen ihmisen omiin mahdollisuuksiin vaikuttaa omaan elämäänsä ja omiin sote-palveluihinsa. Suomi täyttää 100 vuotta tänä vuonna. Maamme on ollut edelläkävijä demokratiassa ja vaikutusmahdollisuuksien antamisessa. Valinnanvapauslaki tulee olemaan hieno lahja 100-vuotiaalle Suomelle. Siinä vahvistamme asiakkaan asemaa, mutta mikä tärkeintä, vahvistamme lähellä ihmistä olevia perustason palveluita. Valinnanvapauslaki uudenaikaistaa kansanterveystyön ja rakenteellisen sosiaalityön puitteita samalla, kun palvelun kehittämiselle on jatkuvat kannusteet. Rahoitus perustuu henkilötason riskin huomiointiin, mikä estää tehokkaasti kermankuorinnan. 100-vuotias Suomi rakentaa tulevaisuuden sosiaali- ja terveydenhuoltoa jokaisen Suomessa asuvan parhaaksi. — Kiitos.

14.18 **Tuula Haatainen sd:** Arvoisa rouva puhemies! Me olemme valmiita yhdessä työskentelemään sote-uudistuksen tavoitteiden eteen Suomen täyttäessä 100 vuotta. Sote-uudistus on niin tärkeä asia, että sitä ei tule rakentaa yhdenkään yksittäisen poliittisen puolueen ideologian ympärille. Uudistuksen kantavana voimana pitäisi olla luottamus, joka syntyy vain parlamentaarisen valmistelun kautta.

Sipilän hallitus valitsi toisin. Se asetti poliittisen sopimuksen luottamuksen edelle, poliittisen sopimuksen, jossa hallituksen sisäisen kriisin kautta on sidottu yhteen markkin-

amalli ja maakuntamalli. Siitä härkäpäisesti kiinni pitämällä hallitus leikkii ihmisten terveydellä ja hyvinvoinnilla. Hallituksen muutokset aikatauluun ovat niin kosmeettisia, että ne eivät poista suuria huolia, jotka ovat yhteisiä asiantuntijoilla ja myös oppositiolla. Peruspalvelut, kuten terveyskeskukset, on tässä hallituksen esityksessä yhtiöitettävä ja laitettava kilpailemaan yksityisten yritysten kanssa asiakkaista.

"Valinnanvapausmalli ei edistä sote-uudistuksen alkuperäisiä tavoitteita — palveluiden integraatiota, terveyserojen kaventamista ja kestäviä kustannussäästöjä. Uudistuksen suunniteltu toteutusaikataulu on ilman valinnanvapausmalliakin liian tiukka, ja uudistuksen toimeenpanon porrastamista olisi syytä harkita." Näin ei totea oppositio, jota te syytätte pelottelemisesta. Näin toteaa valtiovarainministeri Petteri Orpon kotikaupunki Turku lausunnossaan hallituksen yhtiöittämisesitykseen. [Vasemmalta: Ohhoh!]

Arvoisa puhemies! Ihmiset toivovat sosiaali- ja terveyspalveluilta yksinkertaisia asioita: Hoitoon on päästävä jonottamatta. Asiakasmaksut eivät saa estää lääkäriinmenoa. Laadun on oltava kunnossa. Sosiaalipalveluiden on oltava aukottomia. Erityisesti lastensuojelusta, vanhuksista sekä vammaisista on pidettävä huolta. Näitä asioita ihmiset toivovat, ja näihin pitää sote-uudistuksella vastata.

Hallituksen sote-uudistuksessa ihminen on kuitenkin unohtunut ja tilalle on tullut yksityisten terveysjättien eduista huolehtiminen. Hallituksen esittämä yhtiöittäminen pilkkoo toimivat kokonaisuudet. Syntyy sekalainen joukko yhtiöitä, ja ihminen seilaa maksuseteleiden, asiakasseteleiden, budjettien ja suorien valintojen välillä. "Malli on monimutkainen, koska se johtaa massiiviseen määrään sopimuksia eri toimijoiden välillä." Näin lausuu sanatarkasti korkein hallinto-oikeus.

"Ehdotettu valinnanvapausmalli merkitsee perusterveydenhuollon vahvistamisen sijaan kokonaisvaltaisen perusterveydenhuollon alasajoa", toteaa aiheen huippuasiantuntija, Lääkäriseura Duodecim. Onko ministeri Rehula tietoinen siitä, että tällä esityksellä esimerkiksi Etelä-Karjalan Eksotessa joudutaan pilkkomaan hyvin toimivia omia palveluita? Vuosi sitten tässä salissa te, ministeri Rehula, totesitte itse: "Se olisi uutinen, jos sanoisin täältä aitiosta että Eksote pitää hajottaa. Eksotea ei pidä hajottaa." Kysynkin: miksi te sitten teette tällaisen esityksen, jossa Eksoten palvelut hajotetaan liikelaitoksiin, omiin ja vieraisiin yhtiöihin? [Susanna Huovinen: Ministerin kannattaisi kuunnella!] "Lakiehdotuksen mukainen malli luo kaaoksen moneksi vuodeksi ja vaarantaa väestön terveydenhuollon ja palveluiden saamisen", toteaa Eksote itsekin omassa lausunnossaan.

Arvoisa puhemies! Ihmisen arki on unohtunut etenkin asiakasmaksupolitiikassa. "Riskinä on asiakasmaksujen kasvu, mikä toteutuessaan uhkaa entisestään kasvattaa terveys-eroja, kun vähävaraisilla ei ole varaa hakeutua tarvitsemiensa palveluiden piiriin." Näin toteaa puolestaan yli 600 000 asukkaan kaupunki Helsinki. Jos taas asiakasmaksuja ei nosteta, joudutaan palveluja karsimaan. Sote-palveluiden sekavuudesta ja hatarasta rahoitusmallista kärsivät erityisesti eniten hoitoa tarvitsevat. Riskinä on, että terveimpiä ihmisiä ylihoidetaan ja eniten apua tarvitsevia alihoidetaan. "Esityksellä ei näyttäisi olevan mitään positiivista vaikutusta väestön hyvinvointi- ja terveyserojen kaventamiseen." Näin lausuu A-klinikkasäätiö. "Uudistus ei johda mitenkään automaattisesti terveyserojen pienenemiseen", jatkaa Valtion taloudellinen tutkimuskeskus VATT.

Arvoisa puhemies! Suurin ongelma tässä hallituksen sote-esityksessä on se, että julkinen valta korvataan markkinoiden vallalla. Hallitus väittää tavoittelevansa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä, mutta lääkkeeksi on valittu julkisten palveluiden heittäminen markkinoille kilpailemaan yksityisten hoivajättien kanssa. "Ehdotettu tapa toteuttaa perustason

ja eräiden erityistason palveluiden valinnanvapaus yhtiöittämisvelvollisuuden ja markkinamekanismien kautta on ristiriidassa sote- ja maakuntauudistukselle alun perin asetettujen tavoitteiden kanssa, jotka koskevat yhdenvertaisuutta, palveluiden integraatiota ja kustannusten hillintää." Näin toteaa — kuin yhdestä suusta — kaksi lausunnonantajaa: ministeri Rehulan kotikunta Hollola ja ministeri Risikon kotikunta Seinäjoki. [Vasemmalta: Ohhoh!] Näyttääkin siltä, että todellinen syy markkinavallan suosimiseen on lähinnä ideologinen. "Vaatimus kilpailluilla markkinoilla olevan julkisen tuotannon yhtiöittämisestä tulee aiheuttamaan maakunnille huomattavia haasteita ja aikataulullisia vaikeuksia", toteaa THL. "Julkisten palvelujen yhtiöittäminen lisää henkilöstön pelkoa työsuhteiden pirstoutumisesta ja työpaikkojen säilymisestä", jatkaa Sairaanhoitajaliitto. "Vaatimus kilpailuneutraliteetin noudattamisesta jättää kansalaisten perusoikeuksien turvaamisen taka-alalle", sanovat sosiaalialan korkeakoulutetut Talentiasta.

Arvoisa puhemies! Toisin kuin hallitus on väittänyt, esitetty markkinamalli ei tuota alueellista yhdenvertaisuutta, ei kavenna hyvinvointi- ja terveyseroja, ei vähennä osaoptimointia eikä satsaa ennaltaehkäisyyn. Verovaroista kustannettujen lääkärikäyntien, fysioterapiapalveluiden [Sari Sarkomaan välihuuto] ja neuvolareissujen täytyy olla siellä, missä ihmiset niitä tarvitsevat — myös harvaan asutuilla seuduilla. "Todennäköistä on, että terveydenhuollon markkinat syntyvät vain suuriin kaupunkikeskuksiin mutta eivät harva-alueille", toteaa 4 000 asukkaan Ranuan kunta. [Ben Zyskowicz: Eikös se ole hyvä, jos kerran markkinat on pahasta?] Esitetty markkinavalta ei näin ollen kannusta kokonaisuuksien hallintaan tai ennaltaehkäisyyn vaan osaoptimointiin. Miksi tämä sote-keskus panostaisi vaikka ennaltaehkäisevään lastensuojelutyöhön, kun kärjistyneistä ongelmista vastaa aina joku muu? "Hallituksen esitys uhkaa pirstoa ja hajottaa sosiaalityötä ja asiakkaiden saamaa palvelua", toteaa Sosiaalitoimen Sosiaalityöntekijät lausunnossaan. "Ennaltaehkäisevän toiminnan kehittämiseen liittyvät kannustimet jäävät kevyiksi", sanoo Kokkolan kaupunki.

Arvoisa puhemies! Hallitus ei ole kertonut, miten se turvaa pienten ja keskisuurten yrittäjien aseman uudistuksessa. Yrittäjien itsensäkin mukaan moni pk-yritys kaatuu liian koviin tietojärjestelmä- ja hallintokustannuksiin ja ajautuu fuusioitavaksi isompiin yhtiöihin. Tällä hetkellähän viiden suurimman yrityksen osuus on jo yli 70 prosenttia liikevaihdosta sote-alalla. Todellinen kilpailu jää kauaksi. "Suuremmilla toimijoilla on parempi neuvotteluvoima ja siten paremmat yhteistyöverkostot kuin pienemmillä toimijoilla ja mahdollisuus estää pienempien toimijoiden markkinoilletulo kieltäytymällä yhteistyösopimuksesta tai asettamalla hyvin korkean hinnan sopimuksille", toteaa VATT, Valtion taloudellinen tutkimuskeskus.

Hallitus on väittänyt, että markkinoille vieminen perustuu EU-lainsäädännön vaatimuksiin. Väite ei pidä paikkaansa. Missään Euroopassa ei ole toteutettu tällaista mallia. Ministeri Rehula, viittasitte Ruotsin malliin. Edes Ruotsissa ei ole palveluita pakkoyhtiöitetty maakunnissa.

Arvoisa puhemies! Ihmisten arvostama neuvolajärjestelmä on valittu kaikkien aikojen parhaaksi suomalaiseksi keksinnöksi. Se vertautuu innovatiivisuudessaan äitiyspakkaukseen, ja se on rakennettu parhaaseen tutkimustietoon nojaten kaikille täysin yhdenvertaisesti.

Arvoisa puhemies! Miksi hallitus ei käytä hyväkseen parasta tutkimustietoa ja valmistele uudistusta huolellisesti, kuten asiantuntijat ovat esittäneet? [Kokoomuksen ryhmästä: Näin tehdään!] "Lain voimaantulon aikataulu on erityisesti Uudenmaan mittasuhteiden

kannalta erittäin haastava. Nämä tekijät yhdessä muiden ongelmien kanssa voivat vaarantaa palvelujen jatkuvuuden ja potilasturvallisuuden Uudellamaalla", toteaa Uudenmaan liitto. Joka kolmas suomalainen asuu Uudellamaalla. "Asukkaat voivat jäädä jopa kaoottisen palvelujärjestelmän asiakkaiksi, kun valmistelua ei ehditä tehdä huolellisesti", sanoo THL.

Pääministeri Sipilä on sote-uudistuksen kritiikin edessä todennut, että esitykseen tehdään lausuntokierroksen jälkeen muutoksia ja vakavat puutteet korjataan. Tiistaina päättyi lausuntokierros, ja pääministeri ilmoitti pykälien valmistuvan viikossa. Viikonloppuna kerrottiin, että monien asiantuntijoiden korostamat perustuslakiongelmat on ratkaistu. Kysynkin: Onko hyvää valmistelua se, että tuhansien sivujen asiantuntijalausunnot kuitataan käsitellyiksi viikossa? [Sari Sarkomaa: Ei kuitattu!] Voidaanko koko suomalaisen sosiaali- ja terveydenhuollon peruskivi muuttaa tällaisella valmistelulla?

Arvoisa puhemies! Me olemme valmiita rakentamaan järjestelmän, jossa hyvinvointi- ja terveyserot kaventuvat ja hoitoonpääsy helpottuu. Onko hallitus valmis nyt kuuntelemaan ja kuulemaan, mitä kaikki varteenotettavat asiantuntijat tästä uudistuksesta lausuvat? Jos ei, palvelut heikkenevät, maksut nousevat ja eriarvoisuus kasvaa.

Arvoisa puhemies! Te hallituspuolueista väitätte, että oppositio pelottelee. Me emme pelottele. Me vetoamme vain asiantuntijoiden kritiikkiin, jonka yhteenveto on selvä. Tällaista uudistusta Suomessa ei tule tehdä.

Edellä olevan perusteella teen seuraavan epäluottamuslause-esityksen: "Eduskunta katsoo, että hallitus ei ole riittävästi huomioinut asiantuntijoiden näkemyksiä sote-uudistuksen valmistelussa eikä ole varmistanut, että esitys turvaisi suomalaisten oikeuden yhdenvertaisiin sosiaali- ja terveyspalveluihin. Tästä syystä eduskunta toteaa, että hallitus ei nauti eduskunnan luottamusta."

Puhemies Maria Lohela: Seuraavaksi ryhmäpuheenvuorokierros.

14.30 **Pekka Puska kesk** (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Suomalaisten terveys ja hyvinvointi ovat itsenäisyytemme aikana tavattomasti parantuneet. Olemme luoneet hyvän neuvolajärjestelmän, keskussairaalat ja terveyskeskukset sekä monipuolisen sosiaalihuollon. Järjestelmä on edelleen kansainvälisesti katsoen hyvä. Potilaat ja asiakkaat pääsääntöisesti arvostavat sitä. Samalla on tunnustettava, että ongelmat ovat lisääntyneet erityisesti peruspalveluissa, lääkäriin pääsyssä ja vanhustenhuollossa. Niiden syntyyn on useita syitä: kansalaisten lisääntyvät toiveet, lääketieteen kasvaneet mahdollisuudet, väestön ikääntyminen ja rahoituksen painopisteen muuttuminen. Ongelmana on myös epätasa-arvo palvelujen saannissa ja käytössä.

Niin Suomessa kuin muuallakin on viime vuosina valmisteltu erilaisia terveydenhuollon reformeja. Aiemmat yritykset ovat kaatuneet perustuslakiongelmiin, ja kansalaisten hämmennys on kasvanut. Ihmisiä kiinnostavat yleensä palvelut eivätkä niiden taustalla olevat hallintorakenteet.

Sipilän hallitus lähti rakentamaan uutta sotea maakuntapohjalle. Maakunnat muodostavat meillä luonnollisen alueen palvelujen järjestämiselle, erityisesti ajatellen uudistuksen pääasiaa eli ihmisten arjessa tarvitsemia peruspalveluja. Maakunnat voivat nykyisen monikanavaisen rahoituksen sijaan omilla päätöksillään turvata peruspalvelujen riittävän rahoituksen ja järjestämisen lähellä ihmisiä ja heidän toiveittensa mukaan. On hienoa havaita, että aiemmista kannoista poiketen eduskunnassa näyttää nyt vallitsevan huomattavan

suuri yksimielisyys hallituksen valitsemasta maakuntapohjasta. Keskustelu onkin siirtynyt monitahoisen ja mittavan uudistuksen yksityiskohtiin. Mutta kuten nobelisti Holmström sanoi uudistuksesta tässä salissa, "täytyy mennä eteenpäin".

Olisi poliittista propagandaa sanoa, että välikysymyksessä esitetyt huolet olisivat turhia. Virkamiehet ja hallitus ovat tehneet hartiavoimin töitä, jotta sotesta ja maakuntahallinnosta tulisi toimiva kokonaisuus. Sote-uudistuksen ja siihen liittyvän valinnanvapauden pitää täyttää perustuslain reunaehdot ja uudistukselle alun perin asetetut tavoitteet sekä olla toteuttamiskelpoinen.

Esitetty kritiikki suuntautuu erityisesti valinnanvapausmalliin ja yksityisiin palveluntuottajiin. On muistettava kaksi tähän liittyvää kiistatonta etua: yksityisten palvelujen ottaminen mukaan lisää asiakkaiden vaihtoehtoja ja tuo merkittävästi lisäkapasiteettia juuri peruspalveluihin. Useat kunnat eivät saisi tälläkään hetkellä järjestettyä riittäviä palveluja ilman kumppanuutta järjestöjen ja yritysten kanssa.

Haasteena on toki riittävä integraation turvaaminen, mutta maakunta voi turvata integraation omilla päätöksillään ja muun muassa rahoitusohjauksella. Ja mitä nopeammin saadaan rakennettua paremmat tietojärjestelmät, mukaan lukien sosiaalihuollon tietojärjestelmät, sitä vahvemmin voidaan integraatiota ohjata. Kansalaisten on saatava palvelut yhdeltä luukulta yhdistettynä tarvittavat sosiaali- ja terveyspalvelut. [Välihuutoja sosiaalidemokraattien ryhmästä]

Välikysymyksessä kysytään terveys- ja hyvinvointierojen kaventamisesta. On muistettava, että nämä erot syntyvät pääasiassa palvelujärjestelmän ulkopuolella ja ovat kansallisen terveyspolitiikan ja kuntiin jäävän hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen asioita. Sote-uudistuksen tavoitteena on vähentää eroja palvelujen saatavuudessa ja käytössä sekä vahvistaa lasten ja perheiden palveluja ongelmien ja syrjäytymisen torjunnassa. Henkilökohtainen asiakassuunnitelma ja budjetti ovat tärkeitä keinoja palveluja käyttävien ihmisten palvelujen parantamisessa.

Maakunnilla tulee olemaan varsin hyvät eväät päättää yksityiskohtaisemmin palvelujen järjestämisestä ja ohjauksesta koskien muun muassa yksityisten yritysten toimintaa, lähipalvelujen turvaamista ja kielellisiä oikeuksia. On erittäin tärkeää, että alueelliset erityispiirteet voidaan ottaa huomioon.

Neuvolat ovat sote-järjestelmämme kruununjalokivi. Hallituksen ratkaisu, jossa maakunnat saavat päättää neuvolatoiminnan järjestämisestä, on hyvä. Tämä mahdollistaa perhekeskukset, joita valmistellaan parhaillaan monessa maakunnassa neuvolan ympärille.

Valinnanvapauden käyttöönoton aikataulu olisi ollut kunnianhimoinen, mutta nyt turvataan maakuntien tilanteen huomioiva vaiheittainen käyttöönotto. Samalla on todettava, että uudistuksen valmistelu on varsin pitkällä monessa maakunnassa, kuten esimerkiksi Siun sote Pohjois-Karjalassa. [Riitta Myllerin välihuuto]

Arvoisa puhemies! Nyt on päätettävä, jatketaanko vuosien jahkailua vai pannaanko toimeksi. Palvelujen kehittämistarpeet eivät väisty, siksi emme voi painaa jarrua. Uudistukset on toteutettava siten, että ihmiset huomaavat hallinnon muutokset parantuneina palveluina, terveyskeskukset, sairaalat ja sosiaalitoimi jatkavat työtään. Niiden rinnalle tulee uusia palvelupisteitä, vanhustenhoitoa voidaan k ehittää vahvemmalla avopuolella, ja vaihtoehdot lisääntyvät.

Keskusta katsoo, että uudistus on vastaus järjestelmän nykyisiin haasteisiin. Hallituksen kyky viedä uudistus maaliin lisää luottamusta poliittiseen päätöksentekoon. On otettava

vastuu tulevaisuuden Suomen terveyden ja hyvinvoinnin rakentamisesta. Nyt on aika panna toimeksi.

14.36 **Toimi Kankaanniemi ps** (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Hallitus uudistaa Suomea pitkän pysähtyneisyyden ajan jälkeen. Tulokset näkyvät: talous ja työllisyys paranevat, ja luottamus on palautunut. Tärkein pitkävaikutteinen uudistus on maakunta-sote. Sote-uudistusta on yritetty kymmenen vuotta. Viime kaudella SDP:n johdolla kuntapohjainen hanke törmäsi perustuslakiin. Siitä opiksi ottaneena Sipilän hallitus rakentaa uudistuksen 18 maakunnan pohjalle. Tulee leveät hartiat ja vahva vastapuoli markkinoilla jo toimiville suuryhtiöille. Tiedämme kaikki, että hanke on iso ja vaikea, mutta neuvottelun tulos on saatu, ja se on tärkeintä.

Arvoisa puhemies! Oppositio pelottelee yhtiöittämisellä. Se unohtaa, että maakunnalla on yhtiöittämisvelvoite vain silloin, kun maakunta hoitaa tehtäviä kilpailutilanteessa markkinoilla tai palvelut ovat asiakkaan valinnanvapauden piirissä. [Susanna Huovisen välihuuto] Näin turvataan kilpailuneutraliteetti ja tuottajien tasavertainen asema. Se on asiakkaan ja myös veronmaksajan etu. Vasemmisto on ollut perustamassa satoja julkisomisteisia yhtiöitä. Esimerkiksi Jyväskylän kaupunkikonserniin kuuluu 19 osakeyhtiötä. Pitäisikö nekin opposition mielestä lakkauttaa ideologisista syistä?

Asiakkaalle tärkeintä ovat laadukkaat palvelut, ei se, mikä kyltti on sote-aseman ovipielessä. Tärkeää on myös se, että asiakasmaksut ovat kohtuulliset. Perustuslaki edellyttää, että maksu ei saa olla kenenkään sote-palvelun saannin esteenä.

Sote-palveluihin käytetään julkisia varoja lähes 20 miljardia euroa vuodessa. Kasvu on viime vuosina ollut noin 2,4 prosenttia. Välttämätöntä on leikata kasvua, mutta siirtymävaiheessa tulee kertakustannuksia. Kun maakunnissa toteutetaan palveluketjujen integraatio, tiedolla johtaminen ja rahoitus pääsääntöisesti kapitaatiopohjalla, menojen kasvu hidastuu. Kun digitaaliset liikkuvat palvelut otetaan käyttöön ja toteutetaan periaatetta "toimintakykyisenä kotona mahdollisimman pitkään", kustannukset alenevat edelleen. Kalliiden tilojen ja laitteiden sekä erinomaisen ammattihenkilöstön järkevä käyttö vähentää kustannuksia. Hankintojen ja ict-palvelujen uudistaminen synnyttää säästöjä. Lähes 200 järjestäjästä siirrytään 18 maakuntajärjestäjään. Valtava määrä hallintohimmeleitä lakkautetaan ja niitä palvelevia byrokraatteja siirretään järkevämpiin tehtäviin. Vastuu selkiytyy, ja kustannusten kasvu hidastuu. [Pia Viitasen välihuuto] Tärkeintä on se, että palvelut paranevat. Ennaltaehkäisevä työ tehostuu, ja muun muassa työstäpoissaolojaksot lyhenevät, mikä tuo suuret hyödyt kansantaloudelle.

Arvoisa puhemies! Suomalaiset haluavat soteen lisää valinnanvapautta. Miksi pienituloinen ei saisi valita sote-palvelunsa tuottajaa, kuten hän saa valita monet muutkin palvelunsa? [Ben Zyskowicz: Hyvä kysymys!] Miksi jatkaisimme hyväosaisten etuoikeuksia? Alueellista tasa-arvoa ei ole nyt, eikä se milloinkaan toteudu täydellisenä. Alueilla on muistettava, että maakunta on aina vastuussa palvelujen järjestämisestä jokaiselle asukkaalleen. Palveluntuottaja ei valitse asiakasta — asiakas valitsee tuottajan. Asiakas on keskiössä. On tärkeää, että valinnanvapautta laajennetaan hallitusti, kuten ministerit ovat sopineet. Saadut lausunnot on syytä vielä jatkovalmistelussa ottaa huomioon niin hyvin kuin mahdollista.

Perussuomalaisille sisältö on tärkeämpi kuin aikataulu. Pienille tuottajille haluamme taata toimintaedellytykset. Mittavat henkilösiirrot edellyttävät maakunnissa hyvää yhteistoimintaa. Sote-yhtiöiltä edellytämme avoimuutta ja yhteisvastuuta. Niille on tärkeää luo-

da verojalanjälki, joka paljastaa, ovatko ne maksaneet veronsa Suomessa ja huolehtineet vastuistaan. Näin maakunnilla ja asiakkailla on mahdollisuus reagoida mahdolliseen vastuuttomuuteen.

Arvoisa puhemies! Täysin epäselväksi on jäänyt, mikä on opposition vaihtoehto. SDP:n aluekuntamalli on perustuslain vastainen ja käyttökelvoton, kuten lienee vihreidenkin malli. Täällä eduskunnassa oppositio keskittyy lähinnä vastustamiseen ja jopa pelotteluun. Hienoa on se, että maakunnissa myös opposition paikalliset edustajat ovat innolla mukana maakuntauudistuksen toteuttamisessa itsenäisyyden juhlavuoden hengessä Yhdessä — Tillsammans. [Eero Heinäluoma: Kauhulla!]

Me perussuomalaiset haluamme uudistaa Suomea. Haluamme demokraattisen aluehallinnon, järkevän valinnanvapauden ja hyvät palvelut kaikille kustannustehokkaasti. Hallituksen vastaus oli kattava.

14.41 **Sari Sarkomaa kok** (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tapasin tutun sairaanhoitajan. Hän kertoi odottaneensa terveysasemalle viikkoja. [Paavo Arhinmäki: Oliko Sari?] Itkukin tuli, rahat eivät riitä yksityislääkäriin. Sairaanhoitaja suri, että ehtii eläkkeelle ennen soten tulemista, vuosikausia he osastolla odottivat. Hänellä oli yksi toive: tehkää se uudistus vihdoin valmiiksi. Aiemmin olen kokenut, että myös te oppositiossa tähtäätte yhdessä yritetyn uudistuksen onnistumiseen. Nyt vaikuttaa siltä, että olette valinneet pelottelun sekä uudistuksen kaatamisella uhkailun tien, [Susanna Huovinen: Ovatko asiantuntijat siis väärässä?] mörköjen maalaamisen, unohtaen ihmisten hädän. Listaatte välikysymyksessä viisi sivua ongelmia, virheellisiä väitteitä, ette yhtään ratkaisua. Hämmästelen, sekö on vihervasemmiston panos uudistustarpeeseen. [Timo Heinonen: Eivät he halua uudistaa!]

"Odotus oli tuskallista, totesi potilas, jolla oli vaikeat nivelkivut. Sivuutin kommentin ensin, mutta myöhemmin hävetti. Potilas oli ensin jonottanut terveysasemalle, sitten maannut kotona viikkoja sairauslomalla odottaen erikoislääkärille — ihmisille raskasta ja työkykyä rapauttavaa mutta myös yhteiskunnalle hyvin kallista." Tämä nuoren lääkärin toteamus kuvaa järjestelmämme kipupistettä, josta myös OECD on Suomea vakavasti huomauttanut. Alkuvuodesta 19 000 ihmistä on odottanut jopa kolme viikkoa tai enemmän terveyskeskusaikaa. Jonot ovat arkipäivää eläkeläisille, työttömille ja lapsiperheille. Työssä käyvillä on työterveyshuolto, jonosta pääsee ostamalla yksityisiä palveluja tai vakuutuksen. On hyvinvointipolitiikan irvikuva, että tänä päivänä oikea-aikainen pääsy peruspalveluihin on kiinni lompakon paksuudesta.

Arvoisa puhemies! Sote-lakipaketti ja tuleva valinnanvapauslaki tähtäävät samaan maaliin, joka pykälä. Tavoitteena on yhdenvertaiset verovaroin tuotetut vaikuttavat palvelut, terveyden ja hyvinvoinnin tasa-arvo. Haluamme eroon eriarvoistavista jonoista ja ihmisten pallottelusta luukulta toiselle. Pakko sanoa, että pettyneenä olen seurannut kunnioittamieni oppositioedustajien virheellisiä väittämiä. Myyttejä on liikkeellä enemmän kuin Kreikan mytologioissa. Ihmisten hämmennys ja huoli on ymmärrettävää. Pelottelun sijaan pyydän: tulkaa mukaan etsimään ratkaisuja sen sijaan, että tyrmäätte niitä. Väitätte, että valinnanvapauden laajentaminen eriarvoistaisi. Asia on päinvastoin. Se, että peruspalvelun tuottamiseen varattu julkinen raha seuraa ihmisen valintaa, varmistaa, että ihminen saa tuloista riippumatta palvelun eikä häntä jätetä jonoon. Valinnanvapaus on ketterä tapa kehittää laatua ihmisen näkökulmasta ja turvata lähipalveluja.

Tuulesta temmattu on opposition väite, että Ruotsissa peruutettaisiin. Valinnanvapaus nauttii kannatusta, ja sitä kehitetään demarihallituksen johdolla. Tutkimukset osoittavat kiistatta, että peruspalveluja on valinnanvapaudella vahvistettu. On väärä väite, että valinnan mahdollisuuden käyttäminen nostaisi maksuja. Asiakasmaksut ovat samat, tuottaa palvelun sitten julkinen taho, yritys tai järjestö. Kokoomus ei kannata maksukorotuksia. Piikki ei ole auki, eikä valta siirry yrityksille. Palveluiden tuottajat ovat julkisen vallan tiukoissa ohjaksissa. Laatukriteerit, avoimuusvaade ja pelisäännöt ovat samat kaikille. Korvaukseen on luotava kannusteet hoitaa ihmisiä hoitoisuuden mukaan vaikuttavasti. Palveluntuottaja ei valitse vaan ihminen. Valinta ei ole velvoite vaan mahdollisuus.

Hyvät opposition edustajat, kun te väitätte, etteivät ihmiset pysty valitsemaan, [Susanna Huovinen: Kuka sillä tavalla on väittänyt?] kysynkin teiltä: mitä te vastaatte vaikeasti vammaisille, jotka ovat muuten jo kuusi vuotta valinneet onnistuneesti kuntoutuspalveluiden tuottajan? Tuore tutkimus kokeilusta osoittaa, että merkittävätkään vammat tai toimintakyvyn haitat eivät poista ihmisen halua tai kykyä valita yksin tai yhdessä luottohenkilön kanssa. Kyse on ihmisen itsemääräämisoikeudesta ja osallisuudesta. En voi ymmärtää, miksi te oppositiossa vastustatte neliraajajarrutuksessa ihmisen mahdollisuutta vaikuttaa omiin palveluihinsa. 1900-luvun alussa uskottiin, etteivät naiset osaa äänestää. Emme kai nykypäivän Suomessa enää väitä, etteivät ihmiset osaisi valita. [Eero Heinäluoma: Kukahan sitä naisten äänioikeutta vastusti?]

Arvoisa puhemies! Valinnanvapauslaki on tehtävä huolella, kenttää kuunnellen, valmistelun laatu edellä, jotta saamme varmasti parhaan mahdollisen lain. Vaikutusarviointien on oltava vedenpitävät. Valmistelussa ei saa hosua. Henkilöstön mukanaolo ja hyvä moniammatillinen johtaminen on soten onnistumisen edellytys. Palvelut tekevistä ihmisistä huolenpito mittavassa uudistuksessa on kokoomukselle kunniakysymys. Kokoomus puolustaa suomalaista hyvinvointiyhteiskuntaa ja verovaroin tuotettuja tasa-arvoisia julkisen sektorin vastuulla olevia palveluita. Siksi sote-uudistus on nyt tehtävä.

14.47 **Sirpa Paatero sd** (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sosiaali- ja terveyspalveluiden uudistus on tärkeä. Kannatamme hyvinvointi- ja terveyserojen kaventamista, tasa-arvoisten palveluiden turvaamista ja kustannusten hillitsemistä.

Alkuun muutamia sitaatteja: "Suoran valinnan palvelun tuottajan mahdollisuus tarjota asiakkaalle eri maksusta lisäpalveluja voi johtaa eriarvoistumisen lisääntymiseen." Ja jatkona: "Tämä voi avata eriarvoistumiseen uudenlaisen polun ja johtaa siihen, että asiakkaan maksukyky voi muodostua tärkeämmäksi palvelun saamisen periaatteeksi kuin tarve." Ja lisää: "Maakuntien välisten erojen lisäksi väestön alueellinen eriarvoisuus maakuntien sisällä on ilmeistä, koska yksityistä palveluntarjontaa syntyy oletettavasti erityisesti maakuntakeskuksiin ja niiden seutukuntiin." Vielä toimivista hoitoketjuista: "Maakunnalle integraation toteuttaminen on monituottajamallissa haastavaa, koska palvelutuotanto ei ole suoraan maakunnan hallinnollisessa ohjauksessa." Kuulostaako tutulta? Nämä sitaatit eivät ole opposition pelottelua vaan suoria lainauksia hallituksen omasta lakiesityksestä. [Pia Viitanen: Omasta lakiesityksestä!] Ei taida olla aiemmin ollut semmoista lakiesitystä, jonka perusteluissa hallitus jo itse kumoaa kaikki asettamansa tavoitteet: ihmisten tasa-arvoisen palvelunsaannin, toimivat hoitoketjut ja talouden hallinnan.

No nyt hallitus on sanonut korjaavansa lausuntokierroksella esiin tulleet ongelmat. Hyvä niin, siihen on todella syytä, sillä sosiaali- ja terveysjohtajista 93 prosenttia ei tue tätä hallituksen esitystä. [Susanna Huovinen: Ajatella, jotain sekin vissiin kertoo!] Samalla ta-

valla muutoksia luvattiin viime syksynä järjestämislain ja maakuntalain kohdalla, mutta toisin kävi. Silloin suurin osa vastaajista ei luottanut esityksen kohtiin palveluketjujen toimimisesta tai tuottajan ja järjestäjän erottamisesta. Siitä huolimatta nämä ovat lakiesityksissä. Kuntayhtymien ja kuntien omistamien irtaimistojen ja kiinteistöjen tulevia järjestelyjä vastustivat kaikki yli 50 000 asukkaan kunnat ja muistakin yli 80 prosenttia, mutta mitään korjausta ei tehty. Palveluiden tuotantomallia ei haluttu korjata, vaikka palaute oli, että kuntien pitäisi voida olla mukana tuottamassa palveluja. Huomionarvoista on, että kriittisimpiä ovat olleet ne, jotka nyt kantavat vastuuta, elikkä kunnat ja kuntayhtymät — myönteisimpiä yksityiset terveyspalveluyritykset. [Riitta Myller: Yllätys!]

Hallituksen esityksellä ei saavuteta sote-uudistukselle asetettuja tavoitteita: ei kavenneta ihmisten hyvinvointi- ja terveyseroja, ei luoda tasa-arvoisempia palveluita, se ei hillitse kustannuksia, ja siinä on myös muita ongelmia, esimerkiksi mainittu ict-tietojärjestelmä, jota ei ole vielä oikeasti olemassakaan eikä tällä aikataululla mahdollista saada valmiiksi.

Arvoisa puhemies! Sosiaalidemokraatit ovat jo viime kesänä esittäneet vaihtoehdon, jossa muutoksia sote-palveluiden järjestämiseen olisi tehty kuntalain pohjalta, jolloin yhteistyö ja kuntien kiinteistöjen, henkilöstön ja tukipalveluiden muutokset olisi helpompi järjestää. Päätösvalta olisi oikeasti alueilla, vaaleilla valituilla päättäjillä, ei valtiolla ja erilaisissa yhtiöissä. Me emme hyväksy julkisen palvelutuotannon pakkoyhtiöittämistä emmekä sitä, että terveys- ja hyvinvointipalvelut tuotetaan markkinoiden ehdoilla. Me kannatamme valinnanvapautta, mutta hallituksen mallista puuttuu integraatio ja julkisen vallan ohjaus. Hallituksen malli hajottaa palveluiden tuotantoa jo nykyisin toimivissa malleissa. SDP:n mielestä palveluseteli on aivan erinomainen tapa antaa ihmisille mahdollisuus valita vapaasti palveluidensa tuottaja.

Arvoisa puhemies! Nyt kasvatetaan kansalaisten epävarmuutta hyvin toimivien palveluiden, kuten neuvoloiden, osalta. Nyt annetaan vakuutusyhtiöille lisää tilaa ruokkimalla epävarmuutta siitä, että julkiset palvelut eivät tule riittämään. Samalla suurille yhtiöille annetaan tilaa miettiä voittojen lisäämistä välttämällä veronmaksua ja ostamalla lisää pieniä yrityksiä pois markkinoilta.

Tänään esitetty vaiheistus ei ratkaise uudistuksessa olevia perustavanlaatuisia ongelmia. Tämän sijaan nyt olisi vihdoin aika harkita ja tehdä tätä koko uudistusta yhdessä.

Sosiaalidemokraattien eduskuntaryhmä kannattaa edustaja Haataisen tekemää epäluottamuslause-esitystä. — Kiitos.

14.53 **Touko Aalto vihr** (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Heräsin 15-vuotiaana sählytreenien jälkeisenä yönä kovaan rintakipuun. Herätin vanhempani. Hetken päästä olin terveyskeskuksessa, aamuyöstä jo keskussairaalassa. Nopea pääsy hoitoon, päivystyksen toimivuus sekä hyvä hoito ja kuntoutus mahdollistivat sen, että toivuin sydänpussintulehduksesta. Kun olen keskustellut itseäni vielä paljon vakavammin sairastuneiden ihmisten kanssa, yksi asia yhdistää: kiitollisuus verovaroin kustannettua terveysjärjestelmää ja sen työntekijöitä kohtaan. Järjestelmän arvon ymmärtää, kun siihen joutuu turvautumaan.

Jokaisen ihmisen on saatava oikea-aikaista hoitoa ilman jonoja lompakon paksuudesta ja postinumerosta riippumatta. Palveluiden järjestäminen ja rahoitus on saatava samoihin käsiin. Tieto täytyy saada liikkumaan jokaisen asiakaskäynnin mukana. Siksi sote-uudistus tarvitaan, mutta ei hinnalla millä hyvänsä. Uudistuksen toteuttaminen hallituksen esittämällä tavalla on yhtä suuri ongelma kuin uudistuksen kaatuminen jälleen kerran.

Arvoisa puhemies! Vihreät sitoutuvat sote-uudistuksen toteuttamiseen, kunhan hallitus sitoutuu uudistuksen alkuperäisten tavoitteiden toteuttamiseen. Kaikki puolueet ovat sitoutuneet terveys- ja hyvinvointierojen kaventamiseen, kustannusten kasvun hillitsemiseen ja saumattomien hoivaketjujen turvaamiseen. Sote-palveluiden markkinallistaminen uhkaa näitä kaikkia tavoitteita. Tämä ei ole opposition pelottelua. Tämä on hallituksen oman vaikutusarvion keskeinen viesti, jonka myös sosiaali- ja terveyspolitiikan johtavat professorit ovat nostaneet esiin. Tämä ei ole populismia, tämä on nobelismia — kuten viime viikolla tässä salissa saimme kuulla. Populismia on sen sijaan vaieta kaikki asiantuntijakritiikki ja esittää puhtaan ideologisia väitteitä. Ongelma ei ole valinnanvapaus itsessään. Se toimii hyvänä renkinä ja julkisen sektorin täydentäjänä. Rengistä ollaan kuitenkin tekemässä isäntää viemällä markkinamalli äärimmäisyyksiin ja toteuttamalla se kertarysäyksellä. Se ei ratkaise ongelmia vaan rikkoo toimivia rakenteita ja luo uusia ongelmia.

Arvoisa puhemies! Sote-rahoituksen kriisi muuttuu aina sote-palveluiden kriisiksi. Siitä kärsivät eniten pienituloiset ja syrjemmässä asuvat ihmiset. Muutamat isot yhtiöt pystyvät markkinoinnin kautta, sijoittumisen kautta ja työterveyshuollon asiakkuuksien hyödyntämisen kautta valikoimaan ihmisiä, joista ei muodostu kustannuksia mutta joista saa korvauksen. Pieni ja paikallinen hoivayritys ei tästä esityksestä hyödy, se tulee syödyksi. Syntyy kansantalouden ja kansanterveyden kannalta vääristynyt kannustin: terveitä ylihoidetaan ja sairaita alihoidetaan. Hoidon vaikuttavuuteen on toki hyvä kiinnittää huomiota. Kannustimet ohjaavat yhtiöitä kuitenkin asiakkaiden valikoimiseen, ja paljon palveluita tarvitsevien lähettämiseen maakunnan hoidettavaksi.

Vihreät eivät voi hyväksyä hallituksen esitystä — eivät nyt eivätkä edes siirtymäkauden jälkeen. Esityksen on muututtava. Vihreiden vaihtoehdossa uudistuksen alkuperäiset tavoitteet turvataan. Ensin on taattava saumattomat hoivaketjut, sitten yhdistettävä palveluiden rahoitus. Maakunnille on annettava verotusoikeus. Lopuksi asiakkaan valinnanvapautta edistetään ja markkinoita monipuolistetaan ilman vaateita pakkoyhtiöittämisestä. Kaikki jakavat uudistuksen alkuperäiset tavoitteet. Miksi uudistusta ei tehdä yhdessä, koko eduskunnan voimin?

Arvoisa puhemies! Kyse ei ole siitä, kuka poliitikko tai mikä puolue on sanonut tai tehnyt mitäkin eri aikoina. Kyse on vanhuksesta, joka tarvitsee kotiin tuotavia palveluita, koska lähin terveyskeskus on monen kymmenen kilometrin päässä eikä julkista liikennettä ole käytössä. Kyse on nuoresta, jonka koti on rikki ja koulupäivät menevät lähinnä lähiostarilla. Kyse on äidistä, joka tarvitsee apua omaan jaksamiseensa ja jonka lapsi on korvatulehduskierteessä. Kyse on ihmisten hoitamisesta kokonaisuutena, siitä, miten järjestelmä auttaa parhaiten kaventamaan terveyseroja, hillitsemään kustannuskehitystä sekä takaamaan saumattomat hoivaketjut.

Arvoisa puhemies! Uudistus täytyy tehdä kansanterveys ja ihmisten yhdenvertaisuus edellä, ei markkinat edellä. Siksi vihreiden eduskuntaryhmä kannattaa edustaja Haataisen tekemää epäluottamuslause-ehdotusta.

14.58 **Aino-Kaisa Pekonen vas** (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen alkuperäinen lähtökohta oli korjata se, mikä ei toimi, mutta ei rikkoa sitä, mikä toimii. Suomalaisen terveydenhuollon ongelma ei ole kilpailun tai vaihtoehtojen puute vaan tasa-arvon puute. Vuoden alussa julkaistussa 35 eurooppalaisen maan vertailussa Suomen sairaanhoitojärjestelmä todettiin Euroopan kustannustehokkaimmaksi. Laatuvertailuissa sijoitus oli kahdeksas, eli Suomi päihitti palveluiden kaupal-

listamisessa kunnostautuneet maat, kuten Ruotsin ja Ison-Britannian. Terveydenhuoltomenojen osuus bruttokansantuotteesta on Suomessa Pohjoismaiden pienin.

Suomalaisen sosiaali- ja terveydenhuollon suurin epäkohta on hoidon epätasa-arvo ja erityisesti pienituloisten hoitoonpääsyn vaikeus. Perustason palvelut kärsivät jatkuvasta resurssipulasta, joka näkyy terveyskeskusten pitkinä jonoina ja korkeina asiakasmaksuina. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestäminen maksaa tällä hetkellä noin 3 500 euroa per asukas, mistä vain noin 130 euroa menee terveyskeskusten avoterveydenhuoltoon. Terveyskeskuskäynnit ovat Suomessa vähentyneet huomattavasti 2000-luvun alusta, ja samalla sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuja on nostettu Pohjoismaiden korkeimmiksi. Nämä ongelmat piti uudistuksessa ratkaista siirtämällä vastuu koko sosiaali- ja terveydenhuollosta yhdelle taholle. Näin onkin onnistuneesti jo tehty muun muassa Kainuun sotessa ja Eksotessa. Kun vastuu niin sosiaalipalveluista kuin terveydenhuollosta on yhdellä taholla, voidaan luoda yhteistyömalleja, jotka huomioivat potilaiden moninaiset tarpeet. Jonosta ja toimipisteestä toiseen pompottamisen sijaan voidaan rakentaa lapsiperheille, pitkäaikaistyöttömille ja vanhuksille suunnattuja palvelukokonaisuuksia. Samalla resursseja voidaan siirtää raskaammasta erikoissairaanhoidosta perustasolle, sosiaalityöhön ja terveyskeskusvastaanottoihin ja näin lyhentää jonoja. Terveyskeskusmaksun poistaminen lisäisi yhdenvertaisuutta ja vähentäisi samalla byrokratiaa.

Arvoisa puhemies! Sote-uudistuksessa piti korjata se, mikä oli rikki: luoda eheät palveluketjut, vahvemmat julkiset palvelut ja parantaa alueellista tasa-arvoa. Hallituksen mallilla emme saavuta mitään näistä tavoitteista. Pakkoyhtiöittäminen ja -ulkoistaminen rikkoo palveluketjut. Maakunnan järjestämisvastuu ei riitä yhteistyön luomiseen, kun hoitoketjusta vastaavat henkilöt työskentelevät yksityisissä sote-keskuksissa, sote-keskusten alihankkijayrityksissä, maakunnan yhtiössä ja liikelaitoksessa. [Susanna Huovinen: Luukkuja lisää!] Kainuun soten ja Eksoten kaltaiset organisaatiot joutuvat pilkkomaan toimiviksi todetut järjestelmät.

Hallituksen järjestelmä ohjaisi entistä suuremman osan palveluihin tarkoitetuista verovaroista yksityisten yritysten osinkojen, markkinoinnin ja lobbauksen rahoittamiseen. Mallin hyötyjiä eivät ole eniten hoitoa tarvitsevat vaan hyvin toimeentulevat potilaat, jotka jatkossa käyvät Mehiläisessä tai Terveystalossa kaikkien veronmaksajien piikkiin. Alueellinen tasa-arvo vähenee, kun yksityinen palvelutarjonta keskittyy isoihin kasvukeskuksiin ja niiden keskusta-alueille. Näin saadaan järjestelmä, joka maksaa enemmän mutta on vähemmän tasa-arvoinen. Sen sijaan turvataan yli 10 miljardin euron markkinat isoille terveyskonserneille. Pihlajalinnan toimitusjohtaja sanoi Bloombergille antamassaan haastattelussa sen selvästi: Suomeen avataan nyt ennennäkemätön siivu julkisista palveluista markkinoille, ja isot yritystoimijat näkevät siinä ison liiketoiminnan kasvattamisen potentiaalin.

Arvoisa puhemies! Vasemmistoliitto on neljässä vuorokaudessa saanut lähes 13 000 allekirjoitusta vetoomukseen oikeudenmukaisen sote-uudistuksen puolesta. Fiksut suomalaiset kannattavat kyllä potilaiden itsemääräämisoikeuden ja valinnanmahdollisuuksien lisäämistä mutta eivät halua yksityistää nykyistä suurempaa osaa palveluista.

Arvoisa puhemies! Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä kannattaa edustaja Haataisen esittämää epäluottamuslausetta.

15.04 **Anna-Maja Henriksson r** (ryhmäpuheenvuoro): Värderade talman! Arvoisa puhemies! Näin alkuun on syytä muistuttaa, mikä on ollut koko sote-uudistuksen tavoite: hoi-

toonpääsyn parantaminen, terveyserojen kaventaminen ja kustannusten hillintä. Hallituksen mallissa hallinto on saanut aivan liian suuren roolin. Ruotsalainen eduskuntaryhmä epäilee sitä, että ratkaisu ongelmiimme olisi uusi hallinnon taso. Nyt huomio kohdistuu jättimäiseen hallintokoneistoon, mutta ei siihen, minkä pitäisi olla uudistuksen selkeä tavoite: helpompi pääsy lääkäriin ja muuhun hoitoon.

Värderade talman! Det regeringen håller på att skapa handlar inte om någon verklig självstyrelse för landskapen. Man konfiskerar pengarna och beslutsmakten från kommunerna och erbjuder statsstyrda landskap i stället. Det är inte svårt att förutse att landskapen direkt från början kommer att brottas med ett stort demokratiunderskott.

Det finns de som har undrat — bland annat omsorgsminister Rehula — varför SFP vill att socialvården och äldreomsorgen ska bli kvar hos kommunen. Svaret är enkelt: vi anser att socialvården och äldreomsorgen kräver lokal kännedom. Och jag vill också säga att det här inte borde vara någon överraskning för någon. Det här har varit vår åsikt under förra valperioden, och det anser vi ännu i dag.

Vi är mycket oroliga för vad som kommer att hända med socialvården och äldreomsorgen. Vad är det som blir bättre av att flytta upp dem till landskapen? För att inte tala om mödra- och barnrådgivningen vars framtid fortfarande är oklar. Det blev inte riktigt klart här heller i minister Rehulas anförande om det ska vara inom valfriheten eller inom affärsverket. Hur ska kunden veta det? Varför över huvud taget ändra på ett framgångsrikt koncept som är känt världen över?

Arvoisa puhemies! Ministeri Risikko ja kokoomus ovat julkisuudessa esittäneet ajatuksen, että kunnat ja kaupungit saisivat jatkaa hoitopalvelujen tuottamista. RKP pitää ajatusta tervetulleena, mutta painotamme, että tämän tulisi koskea tasavertaisesti kaikkia kuntia. Haluaisimme nähdä tämän myös avauksena siitä, että kunnat saisivat pitää sosiaalihuollon ja vanhustenhuollon itsellään.

Ruotsalainen eduskuntaryhmä pitää lähtökohtaisesti valinnanvapautta hyvänä asiana. Mutta mitä tekee hallitus? Palvelusetelien käytön laajentamisen — mikä olisi fiksuinta ja suosisi myös pieniä terveysalan yrityksiä ja kolmatta sektoria — sijasta päätetään lähteä toteuttamaan valtava operaatio, jonka lopputulosta ei tiedetä ja josta monet asiantuntijat varoittavat. [Susanna Huovinen: Juuri näin!]

Valinnanvapaus voidaan toteuttaa kymmenillä eri tavoilla. Hallitus on valinnut vaikeimman tien. Hallituksen mallin mukaisesti julkinen terveydenhuolto yhtiöitettäisiin laajamittaisesti ja kerralla. Meidän selkeä näkemyksemme on, että hallituksen valinnanvapausmalli ei ole tarkoituksenmukainen. Se on liian monimutkainen, luo massiivista byrokratiaa ja uhkaa nostaa hoidon kustannuksia, vaikka päinvastaista yritetäänkin väittää.

Hallituspuolueet ovat muun muassa antaneet ymmärtää, että lainsäädännöllä voidaan turvata, että pienet terveysyritykset voivat toimia jatkossakin. Vaikuttaa kuitenkin siltä, että vastuussa olevat ministerit eivät halua nähdä, mitä on tapahtumassa maassamme. Puhuin äsken hammaslääkärin kanssa. Hän on viisi vuotta työskennellyt yksityisellä hammaslääkäriasemalla, jota hän itse on ollut mukana perustamassa ja jossa nyt on 14 työntekijää. Useat suuret hoitoalan yritykset ovat olleet nyt yhteydessä ja haluavat sote-uudistuksen vuoksi ostaa tämän lääkäriaseman. Hän ei haluaisi myydä, koska hän katsoo, että on tärkeätä, että pystyy jatkamaan henkilökohtaiset potilassuhteet säilyttäen. Viesti on kuitenkin se, että pienet asemat eivät pysy hengissä uudistuksen jälkeen. Jättiyritykset ostavat

tässä maassa joka viikko pieniä klinikoita ja asemia, jotka ovat myös erittäin kannattavia. Tällaistako kehitystä me haluamme? Ruotsalainen eduskuntaryhmä ei tätä halua. Nyt tarvitaan aikalisä.

Värderade talman! Det här är en stor och viktig reform. Ge tillräckligt tid för beredning och genomförande. Språkminoriteten behöver också ett lagstadgat organ med verkligt inflytande på landskapets beslut. Testa modeller i enskilda landskap och se hur de fungerar, innan man låter helhetsreformen avancera. Värderade talman! Jag understöder ledamot Haatainens förslag om misstroende för regeringen.

15.09 **Sari Tanus kd** (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Laajan yhteisen näkemyksen mukaan sote-uudistuksen tavoitteet ovat siis ensimmäiseksi sujuvat palveluketjut perusterveydenhuollon, erikoissairaanhoidon ja sosiaalipalvelujen integraation kautta sekä painopisteen siirtyminen peruspalveluihin ja kevyempiin palveluihin, toiseksi kansalaisten yhdenvertaisuus palveluiden saatavuudessa ja kolmanneksi 3 miljardin euron säästöt kulujen kasvusta vuoteen 2029 mennessä. Näiden tavoitteiden pohjalta toteutettavaan soteuudistukseen on koko oppositio ilmoittanut tahtonsa sitoutua. Hallitus ei kuitenkaan ole ottanut oppositiota mukaan valmisteluun. Sen sijaan hallitus ajaa uudistusta, joka kyllä mullistaisi suomalaisen sosiaali- ja terveydenhuollon perusteellisesti mutta ei sisällä riittäviä keinoja asetettujen tavoitteiden saavuttamiseen.

Arvoisa puhemies! Suuri huolemme koskien hallituksen sote-linjauksia liittyy integraation tavoitteesta luopumiseen. Kokonaisvastuuta sote-palveluista ei edelleenkään saada saman katon alle. Hallituksen malli pakkoyhtiöittämisineen pirstaloi palveluketjut, ja samalla kustannukset voivat karata käsistä. Pilkkoutuvat hoitoketjut heikentävät nimenomaan runsaasti palveluja tarvitsevien kansalaisten tilannetta ja tuovat myös lisää kustannuksia, kun asiakasta pompotellaan edelleen luukulta luukulle, nyt vain yksityisen ja julkisen palveluntuottajan välillä, ja pahimmillaan asiakas putoaa luukkujen väliin. Henkilöresursseja, lääkäreitä ja hoitajia, tarvitaan enemmän, palvelujen on oltava oikein ajoitettuja. Resursseja on myös siirrettävä hyvinvointia vahvistaviin ja ennaltaehkäiseviin peruspalveluihin. Tämä lisäisi kansalaisten hyvinvointia ja toisi myös tavoitellut säästöt.

Arvoisa puhemies! Iso kysymys on tietojärjestelmien toimivuus. Mikäli tietojärjestelmät eivät ole kunnossa uudistuksen alkaessa, uudistus ei voi toteutua. Tilanne voi olla jopa hengenvaarallinen paljon palveluja tarvitseville ihmisille. Potilas- ja asiakastietojen on kuljettava saumattomasti ja turvallisesti. Yhteensopivien tietojärjestelmien tarve on ollut tiedossa jo useita vuosia. Aikaa on haaskattu, ja rahaa on palanut. Todennäköisesti juuri tietojärjestelmien ongelmat estävät uudistuksen etenemisen aikataulussaan.

Arvoisa puhemies! Kristillisdemokraattinen eduskuntaryhmä puolustaa kansalaisten valinnanvapautta ja kannattaa sen asteittaista laajentamista sosiaali- ja terveyspalveluissa. Valinnanvapausmalliin tarvitaan kuitenkin merkittäviä muutoksia, jotta se todella lisäisi kansalaisten valinnanvapautta eikä pikemminkin kaventaisi sitä tulevaisuudessa. Hallituksen nyt esittämät linjaukset valinnanvapauden toteuttamisesta antaisivat liian suuret mahdollisuudet alueellisten yksityisten ja suurten kansainvälisten keskittymien muodostumiselle ja uhkaisivat siten kansalaisten todellista valinnanvapautta. Kansalaisen näkökulmasta aidosti laajempi valinnanvapaus turvattaisiin mallilla, jota hallitus nimittää suppeaksi valinnanvapaudeksi. Jotta kansalaisten valinnanvapaus voi toteutua, myös pienempien palveluntuottajien, pienten yritysten, järjestöjen ja säätiöiden, on voitava jatkaa toimintaansa

uudistuksen jälkeen. Tällä hetkellä juuri pienten toimijoiden toimintaedellytysten turvaaminen on uudistuksessa erittäin epävarmalla pohjalla. Jotta kristillisdemokraatit voisivat asettua tukemaan hallituksen sote-mallia, on tämäkin asia korjattava.

Arvoisa puhemies! Valinnanvapausmalli on sote-maakuntauudistuksen heikoin lenkki. On myönteistä, että valmistelijoiden puolelta on jo kerrottu valmiudesta muokata esitystä yhdenvertaisuutta vahvistavaan ja toimivuutta parantavaan suuntaan. KD-eduskuntaryhmä edellyttää, että hallitus nostaa asiakkaan eli kansalaisen ja päätavoitteet keskiöön ja ottaa uudistuksen lähtökohdaksi yhdenvertaisuuden lisäksi myös integraation ja sen myötä saavutettavat säästöt. Pyrimme suhtautumaan sote-uudistukseen rakentavasti ja edesauttamaan sen toteutumista, mutta huolemme uudistuksen suunnasta ja aikataulusta on todella suuri. Suosittelemme kriittistä uudelleenarviointia ja asteittain toteutettavaa, paremmin hallittua sote-uudistusta. Tämän vuoksi KD-eduskuntaryhmä yhtyy esitettyyn epäluottamuslauseeseen.

Puhemies Maria Lohela: Ennen debattia vielä puheenvuorot pääministeri Sipilälle ja ministeri Rehulalle. Ensin pääministeri Sipilä, 5 minuuttia, olkaa hyvä.

15.14 **Pääministeri Juha Sipilä:** Arvoisa puhemies! Sote- ja maakuntauudistuksen kokonaisuus on Suomen historian suurin yksittäinen uudistus. Hallitukset, ministerit, kansanedustajat, muut tekijät tulevat ja menevät, mutta uudistus jää. Sen takia olemme huolellisia, sen takia olemme päättäväisiä.

Sotessa on ollut useita vaiheita, kuten me kaikki tässä salissa tiedämme. Uudistukseen lähdettiin, koska pitkällä aikavälillä sote-kustannukset olivat karkaamassa ja kuntien resurssit eivät enää yksinkertaisesti olisi riittäneet. Uudistuksen tärkeimmät tavoitteet ovat edelleenkin terveyserojen kaventaminen ja kustannusten hallinta. Tavoitteena on, että vuoteen 2030 mennessä kustannukset ovat noin 3 miljardia euroa pienemmät kuin ne olisivat ilman uudistusta. Tästä pidetään kiinni. [Susanna Huovinen: Miten?]

Täällä eduskunnassa on jo soten järjestämislaki ja maakuntalaki. Uudistuksella siirretään nykyisin lähes 200:n eri kunnallisen organisaation järjestämä sosiaali- ja terveydenhuolto 18 maakunnalle. Näiden palvelujen järjestämisestä vastaavat leveämmät hartiat, mikä on ollut koko uudistuksen keskeinen tavoite. Uudistuksen perusperiaatteista on tässä suuressa salissa ja kansalaisten keskuudessa aika laaja yhteisymmärrys: vahva julkinen toimija järjestäjänä, järjestäminen ja tuottaminen erotettu, integraatio eli saumaton hoitoketju sekä kustannusten hallinta, lääkärijonojen purkaminen ja painopisteen siirtäminen perustasolle.

Arvoisa puhemies! Nyt keskustelemme valinnanvapaudesta, joka on uudistuksen viimeinen ja samalla uusi palanen. Emme missään olosuhteissa hyväksy sellaista valinnanvapausjärjestelmää suomalaisen sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmän osaksi, jonka toimeenpanoon ei ole riittävästi aikaa. Se on ehdoton edellytys uudistuksen toteuttamiseksi. Nyt se on turvattu, palaute on kuultu. Valinnanvapauslaki astuu voimaan 1.1.2019. Maakunnilla, kuten tiedämme, on hyvin erilaiset valmiudet panna toimeen valinnanvapautta. Osa maakunnista aloittaa puoli vuotta etuajassa, osa aloittaa puoli vuotta jäljessä, ja hitaimmat saavat painavista syistä lisäajan.

Lausuntopalautteessa on myöskin huolia kermankuorinnasta. Tuottajien korvaukset ja varsinkin sanktiot tai bonukset estävät kermankuorintaa. Lisäksi tämä kermankuorinta eli käytännössä asiakkaiden valinta tullaan kieltämään laissa. Rahoitusmuutoksia tehdään eli

rahoituksen kriteerejä muutetaan ihmisten hyvinvointi- ja terveysriskiin perustuvaan malliin. Mallissa on myös tehokkaat kannustimet.

Sitten on esitetty väite, että yhtiöt eivät maksaisi veroja Suomeen. Tähän tulee yhteiskuntavastuuta ja verotustietojen avoimuutta koskeva erillinen säädös.

Myöskin perustuslakikysymyksiä on nostettu esille. Toimeenpanon huoli on myös perustuslakikysymys, ja siihen on nyt vastattu.

Sitten tämä yksittäinen kysymys neuvoloista: Maakunta saa sen nyt päättää. Mutta ehkä voi välillä tässä hypätä mahdollisesti tulevan maakuntapäättäjän asemaan, ja siinä asemassa kyllä suosittelen neuvoloiden säilyttämistä maakunnan liikelaitoksessa, en osana valinnanvapautta.

Nyt on linjaukset lakiesityksen korjauksiksi tehty. Pykälät viimeistellään, ne käyvät läpi arviointineuvoston ja laintarkastuksen, ja ne tulevat tänne eduskuntaan luvatusti toukokuun alussa.

Uudistukset Suomessa olivat liian pitkään tekemättä. Enää ei voi jättää tekemättä, ja se, mikä tehdään, tehdään huolella mutta päättäväisesti edeten.

Puhemies Maria Lohela: Ministeri Rehula, 5 minuuttia.

15.19 **Perhe- ja peruspalveluministeri Juha Rehula:** Arvoisa rouva puhemies! Ensin muutama sana lainsäädännön valmisteluun liittyen.

Lausuntoaika päättyi viime viikon tiistaina. Täällä esitettiin väite, että edellisellä kerralla, kun tämän maakunta- ja sote-järjestämislain ja voimaanpanolakien osalta hallitus lupasi, että lausuntopalautetta kuullaan, sitä ei sitten kuitenkaan kuultu. Tuon lausuntopalautteen perusteella tehtiin merkittäviä muutoksia esimerkiksi kuntien asemaan liittyen: verokattoon tuli muutos, sosiaali- ja terveydenhoidon järjestämislaissa ei ole enää palvelulaitosta — siellä on liikelaitos — ja yksi porras poistui henkilöstösiirroissa, esimerkiksi liikkeen luovutuksissa. Aivan keskeisiä muutoksia.

Toisekseen tämän lausuntopalautteen perusteella tehtävästä työstä on tänään kerrottu linjaukset, joitten osalta pykälien kirjoittaminen jatkuu. Nämä ovat kaikki liittyneet integraatioon, palvelujen saatavuuteen ylipäätänsä, rahoitusratkaisuun ja erityisen paljon kritiikkiä saaneeseen toimeenpanon aikatauluun. Niihin on kiinnitetty huomiota, ne ovat lausuntopalautteen perusteella tulleita asioita. Millä tavalla ja mitä tässä nyt ihan pilkulleen tulee tapahtumaan? Se päivä tulee, kun tässä salissa käydään lähetekeskustelua. Me olemme valmistelleet tätä lausuntokierroksen osalta ensimmäisestä ministeriöön tulleesta lausunnosta lähtien, alkaneet lukemaan niitä lausuntoja ja niitä työstäneet, ja työstämisen perusteella ollaan tänään tilanteessa, josta on välikysymyskeskustelussa kerrottu, mitä kerrottavissa on.

Toisekseen väitteet siitä, että tämän muutoksen keskeiset tavoitteet olisi unohdettu, tilanteessa, jossa perustason palvelut rapautuvat, tilanteessa, jossa yhdenvertaisuus on sotepalvelujen osalta tässä maassa sellaisella tasolla, että muutos pitää pystyä tekemään, liittyen epätasa-arvoon, yhdenvertaisuuteen palvelujen saatavuudessa. Hallitus vastaa koskien yhdenvertaisuutta, palvelujen saatavuutta: Ensinnäkin sirpaleinen hallintojärjestelmä muuttuu järjestämisen osalta niin, että nykyisestä vajaasta 200 toimijasta tulee 18. Se on olennainen muutos. Samoin aika usein on se tilanne, että sillä, jolla on rahat, on myös valtaa. Tässä mallissa maakunnalla on rahaa ja lakiin säädetyllä tavalla ollaan säätämässä kri-

teerit palveluntuottajille, ja myöskin maakunnalla tulee olemaan valtaa siinä, millä tavalla palveluntuottajat saavat sen rahan.

Perustason rapautuminen on, aivan niin kuin opposition edustajat ovat täällä useissa puheenvuoroissa sanoneet, se ongelma. Siihen vastataan ei hallinnon vaan ihmisen näkökulmasta, ja valinnanvapauslainsäädännön kautta mahdollistetaan se, että ne jonot eivät pitene vaan ne lyhenevät, ja saadaan aikaan tilanne, jossa palvelujen tarvitsijalla ei ole kynnystä mennä sinne palvelujen piiriin. Me olemme luomassa mallia, jossa oven ulkopuolelle ei tule portsaria. Tai kun SDP väittää täällä aivan varmuudella, että esimerkiksi asiakasmaksut nousevat: eivät ne ole nousemassa yhtään mihinkään tämän muutoksen seurauksena, eivät yhtään mihinkään.

Sitten keskeinen asia, joka on ollut koko tämän toistakymmentä vuotta jatkuneen sotesavotan aikana, on palveluintegraatio. Palveluintegraatio eli ihmisestä huolehtiminen silloin kun tarvitaan erityistason, perustason palveluja: niitä palveluja käytetään, hyödynnetään maantieteellisesti eri paikkakunnilla. Ne keinot, jotka ovat olemassa, on kirjoitettu lakiin. Jos lain tekstiin, momentteihin, uskotaan, niin integraatiota ollaan toteuttamassa rahoitusratkaisuja myöten, siis jos lain tekstiin uskotaan — se on sitten eri asia, jos ei uskota.

Ict on keskeinen asia koko tämän muutoksen onnistumisen kannalta. Tiedon on kuljettava niin ihmisen oman tiedon, oman tiedon hyödynnettävyyden kuin toisaalta niitten osalta, jotka ovat palvelujärjestelmästä vastuussa. Heidän suunnittelunsa tueksi meillä pitää olla tieto käytössä.

Arvoisa puhemies! Sitä voi kyllä flirttailla sillä, että "muutos kyllä, mutta ei näin". Niin RKP:n kuin sosiaalidemokraattienkin puheenvuoroissa esitettiin perustavaa laatua olevia muutoksia, yhtäältä pois paljon puhutuista yhteisistä tavoitteista, siitä, että sote-integraatio toteutuu, toisaalta siitä, että mentäisiin kuntapohjaiseen malliin. Kannattaa lukea ihan vaikka eduskunnan perustuslakivaliokunnan lausunnot helmi—maaliskuulta 2015, niin saa aika pätevän vastauksen kuntapohjaisen mallin olemassaolosta.

Puhemies Maria Lohela: Nyt aloitetaan debatti. Pyydän niitä edustajia, jotka haluavat osallistua siihen, ilmoittautumaan nousemalla seisomaan ja painamalla V-painiketta.

15.24 **Tuula Haatainen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tämä on vuosisadan sote-uudistus, ja silti tämä on keskeneräinen. Ministeri Rehula, en flirttaillut puhuessani. Kerroin, mitä asiantuntijat ovat sanoneet tuhansissa lausunnoissaan, ja edellytimme teiltä, hallitukselta, vastausta näihin lausuntojen nostamiin huoliin. Emme vieläkään saaneet niitä vastauksia, ja näyttää todella siltä, että hallituksen tekemä poliittinen sopimus estää löytämästä ratkaisuja näihin kysymyksiin. Vaikuttaa todella siltä, että tämä on hallituksen korttitalo, jota halutaan pitää pystyssä kuntavaalien alla. Voisitteko kertoa meille, miten vastaatte näihin kysymyksiin, joita esitimme? Emme saaneet niihin kunnollisia vastuksia.

15.25 **Pekka Puska kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tässä keskustelussa minua on häirinnyt se, että edustaja Haatainen ja eräät muut ovat siteeranneet annettuja erittäin lukuisia lausuntoja kovin yksipuolisesti koskien näitä esitettyjä huolia. Erittäin monessa lausunnossa on tuotu esille myöskin hyvin paljon myönteisiä seikkoja, ja tämä pelkkä huolien siteeraaminen hämmentää varmaan kuulijoita. [Riitta Myller: Aika perustavaa laatua olevia!]

Tässä mittavassa uudistuksessa tarvitaan tasapainoista ratkaisua, ja useimmissa lausunnoissa, jotka olen lukenut, ennen kaikkea todetaan, että nyt täytyy uudistus panna toimeen, muuten tulee vaikeuksia vastata tuleviin haasteisiin. Ja nobelisti, jota tässä siteerasin, paitsi sanoi nimenomaan sote-uudistuksesta, että täytyy mennä eteenpäin, myös totesi, että voi tulla virheitä, joita sitten kokemusten pohjalta tulee korjata. Mutta joka tapauksessa nyt on aika panna toimeen.

15.26 **Toimi Kankaanniemi ps** (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Keskustelussa ilmeni, että uudistuksen tarpeellisuudesta, suorastaan välttämättömyydestä, ollaan yksimielisiä, mutta siihen se sitten loppuukin.

Oppositiolta olisin odottanut kyllä selkeitä vaihtoehtoja tähän malliin, joka on käsittelyn pohjana. Teillä viidellä oppositiopuolueella oli viime kaudella enemmistö hallituksessa. Ette saaneet aikaan uudistusta. Perussuomalaisille on tavattoman tärkeä tämä verotuskysymys, se, että yhtiöt maksavat veronsa Suomeen. Viime kaudella, vaikka teillä oli valtiovarainministeri, te ette tähän asiaan puuttuneet, ja näin tilanne on, [Jukka Gustafsson: Ei pidä paikkaansa!] että nyt matalan verotuksen maihin menevät verotulot. Tässä yhteydessä siihen nyt puututaan, ja se on tavattoman tärkeää. Nyt kun eteenpäin valmistellaan uudistusta, niin todellakin täytyy tähän yhtiöitten verotusmenettelyyn puuttua. Verokikkailun aika pitää saada ohi.

15.27 **Sari Sarkomaa kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun rinnassa on kyhmy, niin hoitoon pitää nopeasti päästä. Ikävä tosiasia on eriarvoistavat jonot. Miksi te oppositiossa tyrmäätte hallituksen vaihtoehdon, kun teillä ei ole yhtään uutta keinoa turvata parempia peruspalveluita? Teillä ei ole vaihtoehtoja. Te ette edes tiedä, haluatteko te nopeasti pykälät vai huolellisen valmistelun. Ihmettelen sitä todella kovasti. Katsoin teidän sote-vaihtoehtoyritelmiä. Siellä te kannatatte nykyistä kilpailutusta. Mutta te tiedätte, mitä ongelmia siinä on ollut esimerkiksi kehitysvammaisille ihmisille. Miksi te ette kannata valinnanvapautta? Jos ihminen valitsee, silloin ei päde hankintadirektiivi eikä kilpailutus, vaan silloin ihminen voi valita. Miksi tämä ei teille käy? Kehitysvammaiset ovat odottaneet esimerkiksi henkilökohtaista budjetointia todella pitkään, ettei heitä palloteltaisi sinne tänne. Te olette unohtaneet ihmisen ja siinä koko sote-uudistuksen ytimen.

15.28 **Sirpa Paatero sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä ihan selkeästi se poliittinen sopimus, joka on silloin tehty, kun tässä oli tämä maakunta ja sitten nämä yksityiset yritykset, on saanut lisähämmennystä, kun kuunteli viime viikkoa. Yhtäkkiä sinne liitettiin jotenkin maahanmuuttopolitiikka, sitten sinne tuli suuret kaupungit, sitten tuli kaikki kaupungit, ja sitten pääministeri sanoi, että tällä viikolla on uudet linjaukset näiden lausuntopalautteiden jälkeen. [Juha Sipilä: Ne on kerrottu just!] Nyt minä kysyn uudelleen: Onko se uusi linjaus, että puoli vuotta ennen ja jälkeen? Tämäkö on kaikki, mitä kaikkien palautteiden jälkeen teiltä puristui ulos muutokseksi tästä laista?

15.29 **Touko Aalto vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vihreiden mielestä sote-uudistus tarvitaan: kavennetaan ihmisten ja eri alueiden välisiä terveys- ja hyvinvointieroja, hillitään kustannusten kasvua ja taataan saumattomat hoivaketjut. Sote-palveluiden markkinallistaminen uhkaa näitä kaikkia tavoitteita, ja tämä ei ole mitään opposition

pelottelua. Tämä on hallituksen oman vaikutusarvion ja alan asiantuntijoiden keskeinen viesti.

Vihreiden vaihtoehto turvaa palveluiden laadun ja saatavuuden. Ensin taataan saumattomat hoivaketjut, sitten yhdistetään palveluiden rahoitus, annetaan maakunnille verotusoikeus, edistetään lopuksi asiakkaan valinnanvapautta ja monipuolistetaan markkinoita ilman pakkoyhtiöittämistä. Kyse on ihmisten hoitamisesta kokonaisuutena, meidän kaikkien terveydestä. Toteutetaan sote-uudistus kansanterveys ja ihmisten yhdenvertaisuus, ei markkinat, edellä. Mitä mieltä peruspalveluministeri Rehula on tästä vihreiden vaihtoehdosta?

15.30 **Aino-Kaisa Pekonen vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pidän vähän hämmentävänä sitä, että täällä salin oikealta laidalta ja ministeriaitiosta syytetään oppositiota pelottelusta ja mustien mörköjen maalaamisesta, kun asiantuntijat sanovat aivan samaa. Kansaneläkelaitoksen entinen pääjohtaja sanoo, että eriarvoisuus todennäköisesti lisääntyy, ja professori Hiilamo toteaa, että valinnanvapauden vaarat ovat hyötyjä suuremmat.

Mutta, arvoisa pääministeri, tuohon äskeiseen puheenvuoroonne viitaten olisin kysynyt: jos yhtiöittäminen ja valinnanvapaus on niin mahtava asia, miksi te mahdollisena tulevana maakuntapäättäjänä suosittelette neuvoloiden pitämistä maakunnallisina liikelaitoksina? [Juha Sipilä: Maakunta päättää!] — Niin, miksi?

15.31 **Anna-Maja Henriksson r** (vastauspuheenvuoro): Värderade fru talman, arvoisa puhemies! Nyt tässä uudistuksessa olisi kyllä syytä kuunnella näitä asiantuntijoita. Itse olen selaillut näitä lausuntoja läpi, ja kädessäni on korkeimman hallinto-oikeuden lausunto. Tässä muun muassa todetaan näin: "Pääpaino on palvelujen monituottajamallissa eikä niinkään siinä, miten asiakkaiden palvelut ja oikeudet monituottajamallissa turvataan." Tämä jatkuu sitten näin: "Epäselväksi jää myös se, miten käytännössä vastuu palveluja samanaikaisesti käyttävän asiakkaan palveluista jakautuisi maakunnan liikelaitoksen ja suoran valinnan palvelujen tuottajien välillä. Epäselvä vastuunjako voi lisätä kustannuksia ja aiheuttaa haasteita asiakkaiden saumattomien palveluketjujen ja -kokonaisuuksien toteuttamiselle." Ja vielä lisäksi: "Malli on myös monimutkainen, koska se johtaa massiiviseen määrään sopimuksia eri toimijoiden välillä." Ja sitten todetaan vielä, että "oikeusriitojen määrää tulee lisäämään...". Elikkä miten te hallitus vastaatte näihin, ja miten aiotte taata sen, että pienet yritykset myös pystyvät olemaan mukana tuottamassa näitä palveluita tulevaisuudessa?

15.32 **Sari Tanus kd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kansalainen eli potilas, asiakas on saatava oikeasti reilusti keskiöön. Toiminnan on oltava asiakaslähtöistä, samalla huomioitava henkilökunnan riittävyys ja toimintamahdollisuudet. Tietotekniikka on saatava toimimaan saumattomasti, niin että henkilökunta voi keskittyä kuuntelemaan ja hoitamaan potilaita eikä tietotekniikkaa. Aikaa on oltava riittävästi. Inhimillistä otetta tarvitaan, jotta myös heikompiosaiset ja ikäihmiset saavat tarvitsemansa avun. Kysynkin: onko hallitus muutoksia suunnitellessaan ottanut riittävästi huomioon myös ikäihmiset ja heidän tarpeensa sosiaali- ja terveydenhuollossa?

15.33 **Hannakaisa Heikkinen kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Oppositio syyttää täällä, että hallitus luo epävarmuutta. Tosiasiassa epävarmuutta lietsoo vain oppositio, ja syykin on selvä: sote-uudistus on ollut erittäin näppärää valjastaa vaaliaseeksi. Varsinkin SDP toistaa valinnanvapauslakiesityksen lausuntopalautteita, joiden perusteella hallitus on jo tänään täällä kertonut tekevänsä tarvittavat korjaukset. Tosiasiassa esimerkiksi sosiaali- ja terveysvaliokunnassa kuulluista asiantuntijoista valtaosa on sanonut, että sote-uudistus on välttämätön, toteuttakaa se vihdoinkin. [Välihuutoja] Onhan sitä valmisteltu ja yritetty toteuttaa jo puolitoista vuosikymmentä.

Arvoisa puhemies! Meillä on yksi maailman tehokkaimmista erikoissairaanhoidoista, mutta me olemme hieman sokaistuneet siitä, ja on unohtunut, että kustannustehokkainta ja inhimillisesti kestävintä on huolehtia perustason palveluista. Kukapa meistä ei arvostaisi sitä lääkäriä, joka hienosti suorittaa polven tekonivelleikkauksen, mutta kuka muistaa sitä hoitajaa, joka innostaa ja kannustaa kuntouttamaan jalan toimivaksi? [Puhemies koputtaa] Peruspalvelut kunniaan! Se on sote-uudistuksen sielu.

15.34 **Antti Rinne sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On syytä todeta, että tämä kritiikki, joka oppositiosta nousee, on asiantuntijoitten kritiikkiä. Ei se ole mitään erityisesti keksittyä kritiikkiä, vaan se on nimenomaan asiantuntijoiden kritiikkiä. [Eduskunnasta: Olisi kannattanut kuunnella vastaus!] Olemme myös sitä mieltä, että tuolla lausunnoissa on positiivistakin palautetta, mutta eihän se ole tämän keskustelun kannalta tärkeätä, koska nyt on kysymys niistä kansalaisten kannalta kriittisistä palveluista, joista on niitä epäkohtia nostettava esille tähän keskusteluun. Sen takiahan tämä välikysymys on tehty.

Me olemme yhtä mieltä siitä, että uudistus on tehtävä, olemme yhtä mieltä siitä, että tarvitaan isommat hartiat. Meidän ensimmäinen ero hallituksen malliin tulee siinä, että sosiaalidemokraatit ovat sitä mieltä, että järjestämistä ja tuottamista ei pidä erottaa toisistaan. Tarvitaan järjestäjä, joka pääasiassa tuottaa palvelut, ja se on julkinen tuottaja. Me olemme sitä mieltä, että kunnilla pitää olla — siellähän on hyvin toimivia palveluita — mahdollisuus palveluitten tuottamiseen, kun se järjestäjätaho arvioi, että kaikki on kunnossa. Me olemme sitä mieltä, että tarvitaan yksityisiä palveluntuottajia, [Puhemies koputtaa] kolmatta sektoria. Nämä ovat kaikki tarpeen kokonaisuuden näkökulmasta. Arvoisa hallitus, tehtäisiinkö nyt yhteistyötä [Puhemies koputtaa] ja yritettäisiin vielä kerran rakentaa tämä järkevällä tavalla?

15.36 **Jyrki Kasvi vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pari kuukautta sitten julkaistu Euro Health Consumer Index 2016 antaa mielenkiintoisen kuvan suomalaisten terveyspalveluiden tilasta, mielenkiintoisen siksi, että vertailun mukaan suomalaisten terveydenhoidon hinta—laatu-suhde on Euroopan paras — siis Euroopan paras. (Eduskunnasta: Ja vielä paranee!] Odotankin mielenkiinnolla, miten Suomi tulee sijoittumaan vuoden 2020 vertailussa.

Toki parannettavaakin on: saman raportin mukaan suomalaiset eivät pysty vertailemaan saamansa hoidon laatua tai vaikuttavuutta, toisin kuin esimerkiksi Norjassa, Hollannissa, Saksassa ja Sveitsissä. Kysynkin: miten meidän on tarkoitus vapaasti valita ne palvelumme, jos meillä ei ole käytössä vertailukelpoista tietoa, mihin me sen valinnan perustamme? [Susanna Huovinen: Juuri näin, oleellinen kysymys!]

15.37 **Sampo Terho ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitän hallitusta tästä erinomaisesta esityksestä, siitä, kuinka todella nyt viedään Suomen terveydenhuollon ja sosiaalityön rakenteet kestävälle pohjalle. [Paavo Arhinmäki: Ja nyt viedään köyhää kansaa!] Nyt olemme nimenomaan ratkaisun äärellä — sen kuulee jo näistä opposition kommenteista. Ja lausuntopalaute, kuten ministeri tässä otti esiin, on otettu laajasti huomioon. Se myös luo rohkeutta siitä, että tässä on nyt suoritettu laaja-alaisempi pohdinta kuin koskaan aikaisemmin, ja tästä päästään hyvin eteenpäin.

Korostan oman ryhmäni näkökulmasta nimenomaan sitä, että mekin olemme alusta saakka puolustaneet tätä 18 maakunnan mallia — 18 järjestäjää entisen noin 200:n tilalle, se on todellinen edistysaskel. Ja kun valinnanvapaus toteutetaan tällä lailla vastuullisesti, järkevällä siirtymäajalla, niin me pääsemme aivan uusille palvelujen tasoille. Tähän asti valinnanvapaus on ollut etuoikeus, tämän hallituksen jälkeen valinnanvapaus on perusoikeus.

15.38 **Susanna Huovinen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Sote-uudistus todellakin tarvitaan mutta ei mikä tahansa sote-uudistus. Ja nyt tämä sotesta tehty poliittinen lehmänkauppa ei valitettavasti tule vastaamaan niihin tavoitteisiin, jotka vielä viime kaudella yhdistivät kaikkia eduskuntapuolueita, esimerkkinä hyvinvointi- ja terveyserojen kaventaminen.

Sen sijaan hallitus on tässä keskustelussa keskittynyt syyttelemään oppositiota pelottelusta, vaikka nämä meidän esille nostamamme vakavat huolet tulevat nimenomaan asiantuntijoiden taholta. Ovatko siis asiantuntijat mielestänne, hyvä hallitus — ja arvostaisin, että ministerit, puhemies, myöskin kuuntelisivat, kun me puhumme — näissä kritiikeissään väärässä? Ja nämä kosmeettiset muutokset, joita te aikatauluun täällä äsken kerroitte tekevänne, eivät muuta sitä perusrakennelman virheellisyyttä, josta asiantuntijat nimenomaan ovat huolensa esittäneet. [Puhemies koputtaa] Tämä ratkaisu ei ole hyvä sote-ratkaisu.

15.39 **Kalle Jokinen kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Hallitusta pitää onnitella. Tämä uudistus parantaa palvelujen saatavuutta juuri niille ihmisille, jotka tällä hetkellä ovat eriarvoisessa asemassa, eli niille ihmisille, joilla ei ole varaa yksityisiin terveyspalveluihin tai toimivaan työterveyshuoltoon. 19 000 ihmistä on tälläkin hetkellä jonottanut yli kolme viikkoa terveyskeskukseen pääsyä, se on aivan liikaa meille, ja sen takia tätä uudistusta tehdään.

Vasemmiston ideologinen jarrutus vaarantaa palveluiden parantamisen ja yhdenvertaisuuden toteutumisen. Opposition suurin tavoite näyttää olevan tämän uudistuksen kaataminen. Se on täysin vastuutonta puhetta, jota on kuultu.

Kokoomukselle ja hallitukselle tavoite ei ole valinnanvapaus. Se on keino saada ihmisille parempi hoitoonpääsy, laadukkaammat ja yhdenvertaiset palvelut. Valinnanvapaus on siis keino, ei tavoite. On hyvä, että nyt sote etenee, valinnanvapaus toteutuu ja ihmiset pääsevät sujuvammin laadukkaampaan hoitoon.

15.40 **Paavo Arhinmäki vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Viime kaudella kaikki kahdeksan eduskuntapuoluetta tekivät yhdessä tätä sote-ratkaisua, ja silloin ainoastaan yksi ajoi tätä äsken edustaja Jokisen kehumaa valinnanvapautta, seitsemän muuta eivät sitä kannattaneet. Nyt kuitenkin hallitus on ottanut tämän yhden puolueen va-

linnanvapausmallin lähtökohdakseen. Ja kun seuraa rahaa, niin näkee, kuka tästä hyötyy: kun valinnanvapausmalli julkistettiin, yksityisten terveysfirmojen pörssikurssit lähtivät nousuun ja kokoomuslaiset siirtyivät yksityisiin terveysfirmoihin töihin. Tämä valinnanvapausmalli on pakkoyhtiöittämistä ja pakkoulkoistamista. Lainaan asiantuntijaa: "Ulkoistamisessa pitäisi olla hyvin pidättyväinen. Se voi tuntua helpolta ratkaisulta, että ostetaan palvelut suurfirmoilta, mutta toiminnallisesti ja taloudellisesti se on huono systeemi pitkän päälle." Kuka asiantuntija on näin sanonut? Tämän lausunnon on antanut THL:n silloinen pääjohtaja Pekka Puska. [Vasemmalta: No niin! — Välihuutoja]

15.41 **Annika Saarikko kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olisi aika keskustella valinnanvapauden kohdalla tuottajien lisäksi siitä vahvasta maakunnasta, 18 palvelunjärjestäjästä ja heidän erittäin vastuullisesta roolistaan, jotta sinne lääkäriin pääsee, jotta sosiaalityö kohtaa asiakkaan ja jotta palvelut ovat yhdenvertaisia. Se on tämän mallin syvin ydin. Tähän liittyen pidän erittäin arvostettavana, että hallitus on päätynyt äitiys- ja lastenneuvoloiden, tämän yksityiskohdan, osalta juuri tukemaan tuota maakunnan omaa itsehallinnollista vahvuutta ja arviointia oman maakunnan parhaaksi, miten palvelut tulisi järjestää. Arvostan myös pääministerin omaa toivetta ja ohjeistusta siitä, että palvelut olisi hyvä liittää osaksi maakunnan liikelaitosta, siksi, että hallitus on käyttänyt paljon voimavaroja siihen, että Suomessa muodostuisi vahva neuvolan ytimen ympärille muodostuva lasten ja perheiden palveluiden kokonaisuus. Tämän paras tapa toteutua on nyt, kun työ on vasta alkuvaiheessa, siellä vahvan järjestäjän puitteissa, kun tähän liittyy esimerkiksi [Puhemies koputtaa] kolmannen sektorin palveluntuottajat ja erityisosaaminen.

15.42 **Stefan Wallin r** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Riski tässä on nyt se, että hallitus pilaa sinänsä hyvän asian, siis valinnanvapauden, hosumalla ja tuomalla tänne raakileen, joka sitten epäonnistuu ja osoittaa arvostelijoitten arviot oikeiksi. Tämä on se riski. Tutustuin tähän asiantuntijalausuntojen perusteella tehtyyn koosteeseen, ja se on musertavaa luettavaa. Kritiikkiä tulee läpi linjan, varsinkin aikataulu askarruttaa, ja näyttäähän se askarruttavan myöskin projektinjohtaja Tuomas Pöystiä, jopa valtiovarainministeriötä. On, puhemies, aikoihin eletty, kun valtiovarainministeri myöskin ryhtyy flirttailijaksi, siitä on kysymys. [Susanna Huovinen: Aivan!] Vielä kerran, hallitus: valinnanvapaus on sinänsä hyvä asia, mutta älkää pilatko sitä aikataulun tai arvovaltakysymysten takia.

15.43 **Sari Essayah kd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Alueellinen yhdenvertaisuus on ollut yksi tämän sote-uudistuksen aivan keskeisiä tavoitteita. On selvää, että edellytykset valinnanvapauden toteutumiselle ovat keskuskaupungeissa aivan toisenlaisia kuin ne ovat haja-asutusalueilla ja syrjäseuduilla. Samoin varmasti Uudenmaan 1,6 miljoonaa asukasta houkuttelee aivan toisella tavalla kuin vaikkapa Kainuun reilu 70 000 asukasta. Ikävä kyllä tämä hallituksen malli näyttää tuovan näitä eriarvoistavia tekijöitä lisää alueellisesta näkökulmasta. Täällä hallituksen omassa esityksessä sanotaan, että väestön alueellinen eriarvoisuus maakuntien sisällä on ilmeistä. Tätä voisi kuvata siten, että tänä päivänä sille eiralaismummolle, joka menee hakemaan yksityiseltä terveysasemalta palvelunsa ja maksaa osan niistä itse ja saa Kela-korvaukset, tulevaisuudessa me kaikki veronmaksajat maksamme hänen yksityiset hyvät terveyspalvelunsa mutta se Kainuun mummo, joka ei tänäkään päivänä saa kunnollisia palveluita, ei tule saamaan niitä

vastaisuudessakaan. Millä tavalla te vastaatte siitä, että alueellinen epätasa-arvo ei vain lisäänny tämän hallituksen mallin myötä?

15.44 **Antti Lindtman sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Niin minulle kuin varmasti monelle katsojallekin tässä tulee vähän semmoinen tunne, että "päiväni murmelina" eli että olen kuullut tämän keskustelun kerran aikaisemminkin. Nimittäin, arvoisa puhemies, silloin kun hallitus teki tämän poliittisen sopimuksen, jossa siis keskusta sai nämä maakunnat ja kokoomus tämän markkinamallin, me esitimme huolemme siitä, että tämä poliittinen sopimus saattaa muodostua esteeksi sille, että tämän uudistuksen alkuperäiset tavoitteet saavutettaisiin, siis se, että ihminen saa oikean hoidon oikeaan aikaan ja oikeassa paikassa. No, nyt kun lausuntokierrokset on nähty, niin asiantuntijat ovat sanoneet, että se huoli, jonka silloin puolitoista vuotta sitten esitimme, on käynyt toteen. [Eduskunnasta: Niinpä!] Mutta silloin hallitus syytti oppositiota pelottelusta ja edelleen te syytätte oppositiota pelottelusta, vaikka täällä kukaan ei ole pelotellut vaan pyytänyt vastauksia tähän asiantuntijoiden esittämään poikkeuksellisen painavaan kritiikkiin. [Hälinää] Kun tässä jää pohtimaan, minkä takia tässä ei saa vastauksia, niin päädyin siihen, että tämä teidän poliittinen sopimuksenne [Puhemies koputtaa] on niin kova, että sitä ei voi purkaa, vaikka sen alle jäisi kaikille hyvä, sote-uudistus, jossa kaikki pidetään mukana. [Jari Myllykoski: Perussuomalaiset seuraa sivusta!]

15.46 **Antti Kaikkonen kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllä tässä nyt vähän kuulostaa siltä, että oppositiossa ei ole kuultu tai haluttu kuunnella sitä, mitä ministeri Rehula tässä kertoi tehdyn. Tässä on käyty lausuntokierros, on kuultu kritiikkiä, tehty merkittäviä muutoksia siihen luonnokseen, mikä oli aikaisemmin esillä, vaiheistamisesta alkaen, ja tämä nykyinen malli, joka nyt on, tai jonka pitäisi olla, keskustelussa, on verrattomasti parempi kuin se, mistä kritiikkiä annettiin. Minusta tuntuu siltä, että teillä on, edustaja Lindtman, jäänyt vanha levy päälle. Tarkistakaa levyä, edustaja Lindtman.

Arvoisa puhemies! Tätä sotea on nyt tehty, onko kolmen vai neljän vai jo viiden hallituksen aikana. Aika moni hallitus on puhunut, että tarttis tehdä jotakin, joku tämän tapainen uudistus tarvitaan. Tämä taitaa olla ensimmäinen hallitus, joka myös saa jotakin aikaiseksi.

15.46 **Antti Lindtman sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En ole varma, kävikö nyt niin, että keskustan eduskuntaryhmän puheenjohtaja Kaikkonen ei lukenut oman eduskuntaryhmänsä ryhmäpuheenvuoroa. Siinäkin todettiin, että juuri ne huolet, joita me tuomme, joita asiantuntijat ovat esittäneet, ovat aivan oikeita. Se ongelma tässä on se, että kun te pidätte tästä poliittisesta sopimuksesta kiinni, niin tämä jyrää mahdollisuuden tehdä kaikille hyvä sote-uudistus. Kokoomus on ilmoittanut, että pitää tulla markkinamalli ja jos ei tule, niin tätä suurempien hartioiden sote-mallia ei saada ollenkaan läpi — tämä on nyt hyvä tietää. Tämä estää sen, että tekisitte muitakin muutoksia kuin puoli vuotta sinne tai puoli vuotta tänne. Tässä oli neljän päivän aikana suuret odotukset. Pääministerikin lupasi, että nyt tehdään keskeiset muutokset, vastataan asiantuntijoiden huoleen. [Juha Sipilä: Niin on tehty!] Niin ei käynyt, vain kosmeettinen muutaman kuukauden siirtyminen sinne tänne. Hallitus yrittää pitää tätä sote-korttitaloa yli vaalien kasassa, ja sen jälkeen totuus iskee, tulemme näkemään.

15.48 **Kimmo Kivelä ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Muistan viime vaalikaudelta, kun Kuntaliiton lehden kannessa oli silloinen sosiaalidemokraattinen peruspalveluministeri ja otsikkona "Olen ratkaissut sote-solmun". Mutta ei sote-solmu tuntunut silloin olevan ratkaistu, ja ei se tunnu olevan vieläkään. [Paavo Arhinmäki: Tulihan se sieltä!] Mutta nyt on kuitenkin päästy liikkeelle, lähes maaliin. Teille ei tunnu kelpaavan se, että malli ei ole täydellinen. Mielestänne on sitten parempi, että ei tehdä mitään.

Erityisen arvokkaana näen, että toteutuu yhteinen palveluketju, päästään hajautuksesta keskitykseen, ja yhtä lailla, niin kuin pääministeri totesi, asiakasvalinta on lailla kielletty. Kermankuorinta ei mahdollistu, vaikka te annatte täällä niin ymmärtää ja pelottelette. Ja minä en henkilökohtaisesti hyväksy kielenkäyttöä, [Puhemies koputtaa] että tästä puhutaan harjoituksena. Tämä on yksi itsenäisyyden aikamme [Puhemies: Aika!] mittavimmista reformeista.

15.49 **Krista Mikkonen vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sote-uudistus todellakin on mittava uudistus, ja siksi se tulisi tehdä huolella. Siitä riippumatta, että tähän on käytetty paljon aikaa, ei ole mitään järkeä nyt loppuvaiheessa kiirehtiä niin, että tehdään huonoa. Sen takia nämä lausunnoissa esitetyt asiantuntijoiden huolet on syytä ottaa vakavasti. Se, että tässä on kukin puolue vuosien mittaan tuonut omia agendojaan ihmisten terveys- ja hyvinvointipalvelujen järjestämisen edelle, on meidän puolueiden häpeä, mutta tässä vaiheessa meidän täytyy yhdessä rakentaa malli, joka kestää satavuotisen Suomen tulevatkin vuosikymmenet. Ja tämä malli se ei ole, sillä tässä kohtaa me pirstomme nämä ketjut niin pieniksi, että kokonaisuus ei ole kenenkään hallinnassa ja kustannukset uhkaavat karata entistäkin suuremmiksi. Nyt on palattava uudelleen pöytiin yhdessä tekemään tämä uudistus loppuun.

15.50 **Hanna Sarkkinen vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sote-uudistusta todellakin tarvitaan, mutta tämä hallituksen sote-malli on vastuuton. Me olemme esittäneet oman, realistisen sote-mallimme ja esitämme sitä kyllä teillekin tutustuttavaksi. Hallituksen malli uhkaa nostaa järjestelmän kustannuksia, hajottaa palveluketjut ja lisätä alueellista eriarvoisuutta. Kainuun maakuntauudistus toteaa lausunnossaan, että valinnanvapaus voi johtaa sosiaali- ja terveyspalveluketjujen hajaantumiseen ja sen seurauksena kustannusten nousuun ja palveluiden heikentymiseen. Aika selkeästi todettu, eikö niin? Hallitus tuntuu unohtaneen ihmisen ja hänen palveluketjunsa, kun keskiöön on nostettu palveluiden yksityistäminen ja yhtiöittäminen, mutta hallitus tuntuu unohtaneen myös kustannustehokkuuden. Haluan kysyä: miten kustannussäästöjä tullaan tällä mallilla saamaan, jos ei karsimalla palveluita ja nostamalla asiakasmaksuja, kun lähes kaikki lausunnonantajat ovat todenneet, että tämä hallituksen yksityistämiseen ja yhtiöittämiseen [Puhemies koputtaa] perustuva malli tulee lisäämään kustannuksia?

15.51 **Markku Eestilä kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Olen saanut kolme tekstiviestiä asiantuntijoilta, jotka kehuvat hallitusta, että tämä teidän sopimuksenne on hyvä, [Hälinää] ja minä itsekin arvostan sitä, että hallituspuolueet ovat löytäneet keskenään ratkaisun, neuvottelevat ja ovat kuunnelleet asiantuntijoita, [Paavo Arhinmäki: Männistöä, Rätyä, ja kuka se kolmas on?] minkä pohjalta he sitten määrittelevät aikataulun, mikä on mahdollista ja mitenkä tehdään. Kokoomus ei aseta julkista eikä yksityistä palvelutuotantoa vastakkain. Me emme harjoita vastakkainasettelua, kuten te teette oppo-

sitiossa. Me annamme kaikelle työlle arvon, mutta valinnanvapauden kautta me haluamme, että ihmiset saavat itse valita, kenen kanssa he asioivat. Minkä takia te vastustatte sitä, että ihmiset saavat nyky-Suomessa valita itse, minkä palveluntuottajan he haluavat? Kaikkein suurin laadun nousu tulee tapahtumaan terveydenhuollossa silloin, kun asiakas pääsee nopeasti lääkärin vastaanotolle. Eli minä kiitän hallitusta.

15.52 **Maria Guzenina sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä yhtiöittämispakko ja siihen ikään kuin perusteluksi liitetty kauniimpi sana "valinnanvapaus" olisi rehellistä käsitellä tässä salissa ihan perusteellisesti. Lähtökohtaisestihan tämä termi "valinnanvapaus" kuulostaa aivan fantastiselta, mutta kun katsomme, mitä sen takana piilee, niin asia ei olekaan niin fantastinen, ainakaan tavallisten suomalaisten näkökulmasta. En minäkään sitä aluksi halunnut uskoa, mutta viime perjantaina Finanssialan Keskusliiton ulostulo oli hätkähdyttävä. Suora sitaatti: "Tuemme vahvasti ajatusta myös siitä, että asiakas voi tarvittaessa ostaa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita omalla rahoituksellaan. Vakuutuksella turvattu rahoitus samoin kuin oma rahoitus ovat tärkeä osa asiakkaan valinnanvapautta." Nyt haluaisin suoraan kysyä, keitä varten tätä uudistusta tehdään: vakuutusmyyjiä varten vai tavallisia suomalaisia varten?

15.53 **Veronica Rehn-Kivi r** (vastauspuheenvuoro): Värderade talman, arvoisa puhemies! Täällä on ilokseni puhuttu paljon tärkeistä neuvolapalveluista, ja Suomen ehkä parasta ennaltaehkäisevää palvelua, neuvolatoimintaa, ei saa ajaa alas. Säännölliset käynnit tutun terveydenhoitajan luona tuovat nuorille perheille turvallisuutta, ja tätä ei voi liikaa korostaa. Lasten terveyden ja kehityksen seuranta neuvoloissa jatkuu katkeamattomana prosessina koulujen oppilas- ja terveydenhuollossa, ja nämä palvelut ovat toisiinsa tukeutuvia. Kouluterveydenhuolto on jäämässä valinnanvapauden ulkopuolelle, ja niin tulisi tehdä myös neuvoloiden osalta. Nyt lapset ja nuoret uhkaavat pudota järjestelmien välistä, jos hoitoketjut ja palvelut ajetaan tai jaetaan eri toimijoille. Arvoisa hallitus, oletteko samaa mieltä, mitä täällä on tullut esille, että neuvolat eivät kuulu valinnanvapauden piiriin?

15.54 **Seppo Kääriäinen kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tärkeintähän tässä on, että ihminen saa apua vaivaansa — sanon "ihminen", en käytä sanaa "potilas" enkä ainakaan "asiakas" — että ihminen saa apua vaivaansa ja että hän voi sitten myös jatkossa valita sen, jolta hän apua pyytää, että yhä useampi voi valita, useampi kuin nykyisin, mistä apua hakee.

Edustaja Puska sanoi: jahkailu vai toimeksi? Totta kai hän vastasi, että toimeksi. Mutta sanon kyllä asian vieläkin voimakkaammin: jos tämä menee jahkailuksi nyt, niin tästä kyllä tulee pahanlaatuinen mahalasku, josta kyllä kärsii koko poliittisen järjestelmän uskottavuus aika pitkäksi aikaa. Kun asiaa on hierottu 10—15 vuotta, niin kyllä se pitää saada nyt loppuun saakka, koska siinä kyllä riittää korjattavaa myös sitten tulevilla hallituksilla. Tämän eduskunnan viesti olisi nyt tärkeä maakunnille: menkää eteenpäin rohkeasti, käyttäkää omaa järkeänne, ottakaa maakunnissa vastuu sote-homman loppuunviemisestä.

15.55 **Anneli Kiljunen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ministeri Rehula, te annoitte äsken mielikuvan siitä, että Eksote voisi jatkaa entisellään. Tämä ei kuitenkaan pidä paikkaansa. Eri asiantuntijoiden mukaan Eksote joudutaan purkamaan ja se

joudutaan pilkkomaan eri yhtiöihin ja liikelaitokseen. Oletteko sitä mieltä, että nämä asiantuntijat ovat väärässä, koska puistatte päätänne?

Tällä hetkellä Eksote on hyvänä esimerkkinä monille maakunnille siitä hyvästä toiminnasta, jonka toivottaisiin etenevän eteenpäin. Eksote järjestää sekä tuottaa kaikki perusterveydenhuollon ja sosiaalipalvelut sekä myös erikoissairaanhoidon, ja rinnalla on noin kuusisataa yksityistä palveluntuottajaa tukemassa Eksoten toimintaa.

Arvoisa rouva puhemies! Kysyisin nyt ministeri Rehulalta vielä — sanokaa nyt selvästi: tarvitseeko Eksoten purkaa oma järjestelmänsä ja yhtiöittää se liikelaitoksiin ja eri yhtiöihin, vai voiko [Puhemies koputtaa] se jatkaa toimintaansa nykyisellään?

15.57 **Arja Juvonen ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Täällä on kysytty, ketä varten tätä uudistusta tehdään. Tätä uudistusta tehdään ihmistä varten.

Sitten on pyydetty, että tehdään toisenlaisia malleja ja hidastellaan tässä. Haluatteko te, että ihminen joutuu odottamaan? Eikö teidän mielestänne ihmisellä ole kiire päästä hoitoon tarvittaessa? Mielestäni liian kauan tänä päivänä joutuu odottamaan sitä, että pääsee lääkärille. Pidän hyvin tärkeänä, että potilasturvallisuudesta pidetään huolta, ja se, että me saamme tämän mallin, sote-uudistuksen, vietyä maaliin, tulee kyllä lisäämään sitä.

Täällä on nostettu esiin erilaiset tuottajat ja toimijat. Meillä jo nyt osa, onko se liki 60 prosenttia, tehostetusta palveluasumisesta tuotetaan yksityisen palvelutoimijan turvin. Meillä on säätiöt, meillä on yhdistykset — te unohdatte kokonaan heidät. Heillä on yhteiskuntavastuu, eivätkä he suinkaan tee bisnestä, vaan he kehittävät toimintaansa, ja heillä on vastuullinen tapa toimia ikäihmisten parissa muun muassa. Pidän erittäin tärkeänä, että meillä säilyvät työpaikat. [Puhemies koputtaa] Millä tavalla te, hyvä ministeri, viette eteenpäin tätä uudistusta niin, että myös henkilöstön ääni kuuluu?

Puhemies Maria Lohela: Ja vielä edustajat Järvinen ja Nurminen, ja sitten puheenvuorot ministereille Orpo ja Rehula.

15.58 **Heli Järvinen vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! On aivan selvää, että meistä jokainen haluaa, että jatkossa suomalainen ihminen pääsee nopeasti palvelujen pariin. Tätä toivotaan mielenterveysongelmaiselle, joka kaipaa apua, tätä toivotaan myös päihteiden ongelmakäyttäjälle, joka kaipaa kuntoutusta. Näiden edellä mainittujen toiminnasta, työstä, avusta, vastaavat suurelta osalta järjestöt, joiden tehtäväkenttä nyt alkaa muodostua mahdottomaksi siitä syystä, että hallitus jatkaa vahvalla yhtiöittämisen tiellä. Tämä sama ongelma uhkaa paisua maakuntauudistuksen yhteydessä, kun myös työllistämispalvelut yhtiöitetään ja suuresta osasta vaikeasti työllistettävien pitkäaikaistyöttömien toiminnasta kantavat vastuun erilaiset järjestöt, joiden toiminta alkaa muodostua mahdottomaksi. Siksi kysyn: miten aiotte jatkossa turvata niin näiden mielenterveyskuntoutujien ja päihdeongelmaisten toiminnan kuin toisaalta heille apua tarjoavien yhdistysten toiminnan?

15.59 **Ilmari Nurminen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan tuoda esille myös henkilöstön aseman, koska olette käynnistämässä yli 200 000:ta pääosin pienipalkkaista ja naisvaltaista työntekijää koskevat yt-neuvottelut. Meillä on lukuisia esimerkkejä tilanteista, joissa yksityistämisen jälkeen työntekijöiden palkat ja edut ovat pienentyneet. Juuri viime viikolla saimme lukea siitä, kun iso hoivayhtiö päätti muuttaa vastaavien

sairaanhoitajien tehtävänimikkeitä, mikä tarkoitti, että vastuut ja tehtävät säilyivät mutta palkka laskee usealla sadalla eurolla kuukaudessa. Tämä ilmiö tulee kasvamaan yhtiöittämisen kautta. Asiantuntijoiden mukaan myös epätyypillisten työsuhteiden määrä tulee lisääntymään, muun muassa nollatuntityösopimukset hoiva-alalla. Arvoisa ministeri, miten varmistatte muutaman vuoden päästä sopimuskauden loputtua henkilöstön palkat ja etujen säilymisen? Tämä on tärkeä kysymys sadoilletuhansille kuntatyöntekijöille ja heidän perheilleen.

Puhemies Maria Lohela: Sitten ministeri Orpo, 3 minuuttia.

16.00 **Valtiovarainministeri Petteri Orpo:** Arvoisa puhemies! On aivan erinomainen asia, että tämä vuosituhannen uudistus etenee. Tämä on aivan välttämätön kahdesta syystä. Ensinnäkään tämän päivän sosiaali- ja terveyspalvelut eivät joka paikassa Suomessa toimi. Tasa-arvo palvelujen saatavuudessa ei todellakaan tämän päivän Suomessa toteudu. Tästä kaikki puolueet tässä salissa ovat olleet yhtä mieltä viimeisten vuosien aikana. Toinen syy on se, että kun meillä sosiaali- ja terveyspalveluiden kysyntä tulee kasvamaan tulevina vuosina ja vuosikymmeninä merkittävästi johtuen meidän ikärakenteesta, niin meidän on pakko uudistaa tämä myöskin tehokkaammaksi ja tuottavammaksi ja paremmaksi, jotta saamme rahamme riittämään. Yhtenä uudistuksen tavoitteena on 3 miljardin kustannustason hillintä vuoteen 2029 mennessä, ja siitä tulemme pitämään ja olemme pitäneet myöskin tämän uudistuksen edetessä huolta.

Nyt tänään hallitus on tehnyt linjauksia siitä, miten tämän viimeisen auki olevan osion eli valinnanvapauslain pykälät rakennetaan. Tämä työ tehdään huolella. Me olemme tutustuneet erittäin tarkkaan näihin annettuihin lausuntoihin, muun muassa valtiovarainministeriön lausunto on luettu erittäin tarkasti. Olemme kuunnelleet asiantuntijoita, olemme kuunnelleet kansalaiskeskustelua, tätä hyvää keskustelua täällä, mikä mielestäni täyttää osaltaan parlamentaarisuuden piirteitä, ja siltä pohjalta me olemme hakeneet ratkaisua, jossa valinnanvapaus toteutuu. Se perusratkaisu on siis se, että 1.1.2019 kaikissa maakunnissa valinnanvapauslaki tulee voimaan. Silloin lähtevät liikkeelle palvelusetelit, henkilökohtainen budjetointi, valinnanvapaus suun terveydenhuollossa. Mutta koska me tiedämme sen, että tässä tarvitaan valmisteluaikaa, me annamme pilotteina mahdollisuuden niille maakunnille, jotka haluavat lähteä liikkeelle puoli vuotta aikaisemmin, jos ja kun heillä on valmista — ja tiedämme, että näitä maakuntia on — ja toisaalta niille maakunnille, joilla muun muassa ict:n vuoksi, jonka asiantuntijat ovat nostaneet esille, on haasteita, viimeistään 1.7.2019 lähteä myöskin tämän sote-keskuksen kanssa liikkeelle. Tämä sote-keskus on se, joka saa joko sen aikaistuksen tai jatkon, mutta valinnanvapaus itsessään ja lainsäädäntö tulevat 1.1.2019.

Minusta tässä on otettu aidosti huomioon asiantuntijoita. Me olemme aidosti kuulleet niitä huolia, jotka tähän liittyvät. Me olemme aidosti miettineet sitä, että tämä saa aikaan sen sujuvan hoitoonpääsyn, sen, että ihminen, joka tarvitsee lääkärin palvelua, pääsee sinne sujuvasti. Tänä päivänä kiireettömän lääkärikäynnin odottelu kestää 28 vuorokautta keskimäärin Suomessa, ja se ei voi jatkua. Valinnanvapauden kautta me puramme jonot lääkäreille. Sujuva hoitoonpääsy takaa sen, että me myöskin säästämme suuresti kustannuksia, koska ihminen saa tarvitsemaansa hoitoa heti eikä 28 päivän päästä. — Kiitos.

Puhemies Maria Lohela: Ministeri Rehula, 3 minuuttia.

16.04 **Perhe- ja peruspalveluministeri Juha Rehula:** Arvoisa rouva puhemies! Oppositio esitti välikysymyksessään 11 kysymystä. Hallituksen vastauksessa nuo kysymykset käytiin kysymys toisensa jälkeen läpi vastaten niihin. Se on sitten eri asia, jos esimerkiksi yhtiöittämiseen liittyvän kokonaisuuden osalta, jossa tämän mallin seurauksena yhtiöittäminen on se tapa, jolla palvelutuotanto valinnanvapauspalvelujen piirissä tehdään, tämä vastaus ei tyydytä. [Susanna Huovinen: Sitähän me juuri kritisoimme!] Se on sitten eri asia, jos ei se vastaus tyydytä, joka... [Välihuutoja] — Se on teistä kaikissa tilanteissa väärä vastaus. — Toisinpäin: sitä tilannetta ei saa syntyä, että meidän sosiaali- ja terveyspalvelumme viime kädessä ratkoo Euroopan tuomioistuin, joka miettii kilpailuoikeudellisesta näkökulmasta sitä, mitähän siellä Suomessa nyt oikein pitääkään tehdä. [Välihuutoja] — En voi sille mitään, jos hallituksen vastaus ei tyydytä, jos ei edes yritetä kuunnella kaikkiin niihin 11 kysymykseen esitettyä vastausta.

Toisekseen, kyllähän tässä on ollut monenlaista oloa ja tunnetta, vähän jopa murmelina oloa, tilanteessa, jossa kerta toisensa jälkeen... Se on hyvä, että puhutaan, kyllä meillä hallituksen piirissä aikaa riittää puhua näistä asioista, mutta jos ei se hiihto yhtään etene. Se, mistä olen kiitollinen oppositiolle, on, että teiltä on pikkuhiljaa alkanut tulla niitä konkreettisiakin asioita — tosin, jos kerran valussa on hallituksen osalta teidän mielestänne vika, eihän se matka paljon joudu. [Paavo Arhinmäen välihuuto] Edustaja Guzenina otti erittäin tärkeän asian esille, josta olen omalta osaltani yrittänyt virittää keskustelua. Me olemme tekemässä yhteiskuntapoliittisesti isoa ratkaisua. Meillä on jatkossa julkisin varoin rahoitetut sote-palvelut ja puhtaasti yksityisin rahoin rahoitetut sote-palvelut — erittäin iso muutos, josta on käyty keskustelua varsin vähän. Hallitus lähtee siitä, että valinnanvapaus toteutuu niillekin ihmisille, joilla ei ole varaa ottaa sitä vakuutusta. Me olemme luomassa mallia, jossa huolehditaan siitä, että sosioekonomisesta asemasta huolimatta valinnanvapaus palveluihin toteutuu. Tällä hetkellä meillä on valinnanvapaus niillä ihmisillä, joilla on varaa ostaa se vakuutus. Tämä on erittäin iso muutos perusperiaatteeseen: valinnanvapaus niillekin, joitten varat eivät riitä. Tässä muutoksen rakentamisessa on useita asioita, jotka ovat tilanteessa "jos on A, siitä seuraa B", esimerkkinä tämä yhtiöittäminen, toisekseen järjestäjän ja tuottajan erottaminen, jossa on kiistattomia hyötyjäkin.

Kolmas asia: Valinnanvapauslainsäädäntö tulee voimaan 1.1.2019, siitä on lähdetty, sillä polulla edetään. Toimeenpanon osalta maakunnilla on mahdollisuus tilanteen mukaiseen etenemiseen, sen hallitus haluaa nyt antaa. [Puhemies koputtaa] Setelit, henkilökohtainen budjetti ja hammashuolto tulevat 1.1., ja aika moni maakuntakin aloittaa 1.1.2019.

Puhemies Maria Lohela: Ja vielä pääministeri Sipilä, 3 minuuttia.

16.07 **Pääministeri Juha Sipilä:** Arvoisa rouva puhemies! Kaikkiin kysymyksiin on vastattu, ja myöskin lausuntopalautteen pääsisällöstä on saatu linjaukset, joiden pohjalta pykälät päästään viimeistelemään.

Ensinnäkin tästä lausuntopalautteesta ja siitä, etteikö meillä olisi edelleenkin tavoitteena vahvistaa perustasoa: Sen takia tämä valinnanvapaus toteutetaan perustasolla. Siellä on aito valinnanvapaus ihmisillä lompakon paksuuteen katsomatta valita joko julkinen tai yksityinen toimija. Se takuulla tulee myöskin lyhentämään lääkäriinpääsyn jonoja. Lausuntopalautetta on otettu huomioon toimeenpanossa.

Sitten näihin väitettyihin kermankuorintaväitteisiin. Sinne tulee selvät tarkennukset pykäliin. Rahoituksen kriteerejä on muutettu.

Tähän veronmaksamiseen. Niin kuin totesin, yhteiskuntavastuusta ja veronmaksun läpinäkyvyydestä ja avoimuudesta tulee lakiin pykälä, joka velvoittaa tällä alalla toimivia yhtiöitä huomattavasti suurempaan avoimuuteen kuin mitä osakeyhtiölaki velvoittaa.

Perustuslakikysymyksiin tulee korjauksia, esimerkiksi yhdenvertaisuuteen.

Tästä toimeenpanosta vielä: Ensinnäkin laki ja valinnanvapaus astuu voimaan 1.1.2019. Sinne tulee asiakasseteli, henkilökohtainen budjetti, ja suun terveydenhuolto menee joka paikassa valinnanvapauden piiriin. Sote-keskukset voivat aloittaa jo heinäkuun alusta 2018. Siihen on valmius useassa maakunnassa, ja sitä tuetaan pilottirahoituksella. Sote-keskukset on otettava käyttöön viimeistään heinäkuussa 2019. Se antaa myöskin tälle ict:lle lisää valmisteluaikaa, mikä oli yksi lausuntopalautteen huomioista. Ja erityisistä syistä sitten voi vielä hakea tähän lisäaikaa.

Kehottaisin nyt näitten linjausten perusteella kaikissa maakunnissa rohkeasti etenemään näillä linjauksilla ja olemaan valmiina, jopa pilottimaakuntana, sillä tavalla että seuraavat, myöhemmin tulevat, voivat sitten oppia niistä kokemuksista, jotka tulevat näitten pilottien seurauksena. Näitä ilmoittautumisia ruvetaan ottamaan vastaan, ja toivon, että maakunnissa ruvetaan käymään nyt kunnollista keskustelua siitä, olisiko reilun vuoden päästä valmius omassa maakunnassa lähteä pilotoimaan valinnanvapautta. [Susanna Huovinen: Sitä lakia ei ole hyväksytty vielä!]

Puhemies Maria Lohela: Palataan ministereiden puheenvuoroihin hieman myöhemmin, ja nyt jatketaan debattia.

16.10 **Tuula Haatainen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tämä kosmeettinen aikataulumuutos ei poista sitä tosiasiaa, että hallitus on siis tämän poliittisen sopimuksensa mukaisesti perustamassa maakunnat, mikä on keskustan tahtotila, ja sitten yhtiöittämässä meidän julkiset terveyskeskuspalvelut ja laittamassa ne markkinoille kylmästi kilpailemaan asiakkaista yksityisten yhtiöiden ja kansainvälisten terveysjättien kanssa. Tämä on se perustavanlaatuinen ongelma tässä koko ratkaisussa, ja tämä on itse asiassa se poliittinen päätöslukko, joka estää teitä, arvoisa pääministeri, kertomasta meille — minkä ehkä haluaisitte kertoa, kun toivoitte sitä — että neuvoloita ei laiteta yksityisiin yhtiöihin markkinoille kilpailtavaksi. Halusitte, että ne pysyvät maakunnilla, mutta nyt sanotte, että maakunta päättää. [Välihuutoja] Todellisuudessa, jos haluamme, että valtakunnallinen loistokas neuvolapalvelujärjestelmä säilyy, te olisitte voineet rajata nämä palvelut ulkopuolelle.

Mutta kaiken kaikkiaan järkevintä olisi valinnanvapaus toteuttaa niin, että vahvistetaan [Puhemies koputtaa] meidän olemassa olevaa järjestelmää niin, että hankitaan yksityiseltä täydentäviä palveluita. Siihen on olemassa keinoja.

16.11 **Elsi Katainen kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sote-uudistuksen keskiössä on tietysti potilas, asiakas, mutta myöskin henkilöstö, yli 200 000 sote-alan ammattilaista. Tämä uudistus parhaimmillaan tarkoittaa sitä, että henkilökunnan työpanos on entistä paremmin ja järkevämmässä käytössä ja myöskään sote-keskuksissa ei toivottavasti lääkäripulasta enää kärsitä. Uudistus on myös suurin yksittäinen henkilöstön siirto työnantajalta toiselle meidän maassamme. Kun yli puolet kunta-alan työntekijöistä siirtyy maakuntakonserneihin, muuttuu arki kunnissa aika perusteellisesti. Kuntien muutosjohtamisesta ja henkilöstön muutosvalmennuksesta on pidettävä huolta. Erityisesti tämä kosket-

taa naisia, joita on noin 90 prosenttia tuosta henkilöstöstä. Arvoisa ministeri Rehula, miten aiotaan huolehtia siitä, että henkilöstö pysyy mukana ja pystyy myös vaikuttamaan tähän muutokseen? [Eva Biaudet: Hyvä kysymys!]

16.13 **Johanna Karimäki vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Perusterveydenhuollon vahvistaminen, hoitoonpääsyn parantaminen ja terveyserojen kaventaminen ovat tärkeitä tavoitteita. Mutta likipitäen kaikki asiantuntijat ovat murskakritiikillään arvioineet, että hallituksen malli ei vie näihin. Samaten kunnat ovat antaneet hyvin kriittisiä lausuntoja, myös oma kotikaupunkini ja ministeri Soinin kotikaupunki Espoo. Kysyn: miksi pyyhitte näillä kaikilla asiantuntijalausunnoilla ja kuntien lausunnoilla pöytää? Eihän puolen vuoden viilaus aikatauluissa ole mikään muutos, kun kuitenkin tähtäätte pakkoyhtiöittämiseen ja terveyspalvelujen markkinallistamiseen.

Nobelisti Bengt Holmström kehotti meitä etenemään kokeilujen kautta tarkoittaen sitä, että maakunnissa voitaisiin löytää omia malleja ja vahvuuksia. (Sari Sarkomaa: Niin aiotaan tehdäkin!) Miksi ette ota mallia niistä kunnista, joissa on saatu hoitojonoja lyhenemään ja tehty parannuksia, kuten omassa kotikaupungissani Espoossa on tehty?

16.14 **Sanna Lauslahti kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Valinnanvapaus kuuluu kaikille, ja yksi näkökulma on unohtunut oppositiolta: 10 prosenttia meidän kansalaisista käyttää itse asiassa pääosan meidän sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista. Heidän kohdallansa itse asiassa heidän asiakasvastuunsa on maakunnassa. Siellä on asiakasvastuullinen henkilö, joka tekee näille päihde- ja mielenterveysongelmaisille ja vammaisille oman henkilökohtaisen suunnitelman. He ovat niitä, jotka tosiasiallisestikin tarvitsevat integraatiota. Integraatiota ei tehdä organisaatioiden välillä. Se tehdään asiakkaasta lähtevänä ilmiönä. Eikö tämä asiakkaista, ihmisistä, lähtevä integraatio kelpaa oppositiolle?

16.15 **Matti Semi vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kiinnitin tuossa alussa huomiota siihen, kun ministeri Rehula mainitsi, että maakunnilla on valtaa. Sillä, jolla on rahat, on myös valtaa, ja käytännössähän tämä menee niin, että maakunnilla ei ole sitä verotusoikeutta vielä tässä alkuvaiheessa vaan rahat tulevat valtiolta suoraan. Tämä oman toiminnan kehittäminen jää silloin vajavaiseksi, kun ei ole itsellä sitä rahankeruumahdollisuutta eikä sitten mahdollisuutta miettiä, kuinka tulot tulevat, vaan koko ajan ollaan riippuvaisia hallituksen kehyksestä. Kysyn tässä yhteydessä: missä on maakuntahallinnon todellinen valta ja mahdollisuus vaikuttaa niihin toimintoihin, mitä ne sote-uudistuksessa tulevat viemään eteenpäin? Ne ovat riippuvaisia valtion rahoituksesta koko ajan.

16.15 **Kaj Turunen ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä on käyty paljon keskustelua siitä, kuka on mitäkin saanut, ja on sanottu, että keskusta on saanut maakuntamallin, kokoomus on saanut valinnanvapauden. Itse asiassa perussuomalaiset ovat ajaneet niin maakunnallista ratkaisua kuin oikeanlaista valinnanvapauttakin viime vaalikaudesta asti, ja voidaan sanoa, että perussuomalaiset ovat saaneet nämä molemmat. Mutta ei siinä kaikki, sen lisäksi, niin kuin ryhmäpuhujamme Kankaanniemi täällä sanoi, perussuomalaiset kyllä haluavat myöskin tiukan verolainsäädännön tähän, että verot maksetaan jatkossa Suomeen. Kun täällä on kuiskuteltu tästä minun oikealta puoleltani, puhemiehestä

katsottuna vasemmalta puolelta, että mitä näitä keinoja on, niin kyllä se on tämä maakohtaisen raportoinnin liikevaihtorajojen merkittävä laskeminen ja korkojen verovähennysoikeuden rajaus, nämä kaksi esimerkkiä, monta muutakin tällaista asiaa on. [Välihuutoja vasemmalta] Erityisen tärkeää tässä on, että nämä verot maksetaan jatkossa Suomeen. Valtiovarainministeri lähti ja pääministerikin, niin että kysyn sitten ministeri Rehulalta: onhan tämä lainsäädäntöpuoli valmistelussa [Puhemies koputtaa] ja kunnossa? [Pia Viitanen: Hyvä kysymys!]

16.17 **Pia Viitanen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Totesin juuri, että hyvä kysymys. Pitäisi olla ja olisi pitänyt jo aikoja sitten olla.

Puhemies! Tämä on mielestäni kyllä hämmentävä tilanne. Tässä on juuri niin kuin on sanottu, tässä on tapahtunut poliittinen sopimus: keskusta on saanut maakunnat, kokoomus on saanut tämän markkinahuuman, ja perussuomalaiset saavat säilyä hallituksessa. Tästähän on kysymys. Tämä on siinä mielessä hyvin ikävää, että tästä on vakava huoli. Minä juttelen päivittäin ihmisten kanssa, ja viimeksi juuri tuolla Tammelantorilla kysyttiin, onko hallitus mennyt tolaltaan, kun nyt koko Suomea kaupataan ja pistetään myyntiin. Se on vakava asia, kysymys on ihmisten terveydestä. Ja kuten sanottu — minä haluan sen alleviivata, puhemies, tässä, koska asia on niin tärkeä — me perustamme meidän huolemme kritiikkiin, joka tulee asiantuntijoilta, [Mika Niikon välihuuto] ja se on kiteytetysti se, että palvelut heikkenevät, maksut tulevat nousemaan ja eriarvoisuus kasvaa. Siitähän on kysymys. Kuuntelemme myös talouspuolen asiantuntijoita, jotka ovat sanoneet, että ei ole ollenkaan selvää, että se 3 miljardin säästö toteutuu, päinvastoin voi tulla kalliiksikin tämä lysti. Kuka muu kuin Suomen hallitus [Puhemies koputtaa] haluaa tehdä lain, jossa kustannukset lisääntyvät ja eriarvoisuus kasvaa?

16.18 **Sampo Terho ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä uudistus on hyvä, tämä uudistus on ihmiselle hyvä. Tämä uudistus lähtee nimenomaan perussuomalaisten arvoista ja meidän tavoitteistamme saada 18 maakuntaa entisen 200 järjestäjän sijaan ja järkevä, inhimillinen valinnanvapaus, joka lähtee kansalaisen valinnanvapaudesta, ei yhtiön valinnanvapaudesta. Tavallinen suomalainen osaa valita, tavallinen suomalainen ansaitsee valita, ja tavalliselle suomalaiselle tulee antaa vapaus valita. Me hävitämme ne etuoikeudet, ikään kuin sen epätasa-arvoisen tilanteen, mikä sosialistihallitusten jäljiltä meillä on, että vain varakkailla on varaa valita. Tästä eteenpäin kaikilla on mahdollisuus valita.

16.19 **Antti Rantakangas kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tahdon onnitella hallitusta siitä, että te olette löytäneet kestävän polun, jolla sosiaali- ja terveyspalvelut voidaan kansalaisille turvata myöskin tulevaisuudessa. Tätähän on valmisteltu ilman tuloksia jopa kolme vaalikautta. Oppositiokin sanoo, että me tarvitsemme sote-uudistusta, mutta teidän vastauksenne on, että palataan lähtöruutuun. [Vasemmalta: Ei ole!] Se on aivan käsittämätön ja vastuuton tilanteessa, [Hälinää] jossa me tarvitsemme ratkaisuja, ei sitä, että te kerrotte vain, että tulevien vaalien jälkeen pysäytetään tämä uudistus ja muutetaan. Te teette erittäin vastuutonta politiikkaa, tämä on pakko sanoa tässä ja nyt. Teidän pitäisi tietää se, että me tarvitsemme tulevaisuuden ratkaisuja, millä tulevinakin vuosikymmeninä sote-palvelut turvataan. Teidän pitäisi tietää, että meillä on 100 miljardia velkaa, 1 prosentin korko merkitsee miljardin sopeutustarvetta valtion menoihin. [Hälinää] Te olette

täällä vastustaneet kaikkia ratkaisuja, joilla valtion menoja on pyritty säästämään. Miten te voitte ajatella, jos sote-uudistus jää toteuttamatta, että valtiontalouden kestävyysvaje pystytään hoitamaan? Kertokaa vastauksia, älkää sanoko, että palataan lähtöruutuun. [Eva Biaudet: Asiantuntijat sanovat, että tulee kalliiksi!]

16.20 **Susanna Huovinen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kyllä hämmästelen nyt äsken kuultua puheenvuoroa, jossa väitetään, että haluamme palata lähtöruutuun. Ehkä ette ole ollut kuulolla, mutta kuten olen kertonut täällä, viime kaudella meillä oli kaikkien eduskuntapuolueiden yhteinen projekti, jossa me toimme hallituksen esityksen eduskuntaan. [Hannu Hoskonen: Ei ollut kyllä ihan kaikkien puolueitten!] Kaikki puolueet olivat valmistelemassa tuota esitystä, [Hälinää] ja silloin emme päässeet etenemään, mutta ei se tarkoita sitä, etteikö se prosessi olisi mukana tässäkin, mistä tänä päivänä täällä keskustelemme. Monet niistä elementeistä ovat edelleen läsnä tässä esityksessä, mutta valitettavasti hallitus on menossa nyt romuttamaan keskeisimmät tavoitteet noista yhdessä sovituista tavoitteista, kuten integraatiotavoitteet. Se, että luukut lisääntyvät, [Hälinää] ei vastaa siihen tavoitteeseen, että kansalaisten hyvinvointi- ja terveyseroja piti kaventaa, ja tämä on se keskeinen kritiikki. Me emme tietenkään halua palata lähtöruutuun, mutta protestoimme sitä vastaan, että te hajotatte sitä, mikä on kunnossa.

16.21 **Sari Sarkomaa kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Valinnanvapaus ei ole kokoomuksen keksintö. Se on itse asiassa toimivaa arkea muualla Pohjoismaissa ja Euroopassa. Siellä on aivan itsestäänselvää, että ihminen on osa sitä hoitoa ja palveluita, mitä hän saa. THL, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, esitti valinnanvapautta 2013. Minkä takia? Sen takia, koska he näkivät, että se on ainut keino, jolla me voimme tehokkaasti vahvistaa peruspalveluita ja päästä siitä eriarvoisesta tilanteesta, että ihmiset jonottavat peruspalveluihin. Oppositiolla ei ole ollut yhtään uutta keinoa ottaa ihmisiä pois jonosta. [Välihuutoja] — Kertokaa minulle yksi.

Mutta, ministeri Rehula, valinnanvapauden lisäksi tässä esityksessä on monta tärkeää asiaa, ja toivoisinkin, että kertoisitte tässä, millä tavalla me uudistamme moniammatillisen johtamisen niin, että sen 75 prosentin, joka on hoitohenkilöstöä, työtä arvostetaan ja siellä on ammattimaiset johtajat. Ja onhan varmasti niin, että myöskin hoitajavastaanotot — jotka Tehynkin laskelmien mukaan tuovat 100 miljoonaa säästöä, kun ensimmäisenä pääsee fysioterapeutille tai hoitajalle — [Puhemies koputtaa] ovat käytössä, [Puhemies koputtaa] kun tuota uutta valinnanvapausmallia viedään eteenpäin?

16.22 **Mikaela Nylander r** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mielestämme on hyvä, että hallitus vaiheistaa valinnanvapauden voimaantuloa. Myös RKP on ehdottanut tätä monesti, joten tämä on erittäin hyvä alku tälle vaiheistamiselle.

Mutta, arvoisa puhemies, olisi hyvä saada vastaus muutamaan kysymykseen vielä.

Ensinnäkin: Miten hallitus tulee turvaamaan, että pienet ja keskisuuret yritykset ja kolmas sektori pärjäävät tässä uudistuksessa? Miten voitte taata, että he eivät kärsi tästä?

För det andra: språkminoriteten behöver ett lagstadgat organ med verkligt inflytande på landskapets beslut. Exempelvis i det största landskapet Nyland behövs ett sådant organ för att på riktigt trygga den svenska servicen. Vad gör regeringen i den här frågan?

Kolmanneksi: Demokratia kärsii maakuntamallissa, ja syntyy valtava demokratiavaje. Rahoitus tulee valtiolta, eikä päätäntävaltaa siirretä kunnilta maakunnille [Puhemies koputtaa] vaan valtiolle. Miksi tämä malli?

16.23 **Peter Östman kd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tärkeintä ei ole se, että maakunta saa rahaa ja valtapuolueet lisää valtaa, vaan se, että potilas saa hoitoa. KD:n eduskuntaryhmä kannattaa kyllä valinnanvapauden lisäämistä erityisesti palvelujärjestelmää laajentamalla, mutta nämä esitetyt linjaukset valinnanvapaudesta ovat sotemaakuntauudistuksen heikoin lenkki. Kysyn, niin kuin kollega Nylander: pysyvätkö pienemmät yritykset, järjestöt aidosti mukana palvelutuotannossa, vai käykö niin, että asiakkaan valinnanvapaus tarkoittaa valoisaa tulevaisuutta ainoastaan isoille terveysyrityksille?

Patientens valfrihet är i sig en god sak, men det är skäl att notera riskerna när en stor del av den offentliga sektorns serviceproduktion överförs till den privata sektorn — med hjälp av skattepengar. Just därför är det viktigt att stanna upp också inför kritiken och tänka efter före.

16.25 **Annika Saarikko kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On sellainen olo tästä keskustelusta, että — niin kuin meidän ryhmän puheenjohtaja Kaikkonen taisi todeta — oppositiolla on paljon tämmöisiä "kyllä kannatamme valinnanvapautta, mutta" -tyyppisiä lauseita ja paljon sellaisia vanhoja hokemia, jotka ovat kansalaisten silmissä varmasti jo aika moneen kertaan kuultuja. Olen samaa mieltä edustaja Kääriäisen kanssa siitä, että poliittinen uskottavuus on erittäin vahvasti sidottu koko järjestelmämme osalta tämän soteuudistuksen edistämiseen.

Ja mitä tulee tämän valinnanvapauden sisältöihin, niin kun täällä nostetaan esiin esimerkiksi erityisen haavoittuvassa asemassa olevat väestöryhmät tai vaikkapa nostetaan esiin pienet ja keskisuuret yritykset, niin on syytä huomata, että valinnanvapauden mallissa pidetään mukana myös erittäin merkittävää muutosta mukanaan tuovaa henkilökohtaista budjettia ja asiakasseteliä, jotka ovat valinnanvapauden yksi ilmentymä tässä mallissa.

16.26 **Maria Tolppanen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä puhutaan nyt sitten tästä henkilökohtaisesta budjetista ja samanaikaisesti puhutaan koko ajan maksusetelistä, voucherista, millä saadaan tätä valinnanvapautta tehtyä. Nyt tuntuu siltä, että tämä voucher on ikään kuin tämmöinen oravannahka, antamalla se sinne tai tänne saadaan erilaista hoitoa. Minä kysyn nytten, ministeri Rehula: Oletteko laskeneet sen, mikä on tämän voucherin arvo? Kuinka monta tämmöistä oravannahkaa, voucheria, tarvitaan, kun valitaan se yksityinen paras mahdollinen lääkäri? On hyvä asia, että ihmiset saavat valita sen, mutta mikä sen hinta on, se meidän pitää saada tietää, sitä me emme tiedä. Me tiedämme tällä hetkellä sen, että kapitaatio esimerkiksi tulee viemään tuommoisen 250 miljoonaa ensimmäisen vuoden aikana, mutta se ei tuo yhtä paljon veromarkkoja eikä säästöjä takaisin. Miten se rahoitetaan? Millä tavalla tämä asia viedään sillä tavalla maaliin, että se hyödyttää meitä kaikkia? Nyt puhutaan rahasta — mistä me saamme sen rahan?

16.27 **Touko Aalto vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Muutama sana terveyseroista ja jonoista: Valtio vähentää maakuntien tulorahoitusta 3 miljardia euroa vuoteen 2029 mennessä. Maakuntien pitää pärjätä pienentyvän rahoituksen tilanteessa, jossa

kustannukset kasvavat. Maakunnilla ei ole verotusoikeutta, joten rahoitusvaje joudutaan kuromaan umpeen nostamalla asiakasmaksuja ja rajaamalla palveluiden saatavuutta. Riski on siinä, että etenkin yhtiöiden lisäpalveluista tulee niiden päätuotteita, joiden piiriin pääsee jonojen ohi omalla lisärahalla, eli terveyserot kasvavat. Koska nuppikohtainen rahoitusosuus on melko pieni, yhtiöillä on tarve edelleen säännöstellä kysyntää, jotenka ne jonot eivät poistu.

16.27 **Toimi Kankaanniemi ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta on erinomaista, että maakunnan päätösvaltaa tässä yhteydessä lisättiin. Tämä neuvoloitten kohtalon ratkaiseminen siellä on aivan oikea ja viisas ratkaisu. Toisaalta tämä aikataulutus, että ne maakunnat, joilla on kyky ja halu lähteä valinnanvapautta toteuttamaan, voivat sen tehdä ja sitten on kuitenkin perälauta, että kaikkien on siihen tultava tietyssä ajassa, on erittäin viisas ja nokkela ratkaisu. Kiitos siitä, kuka onkin laatinut.

Arvoisa puhemies! Sosiaalidemokraatit puhuivat tästä aluekuntamallistaan. He haluaisivat 18 aluekuntaa Suomeen, ja siinä mallissa kunnat maksaisivat kuitenkin osan maksuista. Tämä oli juuri se, joka kaatoi edellisen teidän johtaman harjoituksen. Eivät kunnat voi maksaa, jos niillä ei ole päätösvaltaa.

Sitten maakunnille tulee valtiolta könttärahoitus, edustaja Nylander, ja sitä kautta kyllä melkoisesti päätösvaltaa varojen käytössä.

16.29 **Sirpa Paatero sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Siinä meidän mallissa, mikä oli siis sen 18 alueen pohjalta, olisi verotusoikeus. Se kerättäisiin samanaikaisesti kuin kuntavero, jotenka se kokonaisuus ei nousisi siitä nykyisestä kokonaisuudesta. [Sari Sarkomaa: Mikä on ero maakuntamalliin? — Sanna Lauslahti: Miten te alennatte kustannuksia?] Sen takia sillä mallilla valituilla päättäjillä olisi aito päätösvalta ja silloin voitaisiin oikeasti, aidosti tehdä myöskin yhteistyötä kunnan kanssa, niin että kunta voisi myöskin toimia tuottajana. Se olisi se meidän malli.

Mutta kysymyksiä:

Kysymys siitä, voiko yhtiö valita asiakkaansa. Hallituksen esityksessä lukee: "Tuottajilla voisi olla kannustin lähettää asiakkaitaan maakunnan liikelaitoksen hoidettaviksi." Näin lukee hallituksen esityksessä.

Maksukyvystä: asiakkaan maksukyky voi muodostua palvelun saamisessa tärkeämmäksi kuin tarve, kun samalla myydään lisäpalveluita.

Ja jos yhtiöittäminen on tässä EU-lainsäädännössä, niin minun epäilyni on, että nyt käy niin päin, että kun te laitatte ne yhtiöiksi, [Puhemies koputtaa] ne siirtyvät EU-oikeuden pariin eikä toisinpäin.

16.30 **Timo V. Korhonen kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ihmisten valinnanvapauden näkökulmasta on tietysti tärkeää, että näihin lausuntokierroksen viesteihin on reagoitu jo tämän lausuntokierroksen aikana. Meille maakunnissa, joissa tämä sote-integraatio on jo edennyt huomattavan pitkälle, on tietysti tärkeää, että näistä hyvistä käytännöistä ei tarvitse luopua ja toteutettua syvää integraatiota voidaan tukea toiminnan tekemisen ja rahoituksen keinoin, niin kuin tässä nyt ollaan myös tekemässä.

Minusta on tärkeää, että tämä valinnanvapauden toimeenpano voi joustaa eli sitä vaiheistetaan. Pidän hyvänä sitä, että osa maakunnista voisi lähteä mukaan jo vuoden 18 puolella. Näin esimerkiksi Kainuussa voisimme lähteä yhtenä pilottina mukaan jo ennen

1.1.19. Tässä mielessä pidän myös hyvänä kyllä sitä, että — jos pääministerin viestiä kuuntelin oikein — myös jonkunlaista muutostukea näihin pilotteihin on mahdollista saada.

16.31 **Merja Mäkisalo-Ropponen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sekä asiantuntijat että monet lausunnonantajat suhtautuvat kielteisesti tähän hallituksen valinnanvapausmalliin, ja tähän esitettyyn kritiikkiin hallitus ei ole täällä tänään kyllä vastannut riittävästi.

Esimerkiksi Pohjois-Karjalassa on kehitetty tätä Siun sote -toimintatapaa, josta tänäkin päivänä on ollut täällä puhetta, ja hyvin harva meillä Pohjois-Karjalassa on sitä mieltä, että hallituksen etenemistapa tässä valinnanvapauslainsäädännössä olisi hyvä. Siun sotea ei haluta pakkoyhtiöittää vaan jatkaa sitä toiminnan kehittämistä omalla mallilla, ja tämän voi lukea lähes kaikista Pohjois-Karjalasta lähetetyistä lausunnoista. Miksi ihmeessä maakunnat eivät saa valita itselleen sopivaa toimintatapaa? Miksi meidät pakotetaan tähän pakkoyhtiöittämiseen? Ja oletteko te, ministeri Rehula, ihan oikeasti sitä mieltä, ettei pakkoyhtiöittäminen hajota Siun sotea?

16.32 **Jukka Kopra kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Täytyy sanoa, että kyllä hirvittää, kun kuulee, kuinka kylmäkiskoinen asenne esimerkiksi SDP:llä on tällä hetkellä hoito- ja tutkimusjonoissa olevia suomalaisia kohtaan — niitä tuhansia ihmisiä, jotka valinnanvapaudesta hyötyisivät ja saisivat nopeammin hoitoa ja pääsisivät magneettikuvauksiin ja niin edelleen. [Välihuutoja sosiaalidemokraattien ryhmästä] Miksi te haluatte hidastaa heidän hoitoonpääsyään?

Arvoisa puhemies! Minusta ministeri Rehula on useampaan otteeseen tuonut esiin tässä sen, kuinka tämä kermankuorinta ja muu saataisiin estettyä, mutta siihen kyllä haluaisin kiinnittää huomiota, että varmistetaan, että suomalaiset pk-yritykset ja pienet yritykset, muutaman hengen firmat, pystyisivät jatkossa paremmin toimimaan sitten näissä sote-järjestelmissä mukana. Esimerkiksi edustaja Kiljunen käytti Etelä-Karjalan Eksotea esimerkkinä ja puhui sen olevan edelläkävijä. Väitän, ettei asia ole näin, sillä Eksoten alueella perusterveydenhuollon palvelutuotannosta 2,5 prosenttia — huom., vain 2,5 prosenttia — tuotetaan yksityisten pienten yritysten toimesta. Käytännössähän tämä tarkoittaa sitä, että Eksotella on monopoli, [Välihuutoja sosiaalidemokraattien ryhmästä] ja se ei välttämättä ole hyvä asia, kun valinnanvapautta halutaan toteuttaa.

16.33 **Anneli Kiljunen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Nyt täytyy sen verran korjata edustaja Kopralle tätä tietoa, että meillä Eksotessa 620 eri toimijaa toimii Eksoten rinnalla palveluntuottajana ja siellä vajaa 20 prosenttia — muistaakseni 18,6 prosenttia vai mitä — palveluntuotannon budjetista on ostopalvelua. Mutta tämä on varmaan sellainen asia, että meidän ei ole tarkoitus tässä ruveta siitä vääntämään.

Kysyisin nyt ministeri Rehulalta: Mikä on kansalaisjärjestöjen tulevaisuus? Oletteko te ajamassa kansalaisjärjestöjä alas sote-uudistuksessa? Nyt on syntynyt erilaisia tulkintoja siitä, että jos terveydenhuolto tekee yhteistyötä esimerkiksi järjestön kanssa ja tavoitteena on tukea kuntoutettavan kuntoutusta, niin tässä tilanteessa tämä lainsäädäntö edellyttää, että kansalaisjärjestön olisi yhtiöitettävä se yhteistyömuoto, jota se toteuttaa terveydenhuollon kanssa. Tämän seurauksena, jos näin tapahtuu, järjestöt eivät saa [Puhemies koputtaa] STEAlta rahaa ja järjestö joutuu ajamaan oman toimintansa alas. Mikä on järjestöjen tulevaisuus?

16.35 **Eeva-Johanna Eloranta sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Todellakin suomalaisilla kansalaisjärjestöillä on hyvin tärkeä rooli suomalaisen hyvinvoinnin tekijöinä. Järjestöt tuottavat sosiaali- ja terveyspalveluita yleishyödyllisinä, kotimaisina toimijoina, ja tämän palvelutuotannon ohella järjestöillä on kuntien ja monien muiden toimijoiden kanssa yhteistyönä toteutettavaa terveyttä ja hyvinvointia edistävää kaikille avointa matalan kynnyksen toimintaa: vapaaehtoistoimintaa, vertaistukea, monenlaista kokeilu- ja kehittämistoimintaa. Tämä järjestölähtöinen auttamistoiminta sijoittuu kuitenkin vapaaehtoistoiminnan ja palvelutuotannon välimaastoon, ja tärkeä osa sen rahoituksesta on tullut kunnilta. Mutta mikä taho rahoittaa jatkossa tätä kolmatta sektoria, kun sosiaali- ja terveyspalvelut siirtyvät maakunnille? Kunnille se ei enää oikein kuulu, mutta kuuluuko se maakunnillekaan? Ministeri Rehula, toivoisin, että vastaisitte: jäävätkö yleishyödylliset yhdistykset nyt ilman toimintaedellytyksiä, ja miten järjestöjen toiminta turvataan sote-uudistuksessa? Niillä on äärimmäisen tärkeä merkitys meidän suomalaiselle hyvinvointiyhteiskunnalle. Varmasti itsekin olette siitä samaa mieltä.

16.36 **Mika Niikko ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tämä keskustelu on täällä ollut sen saman toisintoa, mitä oli viime vaalikaudella, kun me esitimme hallitukselle terävää kritiikkiä sote-uudistuksesta ja monesta muusta asiasta. Ei tässä ole nyt mitään uutta. Tässä ovat nyt vain osapuolet vaihtuneet. Tässä vain on SDP:llä nyt se lähtötilanne, että tämä on väärin sammutettu ja on väärin toimittu, koska te ette ole päättämässä tästä. Tämä on se suurin syy, minkä takia te vastustatte.

Ei tavallinen televisionkatsoja ymmärrä tai välitä tässä sote-sopassa juurikaan yhtään mistään [Pia Viitanen: Eikä hallitus!] muusta kuin siitä, pääseekö hän terveyspalveluiden piiriin tasavertaisesti kaikkien muiden ihmisten kanssa vai ei. Esimerkiksi tämä surullinen tarina, mikä tänään oli Iltalehdessä siitä Viviánasta, kuusikuukautisesta vauvasta, joka siellä Kouvolan terveysasemalla ja Pohjois-Kymen sairaalan päivystyksessä tuli kohdelluksi niin huonosti, että meinasi kuolla, on osoitus siitä, että joku on pielessä. Nyt hallitus tekee parhaansa, että kaikki vauvat, vanhukset, työikäiset ja työttömät pääsevät yhdenvertaisesti lääkärin vastaanotolle silloin kun sitä apua tarvitaan. Tästä on kysymys, ja meidän kansalaiset odottavat, että tässä onnistumme. Tukekaa sitä.

16.37 **Tytti Tuppurainen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Niikko, kyllä tässä selkeä ero on. Kun täällä tuleva ministeri, edustaja Saarikko, aiemmin viittasi siihen, että tähän sote-uudistukseen on sidottu paljon arvovaltaa, niin se arvovalta on kyllä nyt hallituksen arvovaltaa, koska edellisellä kaudella me teimme tätä yhdessä mutta nyt hallituspuolueet ovat tämän merkittävän uudistuksen ottaneet itselleen.

Ja on, puhemies, tarpeen sanoa, että oppositiossa me sosiaalidemokraatit kannatamme sote-uudistusta, me kannatamme laajempia hartioita järjestäjätaholla ja me kannatamme myös valinnanvapautta, mutta meillä on muutama erittäin painava huomautus. Ensimmäinen niistä liittyy siihen, että minkä takia täytyy tämän sote-uudistuksen varjolla rakentaa kokonainen uusi maakuntahallinto, jolla on kaikkia muitakin tehtäviä kuin sosiaali- ja terveyspalveluita. Se on selvästi vaikeuttanut uudistuksen etenemistä.

Toinen huomautuksemme koskee valinnanvapautta. Minkä takia ei ole asiantuntijoitten huolta otettu vakavasti vaan viedään tätä uudistusta eteenpäin? Eikö olisi nyt järkevää ottaa sellainen tärkeysjärjestys, että palvelut ensin, koska se on tässä kaikkein olennaisinta,

että tavallinen ihminen pääsee hoitoon? Mutta tärkeysjärjestys on nyt hallitukselta hukassa.

Puhemies Maria Lohela: Vielä edustaja Krista Kiuru ja sitten ministerit Mattila ja Vehviläinen.

16.38 **Krista Kiuru sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta on hienoa, että sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta tehdään, mutta mitä tahansa uudistusta ei pidä tehdä. Siis suunnan ei pidä olla se, että mikä tahansa uudistus kelpaa, ja minusta on erikoista, että liike on teille nyt tärkein, siis ideologinen liike.

Satakunnasta katsoen tämä uudistus alkaa näyttää aika kamalalta. Minun on pakko sanoa teille, hyvät kansanedustajat, että toivottavasti kaikki katsotte, miten oman maakuntanne osalta tämä rahoitustaso tulee menemään. Sellaiset maakunnat kuin Uusimaa, Varsinais-Suomi, Satakunta, Pirkanmaa, Kymenlaakso, Pohjois-Savo, Keski-Pohjanmaa, Kainuu ja Lappi kyllä joutuvat miettimään ihan vakavasti, voiko tällä rahoitusmäärällä, jonka maakunta tulee saamaan, hoitaa nämä palvelut. Minä olen vakavasti — vakavasti — kysymässä teiltä: onko se reilua, että me olemme tekemässä täällä sellaista uudistusta, jossa osa maakunnista saattaa hävitä jo alkuvaiheessa todellisiin kustannuksiin verrattuna niin paljon rahaa — se säästämistavoite, 2,8 miljardia euroa seuraavalla vuosikymmenellä, plus sitten nämä perustamiskustannukset ja kaikki muut kustannukset [Puhemies koputtaa] päälle voivat johtaa siihen tilanteeseen — että ihmiset eivät saa palveluja [Puhemies: Aika täynnä!] näissä maakunnissa?

Puhemies Maria Lohela: Ministeri Mattila, enintään 3 minuuttia.

16.39 **Sosiaali- ja terveysministeri Pirkko Mattila:** Arvoisa rouva puhemies! Kyllä on hyvä, että oppositio on mukana keskustelussa, ja on hyvä, että oppositio on mukana parlamentaarisessa työskentelyssä. Kaikin mahdollisin keskustelun voimin tätä asiaa pitää viedä eteenpäin. Mutta puhutaan kuitenkin siitä koko totuudesta.

Edustaja Paatero, te nostitte esille tämän teidän aluekuntamallinne, jossa on verotusoikeus. Ihmettelen, miksi te ette viime kaudella tehneet tätä, kun teillä oli tähän mahdollisuus, vai eikö teillä ollutkaan mahdollisuutta tehdä sitä? [Anneli Kiljusen välihuuto — Susanna Huovisen välihuuto] Tämä malli on paljon, paljon kauempana sitä, mitä te olitte ajamassa viime kaudella, kuin esimerkiksi sitä, mitä perussuomalaiset ovat esittäneet omana mallinaan. [Antti Lindtmanin välihuuto] Kertokaa siis koko totuus, kertokaa koko totuus siitä, että oli hallituksen esitys, ennen kuin olivat kaikki eduskuntapuolueet esittämässä tätä omaa esitystään. Olin hallintovaliokunnan puheenjohtaja ja näin sen pitkän käsittelyn, mikä siinä oli ja mihin siinä päädyttiin. Ja lausuntopalaute: kyllä myös me tiedämme, mitä se lausuntopalaute oli ja miten se sitten tuli käsitellyksi.

Jos nykytilanne ei ole vaihtoehto, meillä ei ole kovin monta mallia enää, mitä tässä testaillaan ja kokeillaan — siis jos nykytilanne ei ole vaihtoehto. Eli tämä hallituksen esitys on neuvottelun tulos, tämä ei ole yksittäisen puolueen ohjelma. Tämä on työn tulos, työn tulos, jolla pyritään siihen, että meillä on tulevaisuuden sosiaali- ja terveydenhuollon palveluilla hyvä pohja. Eli tämä hallitus on tarttunut töihin ja valmistellut lakeja. On kuunneltu lausuntokierroksia — nimenomaan, on kuunneltu — ja sitä kautta on tehty jo muutoksia eduskunnassa oleviin lakeihin.

Mutta yhden asian haluan nostaa täällä esille ja kiittää keskustelussa kaikkia eduskuntapuolueita siitä: henkilöstön asemaan on kiinnitetty huomiota. Se on äärimmäisen tärkeää siinä mielessä, että se on sitten se arkipäivän henkilökunta, joka tämän kaiken laittaa käytäntöön ja toimeen. Ja kun meille on nyt palkattu muutosjohtajia, meillä on muutosjohtajia maakunnissa, muutosagentteja, niin kyllä tämän muutoksen täytyy kulkea siinä johtamisessa koko sen ketjun läpi aina siihen viimeiseen lähiesimieheen saakka. Mutta toisaalta historiallisesti voidaan katsoa niinkin, että Suomessa on tehty rakenneuudistuksia alkaen siitä, kun meillä oli kansanterveystyön kuntainliitot, on tehty Paras-puitelain mukaisia isäntäkuntamalleja ja kuntayhtymiä ja kuntaliitoksiakin, ja, kyllä, niistäkin on selvitty yhdessä. Mielestäni meidän palvelumme eivät ole näissä uudistuksissa menneet huonompaan suuntaan, päinvastoin, mutta niissä on henkilöstö ollut ratkaisevassa asemassa, kun niitä kansalaisten arkeen vaikuttavia palveluita on lähdetty toteuttamaan. Ja mitä niillä palveluilla on saatu aikaan? Minä olen sitä mieltä, että sosiaali- ja terveydenhuollon palveluilla on saatu paljon hyvää elinvoimaa Suomeen, koko kansakunnalle, ja näin uskon, että myös tällä uudistuksella sitä saadaan tulevaisuudessa.

Puhemies Maria Lohela: Ministeri Vehviläinen, 3 minuuttia.

16.42 **Kunta- ja uudistusministeri Anu Vehviläinen:** Arvoisa puhemies! Myös itse haluan sanoa pari sanaa tästä henkilöstökysymyksestä:

On totta, että kun yli 200 000 sote-alan ihmistä on tässä vaihtamassa työnantajaa, niin se on todella iso juttu, ja täytyy huolehtia tästä, että se tapahtuu hallitusti myös siellä käytännössä.

Mutta sitten haluan muistuttaa, että täällä eduskunnan käsittelyssä valiokunnissa jo nyt on voimaanpanolaki, jossa hyvinkin tarkasti sanotaan, mitä tapahtuu, miten tämä siirtyminen tapahtuu, ja sehän tapahtuu liikkeen luovutuksen periaatteella vanhoina työntekijöinä, ja tämä tapahtuu kahden vuoden aikana, vuoden 2019 alusta sinne vuoden 2020 loppuun saakka. Tämä on minusta hyvä ja aivan välttämätöntä tässä kohtaa ja koskee todellakin jokaista palvelussuhdetta, niin työsopimuslain mukaan olevia, kunnallisen viranhaltijalain kuin valtion virkamieslain mukaan olevia henkiöitä.

Ja sitten edelleen myös eläketurvan osalta: Täällä ovat jo käsittelyssä myös nämä eläkelait, ja niinhän on, että myös nämä maakuntien yhtiöt voivat liittyä Kevan jäsenyhteisöiksi. Ja jos yhtiöt valitsevat yksityisen työeläkevakuutusyhtiön, niin yhtiön on turvattava lisäeläke-etuudet. Eli on tärkeää, kun me tiedämme, että kunnallisella puolella on myös näitä lisäeläkkeitä, että nämä asiat on turvattu viimeisen päälle.

Hyvät kuulijat, kansanedustajakollegat, sitten haluan sanoa pari sanaa myös näistä muutoksista, mitä on tehty lähinnä tähän toimeenpanoon: Totean sen, että se ei ole kyllä kosmetiikkaa, mitä me niihin olemme tehneet. On erittäin tärkeää, että me luomme sellaisen toimeenpanon tälle valinnanvapauslaille, että se voi tapahtua hallitusti. Meidän maakuntamme, 18 maakuntaa, ovat eri lailla tässä vaiheessa, erikokoisia, eri tavalla valmistautuneita, ja myös markkinat tulevat toimimaan näissä maakunnissa eri tavalla. Eli täytyy olla hallittu markkinoitten avautuminen, ja sitten tietohallinnon, tietojärjestelmien, asiakastietojen hallinnan, tämän kaiken, pitää olla kunnossa, jotta voidaan viedä tätä eteenpäin. Ja sen takia minusta on hyvä se, että meillä mennään nyt vaiheittain, tässä samalla niin kuin kiihdytetään mutta annetaan sitten myös aikataulullisesti löysää. Eli jos mennään pilotointien kautta, niin me saamme työkaluja jo siitä, miten sitä valinnanvapautta toteutetaan. Ja

sitten sellaiseen maakuntaan, jossa ei ole mahdollisuutta perusoikeuksia toteuttaa eikä myös tätä markkinaa avata riittävällä tavalla eli toimeenpanoon tulee vaikeuksia, voidaan antaa myös sitä lisäaikaa.

Lopuksi haluan todeta tähän sen, että kun nyt täällä sanotaan opposition puolelta, että tämä on huono siitä ja siitä ja siitä syystä, aloitetaan alusta, luodaan yhtäkkiä parlamentaarinen yhteinen työ, niin kuka teistä uskoo, että me nyt tässä kohtaa sitten istumalla samaan pöytään yhtäkkiä löytäisimme sen yhteisen sävelen. Jos sitä täällä siten kritisoidaan, kovasti tuodaan esille, niin ei siitä yhteistä säveltä kyllä tällä vaalikaudella ole saavutettavissa. Nyt pitää viedä lainsäädäntöä määrätietoisesti eteenpäin ja huolehtia samalla, että maakunnissa on todelliset mahdollisuudet tehdä käytännössä sitä muutosta.

16.46 **Sisäministeri Paula Risikko:** Arvoisa rouva puhemies! Hyvät kollegat! Tämä on kyllä, täytyy sanoa, mukava päivä olla sanomassa, että nyt tämä ihan oikeasti lähtee liikkeelle. Silloin kun tästä ennen joulua keskusteltiin ja saatiin ne peruslinjaukset, paljon jäi vielä sopimatta. Sitten sovittiin, että nyt lähetetään lausunnolle ja sieltä saadaan lisää tietoa, ja nyt on niitä lausuntoja kuunneltu. Niitä on tullut yli 600, jopa 700, ja silmät punaisena niitä on sitten luettu ja katsottu ja kuunneltu. Minä olen oikein alan ihmisenäkin tosi ylpeä siitä, että me olemme oikeasti ottaneet nyt huomioon niitä ja on saatu vieläkin parempi malli kuin mitä silloin ennen joulua sovittiin.

Nyt on tehty muutoksia toimeenpanoon, ja minä olen ylpeä siitä, että me lähdemme etukenossa. Piloteilla voi jo lähteä toteuttamaan näitä valinnanvapauden erilaisia työkaluja, jopa sote-keskuksia ja henkilökohtaista budjettia. Sitten kaikki, koko valinnanvapauslainsäädäntö, tulee voimaan koko maassa 1.1.2019 ja yksi työkalu eli sote-keskukset viimeistään 1.7.2019. Mutta niin kuin sanoin, aikaisemminkin voi jo aloittaa. Miksi tämä puolen vuoden siirtymä annetaan joillekin? Siitä syystä, että meille on tullut sitä muresta, että tietojärjestelmät eivät pääse liikkeelle riittävän ajoissa kaikkialla, ja tätä haluttiin kuunnella, totta kai, ja siitä syystä tulee se mahdollisuus, että 1.7. olisi sitten yksi työkalu voimassa. Kaikki muut tulevat jo aikaisemmin ja jopa 2018.

Sitten integraatio. Integraatio on valtavan tärkeä asia, ja siitä pitää huolehtia. Tulemme vahvistamaan nimenomaan sote-keskuksillekin velvoitetta integraatioon, ja se otetaan myös rahoituksessa huomioon. Aivan niin kuin ministeri Rehula puheessaan tuossa sanoi, rahoitusjärjestelmäkin muuttuu nimenomaan siten, että ei voi osaoptimoida, ei voi lykätä sinne keskussairaalaan tai erityispalveluihin ihmistä, vaan pitää hoitaa kokonaisuuksia. Se on sitä integraatiota.

Sisällöstä minä olen oikein iloinen siitä syystä, että siitähän tuli palautetta, että se sisältö ei ole selkeästi sanottu siellä 15 §:ssä, vai mikä se nyt olikaan, mutta nyt se on, ja nyt siitä on muodostettu sisällöltään jopa paljon parempi kuin se lausunnolla oleva, ja voi sanoa, että sisällöltään jopa laajempi, koska on haluttu tuoda sitä sosiaalipuolta, koska se sosiaalipuoli on ollut heikosti siinä ensimmäisessä versiossa. Se on sitä integraatiota. Pk-yritykset otetaan huomioon, yhteiskuntavastuu, henkilöstöstä huolehditaan. Ja sitten johtajuus: muutosjohtajia tarvitaan, tarvitaan myös tuonne sosiaali- ja terveysministeriöön, siitäkin on puhuttu.

Sitten se poikkeussääntö. Jos ei pysty toteuttamaan kaikkia työkaluja, niin voi valtioneuvostolta anoa siirtymää. Pitää kuitenkin kompensoida työkaluilla: jos ei jotain työkalua pysty ottamaan, pitää toisia lisätä. Valinnanvapaus tulee 1.1.2019.

Puhemies Maria Lohela: Mikäli halua on, nyt voidaan jatkaa debattia.

16.50 **Sanna Marin sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallituksen ajama sote ei toteuta uudistuksen alkuperäisiä tavoitteita. Niiden tilalle on tullut ideologinen pakkoyhtiöittäminen ja verovarojen lapioiminen yksityiselle terveysbisnekselle. Tämän uudistuksen voi kiteyttää kolmeen sanaan: Attendo, Mehiläinen ja Terveystalo.

Mutta varsinainen kysymykseni koskee kaupunkien asemaa uudistuksessa. Kaupungeissa on ihmetelty ja syystä, miksi reilun 70 000 asukkaan Kainuun maakunta, tätäkin pienempi Keski-Pohjanmaan maakunta ja yksityinen yritys voivat toimia palveluntuottajina mutta esimerkiksi 230 000 asukkaan Tampere tai yli 600 000 asukkaan Helsinki eivät voi. Vielä viime viikolla hallituksesta kerrottiin, että isot kaupungit voisivat vastaisuudessa tuottaa palveluita, ja kysynkin nyt, mikä on hallituksen linja: voiko ja saako Tampere vastaisuudessa toimia palveluiden tuottajana vai ei?

16.51 **Martti Talja kesk** (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Palvelujen integraatio ja peruspalveluiden saatavuuden parantaminen ovat uudistuksen keskeiset tavoitteet. Kansalaiselle laaditun palvelu- ja hoitosuunnitelman toteutumista eri tuottajilla on voitava seurata. Tällä hetkellä emme pysty sitä ainakaan tietoteknisesti toteuttamaan. [Susanna Huovinen: Aivan!]

Toisaalta kustannusvaikuttavuuden kasvattamiseksi resurssien suuntaamisessa hoidon ja sosiaalipalveluiden tarjonnasta on siirryttävä ennakoivaan terveyden edistämiseen ja omahoitoon. Tulipalon sammuttamisesta on siirryttävä ennakoivaan palotarkastustoimintaan. Terveyshyöty nousee tällöin merkittävästi.

Keskeinen kysymys tavoitteiden onnistumisessa on, ovatko meillä vuonna 2019 toimintaa tukevat tietojärjestelmät varmistamassa hoito- ja palvelusuunnitelman tai terveyden edistämisen ja omahoidon toteuttamista [Puhemies koputtaa] sekä tuottajien arviointia maakunnan toimesta.

16.52 **Krista Mikkonen vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tietojärjestelmien toimivuus ja tietojen kulku palveluketjun eri vaiheissa voi olla aivan elämän ja kuoleman kysymys potilaille. Tässä on vakuuteltu, että huolehditaan siitä, että tämä tietojärjestelmien toimivuus taataan, mutta meillä on valitettavasti kokemuksia niin Maaseutuviraston tietojärjestelmistä, jotka eivät valmistuneet aikataulussa, mikä johti suuriin viivästyksiin tukien maksuissa, kuin nytten myös toimeentulotuen siirrosta Kelalle, joka yhtä lailla jätti kaikkein heikko-osaisimmat tukea saavat odottamaan rahojaan. Haluan nyt ministeriltä kysyä: miten te varmistatte tämän, että tässä kohtaa nämä tietojärjestelmät tulevat toimimaan saumattomasti, ja lupaatteko te, että te lisäätte resursseja siihen kohtaan, jos näyttää siltä, että näin ei käy?

Toiseksi kysyn vielä tästä Siun sotesta. Täällä on sanottu, että se voi jatkaa samalla tavalla kuin ennen, mutta toisaalta siinä on tuottaja ja järjestäjä samassa ja tämän lain mukaan ne täytyy erottaa toisistaan, niin että haluaisin tähän nyt [Puhemies koputtaa] selkeän vastauksen.

16.53 **Markku Eestilä kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kun edustaja Marin puhui täällä pakkoyhtiöittämisestä, niin minä haluan kyllä sosiaalidemokraatteja muistuttaa, että viime eduskuntakaudella, kun te olitte hallituksessa, tehtiin oikeasti pak-

koyhtiöittäminen. Silloin kunnalliset liikelaitokset yhtiöitettiin sen takia, että ne toimivat avoimilla markkinoilla, ja minä pidin sitä järkevänä. [Välihuutoja sosiaalidemokraattien ryhmästä] Minä pidin sitä järkevänä — ainut vaan, että isot kaupungit kiersivät sitä tietyillä lainajärjestelyillä, jolloinka ohjattiin jälleen tuotto korkona veroparatiisiin, mutta se on toinen juttu. Mutta tämä yhtiöittäminen ei ole itse asiassa se tarkoitus tässä, vaan se asettaa nämä toimijat samanarvoiseen asemaan.

Te arvostelette tätä, mutta Kiuruveden kunnanlääkärit ovat yhtiöittäneet toimintansa ja sinne tulee tuhat ihmistä, pienessä kaupungissa Ylä-Savossa, missä tämä kokeilu on käynnissä. Täällä on nyt arvio, [Puhuja osoittaa puhelintaan] se saa 5 tähdestä 4,9, ihmiset pitävät sitä erittäin hyvänä. Tätähän tämä tulevaisuus on, annetaan ihmisten valita.

16.54 **Antti Lindtman sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Me suhtaudumme tähän yhtiökeskusteluun pragmaattisesti. Jos esimerkiksi energiayhtiö toimii markkinoilla, niin silloin on järkevää, että toimitaan yhtiömuodossa. [Sirpa Paatero: Se on EU-laissa!] Se on niin EU-lainsäädännönkin myötä, mutta tässähän nyt tavallaan tullaan siihen peruskysymykseen, ja, kyllä, ministeri Rehula, peruskysymys on se, että te haluatte viedä nämä sote-palvelut markkinoille.

Arvoisa puhemies! Edustaja Kankaanniemi liittyi kyllä huolellisesti väärinymmärtäjien joukkoon, joita täällä on riittänyt. Hän esitti kritiikkiä SDP:n sote-mallista, että se on perustuslain vastainen, kun rahat tulevat kunnilta. Kritiikki on kyllä oikeaa mutta ei kohdistu SDP:n sote-malliin vaan perussuomalaisten piirikuntamalliin, jota ministeri Soini vielä eduskuntavaaleissa kovasti edusti. Ministeri Mattila, mihin tämä teidän piirikuntamallinne jäi, ja onko edustaja Toimi Kankaanniemen kritiikki sitä kohtaan aivan oikein?

16.55 **Ritva Elomaa ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sote-uudistus on ollut kuuma puheenaihe ansaitusti jo varsin pitkään. Uudistuksia haukutaan aina, ja rakentava kritiikki onkin paikallaan, kun uutta ja parempaa valmistellaan. Näin mittavaan uudistukseen liittyy aina epävarmuutta ja huolta vaikutuksista, mutta tästä huolimatta on edettävä, koska sosiaali- ja terveysala kaipaa pintaremonttia ja syvällisempää korjausta, jota edelliset hallitukset eivät ole saaneet aikaiseksi. Lausuntopalautteita on kuultu ja muutoksia tehty. Valinnanvapaus ei tarkoita sosiaali- ja terveyssektorin muuttamista rehottavaksi kesantopelloksi, jossa pörrää pelkkiä mehiläisiä, vaan julkinen sektori on jatkossakin keskeinen palvelujen järjestäjä. Muutos pyritään viemään eteenpäin hallitusti ja siirtymäajalla halutaan varmistaa uudistuksen onnistuminen. Lisäaikaa tulee tarpeen mukaan.

Ministeriltä kysyisinkin: Monet ihmiset haluaisivat tulevaisuudessa valita usein sen tutun toimijan esimerkiksi asiakassetelien myötä. Miten asiakkaan valinta tulee vaikuttamaan juuri tämän pienen toimijan mahdollisuuksiin tulevaisuudessa?

Ja vielä neuvolapalveluista haluaisin kysyä. [Puhemies koputtaa] Oppositio on hyvin paljon sitä asiaa arvostellut. Toimivatko ne hyvin tulevaisuudessakin?

16.56 **Timo Kalli kesk** (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Minusta tärkeintä tässä asiassa on se, että kun suomalaiset ikääntyvät ja veroeurot ovat rajalliset, löytyy malli, jolla yhdenvertaiset palvelut valtakunnassa voidaan toteuttaa. Siitä on syytä hallitusta onnitella, koska edelliset hallitukset tähän eivät ole kyenneet. Tämä on kuitenkin tosiasia.

Mitä me nyt voisimme tehdä, miten luoda edellytyksiä sinne maakuntiin? Sillä tietämyksellä ja taidolla, joita teillä edustajilla on, teidän pitäisi nyt rohkaista ihmisiä

maakunnissa osallistumaan siihen valmisteluun ja keskusteluun, joilla niitä hyviä hoitomuotoja, palveluketjuja ja niitä onnistuneita tapoja voitaisiin levittää, ja rohkaista, että siellä ihmiset osaltaan vaikuttaisivat sitten siihen, että julkisella sektorilla jatkossakin olisi näkyvä ja hyvä rooli. Se on meidän tehtävämme.

16.57 **Johanna Ojala-Niemelä sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Valinnanvapaus on sinänsä kannatettava asia, mutta valittu malli ei valitettavasti edistä palveluiden yhdenvertaisuutta, ei alueellisesti eikä eri väestöryhmien välillä.

Ensinnäkin tästä yhtiöittämisvelvoitteesta tulisi luopua. Järjestämisvastuu ja palvelujen integraatio eivät toteudu toivotulla tavalla, jos perustasopalvelut siirtyvät yritysten vastuulle ja markkinaperusteiseen ohjaukseen. Palvelut pirstoutuvat, eikä integraatio toteudu.

Sanon kyllä edustaja Kallille myös tästä, että näillä harvaan asutuilla alueilla palveluille ei synny yksityisiä palvelumarkkinoita. Meillä on laaja maakunta ja laajoja alueita, missä ei synny aitoa kilpailua. Haasteelliseksi muodostuu asiakkaan vaikutusmahdollisuuksien syntyminen näissä tilanteissa, joissa asiakkaalla ei itsellään ole kykyä arvioida omaa palveluntarvettaan eikä päättää, minkä palveluntarjoajan hoteisiin hän hakeutuu.

16.58 **Mikko Savola kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tästä yksityisten yhtiöitten parjaamisesta haluan muutaman sanan sanoa, koska oppositio näkee tässä asiassa ainoastaan mörköjä: Yksityinen palveluntuottaja voi olla myös todella hyvä, ja kerronpa vain omia esimerkkejä sieltä omalta kotiseudulta, missä palvelut on nyt jo toista vuotta tuotettu yhteistyössä Pihlajalinnan kanssa Kuusiolinna Terveys Oy:n kautta. Ihmiset pääsevät siellä lääkäriin ja saavat nopeasti oikeata hoitoa, aluesairaala toimii jälleen tämän myötä, ja kustannukset on saatu hallintaan, jos katsotte tilinpäätöksiä, mitä kunnilla tällä hetkellä on. Ainoastaan myönteistä palautetta on tullut, myös asiakkailta erittäin myönteistä palautetta siitä, mitä siellä on tehty. Erityisesti haluan tämän, arvoisat toverit demarit, sanoa teille SDP:n edustajille, koska kun katsotte meidän päätöksentekoa tässä, niin ne päätökset on tehty yksimielisesti. Kysykää SDP:n valtuutetuilta siellä meidän kotiseudulla, mitä mieltä he tästä ovat. Palaute on erittäin, erittäin myönteistä, ja kun palaute on myös kansalaisilta hyvää, niin tätä mallia pitäisi saada myös lisää, ympäri Suomen.

17.00 **Anders Adlercreutz r** (vastauspuheenvuoro): Värderade talman! Tässä on aikamoinen ristiriita toisaalta lausuntojen ja hallituksen puheiden välillä. Mitä tulee tähän kermankuorintaan, niin sehän ei ollut ajatus, jonka oppositio herätti, vaan se löytyy ihan hallituksen omasta vaikutusarviosta: siellä epäillään, että tällaista saattaa syntyä. Ministeri Rehula totesi, että uudistus luo hyvät mahdollisuudet kaventaa terveyseroja ja että se luo puitteet yhdenvertaiseen palveluihinpääsyyn. Ainoastaan 17 prosenttia kunnista on tätä mieltä. Se on ällistyttävän pieni määrä, ja kysynkin: Johtuuko tämä siitä, että kunnat eivät tiedä, mikä on heille parasta, tai eivät ehkä ymmärrä tätä uudistusta, vai liittyykö tämä nyt niihin parannuksiin tai muutoksiin, joita tässä on tehty? Mistä on kyse, koska kunnat eivät ainakaan ole vakuuttuneita siitä, että nämä toiveet toteutuvat?

Yhtiöittämisessähän on tietenkin tietty logiikka siltä kannalta, että se asettaa yksityisen ja julkisen toimijan samaan asemaan, mutta integraation kannalta se on suorastaan vahingollinen, koska se rakentaa sen palomuurin maakunnan ja sote-yhtiön välille. Tämä on aika yksiselitteistä. Sillä itsenäisellä maakunnalla — joka jo sinänsä ei pysty hallitsemaan omaa budjettiaan, jossa on valtio vahtina, joka pystyy puuttumaan operatiiviseen toimintaan ja

investointeihin [Puhemies koputtaa] — on hyvin vähän valtaa siihen omaan yhtiöön, [Puhemies koputtaa] mikä...

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Jaaha, vastauspuheenvuoro olisi nyt edustaja Keräsellä. Meni niin paljon yli.

...heikentää integraatiota.

17.01 **Niilo Keränen kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomalaiset ovat saaneet valita julkisen terveydenhuollon sisällä hoitopaikkansa jo kohta yhdeksän vuoden ajan, ja sehän on asiakkaan kannalta hyvä juttu. Nyt kun valinnanmahdollisuuksia tulee lisää, tulee yksityisiä ja järjestöjä ja säätiöitä, niin sehän on asiakkaan kannalta parempi juttu. Nyt täällä on muutamissa puheenvuoroissa arvosteltu, että tämä hallituksen valitsema valinnanvapausjärjestelmä eriarvoistaa siellä maakuntien sisällä, niin että vain suuriin kaupunkeihin tulee valinnanvapausmahdollisuuksia eikä pieniin kuntiin. Mutta te, jotka olette käyneet tuolla pienemmissä kunnissa syrjässä — minä olen sieltä — katsokaapa niitä: siellä on joka ikisessä kunnassa näillä terveystoimijoilla jo sillanpääasemat, siellä on työterveyshuollon yksiköt, ja ne sinne tulevat, ne ihan varmasti tulevat. Kun keskustelee näitten terveystoimijoitten kanssa, ne sanovat, että jo 2 000 asukkaan taajama on semmoinen, mihin kannattaa mennä. Kyllä meillä valinnanvapautta riittää [Puhemies koputtaa] myöskin syrjäseuduille.

17.02 **Anders Adlercreutz r** (vastauspuheenvuoro): Värderade talman! Edustaja Keränen puhui tuossa säätiöistä ja muista. Ministeri Risikko totesi tässä pari viikkoa sitten, että yhtiöittämispakko saattaa koskea myöskin säätiöitä ja muita yhdistyksiä, ja se itse asiassa on aika vakava asia vanhustenhuollolle pienillä paikkakunnilla, koska säätiöt ja yhdistykset hoitavat tätä aika suurelta osin, varsinkin ruotsinkielisillä alueilla. Kysynkin: tuleeko tämä yhtiöittämispakko koskemaan näitäkin? Se on siinä tapauksessa aika vakava isku tiettyjen palvelujen saatavuudelle.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Vielä edustaja Mäkisalo-Ropponen, ja sen jälkeen ministereille pienet kommentit.

17.03 **Merja Mäkisalo-Ropponen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä on joissain puheenvuoroissa tänään väitetty, että valinnanvapaus olisi kaikille kansalaisille tämän uudistuksen tärkeimpiä tavoitteita. Mutta itse asiassa hallituksen esittelemälle mallille eivät taida kansalaisetkaan lämmetä, koska vasta ilmestyneen THL:n Uudistuvat sosiaali- ja terveyspalvelut -kyselyn mukaan vain joka viides vastanneista valitsi valinnanvapauden kolmen tärkeimmän tavoitteen joukkoon. Tässä kyselyssä ihmiset korostivat, että tärkeimpiä ovat peruspalvelujen vahvistaminen, yhdenvertaisuus, palvelujen integraatio ja eheät hoitoketjut. Nyt kysynkin: miten ihmeessä esimerkiksi pakkoyhtiöittäminen palvelee integraatiota tai eheitä palveluketjuja, joita nämä kansalaiset pitävät kaikkein tärkeimpinä tavoitteina?

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Ministereille nyt minuutin vastauspuheenvuorot, koska kolme ministeriä oli jo pyytänyt puheenvuoron. Myönnän kaikille, mutta minuutin vastauspuheenvuorot tässä vaiheessa.

17.04 **Perhe- ja peruspalveluministeri Juha Rehula** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Kielilaki on voimassa jokaiselta pilkultaankin tilanteessa, jossa sosiaali- ja terveydenhuollon muutosta tehdään. Toisekseen, maakunnalla on mahdollisuus vaikuttaa siihen, millä tavalla palvelutuotantoa ohjataan, ja silloin muun muassa ruotsin kieli on yksi ohjuri, jota voi käyttää.

Toisekseen, miten pienet ja keskisuuret yritykset? Varmoja tapauksia: seteli, henkilökohtainen budjetti. Ja sitten me olemme kirjoittaneet pykälät valinnanvapauslaista niin, että myös pienet yritykset voivat olla tässä matkassa. Maakunta voi vaikuttaa osaltaan tähänkin.

Sitten voucher ja hinta. Ei tule yhtä hintaa eduskunnan keskusteluissa, koska jokainen maakunta päättää sen oman setelinsä suuruuden. Laki antaa raamit, maakunta päättää.

Henkilöstöstä: kannustan jokaisessa maakunnassa etenemään niin, että sille jää aikaa, että henkilöstö on mukana [Puhemies koputtaa] jokaista toimipistettä myöten, kun maakunnan sotea valmistellaan.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Ministeri Mattila, 1 minuutti.

17.05 **Sosiaali- ja terveysministeri Pirkko Mattila** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Arvoisa SDP, te kysyitte, mitä perussuomalaisten piirikuntamallille kuuluu. Oikein hyvää kuuluu, kiitoksia, niin kuin puolueen politiikkaohjelmille kuuluu.

Tässä on hallituksen esitys — eikö niin? — mutta te ette saaneet viime kaudella omaa esitystänne hallituksessa läpi. En tiedä, saatteko te sieltä oppositiostakaan tällä kaudella, vai joko te olette päättäneet, kumman mallin te olette valitsemassa? Mutta tämä on hallituksen esitys, ja tätä nyt viedään määrätietoisesti eteenpäin. Ja kuten totesin, ei tässä varmasti kovin montaa mallia ole enää koeponnistettavana ja testattavana. Tälläkin hallituksella on edellisen kauden perintö ja myöskin perustuslakivaliokunnan lausunnot, joita me kunnioitamme.

Arvoisa SDP, en oikeastaan teidän puheenvuoroistanne kuullut sitä asiaa, mikä tuli aika hyvin myöskin täältä hallituksen riveistä ja kaikkien eduskuntapuolueitten suusta tosin: kannatteko te huolta esimerkiksi henkilöstön asemasta. En oikeastaan teidän puheenvuoroistanne kovin monesti sitä kuullut, mutta tästä on hyvä keskustella.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Vielä puheenvuoro, ministeri Vehviläinen, 1 minuutti.

17.06 **Kunta- ja uudistusministeri Anu Vehviläinen** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Marinille totean sen, että väestöpohja ei muuten ratkaise aina. Tässä uudistuksessa on käytetty pohjana hyvin pitkälle sitä, mitkä ovat nykyiset sairaanhoitopiirit, on menty lähes sen mukaisesti. Jos haluaa saada todistusta, miksi väestöpohjat eivät yksin ratkaise, niin voi kaivaa tilaston vuodelta 2015, jossa on vertailtu sairaanhoitopiirien tuottavuutta. Täytyy sanoa, että siellä ne pienet sairaanhoitopiirit sijoittuvat erittäin hyvin.

Sitten täällä on monta kertaa tullut esille Siun sote, jonka tunnen myös hyvin. Ei tietenkään voi Siun sote sellaisenaan jatkaa, kun se on nyt kuntayhtymä — jokainen tietää sen. Siitä tulee Meijän maakunta, kuten he sanovat sen itse, ja siinä tulevat olemaan samaa maakuntakonsernia niin itse maakunta, liikelaitos kuin nämä yhtiöt.

Lopuksi haluan todeta erityisesti Merja Mäkisalo-Ropposelle ja myös edustaja Krista Mikkoselle tästä yhtiöittämismöröstä. Ihmettelen, että sitä myös teiltä tulee, koska Siun sotessa esimerkiksi on käytetty yhtiöittämistä tukipalvelujen osalta, [Puhemies koputtaa] ja käsittääkseni olitte mukana tekemässä päätöstä.

17.07 **Kari Kulmala ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Yksi suurimmista epävarmuutta ja jopa pelkoa herättäneistä asioista on tänään ollut se, että suuret kansainväliset yhtiöt tulisivat valtaamaan markkinat. Tätä ainakin oppositio tällä hetkellä pelkää. Kokonaisvastuu, asteittainen eteneminen valinnanvapaudessa ja pk-yritysten aseman varmistaminen ovat kuitenkin tämän ehkäisemässä.

Moni muistaa vielä, että jo 1990-luvun lopulla Lipposen hallituksen päätös avasi Kelakorvaukset yksityisille tuottajille. Olisikohan tämä ollut niitä SDP:n suurimpia linjauksia? Tällä hetkellä ylikansalliset yhtiöt tekevät bisnestä ja vievät voitot lähes verovapaasti ulkomaille. Tälle ei edellinen hallitus tehnyt mitään, pelkästään puhui lämpimikseen. Pitäisi oikeastaan kysyä edustaja Urpilaiselta ja Rinteeltä, miksi näin on saanut tapahtua jo ministeri Lipposen ajoista lähtien. Jätän kuitenkin kysymyksen tekemättä, koska he eivät ole tässä salissa enkä halua aiheuttaa kenellekään tarpeetonta mielipahaa.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Arvoisat edustajat! Edustaja Kulmalan ohella tässä debatissa toinen henkilö, joka on pyytänyt mutta ei ole saanut vielä lainkaan puheenvuoroa, on edustaja Hoskonen. — Edustaja Hoskonen, nyt on vastauspuheenvuoro teillä.

17.09 **Hannu Hoskonen kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Vuosikymmenten aikana suomalainen terveydenhuolto on muuttunut rajusti, se on pakko meidän myöntää. Elikkä se on selvä asia, että me tarvitsemme uudistuksia, vanhalla mallilla ei voi mennä. Onhan aivan kummallinen tilanne Suomessa, että meillä on enemmän lääkäreitä kuin koskaan Suomen historian aikana. Siitä huolimatta yhä enemmän on ihmisiä, jotka eivät pääse lääkäriin. Eli kyllä tähän jotain tarvitsee tehdä. Ja on aivan välttämätöntä, että kun nyt eduskunta tekee uuden päätöksen tässä asiassa, hallitus tuo lakiesityksen eduskuntaan, että me kontrolloimme sen, että todellakin jokainen ihminen pääsee lääkäriin ja nimenomaan niin, että kohtuullisella kustannusrasituksella sen teemme ja kukaan ei jää sitä paitsi terveydenhuollon ulkopuolelle, koska on aivan kohtalokasta, jos ihminen ei pääse lääkäriin: hänen tautinsahan voi kehittyä niin pahaksi, että hänestä tulee jopa vuodepotilas lopuksi ikää sen takia, ettei pääse lääkäriin. Eli tämä meidän pitää laittaa kuntoon.

Sitten toinen asia: kermankuorinta tulee estää ja pitää huoli siitä, että myös syrjäseudulla palvelut toimivat. Siitähän tämä lähtee, ja sitä rakennetaan. Emme varmaan kumipyörää keksi heti kerralla, mutta tästä hyvä tulee, kun olemme sitkeitä.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Ja vielä kello 15.25 jälkeen vastauspuheenvuoron oli pyytänyt myöskin edustaja Meri. — Edustaja Meri, teillä vastauspuheenvuoro.

17.10 **Leena Meri ps** (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Ihmettelen tätä tilannetta siinä mielessä, että tämä hallituksen esityshän tuli tosiaan vuodenvaihteen jälkeen, ja kuten ministeri Risikko sanoi, tätä on koko ajan kehitelty. Katsoin tuossa Aamulehdestä, että marraskuussa 13. päivä Rinne on todennut, että on todennäköisempää, ettei hallitus kykene viemään sote-mallia läpi. Hän on näin jo silloin toivonut ja ajatellut, ja hän on todennut, että SDP tulee muuttamaan tätä soten valinnanvapautta. Jotenkin mietin näin, että kun ei edes odotettu mallia loppuun, joka on vieläkin kesken, kun on ilmoitettu jo marraskuussa, että tämä on huono ja tämä tullaan kaatamaan, niin siinä mielessä tukisin kyllä sitä ajatusta, että tässä on politikoinnista kysymys, että ei oikeastaan halutakaan kuulla sitä asiaa.

Sitten olisin vielä kysynyt: onko pohdittu sieltä lausuntojen pohjalta tätä Uudenmaan tilannetta näistä vaalipiireistä Helsingin ja Uudenmaan välillä? Siitähän ovat kuntajohtajat [Puhemies koputtaa] hyvin vahvasti lausuneet.

17.11 **Sanna Marin sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluaisin vielä kuulla hallituksen ministeriaitiosta vastauksen kysymykseeni siitä — näin, kun ministeri Risikko puisteli päätänsä, mutta haluan selvällä suomen kielellä nyt vastauksen siihen — voivatko isot kaupungit vastaisuudessa olla palveluntuottajia vai ei. Toivon vastausta selvällä suomen kielellä. Tätä myös Tampereella pohditaan, ja tiedän, että monissa muissa isoissa kaupungeissa pohditaan, ja tällaista viime viikolla väläytettiin uutisten kautta, ja sen takia siihen haluan vastauksen.

Toinen asia, mihin haluaisin vastauksen, on tämä siirtymäaika. Täällä hallituksen ministeriaitiosta on tänään todettu, että puoli vuotta ennen tai puoli vuotta jälkeen, mutta täällä vielä äsken tuleva ministeri Saarikko oli läsnä, ja hän viittasi siihen, että tämä siirtymäaika voisi olla jopa kaksi vuotta. Pitääkö tämä paikkansa, [Eduskunnasta: Pitää!] että se siirtymäaika voisi olla jopa kaksi vuotta tämän valinnanvapauden osalta?

Näihin kahteen kysymykseen haluan vastauksen saada nyt selvällä suomen kielellä. Voivatko kaupungit tuottaa, ja [Puhemies koputtaa] mikä tämä siirtymäaika todellisuudessa on?

17.12 **Katri Kulmuni kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Aina kun tehdään suuria, isoja ja historiallisiakin uudistuksia, alkaa sitten myös se keskustelu siitä, että oikeastaan aika moni asiahan on aika hyvin. Itse asiassa meidän sosiaali- ja terveyspalvelumme ovat perustasoltaan rapautumassa, ovat rapautuneet jo pitkään, koska tätä uudistusta ei ole saatu tehtyä. Niinpä se on aivan välttämätöntä saada nyt aikaan, ja hallitus on pisimmällä koskaan.

On aivan selvää, että monilla alueilla, joilla valmistelutyötä on tehty jo pitkään, varmasti päästään myös valinnanvapaudessa nopeammin liikkeelle, mutta on äärimmäisen tärkeää, että hallitus on tätä toimeenpanoa pystynyt muuttamaan siten, että myös hitaammat voivat valmistella sitä pidempään.

Keskustelu oli myös tärkeää: neuvolat säilyvät vahvasti julkisella puolella, ja maakunnat saavat niistä päättää. Minusta on ihmeellistä, että kun oppositio täällä kyselee, niiin välillä maakunnilla on liian vähän valtaa ja toisaalta maakunnilla on taas liikaa valtaa. Nyt maakunnat päättävät neuvoloista — koettakaa päättää, mitä mieltä [Puhemies koputtaa] te olette maakunnista.

17.13 **Veronica Rehn-Kivi r** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä edustaja Sarkomaa omassa puheenvuorossaan ihmetteli, että oppositio ei ole antanut mitään konkreettisia vaihtoehtoja tai ratkaisuja potilasjonojen lyhentämiseen. Voin sanoa, että RKP on useaan otteeseen kyllä kertonut oman vastauksensa eli sen, että ruuhka-aikana voisi terveyskeskukseen lisätä lääkäreitä ja hoitajia muun muassa antamalla asiakkaille näitä palveluseteleitä.

Sitten tässä valinnanvapautta on kehuttu sillä, että se antaa kaikille samanlaiset mahdollisuudet nopeaan palveluun. Mutta onko yksityinen tuottaja sitten lähtökohdiltaan myöskin laadultaan aina parempi kuin julkinen palvelu? Sitä kysyisin. Ja pystyvätkö kaikki, heikot ja vanhukset, oikeasti hyötymään tästä valinnanvapausmallista?

17.14 **Hanna Sarkkinen vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On ohut sisältö valinnanvapaudeksi, että kerran vuodessa voi listautua sote-keskukseen, varsinkin jos sen kustannuksena ovat kasvavat asiakasmaksut ja palveluiden karsinta. Todellisen valinnanvapauden kannalta on olennaista vahvistaa potilaiden itsemääräämisoikeutta ja osallisuutta heitä koskevassa päätöksenteossa ja valinnoissa, ja tätä voitaisiin edistää myös ilman yhtiöittämistä ja tätä laajaa yksityistämistä.

Arvoisa puhemies! Vaikka kermankuorinta ja asiakasvalinta kielletään, niin yksittäiset yhtiöt voivat kiertää kermankuorintakieltoa monella tavalla: sijoittautumispäätöksillä, markkinoinnilla ja siirtämällä kuluja maakunnan liikelaitokselle. Merkittävä kermankuorintaongelma syntyy niin sanotusta passiivisesta valinnasta, eli jos ihminen ei aktiivisesti valitse terveyskeskusta, hänet listataan lähimmän sote-keskuksen asiakkaaksi, vaikka se olisi yksityinen, ja se saa siitä rahaa, vaikka hän ei käyttäisi yhtään kertaan sitä palvelua vuoden aikana. [Puhemies koputtaa] Lisäksi markkinoinnilla pystytään myös valikoimaan asiakkaita. Eli miten tämä estetään tosiasiassa?

17.15 **Olavi Ala-Nissilä kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! On ollut mielenkiintoista kuunnella tätä tärkeääkin keskustelua, mitä tässä on käyty.

Todellakin on kysymys poikkeuksellisen suuresta palvelujen uudistamisesta. Keskustahan lähtee ihmisten palveluista liikkeelle, totta kai. Mutta onhan tässä kysymys myöskin hyvästä hallinnosta, palvelujen johtamisesta, joka tulee olemaan erittäin vaativaa siellä maakunnissa. Itse kannan huolta siitä, että maakunnat ymmärtäisivät sen, että palvelut ulottuvat myöskin sinne maakunnan laidoille seutukuntiin, seutukeskuksiin. Se on totta kai mahdollista mutta vaatii maakunnan päättäjiltä selkeitä linjauksia tämän suhteen.

Edustaja Kääriäinen täällä totesi, että tämä on poikkeuksellisen iso uudistus Suomen 100-vuotisvuonna. Siksi jään vähän kummastelemaan, että SDP noin suurena puolueena ei pysty linjaamaan selkeästi, mitä se todella tästä haluaa. [Puhemies koputtaa] Sitä vähän kummastelen, mutta saahan täällä kummastella ja olla hämmästynyt.

17.17 **Anneli Kiljunen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Arvoisa hallitus, olette nyt linjanneet uuden aikarajan tälle valinnanvapaudelle, olette antaneet sille puoli vuotta lisäaikaa. Se ei kuitenkaan poista sitä huolta, jota asiantuntijoilta on tullut nimenomaan tämän valinnanvapauden ja potilasturvallisuuden ja tietojärjestelmien toimivuuden kannalta. Tässä on noussut ehkä esimerkkinä se, että jos on monisairas vanhus, joka menee uuteen, yksityiseen sote-keskukseen lääkärin vastaanotolle, niin jotta turvallinen, hyvä hoito, oikea hoito, voidaan potilaalle mahdollistaa, sote-keskus tarvitsee potilaan aikai-

semmat tiedot sekä se tarvitsee tiedot olemassa olevista sairauksista, lääkityksestä, lääkeallergioista, monista muista asioista. Tässä kompastuskivi on monella tapaa nimenomaan tämä toimiva tietojärjestelmä. Nyt ministeri Risikko äsken totesi, että jos ei tämä toimi, niin sitten hoidetaan se jotenkin muuten. Nyt kysyisin teiltä, arvoisat ministerit: miten te tulette turvaamaan potilasturvallisuuden tässä tietojärjestelmäproblematiikassa, [Puhemies koputtaa] että potilasturvallisuus ei kärsi... [Puhemies koputtaa]

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Anteeksi, mutta...

...tässä uudistuksessa?

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: ...minä joudun tulemaan päälle silloin, kun monta sekuntia ylittyy aika nuijan jälkeen, sitten tulen myös äänellä valitettavasti päälle.

17.18 **Sanna Lauslahti kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täytyy sanoa, että meillä on muuten vissi ero sen teidän vasemman laidan ja meidän oikean laidan välillä ja kysymyksessä on ero siinä, miten me suhtaudumme ihmisiin ja ihmisten kykyyn tehdä omia ratkaisuja. Teidän näkemyksenne on se, että ihmiset ovat hallintoalamaisia, ja me näemme taas, että jokaisella ihmisellä on itsemääräämisoikeus, on sitten vammainen tai tavallinen ihminen. Tämä on se perimmäinen ero siinä. Tänä päivänäkin, kun meillä on julkisen sektorin sisällä valinnanvapaus, yhä enemmän on tärkeää viestiä, että ihmiselle sanotaan, että sinulla on mahdollisuus valita, vaikka tämä ei sitten käyttäisikään sitä mahdollisuutta.

Yksi asia, jonka nostan tähän loppuun: Olen samaa mieltä, että järjestöjen osalta tulee varmistaa, että maakuntalaissa on järjestöillä asema, jotka tarjoavat vapaaehtoistyötä, muun muassa vertaistukea. Niiden asema tulee ehdottomasti varmistaa ja kirjata lainsäädäntöön.

17.19 **Sirpa Paatero sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Tässä on todellakin ideologista eroa siinä, että me haluamme, että meillä tulevaisuudessakin kaikille ihmisille on palvelut olemassa. Nyt tässä ovat nämä riskit, jotka asiantuntijat ovat tuoneet esille, ja ne eivät ole meidän keksimiämme riskejä, vaan ne asiantuntijoiden sadat lausunnot ovat tästä samaa mieltä. 93 prosenttia sote-johtajista pelkää, että tämä ei toteuta niitä, ja he ovat niitä ihmisiä, jotka tällä hetkellä vastaavat lähes maailman parhaasta sosiaali- ja terveydenhuollon järjestelmästä. He ovat huolissaan. Minä en ymmärrä, mistä löytyvät ne asiantuntijat, joita te kuuntelette. Me haluamme sosiaalidemokraatteina, että kaikille ihmisille on tulevaisuudessa palvelut. Sen takia minä en ymmärrä — vielä kerran — kun kouluterveydenhuolto pystyttiin turvaamaan julkisen palvelun tuotantona, miksi neuvoloita ei pystytä turvaamaan julkisen palvelun tuotantona.

17.20 **Hannakaisa Heikkinen kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Sama homma jatkuu täällä. Oppositio, erityisesti demarit, jatkaa valinnanvapauden lainsäädännön lausuntokierroksella tulleita huolia, joihinka tässä on monen ministerin puheenvuorossa kerrottu ne aiotut korjaukset. Tämä keskustelu ei vie tätä hommaa eteenpäin.

Mutta, puhemies, vielä toiseen asiaan. Tässä on keskusteltu paljon tästä yhtiöittämisestä. Ministeri Rehula sanoi — suora lainaus — näin: "Yhtiö on käyttökelpoinen organisaatiomuoto. Yhtiöittämällä voidaan selkeimmin varmistaa vaikuttavuuden ja kulujen vertailtavuus ja läpinäkyvyys." Olen täysin samaa mieltä. Mielestämme tätä meidän veronmaksajina täytyy vaatia myös julkisella sektorilla. Se, tekeekö terveyskeskus oikeita asioita, tuotetaanko terveyttä ja palveluja maksimaalisesti, on todella tärkeää ja myös tärkeä motivaattoritekijä meidän yli 200 000:lle sote-sektorin työntekijällemme. He haluavat tehdä parhaan ammattitaitonsa mukaan.

17.21 **Thomas Blomqvist r** (vastauspuheenvuoro): Värderade herr talman! Valfrihet i sig är bra och bolagiseringen behöver inte heller vara ett problem, men den här modellen som regeringen har gått in för är nog synnerligen krånglig och byråkratisk. Framför allt är jag orolig för hur integrationen ska kunna lyckas i den här.

Arvoisa puhemies! Mietin vielä, miten integraatio tämän kautta pystytään toteuttamaan. Tässä ovat kyllä ministerit vastanneet, että määräämällä tai ohjaamalla tämä toteutuu, mutta olen kyllä samaa mieltä kuin esimerkiksi Espoo, joka toteaa lausunnossaan, että "esitetty valinnanvapausmalli on haaste palvelujen integraatiolle ja sitä kautta palvelujen vaikuttavuudelle ja saatavuudelle" ja myös: "Julkiset sosiaali- ja terveyspalvelut eriytyvät useaksi järjestelmäksi. Perusterveydenhuolto ja erikoissairaanhoito ovat erillään rahoituksen, johtamisen ja potilasohjauksen näkökulmasta." Miten käytännössä pystytään valvomaan ja ohjaamaan, että tämä integraatio toteutuu?

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Myönnän debatin tässä vaiheessa vielä vastauspuheenvuorot edustajille Mikkonen, Huovinen ja Hakanen, ja sen jälkeen ministereille tai ministerille — kaikesta päättäen ministerille — 3 minuutin puheenvuoro.

17.22 **Krista Mikkonen vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olisin kysynyt: Kuka määrittää sen, millaista palvelua ihminen saa, ja mikä on se palvelulupaus, joka suomalaisille nyt annetaan tämän sote-uudistuksen myötä? On esitetty suuria huolia laajan valinnanvapauden suhteen sen osalta, että kustannukset voivat karata, ja jos näin käy, niin mistä sitten saadaan lisärahoitusta? Toki on sanottu, että asiakasmaksut ovat yksi, mikä joustaa, ja sieltä voidaan kerätä lisää rahaa. Toisena vaihtoehtona on tietysti sitten palvelujen tason leikkaus. Mutta tehdäänkö nämä maakunnissa, onko jatkossa sitten eri maakunnissa eri palveluja tarjolla ihmisille eritasoisesti, vai tehdäänkö tästä joku valtakunnallinen linjaus, jossa annetaan se palvelulupaus, mihin jokainen suomalainen on oikeutettu ja mikä on se minimi?

17.23 **Susanna Huovinen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ideologisia eroja meillä todellakin on, ja ne ovat näkyneet tässäkin keskustelussa. Minusta on hyvin erikoista ja vähän valitettavaa, että monesti tuntuu siltä, että julkinen palvelutuotanto olisi aina kovin tehotonta — ja näinhän ei myöskään monilla ihan kansainvälisillä mittareilla mitattuna Suomessa asianlaita ole. Haluan myös todeta ihan selvyyden vuoksi, että totta kai me allekirjoitamme sen, että meillä on perusterveydenhuollossa lääkärillepääsyssä varmasti kiistatta ongelmia, ja me kaikki tiedämme ja tunnustamme tämän. Mutta juuri tämän vuoksihan me olimme vielä viime kaudella yhteisesti sitä mieltä, että sote-integraation var-

mistamalla me pystymme pistämään kuntoon ennaltaehkäisyn. Nyt kun integraatiota ei tässä mallissa tule tai se on hyvin vaikeasti toteutettava, on hyvin epäselvää, mihin nämä meidän paukkumme tässä uudistuksessa nyt sitten laitetaan. Uskon, että tästä peruslähtökohdasta olemme vähän erimielisiä, [Puhemies koputtaa] koska meidän mielestämme tässä rikotaan myös jotain sellaista, mikä on tällä hetkellä aivan kunnossa.

17.24 **Pertti Hakanen kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Tätä keskustelua olen seurannut pitkään tässä, ja tulee vain väistämättä ajatus, että täällä oppositio haluaa tahallisesti väärinymmärtää asioita ja kyseenalaistaa samoja asioita moneen kertaan. Totta kai se on opposition oikeus, mutta todella kun ajattelee sitä, että halutaan oikeasti tehdä iso uudistus, jossa hallitus nyt on onnistunut ja saadaan oikeasti vaikuttavuutta sinne palvelujen tuottamiseen, niin olkaa myöskin sitten — te puhutte koko ajan valinnanvapaudesta, halutaan ehkäistä sitä valinnanvapautta — mukana valitsemassa nyt hyvää uudistusta Suomeen ja olkaa mukana siinä sillä tavalla, että voidaan oikeasti tätä viedä eteenpäin.

Sitten pitää muistaa se, ettei tämä valinnanvapaus ole mikään sellainen asia, jota täytyy pelätä, koska täytyy miettiä, että nyt hallitus esittää siihen myöskin siirtymäaikaa. Kun kaikki maakunnat eivät ole samassa asennossa, elikkä siellä on erilaisia asentoja ja valmiuksia tällä hetkellä, niin siihen annetaan oiva mahdollisuus. Sitten täytyy muistaa yksi asia: sitä asiakasta ei voi valita, vaan asiakas valitsee. Muistakaa se nyt, hyvät ihmiset, joka kerta

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Nyt ministerille puheenvuoro. Sen jälkeen täällä listalla ovat edustajat Haatainen, Saarakkala, Laitinen-Pesola ja Taavitsainen. — Nyt ministeri, 3 minuuttia.

17.26 **Perhe- ja peruspalveluministeri Juha Rehula:** Arvoisa herra puhemies! Täällä on oltu huolissaan integraatiosta, ja viimeisin kysymys tähän liittyen oli, kuka sitä valvoo, että se toteutuu. Jos tässä lakipaketissa jotakin on, niin tässä on kyllä valvontaa ja on valvonnan valvontaa, eli näiltä osin valvonnan puutteeseen se integraation toteutuminen ei jää. Toisekseen rahoitusratkaisu on sen kaltainen, että se kannustaa.

Puhuin edellisessä puheenvuorossani, että tässä lakipaketissa on monta sellaista asiaa, että jos on A, niin siitä seuraa B. Sama henkilö, joka on tänään käyttänyt tässä salissa puheenvuoron, jossa hän oli huolissaan henkilöstön asemasta, käytti puheenvuoron, jossa hän totesi, että kun tähän tulee tämä vuoden aika, minkä ajan ihmisen pitää sitoutua siihen palvelutuottajaan, niin kyllä tässä valinnanvapaus aika ohueksi jää. Kannattaisi nyt päättää, mitä haluaa. Jos haluaa turvata henkilöstön aseman, niin esimerkiksi tätä kautta, että ihmisen pitää sitoutua, edesautetaan, että sitä epävarmuuden ja hämmennyksen tilaa, jota tässäkin keskustelussa on tahallisesti yritetty levittää, voidaan vähentää.

Ict:n osalta: Hallitus vastauksessaan totesi, että jatkotyön osalta — niin resurssien osalta kuin osaamisen osalta — tullaan huolehtimaan siitä, että ict-ratkaisuissa päästään niin paljon eteenpäin, että meillä tieto kulkee sinä päivänä, kun sen pitää kulkea.

Sitten järjestöjen asemasta: Tällä hetkellä ollaan tilanteessa, jossa järjestön pitää ihan itse päättää, tukeutuuko se jatkossa kuntaan vai maakuntaan. Minulta kun on asiaa kysytty, niin minä olen neuvonut joka ainoaa järjestöjohtajaa ottamaan yhteyttä maakunnan sotemuutosjohtajaan ja pitämään ääntä siitä, että järjestöt ovat tässä mukana.

Täällä nousi esiin tämä yhtiöittäminen. Meillähän on historiassa tilanne, jossa laki oli ennallaan, mutta kun verottajan tulkinta muuttui, niin vanhusten asumispalvelut piti yhtiö-

ittää muutamassa viikossa. Tämmöistä tilannettahan ei saisi syntyä, vaan sen pitäisi tapahtua tietoisesti. Se asia, josta itsekin olen huolissani — olen muutamasta muustakin asiasta — on se, että tämä vertaistuen ja sen talkootyön osuus ei häviäisi tässä kokonaisuudessa, että se ei tippuisi organisaatioitten rattaisiin. Tähän ei ole muuta neuvoa kuin olla yhteydessä valtakunnan tasolla ja maakuntatasolla niihin toimijoihin, jotka sitä muutosta eteenpäin vievät.

No, mitä sitten tulee Eksoteen: Ei Eksotea tarvitse hajottaa. Aika omituinen organisaatio on se, joka tänä päivänä pystyy tietämään, minkä pitää olla hallinnollinen malli tai toimintatapa 3:n tai 5:n tai 20 vuoden päästä. Jatkossakin meillä on Eksote, johdetaan kokonaisuutena ja toiminnallisesti ollaan tilanteessa, että ei Eksotea tarvitse hajottaa. Onhan siellä tänäkin päivänä tulosyksiköitä, jotka ovat hyvinkin itsenäisiä. Toimintamallina, toiminnallisesti, Eksote, [Puhemies koputtaa] Siun sote ja nämä pysyvät ihan ennallaan. [Sanna Marin: Entä kaupungit ja aikataulu?]

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Ja vielä toistan nämä vastauspuheenvuorot, jotka olen merkinnyt tänne, elikkä edustajille Haatainen, Saarakkala, Laitinen-Pesola, Taavitsainen ja Sarkomaa. — Edustaja Haatainen.

17.29 **Tuula Haatainen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Vielä kerran: me sosiaalidemokraatit ja koko oppositio haluamme, että sote-uudistus tehdään, mutta me haluaisimme hallittua ratkaisua. Kysynkin: mistä syystä hallitus jääräpäisesti pitää kiinni nyt tästä yhtiöittämismallista ja vie sitä eteenpäin tällaisella aikataululla, josta kaikki asiantuntijat varoittavat, että siitä tulee kaaos?

Kelasta varoitetaan nimenomaan näitten tietojärjestelmien yhteentoimivuudesta. He toteavat lausunnossaan tästä toimeentulotukiuudistuksesta, joka on nyt aika lailla ollut ongelmissa, että pelkästään sen yhden toimijan sisällä, Kelan sisällä, kesti 2,5 vuotta, että ne ict-järjestelmät saatiin toimimaan, ja he varoittavat, että hallituksen yhtiömalli valinnanvapaudesta on esitetyllä tavalla mahdoton, jos on tarkoitus, että valinnanvapauden palveluita [Sari Sarkomaa: Väärä väite, ei se ollut niin!] ovat alusta asti tukemassa kattavat ja asiakasystävälliset ict-ratkaisut. Tästä puhuvat kaikki tahot. Myös maakuntien taholta tulee viestiä, että tämä tehdään kertarysäyksellä, [Puhemies koputtaa] niin nopeasti ja väärällä tavalla, että tässä potilasturvallisuus vaarantuu.

17.30 **Vesa-Matti Saarakkala ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Edustaja Marin kysyi täällä, mikä tämä aikataulu tämän uudistuksen ja valinnanvapauteen siirtymisen osalta on. [Sanna Marin: Kaupunkien asemasta!] Ainakin sen tiedon mukaan, mikä minulla ja perussuomalaisten eduskuntaryhmällä on, perustellusta syystä, [Sanna Marin pyytää vastauspuheenvuoroa] perusoikeuksiin ja peruspalveluiden toimeenpanoon liittyviin välttämättömiin syihin perustuen, tämä valinnanvapaus on mahdollista lykätä maakunnan toiveesta vuoden 2020 loppuun asti, eli tämä on ikään kuin se takaraja.

Ja mitä yhtiöittämiseen tulee, niin siitä toki on eri käsityksiä, onko se pakollista vai ei, mutta tässä sitä nyt tehdään ja sillähän tähdätään siihen, että voidaan siellä valinnanvapausmarkkinoilla sitten toimia. Olisihan se aika erikoista, että meillä olisi valinnanvapausmarkkinoilla sellainen toimija, [Puhemies koputtaa] jolla olisi loputtomat rahalliset resurssit verojen myötä.

17.32 **Jaana Laitinen-Pesola kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä keskustelussakin on moneen otteeseen sanottu, että meidän suurin ongelmamme on tällä hetkellä perusterveydenhuollossa se, että ei pääse lääkäriin. Minä toivoisin, että me nyt laajentaisimme hieman tätä keskustelua. On sitten valinnanvapaus tai ei ole valinnanvapautta, niin kysymyshän on siitä, että meillä olisi toimivat työnjaot ja että nimenomaan silloin, kun tarvitsee, pääsee sen ammattilaisen vastaanotolle, jota tarvitsee. Se voi olla fysioterapeutti, se voi olla diabeteshoitaja, se voi olla astmahoitaja. Eli kysymys ei ole pelkästään siitä, onko se lääkäri, vaan se voi olla joku muu ammattilainen.

Toinen on se, kun tässä kannettiin huolta siitä, että kun valinnanvapaus tulee, niin miten ihmiset osaavat valita. Valinnanvapaus ei mitenkään ruineeraa sitä koulutetun ammattilaisen velvollisuutta ohjata ja neuvoa potilaita jatkossakin.

17.33 **Satu Taavitsainen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Toivoisin, että ministerit voisivat kertoa vielä enemmän tästä sote-asiakasmaksulaista, joka kuuluu tähän uudistukseen ja on käsittääkseni tulossa voimaan 1.1.2019. On aika huono juttu, ettei se ole meillä tässä kokonaisuudessa käsittelyssä. Sote-asiakasmaksut ovat Suomessa kansainvälisesti todella korkeat, ja niitä pitäisi alentaa. Tätä tilannettahan pahensi se, että hallitus viime vuonna antoi kunnille luvan ja mahdollisuuden korottaa näitä maksuja 30 prosentilla, ja tätähän käytettiin hyväksi monissa kunnissa. Nykyään sitten terveyskeskusmaksu on 20,90 ja sairaalan poliklinikkamaksu on 41,70 monissakin paikoissa. Esimerkiksi Mikkelissä tämä tarkoittaa sitä, että useampi kuin joka kymmenes mikkeliläinen on jättänyt käymättä lääkärissä rahan puutteen vuoksi. Tämä tieto on peräisin eilen kaupunginhallituksessa käsitellystä tilinpäätöksestä. [Puhemies koputtaa] Aiotteko alentaa näitä maksuja?

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Vielä vastauspuheenvuoro edustaja Sarkomaalle.

17.34 **Sari Sarkomaa kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sote-uudistus tehdään siksi, että julkisen vastuulla oleva sosiaali- ja terveydenhuolto olisi parhaimmillaan. Valinnanvapaus on osa sitä. Pidän erittäin hyvänä, kun nyt kuulin, että hallitus ei hosu tässä valinnanvapauslainsäädännön valmistelussa. Se lainsäädäntöpalaute, kun sen lukee, on kuin koko Dostojevskin tuotanto, ja se on huolella käytävä läpi.

Itse pidän kolmea asiaa tärkeänä. Erittäin tärkeää on, että katsotaan, että julkiset palveluntuottajat ehtivät mukaan. Me emme halua monopoleja, me emme halua oligopoleja. Jotta monituottajamalli toimii, siellä pitää olla julkisen tuottajan vahvasti mukana, pk-yritysten, yksinyrittäjien ja järjestöjen. Toisena: on tärkeää, että vaikutukset henkilöstöön läpivalaistaan, ihmiset tekevät ne palvelut. Kolmanneksi: kyllä näin helsinkiläisenä sanon, että aikataulujen on oltava sellaiset, että Uusimaa on mukana. Nämä ovat tärkeitä, ja niitä erittäin tarkkaan katson.

Oppositiolle sanon: Teidän sote-mallissanne on sellainen kilpailutusmalli, joka suosii isoja yrityksiä, eli siinä, millä tavalla kunnat kilpailuttavat, isot pärjäävät. Valinnanvapaudessa voidaan [Puhemies koputtaa] asettaa kriteerit niin, että pk-yritykset, ammatinharjoittajat, järjestöt voivat tulla mukaan ja ihminen valitsee... [Puhemies keskeyttää puheenvuoron puheajan ylityttyä]

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Arvoisa edustaja, aika reippaasti ylittyi sovittu aika. — Nyt siirrytään puhujalistaan, kuitenkin niin, että jos ministerillä vielä nyt tässä kuullun perusteella on aihetta esimerkiksi minuutin puheenvuoroon... Näköjään ei ole. Eli siirrymme ... [Sanna Marin: Olen kaksi kertaa kysynyt, vielä ei ole tullut vastausta yksinkertaiseen kysymykseen!] — Anteeksi edustaja, minä olen, ainakin toistaiseksi, puhemiehenä tässä. Minä myönnän teille vastauspuheenvuoron, kun te sitä pyydätte. Äsken kun pyysitte, juuri teitä ennen oli pyytänyt edustaja Taavitsainen, joka edustaa samaa puoluetta ja on sosiaali- ja terveysvaliokunnan jäsen. Siitä syystä myönsin hänelle sen puheenvuoron, kun hän tässä minun johtamassani keskustelun osassa ei ollut yhtään puheenvuoroa saanut. Mutta, edustaja Marin, jos teillä vielä on jotain, niin olkaa hyvä, nyt on vastauspuheenvuoro teillä.

17.36 **Sanna Marin sd** (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Olen täällä nyt kaksi kertaa kysynyt vallan yksinkertaista kysymystä. En ole pitänyt ideologista puheenvuoroa vaan kysynyt yksinkertaista kysymystä, koska haluan siihen vastauksen.

Voivatko vai eivätkö voi kaupungit vastaisuudessa toimia palveluntuottajina? Tällainen uutinen viime viikolla lehdistä luettiin, ja nyt haluan tähän vastauksen. Toivon, että ministeri vastaa. Tämä ei ole ideologinen puheenvuoro, tämä on aito kysymys.

Toinen asia, mitä kysyin, on tämä aikataulu. Voiko se siirtymäaika olla, ei suinkaan tämä puoli vuotta suuntaan tai toiseen, vaan jopa kaksi vuotta?

Näihin kahteen asiaan haluan vastauksen. Te olette ministeri. Älkää pitäkö meitä kansanedustajia pilkkananne vaan vastatkaa.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Siirrymme puhujalistaan.

17.37 **Hannakaisa Heikkinen kesk:** Arvoisa herra puhemies! Sote on puhuttanut paljon myös kuntavaalikentillä. Eräs keskustelu jäi minulle erityisesti mieleen. Noin seitsemänkymppinen eläkeläispariskunta tuli luokseni ja sanoi, että hallitus tekee todella typerästi, kun toteuttaa sote-uudistuksen. He kokivat, että kaikki on hyvin: heillä on hyvät työeläkkeet, he ovat suhteellisen terveitä, he pääsevät terveyskeskukseen viiveettä, ja heiltä on lyhyt matka yliopistosairaalaan, jos he tarvitsevat erikoislääkärin palveluita. Ja heillä oli varaa käydä myös yksityislääkärillä, jos he niin haluavat. Kelahan korvaa myös tuosta käynnistä osan. Niinpä, mihinkä he sote-uudistusta tarvitsevat?

Moni pienen maakunnan laitamilla olevan kunnan asukas on puolestaan tullut kertomaan huolensa sote-uudistuksesta: Viedäänkö ne vähäisetkin sosiaali- ja terveyspalvelut pois kuntakeskuksista? Entä jos valinnanvapauden myötä ei tule yrityksiä tarjoamaan sote-palveluita, eikö silloin palveluita saa ollenkaan? Entä jos eläke ei riitä terveyspalveluiden hankkimiseen? Vaikka Kela korvaa taksimatkoista 25 euron yli menevän osan, maksaa edestakainen taksikyyti keskussairaalaan 50 euroa. Tarvitsevatko nämä ihmiset sote-uudistusta, jonka moni oppositiopuolue on valjastanut vaaliasiaksi? He pelottelevat uudistuksella, ja liikkeelle lasketaan perättömiä tietoja.

Moni kuntapäättäjä on vuosien varrella myös tuskaillut sitä, että yhdenkin pitkäaikaista erikoissairaanhoitoa vaativaa potilaan, esimerkiksi onnettomuuden jälkeen hengityskoneeseen joutuneen potilaan, hoito on saattanut tehdä satojentuhansien loven kunnan vuosibudjettiin. Tarvitsevatko nämä kuntapäättäjät sote-uudistusta?

Arvoisa puhemies! Sote-uudistusta on yritetty eri hallituskokoonpanoilla jo toistakymmentä vuotta. Se on Suomen itsenäisyyden historian ajan suurin uudistus, ja sen aikaansaaminen on välttämätöntä. Nykyisillä sosiaali- ja terveydenhuollon rakenteilla kymmenissä miljardeissa olevat vuotuiset menot yhä voimakkaammin pakkautuvat erikoistason palvelujen kustantamiseen. Samalla peruspalvelut ja terveyden ja toimintakyvyn tukeminen eli ennaltaehkäisy jäävät koko ajan pienemmälle huomiolle ja rahoitukselle. Tämä kehitys on pysäytettävä, ja siitä sote-uudistuksessa on kyse.

Ihmiselle näkyvänä muutos, minkä sote-uudistus tuo, on se, että hoitoketju tulee olemaan katkeamaton. Asiakkaan ja potilaan hoito ei enää ole sattumanvaraista ja epävarmaa eri ammattilaisten konsultointia, tietojen riittämättömyyttä lääkäriltä toiselle ja jatkuvaa soittelua omien asioiden perään. Niin, sote-uudistuksen perusajatus on, että sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaiset omaksuvat uudenlaisen tavan tehdä yhteistyötä potilaan parhaaksi ja niin, että myös potilas saadaan motivoitua ottamaan vastuuta omasta terveydestään tai leikkauksen jälkeisestä kuntoutuksestaan, ja että ne sähköiset tietojärjestelmät, joissa potilaiden sairauskertomusten, lääkitysten, röntgenvastausten ja laboratoriokoetulosten pitäisi kulkea, saadaan kulkemaan. Esteettömästi toimivat tietojärjestelmät ovat koko sote-uudistuksen edellytys.

Arvoisa puhemies! Keskusta halusi sote-uudistuksen toteuttamisen hallitusohjelmaan siksi, että meille on aivan perusajatus se, että me haluamme turvata riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut myös pienten kuntien kasvukeskuksista kauempana oleville kansalaisille, myös niille kansalaisille, joita ei ole siunattu täydellisellä terveydellä, niille kansalaisille, joilla ei ole ulottuvillaan työterveyshuoltoa, ja niille kansalaisille, joilla ei ole iso palkka tai eläke turvanaan. Keskusta haluaa sote-uudistuksen, jotta kunnat ja kuntapäättäjät voivat keskittyä paremmin kunnan elinvoiman, koulutuksen, kulttuurin, rakentamisen, infran ja kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen.

Arvoisa puhemies! Mitä minä vastasin sille hyvinvoivalle eläkeläispariskunnalle, mihinkä he tarvitsevat sote-uudistusta? Minä tein vastakysymyksen, onko heillä lapsia. He vastasivat, että on kolme ja on yhteensä seitsemän lastenlasta. Sanoin, että teillä on kymmenen hyvää syytä toivoa, että sote-uudistus saadaan vihdoin maaliin. Meillä on yksi maailman laadukkaimmista erikoissairaanhoidoista, mutta me olemme hieman sokaistuneet siitä ja unohtaneet, että kustannustehokkainta ja inhimillisesti kestävintä on huolehtia perustason palveluista. Me muistamme ihannoida sitä lääkäriä, joka onnistuneesti leikkaa keuhkosyövän, mutta kuka nostaa kunniaan sen terveyskeskuslääkärin, joka motivoi sadat asiakkaat lopettamaan tupakoinnin? Peruspalvelut kunniaan, ne ovat sote-uudistuksen sielu.

17.42 **Vesa-Matti Saarakkala ps:** Arvoisa herra puhemies! Hallituksen historiallinen reformi sote- ja maakuntauudistus on siihen liittyvän valinnanvapauslainsäädännön osalta saanut juuri päättyneellä lausuntokierroksella odotetusti paljon kritiikkiä. Hallituspuolueet ovat katsoneet totuutta silmiin ja tänä aamuna pihtisynnyttäneet tarvittavat muutokset valinnanvapauteen. Me teimme sen. Valta valinnanvapauden tulevaisuudesta on maakunnilla. Kuten lausunnoista kävi ilmi, valinnanvapaus aiemmin esitetyssä muodossa koettiin riskialttiiksi kustannusten, julkisen palvelutuotannon ja käytännön toteuttamisen osalta. Monen mielestä oltiin haukkaamassa liian suurta palaa kerrallaan. Pitäisi edetä vaiheittain, maltillisemmin ja huolellisemmin valinnanvapauden osalta. Tänään uudelleen luotu valinnanvapaus on kuitenkin hyvä. Se, mikä aiemmasta esityksestä säilytetään, on, että kartano-

Volvolla ei enää pääse kiilaamaan Esla-kuskin ohi lääkärille, vaan jonotusaika on tulevaisuudessa molemmille sama.

Arvoisa puhemies! 18 alueen maakuntamalli sinänsä on kerännyt laajasti kiitosta. Ja jos ajatellaan puhdasta maakuntamallia soten kannalta ilman valinnanvapautta, siinäkin jo toteutuisi kaikki oleellinen, se täytyy tunnustaa.

Ensiksikin, kuilu perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon väliltä saataisiin kurottua umpeen, kun molemmille olisi sama järjestäjä ja käytännössä myös sama tuottajamaakunta. Palveluiden integraatio toteutuisi paljon nykyistä paremmin, kun tieto kulkisi ja osaoptimointi jäisi pois. [Susanna Huovinen: Näin se on!]

Toiseksi, monin paikoin riivaava lääkäripula saataisiin kuriin, kun maakunta olisi työnantajana ja rekrytoijana myös maakuntien reuna-alueilla pienten kuntien ja Paras-puitelain pakottamien yhteistoiminta-alueiden sijaan. Terveyskeskukset eivät olisi enää lääkärifirmojen armoilla ja niiden renkejä, vaan lääkärifirmat terveyskeskusten renkejä. Marssijärjestys olisi oikea. Lääkärille pääsy, joka on kansainvälisestikin vertaillen Suomessa hankalaa, helpottuisi huomattavasti.

Kolmanneksi, haastavasta ikärakenteesta tai esimerkiksi muuttotappiosta kärsivät kunnat saisivat keskittyä oman alueensa elinvoimaisuuden kasvattamiseen ja realistiseen pitkän tähtäimen politiikkaan turhien ja kliseisten toiveiden tynnyri -strategioiden sijaan, kun sote-menot olisivat maakunnan ja valtion vastuulla. Maakunta-sote tuo ne paljon puhutut leveät hartiat ja kantokyvyn koko maahan. Luonnottomilla kuntaliitoksilla ei saada yleensä aikaan muuta kuin pahaa mieltä. Niissä on kyse nollasummapeleistä, joista ei pääsääntöisesti ole mitään lisäarvoa liitosten kaikille osapuolille. Jatkossa kuntaliitoksia ei tehtäisi enää hokkuspokkustemppujen tavoin — toisin kuin tähän asti — vaan ne olisivat aidosti harkittuja ja niitä olisi paljon vähemmän.

Vielä viimeisimpänä muttei suinkaan vähäisimpänä huomiona: Maakunnallisella soteuudistuksella on hyvinkin mahdollista saavuttaa tavoiteltu 3 miljardin euron kustannuskehityssäästö vuoteen 2029 mennessä, kun saamme jo ennestään tehokkaan sote-järjestelmämme päivitettyä 2000-luvulle niin, että myös toimenpiteiden vaikuttavuus lisääntyy, kun palvelut saadaan saumattomasti ja oikea-aikaisesti. Tällöin on myös vastaavasti varaa säästää jostakin sote-puolella, sillä terveempi väestö tarvitsee vähemmän kalliita lääkkeitä, leikkauksia, laitoshoitoa ja niin edelleen. Kaikki voittavat.

Arvoisa puhemies! Eduskunnan on nyt tuettava hallitusta pyrkimyksissä valmistaa tähän uudistukseen sellainen valinnanvapausmalli, joka lisää kilpailua, edistää ja monistaa hyviä käytäntöjä ja on aidosti uudistava mutta samalla realistinen. Hallitus ratkaisuhakuisuudessaan tarjoaa nyt kättään oppositiolle. Tarttukaa käteemme, tulkaa mukaan tukemaan niitä voimia, jotka haluavat saada tämän uudistuksen maaliin. Tulkaa joukkoomme. Tehdään tästä uudistuksesta yhdessä sellainen, että se sopii syntymäpäivälahjaksi 100-vuotiaalle Suomi-neidolle. Vastuullinen oppositio, tukekaa perussuomalaisia, antakaa voimaa. Kyllä tästä vielä hyvä saadaan. Lopussa kiitos seisoo.

17.47 **Sanna Lauslahti kok:** Arvoisa puhemies! Täällä oppositiosta nousi esille, että on kuin päivä murmelina, mutta eiköhän tässä voisi sanoa, että kyllä oppositiokin on oman osuutensa tehnyt tässä, tehnyt tänne meidän eduskuntaan tämmöisiä uusintaohjelmia, joista saadaan aina uudestaan puhua. Toisaalta voi sanoa, että kyllä se sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus kaipaakin tätä puhetta ja pohdintaa, jossa löydetään ehkäpä yhteisiä linjoja.

Ensinnäkin siitä, onko valinnanvapaus se kaikista vaativin osuus tästä muutoksesta: Väittäisin, ettei ole. Väitän enemmänkin, että maakuntauudistus itsessään on vieläkin vaativampi kuin valinnanvapaus johtuen siitä, että me puhumme yli 200 000 ihmisen uudelleenorganisoinnista uusiin maakuntiin. Otan esimerkin, joka on noussut täällä jo aikaisemminkin: Uudenmaan maakunnassa on 55 000 työntekijää ja 30 000 ammattilaista ja osaajaa järjestöissä ja yrityksissä eli lähes 100 000 ihmistä, mikä on enemmän kuin meidän pienimmässä maakunnassa väkeä. Väittäisinpä jopa, että meillä tullaan vaatimaan kyllä todellisia muutosjohtajia ja myöskin toiminnan johtamisen osaajia.

Valinnanvapaudesta muutamia ajatuksia:

Ensinnäkin sanoisin, että tämä malli, joka on nyt hallituksen käsistä tullut meille ehdotuksena, on parasta, mitä olen pitkiin aikoihin nähnyt. Perustan sen siihen, että ensimmäistä kertaa olen nähnyt, kuinka asiakkaat, meidän kansalaiset, on jaettu neljään erilliseen osaan sen mukaan, minkälaiset heidän elämäntilanteensa ovat ja minkälaisia erilaisia toimintamalleja näissä elämäntilanteissa tarvitaan.

Ensimmäinen osa on — jokainen meidän kansalaisista on osa sitä — että väestön terveyttä ja hyvinvointia tuetaan. Tässä kohdin tietenkin kunnilla tulee olemaan ensiarvoinen rooli, ja sitten tuleekin kysymys, minkälaisia bonuksia meillä annetaan kunnille siitä hyvinvointitehtävästä, jolla sitten myöskin säästetään niitä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita. Tällä hetkellä rahoitusmalli palkitsee maakuntia enemmänkin siitä, että on sairautta enemmän, eikä niinkään siitä, että vähennetään vaikka diabetes kakkosta sairastavien määrää, jonka tiedetään suoraan aiheuttavan monisairautta pitkällä aikajänteellä ja myöskin, voi sanoa, kustannuksia.

Sitten jos katsotaan yhtä osuutta, jossa meillä on, voi sanoa, se suurin määrä, puhutaan integraation määrän tarpeesta, niin 10 prosenttia meidän kansalaisista on sellaisia, jotka käyttävät noin 80 prosenttia sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista. Oppositio on täällä huutanut integraation perään. Integraatio ei synny ainoastaan siitä, että pistetään organisaatiossa toimintoja yhteen, se syntyy ennen kaikkea siitä, että me teemme sen asiakas-, ihmislähtöisellä tasolla. Tässä kohdin tämä 10 prosentin joukko tulee olemaan maakunnan vastuulla: siellä on asiakasvastuullinen henkilö, joka tekee asiakaspalvelusuunnitelman eli integroi näiden meidän vaikkapa päihde-, mielenterveys- tai vammaishenkilöiden palvelut, minkä jälkeen heillä on mahdollisuus käyttää valinnanvapautta, vaikka kuntoutuspaikan valinnan suhteen. Sanoisin, että tämä on sitä todellista integraatiota, johon on yhdistetty hallittu valinnanvapaus.

Toisaalta, jos ajatellaan satunnaisesti palveluita tarvitsevia henkilöitä — otetaan vaikka rouva Pikku Huopalahdesta: Rouva Pikku Huopalahdesta käy Laakson terveysasemalla, kun hänellä ei ole muita vaihtoehtoja, kun ei ole kuitenkaan kovin suuria tuloja. Valinnanvapaus tuo rouvalle mahdollisuuden myöskin valita Dextran, joka on siellä lähellä. Oletetaan, että Laakson terveysasemalle on pidempi jono ja Dextraan on lyhyempi jono. Rouvalle tulee ensimmäistä kertaa elämässään mahdollisuus valita paikka, mihin hän pääsee nopeammin hoitoon. En ymmärrä, miksi oppositio vastustaa sitä, että jokaiselle tulee mahdollisuus valita.

17.52 **Merja Mäkisalo-Ropponen sd:** Arvoisa puhemies! Hallituksen lainvalmistelun taso on tällä hallituskaudella saanut monien karvat pystyyn. Huonoa lainvalmistelua on esimerkiksi se, että hallitus on suhtautunut ylimielisesti asiantuntijoiden arvioihin ja lausuntoihin. Se ei siis koske ainoastaan tätä lakiesitystä vaan monia muita jo tätä ennen.

Mutta jos tästä lakiesityksestä puhutaan, niin ei taida löytyä kovin montaa asiantuntijaa, jotka kannattaisivat esimerkiksi tätä hallituksen esittämää valinnanvapausmallia. Hallitus ei ole mielestäni pystynyt tänään vastaamaan riittävästi asiantuntijoiden ja lausunnonantajien kritiikkiin. Hallitus on syyttänyt oppositiota pelottelusta, mutta kun kaikki täällä esitetty kritiikki on tullut asiantuntijoilta ja annetuista lausunnoista, ei suinkaan siis yksinomaan meiltä, huoli on siis suuri monella taholla, mitä tästä oikein tulee. Hallituksen tapa viedä huonosti valmisteltua mallia jääräpäisesti eteenpäin herättää suurta ihmetystä monilla tahoilla.

Sote-uudistusta siis tarvitaan, ja SDP hyväksyy hallituksen alkuperäiset tavoitteet soteuudistukselle ja myös sille, että järjestämisvastuu siirretään laajempiin kokonaisuuksiin. Sote-uudistuksen tärkein tavoite on yhdenvertaisten palvelujen saatavuus eri puolilla Suomea sekä eheät hoitoketjut. Ihmisten on päästävä hoitoon, ja pallottelua luukulta toiselle on vähennettävä, tai se on oikeastaan lopetettava. Valitettavasti hallitus on itse unohtanut nämä alkuperäiset tavoitteet. Hallituksen mallissa eivät toteudu palvelujen integraatio, eheät hoitoketjut, tasa-arvo, byrokratian purkaminen eikä edes kustannusten kuriinsaaminen. Hallitus on rakentanut mallin, joka johtaa pakkoyhtiöittämiseen ja palveluketjujen hajoamiseen, mikä vaikeuttaa myös kustannusten hillintää. Verovarat eivät jatkossa yksiselitteisesti kohdistu ihmisten palvelujen tuottamiseen, vaan niitä ohjautuu yksityisten voitontavoittelijoiden pussiin. Tämä kertoo aika paljon hallituksen todellisista intresseistä.

Arvoisa puhemies! Valinnanvapaus on minusta hyvä asia. Jo nyt kansalaiset voivat valita terveysaseman, ja erikoissairaanhoidossa lääkäri asiakkaan kanssa yhdessä miettii, missä sairaalassa esimerkiksi joku toimenpide olisi järkevää tehdä. Tämänkaltainen valinnanvapaus on erittäin kannatettavaa, ja sitä on syytä edistää. Valinnanvapaus voitaisiin siis toteuttaa nykylainsäädännönkin pohjalta siten, että jokaisella olisi oikeus valita oma sotekeskus. Järjestäjä eli maakunta voisi jopa halutessaan ulkoistaakin näitä keskuksia. Lisäksi voidaan lisätä palveluseteleiden käyttöä ja ottaa käyttöön henkilökohtainen budjetointi. Näille ideoille monet asiantuntijatkin ovat näyttäneet vihreää valoa. Erittäin tärkeää olisi, että maakunnat voisivat itse päättää toimintatavoistaan ja mahdollistaa myös sen, että kunnat voisivat olla maakunnan niin päättäessä jopa palveluntuottajina.

Arvoisa puhemies! Sekä asiantuntijat että lausunnonantajat ovat siis suhtautuneet kielteisesti hallituksen malliin. Pakko onkin ihmetellä, aikooko hallitus todellakin jyrätä esimerkiksi tämän pakkoyhtiöittämisen läpi. Meillä Pohjois-Karjalassa on kehitetty erinomaisesti Siun soten toimintatapaa, ja hyvin harva on meillä sitä mieltä, että hallituksen etenemistapa tai -malli olisi hyvä. Eivät edes hallituspuolueiden edustajat valtuustoissa kannata tätä pakkoyhtiöittämistä. Siun sotea ei haluta yhtiöittää kahden vuoden kuluttua vaan jatkaa toiminnan kehittämistä omalla mallilla. Sekä Siun soten valtuusto että suurin osa Pohjois-Karjalan kunnista ovat vastustaneet lausunnoissaan pakkoyhtiöittämistä. On pakko kysyä: Miksi maakunnat eivät saa valita omaa, itselleen sopivaa toimintatapaa? Miksi ei mahdollisteta tällaisten pilottien käynnistymistä tai jatkamista? Hallituksen malli uhkaa romuttaa sen kehitystyön, jonka olemme Pohjois-Karjalassa saaneet yhteistyössä ja yhdessä tehden aikaiseksi. Valitettavasti täällä on tänään tullut hyvin ristiriitaista tietoa ministereiltä siitä, pitääkö Siun sote uhkaavan pakkoyhtiöittämisen myötä hajottaa. Siis minä en edelleenkään tiedä, en saanut vastauksia, sillä ministeri Rehula ja ministeri Vehviläinen vastasivat minun ja edustaja Mikkosen kysymyksiin aivan eri tavoin. Me emme tiedä edustaja Mikkosen kanssa, mitä me aiomme Pohjois-Karjalassa sanoa tänään tai huomenna, koska aivan erilaisia vastauksia saimme.

Lopuksi, arvoisa puhemies: Esitetty aikataulu on täysin mahdoton ja voi johtaa jopa kaaokseen. Paremmat palvelut ja kustannusten hillintä jäävät tätä menoa vain haaveiksi. Keskiössä pitäisi olla ihminen, mutta nyt tämä on unohtunut kokonaan.

17.57 **Krista Mikkonen vihr:** Arvoisa puhemies! Sote-uudistuksen piti kaventaa ihmisten välisiä terveyseroja, sen piti helpottaa hoitoonpääsyä, sen piti tulla nykyjärjestelmää halvemmaksi. Sanalla sanoen sen piti varmistaa hyvä apu ja hoito kaikille sitä tarvitseville ihmisille. Näistä tavoitteista kaikki puolueet ovat yhtä mieltä. Mutta sitten tuli keskustan maakuntauudistus ja kokoomuksen valinnanvapaus. Koko uudistuksen sisältö meni uusiksi. Keinoista tuli tavoitteita, ja samalla alkuperäiset tavoitteet jäivät unholaan. Hoidon tarpeessa oleva ihminen jäi järjestelmän jalkoihin. Nyt on otettava takapakkia: on palattava takaisin uudistuksen alkuperäisiin tavoitteisiin, siihen, että voimme varmistaa kaikille hyvän hoivan.

Arvoisa puhemies! Asiantuntija toisensa perään on varoittanut meitä, että hallituksen esittämällä tavalla tavoite hyvästä hoidosta ei tule toteutumaan. Nämä ovat vakavia varoituksia, leikimme ihmisten terveydellä. Sote-uudistusta ei ole turhaan kutsuttu vuosisadan uudistukseksi, se vaikuttaa meidän jokaisen elämään. Jos epäonnistumme, seuraukset voivat olla hyvin vakavat.

Hallituksen lakiesitys sysää vastuun onnistumisesta maakuntavaltuustoille. Valtuuston vastuulla on varmistaa, että hoitoketjut toimivat. Valtuuston on saatava palveluita tuottavat yritykset, järjestöt ja maakunnan omat liikelaitokset toimimaan yhteistyössä. Valtuuston pitää huolehtia, että maakunta järjestää palvelut, jos muita tuottajia ei ole. Mutta miten, siihen ei lakiesitys vastaa. Maakunnilla ja valtuutetuilla ei ole sote-taikasauvaa, jota heilauttamalla kaikki saataisiin sujumaan kuin tanssi. Maakuntavaltuustojen työkalut ovat strategia ja sopimukset palveluntuottajien kanssa. Riittävätkö ne? Monen asiantuntijan ja lausunnonantajan mielestä eivät. Hallituksen esitys lisää huimasti palveluiden tuottajia. Maakunnan omien yhtiöiden lisäksi nyrjähtäneitä nilkkoja ja sitkeitä flunssia voivat hoitaa myös yksityiset terveystalot ja järjestöjen toimipisteet. Maakunnan pitäisi jotenkin varmistaa, että hoitoketju toimii ja tieto kulkee, vaikka samaa ihmistä hoitaisi kourallinen eri toimijoita. Entä jos ei toimikaan? Maakunnan on paha mennä sanomaan yksityiselle yritykselle, miten hoito pitää järjestää. Maakuntavaltuustojen piti lisätä demokratiaa, mutta nyt luodaan järjestelmä, jossa valtuutetut jätetään puun ja kuoren väliin selviytymään mahdottomasta tehtävästä, ja sitä kutsutaan kansanvallaksi. Aito demokratia ei toteudu, jos päätöksentekijöille ei anneta sellaista valtaa, jolla vastuun pystyy kantamaan. Maakunnille tarvitaan verotusoikeus.

Arvoisa puhemies! Parasta hoitoa on oikea-aikainen hoito. Mahdollisimman varhainen hoitoonpääsy säästää sekä inhimillistä kärsimystä että rahaa. Sote-uudistuksen tavoitteena oli, että hoitoon pääsee nykyistä helpommin ja nopeammin. Perustason palveluita piti olla yllin kyllin saatavilla, jotta vaivat saadaan hoidettua ennen kuin tarvitaan kalliita erikoispalveluita. Nyt on käymässä päinvastoin. Sote-keskukset saavat rahaa jokaisesta asiakkaasta, eivät jokaisesta hoidosta. Se tarkoittaa, että mitä vähemmän hoitoa yhtiö antaa, sitä enemmän voittoa se voi saada. Silloin peruspalveluita kannattaa tarjota mahdollisimman vähän, jotta hoito tulee mahdollisimman halvaksi. Se ei haittaa, jos potilaan tilanne pahenee ja hän tarvitsee erikoispalveluita, sillä ne järjestää eri taho. Silloin laskukin menee eri osoitteeseen, siis ojasta allikkoon. Sote-järjestelmään tarvitaan sellainen rahoitusmalli,

joka varmistaa peruspalveluiden saatavuuden ja vähentää erikoispalveluiden tarvetta. Hallituksen esittämä malli ei näitä kriteereitä täytä.

Arvoisa puhemies! Ihmisten hyvää hoivaa ei saa uhrata voiton tavoittelulle. Tarvitsemme sote-uudistuksen, mutta se on toteutettava ihmisen, ei sote-firmojen, tarpeista lähtien. Vihreiden mielestä sote-uudistuksessa ei ole tarvetta palata lähtöruutuun. Riittää, että palataan hallituksen omassa ohjelmassa kirjattuun marssijärjestykseen. [Susanna Huovinen: Juuri näin!] Taataan ensin saumattomat hoitoketjut ja palveluiden integroituminen niin sosiaali- ja terveyspalveluiden kesken kuin perus- ja erikoissairaanhoidonkin kesken. Sitten yhdistetään palveluiden rahoitus. Sen jälkeen lisätään hallitusti valinnanvapautta. Näillä askelmerkeillä pääsemme kohti yhteisesti määriteltyjä tavoitteita.

18.02 **Hanna Sarkkinen vas:** Arvoisa puhemies! Koska vaikuttaa siltä, että hallitus ei kuuntele oppositiota, niin toivottavasti kuuntelette lausunnonantajia. Siltä ei valitettavasti vaikuta tämän päivän keskustelun pohjalta. Luen tässä nyt joitain otteita oman alueeni eli Oulun vaalipiirin lausunnonantajien lausunnoista.

Pudasjärven kaupunki toteaa seuraavaa:

"Maakunta- ja sote-uudistus ovat sinällään tarpeellisia, ja niitä kannattaa viedä pääosin nyt esitetyssä muodossa eteenpäin. Sen sijaan valinnanvapauden toteuttaminen nyt lakiluonnoksessa esitetyllä tavalla käytännössä tekisi tavoitteeksi asetettujen hyötyjen saavuttamisen mahdottomaksi. Valinnanvapaus tällä tavalla toteutettuna lisäisi terveys- ja hyvinvointieroja sekä heikentäisi palveluiden yhdenvertaista saatavuutta.

Ehdotettu tapa toteuttaa perustason ja eräiden erityistason palveluiden valinnanvapaus yhtiöittämisvelvollisuuden ja markkinamekanismien kautta on ristiriidassa sote- ja maakuntauudistukselle alun perin asetettujen tavoitteiden kanssa, jotka koskevat yhdenvertaisuutta, palveluiden integraatiota ja kustannusten hillintää. Malli rajoittaa palvelujen järjestämisvastuuseen ja itsehallintoon lähtökohtaisesti kuuluvaa oikeutta päättää palveluiden tuottamistavasta ja ohjata palveluita kokonaisuutena. Järjestämisvastuun kantaminen ja palveluiden integraatio on käytännössä mahdotonta, kun perustason palvelut siirtyvät yritysten vastuulle ja markkinaperusteiseen ohjaukseen. Palvelutuotanto pirstoutuu maakuntien tosiasiallisen ohjausvallan ulkopuolelle, ja eri palveluihin syntyy asiakkaan näkökulmasta nykyisiin verrattuna uusia rajapintoja.

Lakiluonnoksessa ehdotetusta ohjausjärjestelmästä on käytännössä mahdotonta saada aikaan kokonaisuutta, jonka avulla saavutettaisiin uudistuksen tavoitteet ja pystyttäisiin hallitsemaan malliin sisältyvät rakenteelliset riskit." — Se oli siis Pudasjärvi.

Kainuun maakuntauudistus toteaa seuraavaa:

"Valinnanvapauslain toteuttaminen ja toteutuminen on erittäin haasteellista Kainuun maakunnassa asukkaiden ja asiakkaiden ja alueen yhdenvertaisuuden näkökulmasta. Pitkien etäisyyksien ja heikon väestörakenteen takia suuressa osassa Kainuuta valinnanvapauden edellyttämä vaihtoehtoinen palvelutarjonta ei kohtuullisella saavutettavuudella todennäköisesti toteudu.

Valinnanvapaus voi johtaa sosiaali- ja terveyspalveluiden nykyisten palveluketjujen hajaantumiseen ja sen seurauksena kustannusten nousuun ja palveluiden heikentymiseen.

Yhtiöittäminen ja suoran valinnanvapauden palvelut voivat osaltaan lisätä myös kilpailua sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöstöstä, millä voi olla kuntien ja kuntayhtymien henkilöstön palkkauskustannusten korotuspaineita. Edelleen ammattihenkilöiden saatavuuden heikentyminen voi vaarantaa sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämi-

sen asianmukaiseksi, vaikka maakunta kantaa viimesijaisena vastuun palveluiden järjestämisestä. Ammattihenkilöiden saatavuuden heikentyminen voi vaarantaa sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämisen asianmukaiseksi esimerkiksi päivystystoiminnan osalta." — Se oli siis Kainuun maakuntauudistus.

Oulun kaupunki toteaa seuraavaa:

"Pelkkä palveluiden saatavuus ei ratkaise väestön terveys- ja hyvinvointieroja. Saatavuuden parantuessa on riskinä, että lisääntyvä tarjonta ja kilpailu asiakkaista luovat lisäkysyntää niissä palveluissa, joissa vaikuttavuuden ja tuotetun terveys- ja hyvinvointihyödyn näkökulmasta se ei ole tarkoituksenmukaista. On vaarana, että eniten palveluita tarvitsevat ja heikoimmassa asemassa olevat kansalaiset jäävät vaille hyvää ja vaikuttavaa palvelua tuottajien pyrkiessä ohjaamaan heidät jonkin toisen tahon vastuulle. Tämä voi jopa lisätä sekä kustannuksia että terveys- ja hyvinvointieroja entisestään. Esitys ei takaa maakunnalle riittäviä ohjauskeinoja niin palveluiden laadun, saatavuuden kuin talouden osalta." — Se oli siis Oulun kaupunki.

Iin kunta: "Ehdotettu tapa on osin ristiriidassa sote- ja maakuntauudistukselle alun perin asetettujen tavoitteiden kanssa, jotka koskevat yhdenvertaisuutta, palveluiden integraatiota ja kustannusten hillintää. Järjestämisvastuun kantaminen ja palveluiden integraatio on haasteellista, kun perustason palvelut siirtyvät yritysten vastuulle ja markkinaperusteiseen ohjaukseen."

Pohjois-Pohjanmaan liitto: "Rakenteellisena riskinä on, että hyväkuntoiset ja toimintakykyiset asiakkaat käyttävät valinnanvapautta ja hakeutuvat vastaanotolle yhä useammin, kun taas palvelujen tarpeessa olevat asiakkaat eivät tätä mahdollisuutta käytä, jolloin järjestelmä itse asiassa lisäisi terveys- ja hyvinvointieroja."

Arvoisa puheenjohtaja! Voisin jatkaa näiden lausuntojen lainaamista pitkään. Tarkoituksenani oli osoittaa se, että erittäin monet lausunnonantajat, niin asiantuntijat kuin alueelliset ja kunnalliset toimijat, ovat nyt erittäin huolissaan siitä, mitä tämä valinnanvapauslainsäädäntö tekee palveluiden integraation, väestön terveyserojen ja kustannusten kannalta. Toivon todella, että hallitus lukee nämä lausunnot ja kuulee niitä.

18.07 **Jaana Laitinen-Pesola kok:** Arvoisa puhemies! Olin eilen Porissa Satasoten ohjausryhmän kokouksessa, ja se oli sellainen sote-kokous, jossa ei puhuttu hallintorakenteista vaan keskiössä olivat asiakkaat ja palveluiden tasavertainen saavutettavuus Satakunnassa. Täytyy sanoa, että siellä oli kaikilla Satakunnan kunnilla hyvä henki mennä eteenpäin, ja sen takia olinkin hieman hämmentynyt siitä puheenvuorosta, jonka edustaja Krista Kiuru täällä piti aikaisemmin liittyen maakunnan sote-valmisteluun. Tuntui kuin eläisimme eri maakunnassa.

Tässä uudistuksessa on puhuttu ja puhutaan mielestäni aivan liikaa näistä erilaisista rakenteista, ja silloin helposti paitsioon jäävät asiakkaat, potilaat sekä alan henkilöstö. Kuitenkin koko tämä uudistus tehdään asiakkaita varten, ja henkilöstö puolestaan toteuttaa uudistuksen käytännössä. Uudistuksen lopputuloksena pitäisi olla hyvin toimiva, laadukkaita palveluita tuottava palvelujärjestelmän kokonaisuus, jolla tuotetaan terveys- ja hyvinvointihyötyä kansalaisille.

Koska tuossa hieman moitin sitä, että henkilöstöstä on puhuttu suhteellisen vähän, niin ajattelin tässä omassa puheenvuorossani nostaa muutamia seikkoja esille.

Henkilöstö on siis avainasemassa muutoksen onnistumisessa, ja henkilöstön aseman sekä vaikutusmahdollisuuksien turvaaminen on ensisijaisen tärkeää. Näin pystytään henkilöstö aidosti sitouttamaan muutosprosessin läpivientiin.

Kilpailun lisääntyminen herättää huolta ammattilaisten keskuudessa. Tämä näkyy muun muassa keskeisten ammattijärjestöjen lausunnoissa. Huoli luonnollisesti kohdistuu sekä työpaikkojen säilymiseen että työsuhteen ehtoihin tulevaisuudessa. Tätä epävarmuutta voidaan ja pitää hälventää pitämällä henkilöstö koko ajan mukana. Tosiasia kuitenkin varmasti on, että jatkossakin ammattitaitoista sosiaali- ja terveydenhuoltohenkilöstöä tarvitaan eri työpaikoissa itse asiassa enemmän kuin heitä ehkä vapailla markkinoilla on olemassa.

Uudistuksen onnistuminen käytännössä tarvitsee ennakointia, riittävää resursointia ja hyvää muutosjohtamista. Haluankin korostaa sitä, että henkilöstö tarvitsee hyvää johtamista. Erityisesti lähiesimiehet ovat avainasemassa tällaisessa pitkässä muutosprosessissa: toisaalta heidän pitää osata tukea henkilöstöä ja toisaalta heitä pitää osata tukea tämän muutoksen läpiviemisessä. Tämä tuleva muutos haastaa meitä, aiheuttaa epävarmuutta mutta on aina myös mahdollisuus, vaikka julkisessa keskustelussa, niin kuin täälläkin tänään, tuntuu siltä, että nämä uhat korostuvat.

Kuten varmasti jokainen meistä, olen minäkin viime viikkojen aikana tavannut paljon sekä sote-alan ammattilaisia että potentiaalisia potilaita, jotka ovat olleet aika hämillään siitä, mitä tuleman pitää. Kuitenkin sellainen yksi selkeä johtoajatus näissä keskusteluissa on ollut, että nyt on se momentum, että jotain pitää tapahtua. Ihmiset todellakin odottavat sitä, että asioita muutetaan parempaan suuntaan. Näillä henkilöillä on myös ymmärrys siitä, että voi olla, että ihan heti ei tule sitä parasta mahdollista, vaan asioita joudutaan ehkä myös korjaamaan.

Ajattelinkin, että tähän loppuun on hyvä lainata Tehyn edellisen kunniapuheenjohtajan, arvostetun terveydenhuoltoalan ammattilaisen Toini Nousiaisen sanontaa. Hän usein sanoi, että kannattaa muistaa, että paras on hyvän pahin vihollinen. Eli jospa tehtäisiin nyt ainakin hyvä, ellei ihan sitä parasta aikaansaada.

18.12 **Eeva-Johanna Eloranta sd:** Arvoisa puhemies! Sote-uudistus on välttämätön. Sitä tarvitaan ensinnäkin hyvinvointi- ja terveyserojen kaventamiseksi, jotka ovat paisuneet meillä suuriksi. Rikkaan ja köyhän miehen elinajanodotteen ero on paisunut meillä Suomessa pitkälti yli kymmeneen vuoteen, ja tähän tarvitaan korjaus. Aika usein me olemme Suomessa ottaneet mallia naapurimaasta Ruotsista. Ruotsin vastaavanlaisen terveysuudistuksen tuloksena palvelujen käytön tasa-arvoisuus on kuitenkin heikentynyt. Vähän apua tarvitsevien lääkärikäynnit ovat lisääntyneet ja paljon tarvitsevien vähentyneet. Siellä on todettu, että kun keskitytään käyntien lisäämiseen, niin laatu ja sisältö kärsivät ja samoin hyvin sairaat potilaat. Olemmeko nyt tekemässä uudistuksen, jossa terveyserot kasvavat edelleen? Hallituksen pikakorjausliikkeet tässä suhteessa eivät oikein vakuuta.

Toiseksi sote-uudistusta tarvitaan palveluiden yhdenvertaisen saatavuuden parantamiseksi. Nämä 18 maakuntaa, joiden harteille sote-palveluiden uudistaminen nyt kootaan, ovat kuitenkin keskenään hyvin erikokoisia. Tuskin näissä pienimmissä maakunnissa tulee olemaan samalla tavoin valinnanvapautta tarjolla kuin suurilla kaupunkiseuduilla. Samoin suuremmissa maakunnissa tulee todennäköisesti olemaan paljonkin valinnanvapautta maakunnan keskuksissa mutta ei niinkään keskusten ulkopuolella. Palveluiden yhdenvertainen saatavuus tuskin hallituksen mallilla paranee. Voi käydä niin kuin naapurissa, siellähän vastaavanlaisen terveysuudistuksen tuloksena palveluiden käytön tasa-

arvoisuus heikentyi. Uudet terveyskeskukset keskittyvät tiheästi asutuille ja hyvin pärjäävien alueille, joilla hoidon tarve on vähäinen.

Kolmanneksi tavoitellaan kustannusten kasvun hillintää 3 miljardilla eurolla. Valinnanvapausjärjestelmän toteuttamiseen liittyy kuitenkin paljon epävarmuutta, kun sote-palvelumarkkinat avataan kertaheitolla koko maassa. Suoran valinnan palvelujen laajuus, tuottajien kanssa tehdyt sopimukset sekä korvauskäytännöt määrittävät, miten merkittäviksi kustannussäästöt muodostuvat ja tuleeko niitä ylipäätään. Huolta herättää myös se, onko kaikissa maakunnissa riittävästi osaamista näiden sopimusten tekoon. Tämäkin voi johtaa kustannusten paisumiseen.

Säästöjen aikaansaamisen ja hyvän hoidon edellytyksenä on toimiva integraatio sekä sosiaali- ja terveyspalveluiden välillä että perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon välillä. Kun nyt hallituksen sote-mallissa perusterveydenhuolto pilkotaan lukemattomiin osiin ensin vaihtoehtoisten sote-keskusten valinnalla ja sitten vielä maksusetelillä hankittavien palveluiden mukana, niin miten tämä monien eri toimijoiden välinen malli saadaan toimimaan yhtenäisenä palveluketjuna? Kun tähän vielä lisätään erikoissairaanhoidon osittainen pilkkominen asiakasseteleillä hankittaviin palveluihin, niin miten ihmeessä tämä kokonaisuus toimii integroidusti? Huolta herättää myös se, että samalla hyvin toimiva erikoissairaanhoitomme saattaa pilkkoutua osiin ja samalla jäljelle jäävästä kaikkein vaativimmasta erikoissairaanhoidosta saattaa tulla kalliimpaa kuin nykyisin. Kerran markkinoille vietyä palveluiden osaa ei myöskään saada enää julkiseksi palautettua.

Arvoisa puhemies! Suuri uhkakuva on, että tavoiteltuihin säästöihin päästään vain nostamalla asiakasmaksuja tai määrittelemällä palvelulupaus uudelleen, toisin sanoen palveluita saisikin julkisesti rahoitettuna vähemmän kuin aikaisemmin ja kalliimpaan hintaan. Tämä puolestaan saattaa johtaa yksityisten terveysvakuutusten lisääntymiseen ja pikkuhiljaa vakuutuspohjaiseen sosiaaliturvaan. Vaarana on joutua yhä kauemmas hyvästä ja kohtuuhintaisesta pohjoismaisesta yhteisvastuuseen perustuvasta sosiaaliturvamallista. Samaan aikaan hallitus on kieltämässä kunnilta kokonaan oikeuden palvelujen tuottamiseen. Kaikki kuntien sosiaali- ja terveyspalvelut siirretään kunnilta kertaheitolla maakunnille, joiden pitäisi luoda toimivat järjestelmät vajaassa kahdessa vuodessa. Lisäaikaa hallitus on antamassa riittämättömät kuusi kuukautta, kun asiantuntijoiden mukaan tarvitaan kaksi vuotta lisää.

Järjestämistä ja tuottamista ei SDP:n mielestä pidä erottaa, sillä se on monissa paikoissa jo nyt todettu toimimattomaksi. Meidänkin mielestämme tarvitaan leveämmät hartiat sosiaali- ja terveyspalveluiden tuottamiseen, mutta eikö olisi hyvä säästää se hyvä, mitä meillä on, ja rakentaa sen pohjalle eikä rikkoa koko sosiaali- ja terveyspalvelujärjestelmäämme ja rakentaa sitä ihan alusta asti uudestaan? Maakunta tai aluekunta voisi vastata alueellaan olevien sosiaali- ja terveyspalveluista eli järjestäisi ne. Meidän mielestämme ne voisivat myös pääosin tuottaa nuo palvelut käyttämällä harkinnan mukaan apuna kuntia, yksityistä sektoria ja kolmatta sektoria. Tällä tavoin voitaisiin turvata integraatio ja yhteistyö muiden julkispohjaisesti tuotettujen palveluiden välillä.

Arvoisa puhemies! Viime viikolla taloustieteen nobelisti Bengt Holmströmin mukaan olisi ollut hyvä kokeilla erilaisia sote-malleja eri maakunnissa. Hänen mukaansa on selvää, että tästä hallituksen uudistuksesta tulee odottamattomia ikäviä seurauksia ja sitä joudutaan korjaamaan moneen kertaan. Nobelisti Holmströmin mukaan vaarana myös on, että palvelujen tuottaja ottaa terveemmät potilaat, joista saa rahallisen korvauksen mutta menot ovat pieniä. Tietyissä asioissa voi tulla myös ylihoitoa ja toisissa alihoitoa. Mallissa pitäi-

sikin siirtyä hänen mukaansa enemmän kulupohjaiseen korvaukseen palveluntuottajille. Toivon, että hallitus kuuntelee edes taloustieteen suomalaista nobelistia, vaikkei oppositiota haluakaan kuunnella. [Sari Sarkomaa: Koko ajan kuunnellaan!]

18.17 **Jyrki Kasvi vihr:** Arvoisa puhemies! Suomen sosiaali- ja terveyspalvelut ovat ilmeisen huonoja ja kalliita — mihinkään muuhun johtopäätökseen ei voi tulla siitä tarmosta, jolla hallitus haluaa purkaa nykyisen sote-järjestelmän. Siihen nähden pari kuukautta sitten julkaistu Euro Health Consumer Index 2016 antaa yllättävän arvosanan terveyspalveluiden tilasta Suomessa. [Sari Sarkomaa: Jonot tulee kalliiksi!] Vertailun mukaan suomalaisen terveydenhoidon hinta—laatu-suhde oli vuonna 2016 Euroopan paras, siis Euroopan paras. Eli ei hallitukselta ainakaan kunnanhimoa puutu, jos se aikoo parantaa terveyspalveluiden laatua tai laskea kustannuksia, saati sekä—että, kuten sote-uudistusta esiteltäessä on saatu kuulla.

EHCI:n tilastoista käy ilmi, että Suomi tuottaa terveyttä varsin pienellä lääkärimäärällä ja, mikä mielenkiintoisinta, suomalaiset käyvät lääkärin vastaanotolla harvemmin kuin juuri missään muualla Euroopan maassa käydään. [Sari Sarkomaa: Hoitajavastaanotot toimivat!] Silti meidän suomalaisten saama hoito on eurooppalaisessa vertailussa sekä vaikuttavaa että laadukasta. Esimerkiksi syövästä selviää hengissä Suomea todennäköisemmin vain Sveitsissä, Norjassa ja Islannissa. Joko me suomalaiset olemme luontaisesti terveempiä kuin muut eurooppalaiset tai suomalainen ruoka- ja juomavalio on erityisen terveellistä tai sitten terveyspalvelut on Suomessa organisoitu poikkeuksellisen tehokkaasti. Ehkä meillä ei Suomessa ole rakenteita, jotka kannustavat maksimoimaan lääkärikäyntien määrän, jotta laskutettavia hoitotapahtumia olisi mahdollisimman paljon.

Toki ongelmiakin meiltä löytyy, eikä meillä ole varaa jäädä odottamaan, että muut maat menevät meistä ohi. Esimerkiksi hoitoonpääsy kestää Suomessa pidempään kuin useimmissa muissa Euroopan maissa. Monessa maassa hoitoon pääsee pääsääntöisesti jo samana päivänä. Potilaat eivät myöskään pysty Suomessa vertailemaan eri sairaaloissa saadun hoidon laatua, toisin kuin esimerkiksi Norjassa, Hollannissa, Saksassa ja Sveitsissä. Puheet valinnanvapaudesta olisikin syytä unohtaa ainakin siihen asti, kunnes sote-palveluiden tuottajista on olemassa vertailukelpoista tietoa — tietoa, johon suomalaiset voisivat perustaa sen vapaan valintansa.

Vertailukelpoinen tieto edellyttää yhtenäisiä tiedonhallinnan käytäntöjä ja määritelmiä, muuten jokainen sairaala määrittelee hoitotoimenpiteensä omalla tavallaan ja jokainen sosiaalitoimisto kirjaa huostaanottonsa omalla tavallaan, aivan kuten nykyään. Heikko tiedonhallinta on tosiaan vanha ongelma, ongelma, joka käytännössä estää sosiaali- ja terveyspalveluiden tiedolla kehittämisen, ongelma, joka on ratkaistava ihan siitä riippumatta, järjestääkö palvelut kunta vai maakunta, yhtiö vai julkinen sektori. Niin, ja sitten tarvitaan myös se kuuluisa sote-tietojärjestelmä, mutta se on vain tekninen alusta, tiedonhallinnan työkalu.

Arvoisa puhemies! Lopuksi haluaisin nostaa esiin kuntien sosiaali- ja terveyspalveluiden henkilöstön tilanteen. Kuntien sosiaali- ja terveyspalveluissa työskentelee noin 250 000 henkilöä. He ovat jo pitkään eläneet epävarmuudessa ilman tietoa siitä, missä he ovat töissä vuonna 2019 tai onko heillä työpaikkaa ylipäätään, siirtyvätkö he uusiin sote-organisaatioihin vanhoina työntekijöinä vai joutuvatko he hakemaan omaa työtään uudelleen. Kyselytunnilla kuullun vastauksen mukaan maakuntien henkilöstöpolitiikasta päättävät maakuntien perustamisvaiheen tilapäishallinnot. Joka maakuntaan tulee siis omat

käytäntönsä — sepä näitä 250 000:ta sote-ammattilaista rauhoittaa. Moni sote-ammattilainen on jo vaihtanut alaa, ja loput seuraavat työpaikkailmoituksia ja harkitsevat paluuta koulunpenkille.

Sote-uudistuksen hapuilun kylvämä epävarmuus vaarantaa sosiaali- ja terveyspalveluiden saatavuuden ja laadun jo nyt, ennen kuin yhtäkään maakuntaa tai sote-keskusta on edes perustettu. Meillä on tosiaan — toistaiseksi — Euroopan kustannustehokkaimmat terveyspalvelut, ja se saavutus perustuu suomalaisten sote-ammattilaisten ammattitaitoon. Meillä ei ole varaa menettää näiden ihmisten osaamista, ihan siitä riippumatta, miten sosiaali- ja terveyspalveluiden hallintohimmelit jatkossa organisoidaan.

18.22 **Antero Laukkanen kd:** Arvoisa herra puhemies! Suomi tarvitsee sote-uudistuksen mutta ei maakuntauudistusta. Ja jos vielä tarkennan: Suomi tarvitsee terveyspalveluiden uudistuksen mutta ei välttämättä sosiaalipalveluiden uudistusta. Sosiaalipalveluiden saatavuus on varsin hyvä, ja tälle uudistukselle ei tällaisessa laajuudessa olisi tarvetta — ainoastaan joidenkin käytäntöjen parantaminen, muun muassa yhden luukun periaate ja tällaisten selkeiden yhdessä tunnistettujen epäkohtien poistaminen, olisi hyvä saada aikaan. Ja se kävisi paljon, paljon edullisemmin kuin nyt tässä mallissa, jota tässä kaavaillaan. Maakuntauudistus lisää hallintoa, kustannuksia ja loukkaa kunnallista itsehallintoa. Siinä on paljon kysymyksiä, joita kaikki miettivät. Myös hallituksen sisällä kansanedustajat pohtivat, erityisesti maakuntapuolella, mitä tällä lopulta saavutetaan.

Kun sosiaali- ja terveyspalveluiden uudistusta alettiin suunnitella kymmenisen vuotta sitten, oli tavoitteena sujuvat ja kustannustehokkaat palvelut, erityissairaanhoidon turvaaminen kaikille, terveyserojen kaventaminen ja byrokratian vähentäminen. Ja yhtenä merkittävimmistä tavoitteista oli kustannusten kasvun pysäyttäminen tietyllä aikaviiveellä. Kuitenkin saamiemme asiantuntijalausuntojen mukaan lähes kaikki tavoitteet jäävät tässä uudistuksessa saavuttamatta. Tämä on hälyttävä viesti, ja minusta ainakin olisi järkevää käydä läpi nämä palautteet ja ihan oikeasti pohtia, miten tämä käytännössä toimii. Ja jos näin valtava määrä asiantuntijoita, jonkun arvion mukaan lähes 80 prosenttia, pitää tätä uudistusta mahdottomana toteuttaa tällä tavalla kuin on ajateltu, niin sen pitäisi herättää kyllä kaikissa asianosaisissa vakavaa keskustelua ja asiaan puuttumista.

Arvoisa puhemies! Koko Suomen kansalla, ei ainoastaan oppositiolla, on käsitys siitä, ettei nyt aiottua uudistusta voida toteuttaa hallituksen esittämässä aikataulussa. Jälleen kerran monet asiantuntijat ovat lausuneet julkisuudessa ajatuksen, että koko uudistus olisi syytä toteuttaa vaiheittain. Edelleenkin se on mahdollista, ja sen takia tässäkin keskustelussa monet ovat toivoneet ja puhuneet ja pyytäneet sitä, että tässä nyt järki voittaisi eikä pakkomielle.

On suorastaan henkistä väkivaltaa pakottaa esimerkiksi pääkaupunkiseutu ja Uusimaa muuttamaan hyvin toimivat käytännöt uuden maakuntamallin toteuttamiseksi. Olen ollut 16 vuotta Espoon valtuustossa ja pääkaupunkiseudun erilaissa yhteistyöelimissä. Täällä on jo 12 vuoden ajan yhdistetty terveyspalvelujen toteutusta, keskitetty osaamista eri sairaaloihin, saatu merkittäviä hyötyjä, kokeiltu terveyskeskuksien yksityistämistä — hyötyjä on saavutettu ja asukkaiden tyytyväisyys palveluihin on varsin korkealla tasolla. Kaikki hallituksen asettamat tavoitteet voitaisiin toteuttaa nykyisten terveyspalveluiden kehittämisellä yksityisen sektorin kanssa yhteistyössä ilman massiivista valtakunnallista pakkoa.

Arvoisa puhemies! On kuitenkin käynyt selväksi, että hallitus toteuttaa uudistuksensa niin kuin se on ajatellut. Mitä meillä siis on edessä? Aika paljon tietämättömyyttä,

kysymyksiä — ihmiset eivät tiedä, mitä oikeasti tapahtuu 1.1.2019 — epävarmuutta, jotkut jopa sanovat, että edessä on totaalinen kaaos. Mutta ehkä kaikkein isoin asia — tämän luulisi olevan kaikista merkittävin toteamus — on kustannusten nousun odotus, se että lopulta nämä tavoitellut kustannussäästöt tällä mallilla eivät toteudu. Jo tämän pitäisi herättää meidät sellaiseen yhteiseen keskusteluun, että kansalaiset tuolla ruudun ääressä voisivat todeta, että nyt siellä on tekemisen meininki, nyt eduskunnassa on järki voittanut vihdoinkin, kansanedustajat ja hallitus yhdessä [Puhemies koputtaa] miettivät, miten tämä viedään maaliin saakka.

18.28 **Annika Saarikko kesk:** Arvoisa puhemies! Ihan ensimmäiseksi en malta olla kommentoimatta, kollega, edustaja Laukkanen, muutamaa huomiota puheenvuorostanne. Uskon, että meillä on myös yhteisiä ajatuksia sosiaali- ja terveyspalveluiden kehittämisestä, mutta rohkenen silti todeta, että kahdesta aivan perusfundamentista olen totaalisen eri mieltä kanssanne.

Ensinnäkin totesitte Suomen tarvitsevan sosiaali- ja terveyspalvelujen uudistusta mutta ei maakuntauudistusta. Minä itse koen taas niin, että muistaakseni juuri viime vaalikaudella me päädyimme loppumetreillä ongelmiin juuri siitä syystä, että me emme pystyneet rakentamaan mallia, jossa valta ja vastuu olisi ollut avoimesti ja läpinäkyvästi kansalaisten tiedossa heidän sosiaali- ja terveyspalveluidensa päätöksenteon osalta. Sen vuoksi tarvittiin ratkaisumalli, jossa vaaleilla valitaan päättäjät päättämään myös sosiaali- ja terveyspalveluiden asioista. Olemmehan olleet yhteistuumin sitä mieltä, että tarvitaan leveämmät hartiat näiden asioiden vastuun kantamiselle. [Susanna Huovinen: Näin on, näin on!] Olen myös ollut hyvilläni siitä, että näkemykseni mukaan hyvin laajalla yhteisymmärryksellä tuemme ajatusta siitä, että maakunta voisi olla hyvä järjestämisen pohja. Ymmärtääkseni opposition kritiikki on enemmän kohdistunut valinnanvapausmalliin, johon siihenkin saatiin tänään selvyys.

Miten ajattelette, edustaja Laukkanen ja muut maakuntamallia kritisoivat, eikö ole aika hienoa, että esimerkiksi palo- ja pelastustoimi ja sitä kautta ensihoidon vastuut luontevassa yhteistyössä linkittyvät nyt sosiaali- ja terveyspalveluihin, samalle vallan ja vastuun keskittymälle, tai mitä ajattelette siitä, että monien niiden ihmisten ongelmakohta elämässä, jotka ovat syrjäytymisen kierteessä ja vaarassa, linkittyy juuri siihen, että työvoimapalvelut ja sosiaalitoimen palvelut eivät kohtaa riittävän selvästi? Eikö kannattaisi tehdä itse asiassa tästä so-te-ty-tyyppinen uudistus, jossa myös työelämään kynnyksen madaltaminen pitkäaikaistyöttömien osalta vahvistuisi nimenomaan osana sosiaalipalveluiden todellisuutta? [Susanna Huovinen: Hoitakaa ensin tämä!]

Toisaalta vastustan myös ja koen syvää erimielisyyttä edustaja Laukkasen kanssa siitä, että Suomi ei ehkä tarvitsisikaan sosiaalityön uudistusta. Olen itse ollut päinvastoin erityisen huolissani siitä, että meidän poliittisten puheidemme esimerkeissä ja julkisessa keskustelussa asiantuntijaääntä on haettu nimenomaan terveydenhuollon esimerkeistä. [Susanna Huovinen: Juuri näin!] Nimenomaan siihen kohdistuu suuri huoli, että me nostaisimme riittävään valoon sosiaalityön ja sen roolin tunnistaen myös sen, että valtaosa järjestelmämme kustannuksista kohdistuu juuri näiden ihmisten palvelujentarpeeseen, jotka tarvitsevat sekä sosiaali- että terveyspalveluja ja joiden elämään on kietoutunut hyvin monimuotoisia ongelmia. Siksi on ensiarvoisen tärkeää, että sosiaali- ja terveyspalvelut kulkevat tässä uudistuksessa käsi kädessä.

Tässä onnistuessamme muuten, edustaja Laukkanen ja hyvät muut kollegat, tulemme tekemään myös kansainvälisesti katsoen hyvin ainutlaatuisen ratkaisun. Naapurimaa Ruotsi, josta paljon haetaan vertailupintaa, ei ole päätynyt tämäntyyppiseen ratkaisuun, jossa ihminen olisi asetettu aidosti palveluiden keskiöön molempien tarpeiden osalta, sekä sosiaalisen että terveydellisen ulottuvuuden näkökulmasta. Siksi pidän hyvänä tämän uudistuksen perusratkaisua, maakuntapohjaisuutta vaaleilla valituilla päättäjillä, 18 vahvan järjestäjän pohjaa ja sitä, että me olemme vaalineet kaikissa näissä käänteissä sosiaali- ja terveyspalveluiden vahvaa integraatiota tässä uudistuksessa. Samalla on hyvä huomioida, että näiden kahden perusfundamentin lisäksi kunnan rooli on hyvä huomata jatkossakin sosiaali- ja terveystoimijana, ei enää järjestäjänä, ei palveluiden tuottajana, ei tahona, jonka kautta kiertää raha, vaan tahona, jolla on lakiin kirjattu vastuu hyvinvoinnin edistämisen tehtävästä sen kaiken muun tekemisen ohella, josta kunta kantaa jatkossakin lakisääteisen vastuun. Tässä ytimessä on myös sekä kunnan osalta että ennen kaikkea maakunnan osalta vahvana järjestäjänä ja sen jokaisen palveluntuottajan osalta palveluohjauksen merkitys ja ennaltaehkäisyn merkitys. On meistä kiinni, muodostuvatko sillat kunnan palveluiden, vaikkapa varhaiskasvatuksen ja koulutuksen, ja maakunnan järjestämisvastuulle jäävän, kouluterveydenhuollon ja neuvolan, väliin.

Arvoisa puhemies! Neuvoloista vielä lyhyesti sananen: Pidän perusteltuna tätä maakunnan itsehallinnon korostamista tässä hallituksen hyvässä ratkaisussa, jossa muutoinkin pääsemme nyt hallitulla ja hyvällä tavalla vahvistamaan ihmisten oman äänen kuulumista valinnanvapauden kautta niin henkilökohtaisella budjetilla, asiakasseteleillä kuin myös perusratkaisulla sote-keskusten synnyttämisestä. Neuvoloiden osalta oleellista on tunnistaa, että hallitus on käyttänyt merkittävän euromääräisen summan kehittämistyöhön sen kunnissa jo aloitetun hyvän perhekeskustoiminnan pohjalta, jossa neuvolat muodostavat palveluille ytimen, jonka ympärille tulevat esimerkiksi kotiapu, eroauttaminen, erilaiset terapiapalvelut [Puhemies koputtaa] niin, että kaikki ovat saatavissa samassa paikassa. Tästä muodostui hyvä analogia päätökselle, joka jo tehtiin kouluterveydenhuoltoon, ja se vahvistaa nyt maakuntien valinnanvapautta neuvoloiden sijoittumisen osalta.

Toinen varapuhemies Arto Satonen: En aio avata laajempaa debattia, mutta lienee kohtuullista antaa edustaja Laukkaselle vastauspuheenvuoro.

18.33 **Antero Laukkanen kd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Edustaja Saarikko ihan hyvin nosti esiin vasta-argumentteja tässä, ja mielelläni niihin vastaan.

Ensinnäkin, kun tätä uudistusta ihan alun perin alettiin tekemään, keskeisenä ongelmana, mitä varten sitä tehtiin, oli tämä valtava eriarvoisuus erikoissairaanhoidon toteutumisessa, sinne pääsemisessä ja itse sen toimenpiteen kustannuksissa. Tämä oli se keskeinen tavoite, mitä lähdettiin etsimään: olisi tärkeää, että joka kunnassa valtio ottaisi vastuun tästä erikoissairaanhoidosta. Se oli yksi keskeinen keskustelunaihe, ja pidän edelleen tärkeänä, että se voisi toteutua.

Toinen: sosiaalipalveluissa on tietysti paljon kehittämistä, mutta ei tässä laajuudessa kuin nyt esitetään, ja varmasti myös uudistamisen tarvetta, mutta ei tässä laajuudessa ja hintaluokassa, missä nyt mennään.

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Palaamme puhujalistaan.

18.34 **Kari Kulmala ps:** Arvoisa puhemies! Sote-uudistus puhuttaa, eikä syyttä. Se on iso uudistus — niin suuri, että edelliset hallitukset eivät sitä saaneet aikaiseksi. Puhetta kyllä riitti.

Uudistuksen kipein kohta näyttäisi olevan valinnanvapaus. Oppositio ja sitä tukevat tahot pelottelevat valinnanvapaudella ihan tarkoituksella, koska se on nykyhallituksen tekemä päätös. Minusta pelottelu on liioittelua. Kritisoimisen lisäksi olisi löydyttävä myös ratkaisuvaihtoehtoja — myös sellainen vaihtoehto, joka ei ole perustuslain vastainen tai utopistinen.

Luin jokin aika sitten SDP:n Inhimillinen sote -esitteen. Se oli varsin mielenkiintoista luettavaa. Se sisältää valinnanvapauden eli yksityiset palvelut kuten hallituksenkin malli. Kuitenkin SDP:n malli on selvästi perustuslain vastainen. Se on keskeisesti samansisältöinen kuin talvella 2015 perustuslainvastaisuuteen kaatunut kuntapohjainen malli. Lienee hyvä kysyä, miksi SDP tarjoaa mallia, jonka toteuttaminen on jo todettu perustuslain vastaiseksi ja joka on täysin mahdotonta toteuttaa. Eikös SDP:n ministeri ollut vastuussa kaatuneen mallin luomisesta?

Valinnanvapaus on kohta arkea jokaiselle vähävaraisellekin, ja se on ihan oikein. Tähän asti yksityiselle lääkärille on päässyt, mikäli on ollut riittävästi rahaa tilillä. Valinnanvapaus tarjoaa oikeuden vaihtaa sote-palvelun tuottajaa laissa määritellyin ehdoin. Palveluntuottaja ei tee päätöstä puolestasi. Päätösvalta on meillä jokaisella veronmaksajalla. Jatkossa kannattaa äänestää jaloillaan, mikäli edellinen palveluntuottaja on ollut huono.

Sote-alalla toimivien yhtiöiden toiminnan ja talouden julkisuus otetaan uudistettavaksi. Se ei ole helppoa nykyisen osakeyhtiö- ja julkisuuslain perusteella, mutta siihen on etsittävä malli. Pidän hyvänä, että uudessa järjestelmässä kaikki sote-palveluja tuottavat yhtiöt joutuvat julkistamaan vero- ja taloustietonsa. Toiminnan tulee olla aina läpinäkyvää ja avointa. Meistä jokainen veronmaksajana voi jatkossa valita myös sellaisen palveluntuottajan, joka maksaa veronsa Suomeen ja kantaa yhteiskuntavastuunsa työntekijöitään kohtaan. Se on meidän jokaisen etu. [Juha Rehula: Täsmälleen noin!]

Tällä hetkellä kunnilla ja valtiolla on jo nyt satoja erilaisia yhtiöitä. Sote-uudistuksen myötä yhtiöitä perustetaan varmuudella lisää, ja kilpailutilanteessa kaikkien toimijoiden on oltava samalla lähtöviivalla. Me asiakkaat voimme valita oman maakunnan omistaman yhtiön palvelut. Tämä on sitä valinnanvapautta. Meistä jokainen on siinä päätöksentekijä. Julkinen sote-palveluja tuottava yhtiö, joka toimii yksityisen kanssa samoilla pelisäännöillä, on meidän kaikkien etu. Mikäli tuottajien välinen kilpailu on tervettä, se myös parantaa ja tehostaa osaltaan palveluja. Meidän ei ole mitään syytä pelätä meille kaikille avautuvaa valinnanvapautta tai yhtiötä. Äänestäjä päättää aikanaan myös maakuntavaltuuston kokoonpanon. Se johtaa ja valvoo kaikkien sote-palveluiden saatavuutta oman maakunnan alueella. Saamme samalla selkeän vastuunkantajan sote-uudistukselle, koska ei kai kukaan ajattele, että se olisi vielä täysin valmis vuonna 2019. Tarvitsemme jatkoaikaa monessa asiassa.

Tällä hetkellä suuret kansainväliset sote-yhtiöt keräävät isoja voittoja ja vievät rahamme veroparatiiseihin. Tätä eivät ole edelliset hallitukset pystyneet estämään. Tällaista toimintaa meidän ei kuitenkaan enää tulevaisuudessa tarvitse hyväksyä. Yksittäiset kunnat ovat heikkoja ylikansallisten suuryhtiöiden edessä. Tulevaisuudessa 18 maakuntaa ovat kuitenkin heille vahvoja vastapuolia. Emme saa kiellettyä olemassa olevia yhtiöitä toimimasta Suomessa, mutta meidän tulee edellyttää veronmaksua Suomeen. Ymmärtääkseni demarit eivät sitä ole halunneet tehdä, tai se ei enää edes puheissa näy. Maakunnilla on nyt

mahdollisuus järjestää palvelut niin, että tällainen rahastus estetään. Maakunnan oma voittoa tavoittelematon yhtiö kilpailee yksityisen yhtiön kanssa. Se estää nykymallisen rahastuksen, ja se on erittäin hyvä asia. Toisaalta yksityinen yhtiö panee julkisen yhtiön tehokkuuden koetukselle. Tässä kokonaisuudessa asiakkaat ja veronmaksajat voittavat.

Hallitus sai asettamansa aikataulun mukaisesti maakunta- ja sote-uudistuksen sisällön osalta valmiiksi ennen joulua 2016. Keskiviikko 21.12.2016 jää siten Suomen historiaan suuren uudistuksen päivänä. Se on niin suuri päivä, että jokainen puolue olisi halunnut olla siinä mukana.

18.40 **Katja Taimela sd:** Arvoisa herra puhemies! Hyvät kollegat! Tarve saada sosiaali- ja terveyspalveluiden uudistus vihdoin toteutukseen on suuri. Hallitus on sitonut sote-malliinsa paljon arvovaltaa, eikä sen ole helppo liikkua kannastaan. Oppositio on suljettu uudistuksen valmistelusta tällä kaudella ulos heti alkuun, joten ei ole suuri yllätys, ettei oppositiopuolueiden kritiikkiä tahdota kuunnella. Nyt tähän kritiikkiin ovat yhtyneet kuitenkin myös maan parhaat asiantuntijat laidasta laitaan. Alkaisi olla aika kuunnella, pääministeri Sipilä ja hallitus.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys sote-uudistuksesta on palasteltu moneen osaan, eikä kokonaisuutta ole kovinkaan helppo hahmottaa. Asiakokonaisuus on niin valtava ja sen vaikutukset ihmisten arkeen niin suuret, että meidän vastuullisina päätöksentekijöinä pitäisi kyetä paremmin tietämään, millainen malli on lopulta tulossa.

Suurimmat epäilykset kohdistuvat valinnanvapausesitykseen. On lähtökohtaisesti väärä menettelytapa laittaa lausunnoille keskeneräinen ja sekava malli, josta pääministerikin on todennut, ettei se sellaisenaan tule koskaan voimaan. Nyt yli 600 lausuntoa antaa täystyrmäyksen valinnanvapausmallille.

Esitetty valinnanvapausmalli vie meidät kauas uudistuksen alkuperäisistä tavoitteista. Se ei kavenna terveys- ja hyvinvointieroja, se ei hillitse kustannusten kasvua, se ei anna maakunnille riittäviä edellytyksiä ohjata palvelutuotantoa tai palveluverkkoa, ja se sisältää useita vakavia uhkia palveluiden saatavuudelle. Hallituksen valinnanvapausmalli uhkaa pirstoa palveluita, mikä asettaa suuria haasteita tiedonkululle ja hoitoketjuille. Valinnanvapaus lisääntyy palveluja vähän käyttäville kaupungeissa asuville ihmisille. Maaseudulle valinnanmahdollisuuksia ei välttämättä synny. Merkittävä kysymysmerkki ylipäätään on, miten voidaan varmistaa, että ihmisillä on riittävät ja oikeat tiedot valinnanvapauden käyttämiseen. Paljon ja monia eri palveluja käyttäville valintojen tekeminen on haasteellista, ellei jopa mahdotonta.

Kustannusten hallinnan ja terveys- ja hyvinvointierojen kannalta uudistuksessa tulisi lähteä palvelujen oikea-aikaisesta saamisesta ja perusterveydenhuoltoon, toimiviin hoitoketjuihin sekä ennaltaehkäisyyn satsaamisesta. Merkittävimmän uudistuksen sataan vuoteen tulisi lähteä ihmisen eli palvelujen käyttäjän tarpeista. Nyt mennään ideologisesti markkinoiden ehdoilla ja synnytetään valtapoliittisista lähtökohdista epäsuhtainen maakuntakenttä, joka ei ole palvelujen järjestämisen kannalta tarkoituksenmukainen. Tällä menolla palvelut uhkaavat ajautua kaaokseen.

Arvoisa herra puhemies! Meillä kaikilla on huoli sosiaali- ja terveyspalveluiden saatavuudesta ja laadusta. Varmasti kaikki haluamme parantaa lääkärille pääsyä. Siihen voidaan panostaa muutenkin kuin hallituksen esittämällä mallilla. [Sari Sarkomaa: Kertokaa vaihtoehto!] — On tulossa ja on tullut jo monta kertaa täällä salissa. — [Sari Sarkomaa: Vielä ei ole tullut!] Kannatamme myös valinnanmahdollisuuksien lisäämistä. Tunnustam-

me, että sosiaali- ja terveyspalveluiden uudistus tarvitaan. On siis väärin väittää, että haluamme sen kokonaisuutena romukoppaan.

Rakennuspuut kestävän sote-uudistuksen tekemiseen ovat olemassa. Nyt olisi paikallaan ottaa pari askelta taaksepäin ja palata toteuttamaan uudistus parlamentaariselta pohjalta. Lähtökohtana voivat hyvin toimia hallitusohjelmassa uudistukselle esitetyt tavoitteet. Nyt tarvitaan siis lisää aikaa ja laajapohjainen koonti kaikesta tähän asti valmistellusta. Sen pohjalta pystymme rakentamaan kestävän sosiaali- ja terveyspalveluiden uudistuksen.

Arvoisa puhemies! Sosiaali- ja terveyspalveluiden uudistuksen peruslähtökohdan piti olla parempia palveluita kansalaisille, palveluiden integroiminen, terveys- ja hyvinvointierojen kaventaminen, kustannusten hillitseminen. Nyt tästä tärkeästä uudistuksesta on tullut hallituksen toimesta yhtiöittämisharjoitus, maakuntamalliharjoitus ja valinnanvapausharjoitus. On jo lähtökohtaisesti väärä menettelytapa laittaa lausunnolle keskeneräinen ja sekava malli, josta pääministerikin on jo todennut, ettei se sellaisena tule koskaan voimaan.

Arvoisa hallitus, arvoisat hallituspuolueiden kansanedustajat! Herää kysymys: onko sote sitten loppujen lopuksi niin vähäpätöinen asia teille, että ylitiukka aikataulu ja valtapoliittinen peli menevät tämän kaiken edelle?

18.45 **Veronica Rehn-Kivi r:** Arvoisa puhemies, värderade talman! Social- och hälsovårdsreformen har inte beretts som sig bör, och nu pressas den igenom trots flera experters varningar. Speciellt oroliga är vi över den planerade valfriheten, dess innehåll och alldeles för snäva tidtabell. Många kommuner sköter nu sin social- och hälsovård kostnadseffektivt, nära medborgaren och med tyngdpunkten på rådgivande verksamhet och den förebyggande vården. Nu blir kommunerna med Svarte Petter på handen. De kommuner som hittills skött sin hälsovård kostnadseffektivt och haft pengar över för annan viktig verksamhet blir efter reformen beroende av statlig finansiering och statsandelar.

På vilket sätt motiverar det kommunerna att satsa på det hälsofrämjande arbetet som enligt vård- och landskapslagen blir kvar på kommunens ansvar? Det behövs en social- och hälsovårdsreform för att trygga alla medborgares jämlika rättigheter till vård. Men en trygg vård kan inte vara föremål för en ideologisk kamp.

Arvoisa puhemies! Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus huolestuttaa ja erityisesti suunniteltu palveluiden valinnanvapaus ja sen aikataulu. Valinnanvapauden piiriin on lakivalmistelun aikana koko ajan lisätty palveluita ja nyt viimeisenä ja mielestäni todella harkitsemattomasti äitiys- ja lapsineuvolapalvelut. Vetoan teihin vastuussa oleviin ministereihin ja hallitukseen: ajatelkaa asiaa uudelleen. Suomen ehkä parasta ennalta ehkäisevää palvelua, neuvolatoimintaa, ei saa ajaa alas. Kansainvälisestikin katsottuna on Suomen neuvolajärjestelmä uniikki, ja voimme olla ylpeitä sen merkittävästä vaikutuksesta lastemme ja perheidemme hyvinvointiin. Lasten tai perheiden mahdolliset ongelmat on huomattu ajoissa ennen vaikeuksien kasaantumista.

Lasten terveyden ja kehityksen seuranta neuvoloissa jatkuu katkeamattomana prosessina koulujen oppilas- ja terveydenhuollossa, ja nämä palvelut ovat toisiinsa tukeutuvia. Kouluterveydenhuolto on jäämässä valinnanvapauden ulkopuolelle, ja niin tulisi olla myös neuvoloiden osalta. Se, että neuvoloissa joskus käy myös lääkäri, ei ole syy sen yksityistämiseksi, onhan kouluterveydenhuollossakin lääkäripalvelut. Myös rokotusohjelmien toteutuminen vaarantuu, mikäli nämä hoitoketjut ja palvelut pilkotaan ja jaetaan eri toimijoil-

le. Nyt lapset ja nuoret uhkaavat pudota järjestelmien välistä. Toistan siis vetoomukseni: älkää yksityistäkö neuvoloita tai edes antako siihen mahdollisuutta.

Värderade talman! Den här reformen kunde vara mycket bra om bara regeringen tar sin tid och noggrant lyssnar på de sakkunniga och reflekterar över konsekvenserna för alla. Tänk efter före.

18.48 **Niilo Keränen kesk:** Herra puhemies! Sote-uudistuksen tärkeimmät tavoitteet ovat tässä keskustelussa tulleet esille jo moneen kertaan, niistä ei nyt sen enempää, mutta yksi tavoite koko sote-uudistuksen historian ajan on ollut leveämpien hartioitten löytäminen palvelujen järjestämiseen. Nyt ne hartiat ovat löytyneet, eli maakunnat järjestävät. Yli 200 järjestäjän tilalle on tulossa 18 maakuntaa. Välikysymyksessä vaaditaan laajaa julkista vastuuta palveluista. Sehän on tulossa. Julkiset maakunnat järjestävät ja vastaavat alueidensa sosiaali- ja terveydenhuollosta. Niillä on peukaloruuvi eli rahoitus, niillä on mahdollisuus antaa ohjeita, niillä on mahdollisuus hyväksyä tuottaja tai hylätä joku toinen tuottaja, ellei sen toiminta vastaa järjestäjien ja asiakkaiden tarpeita.

Arvoisa puhemies! Jo tähän saakka meillä on ollut voimassa asiakkaan valinnanvapaus julkisen terveydenhuollon valinnassa. On voinut valita terveyskeskuksen, sen yksikön ja jopa erikoissairaanhoidon sairaalan. Sehän on hyvä juttu asiakkaalle. Kun menossa oleva uudistus mahdollistaa nyt myös yksityisten, säätiöitten, järjestöjen toimijoitten valinnan, tämä on minun käsittääkseni asiakkaan kannalta entistä parempi juttu. Asiakkaan kannalta valinta on myöskin suhteellisen yksinkertaista: valitse perus-sote-keskus. Neljälle viidestä asiakkaasta tämä valinta riittää. Se yksi viidestä tarvitsee enemmän. Hänelle julkinen tuottaja eli maakunnan liikelaitos tekee hoito- tai palvelusuunnitelman, hoitaa itse suunnitelman mukaisesti, mutta tässäkin asiakkaalla on vielä mahdollisuus valita tuottaja asiakassetelin tai henkilökohtaisen budjetin avulla.

Arvoisa puhemies! Vaikka tämä valinnanvapaussysteemi onkin asiakasystävällinen, tähän uudistukseen liittyy toki kiperiä kohtia: julkisten tuottajien yhtiöittäminen, laadulla kilpaileminen, tuottajien tehokas kontrollointi, eri tuottajien rahoituksen oikeellisuus, tuon kermankuorinnan poissulkeminen, pienten yritysten todellinen mahdollisuus päästä markkinoille ja isojen yhtiöitten verorahojen pysyttäminen kotimaassa. Ne ovat kyllä sellaisia seikkoja, joista varmaan vielä keskustellaan. Kaikkein eniten kritiikkiä on ehkä tullut tästä aikataulun kireydestä. Itse maakuntauudistukseen aika kyllä riittää, mutta valinnanvapauden toteuttamiseen liittyy erittäin paljon hallinnon ja tietotekniikan ja byrokratian järjestelyjä, ja siinä aikataulu olisi todella kortilla. On erittäin hieno juttu, kun laki nyt mahdollistaa maakunnille joko nopeutetun tai viivästetyn valinnanvapauteen siirtymisen.

Arvoisa puhemies! Lopuksi haluaisin esittää kysymyksen, mikä on asiantuntemuksen ja politiikan ero. Asiantuntija tuntee perin juurin nykytilan omalta erikoisalaltaan, tuntee mahdollisesti tieteelliset perusteet sille, miten hänen oma alansa mahdollisesti kehittyy. Asiantuntija muodostaa oman mielipiteensä näitten seikkojen perusteella. Mutta politiikassa on pakko ajatella kaikkien kansalaisten etua, on pakko ajatella kansalaisten yhteiskunnan kestävyyttä ja pärjäämistä pitkäjänteisesti, on pakko tehdä valintoja, on pakko uskaltaa uudistaa ja on pakko visioida, koska mikään asiantuntemuskaan ei pysty ennustamaan.

18.53 **Susanna Huovinen sd:** Arvoisa herra puhemies! [Eduskunnasta: Nyt tulee vaihtoehtoja!] Totean heti alkuun, että sanottavaa tästä asiasta on niin paljon, että en edes yritä pysyä 5 minuutissa vaan tulen vielä pönttöön uudemman kerran tänä iltana.

Aivan alkuun, puhemies, totean jälleen kerran sen, mikä debatissakin oli pääviestini, eli sen, että me todellakin tarvitsemme soten mutta emme tarvitse mitä tahansa sotea. Allekirjoitan myös sen huomion, joka tässä keskustelussa on useampien toimesta sanottu, että muutos on aina hankalaa. Tämän me kaikki varmasti allekirjoitamme, mutta haluan huomauttaa, että kaikkea sitä asiantuntijoiden lausuntokierroksella esittämää erittäin perusteltua kritiikkiä, erityisesti nyt tätä valinnanvapauslainsäädäntöä kohtaan, ei voi aivan pelkän muutosvastarinnan piikkiin kyllä laittaa vaan siinä on aika paljon muutakin sisältöä. [Antero Laukkanen: Hyvin sanottu!]

Toivoisin myös, että hallituspuolueilla olisi tässä salissa kanttia kuunnella tätä esitettyä kritiikkiä ja vastata täällä ihan aidosti esitettyihin kysymyksiin. Se, että sanotaan meidän puheenvuorojemme olevan pelottelua, ei kyllä mielestäni myöskään vie tätä asiaa eteenpäin. Nähdäkseni tässä on joka tapauksessa ainakin maakuntatasolla edessä kaikkien puolueiden yhteinen savotta, ja toivoisin, että ainakin ministeriaitiosta pidättäydyttäisiin kritiikin leimaamisesta pelotteluksi.

Arvoisa puhemies! Tästä keskustelusta on voinut myös saada sellaisen kuvan — on voinut saada, korostan — että tämän uudistuksen ratkaiseminen kiireellä on muodostunut hallitukselle jollakin lailla arvovaltakysymykseksi ja jopa niin tärkeäksi asiaksi, että on pakko ikään kuin tehdä ratkaisuja, jotka eivät välttämättä kaikkien asiantuntevien ministereidenkään mielestä olisi niitä kaikkein perustelluimpia ratkaisuja. Täällä todettiin muun muassa, että nyt on pakko viedä tämä uudistus eteenpäin, koska kansalaiset pettyvät valtavasti, mikäli nyt ei saada valmista tämän kaiken vatkaamisen jälkeen. Meistä moni, voin teille vakuuttaa, toivoisi todellakin, että vatkaaminen saataisiin päätökseen, mutta varoitan kyllä siitä, että mikäli tehdään hallitsemattomasti tämä iso muutos, niin voi olla, että edessä on vielä suurempi epäluottamus kansalaisten toimesta poliittista järjestelmää kohtaan, mikäli tämä käytäntö vuonna 2019 näyttäytyy kansalaisille täydellisenä sekametelisoppana.

Arvoisa puhemies! Uudistuksen tavoitteista täällä on puhuttu jo runsaasti, niihin ei ole tarvetta palata. Haluan kuitenkin vielä korostaa sitä, että viime kaudella tehty vakava yhteinen parlamentaarinen yritys ratkaista tämä asia tehtiin vuosi ennen eduskuntavaaleja eli vuosi oli aikaa, itse asiassa vajaa vuosi, tuolle työlle. Jo tuolloin tiedettiin, että aikataulu on varsin haasteellinen. Samoin tiedettiin jo siinäkin harjoituksessa, että myös sisältöön liittyy erittäin paljon monia erilaisia näkemyksiä ja erilaisia tulkintoja tästä ehdotetusta ratkaisusta. Mutta tästäkin huolimatta saimme aikaiseksi yhteisen esityksen eduskunnalle, ja pidän sitä hieman erikoisena, että tässä tämänpäiväisessä keskustelussa olen kokenut, että joidenkin puolueiden taholta on ollut tavattoman tärkeää ikään kuin irtautua tuosta viime kaudella tehdystä yhteisestä prosessista. [Sari Sarkomaa: Se kaatui perustuslakivaliokunnassa!] En pidä sitä hyvänä parlamentarismin kannalta, koska siinä saavutettiin myös erittäin paljon sellaista sisältöä, joka itse asiassa on jo siinä lakiesityksessä järjestämislain osalta, joka on jo eduskunnan käsittelyssä, mukana.

Puhemies! Vielä tähän ensimmäisen puheenvuoroni loppuun haluan sanoa, että kun tuolloin tilanne meni siihen, että aikataulu muodostui ongelmalliseksi ja perustuslakivaliokunnan tulkinta oli se, minkä nyt tiedämme, varoittaisin nykyistä hallitusta tekemästä kevyitä tulkintoja [Puhemies koputtaa] perustuslain tulkitsemisesta. Tämä koskee nähdäk-

seni myös pääministeriä. Perustuslakia tässä maassa tulkitsee Suomen eduskunnan perustuslakivaliokunta, jolle on näissä asioissa myös annettava työrauha.

18.58 **Joakim Strand r:** Arvoisa puhemies! Värderade talman! Tästä voisi puhua paljon, mutta ehkä ihan lyhyesti:

Itseäni harmittaa eniten se, kun huomaa, että sanotaan yhtä mutta sitten selkeästi tehdään toisin. Puhutaan kauniisti esimerkiksi potilasturvallisuudesta ja terveyserojen kaventamisesta. Kuitenkin osana tätä isoa pakettia halutaan erityisesti potilasturvallisuudessa monessa selvityksessä kärjessä olevaa Pohjanmaan vientirannikon keskussairaalaa heikentää. En voi ymmärtää, kenenkä potilasturvallisuus tässä maassa paranee sillä, että heikennetään potilasturvallisuudeltaan parasta keskussairaalaa. Mitä terveyseroihin tulee, eikö tavoitteena tulisi olla kaikkien suomalaisten terveydentilan parantaminen sen sijaan, että puhutaan vain kaventamisesta? Vai tyydytäänkö myös siihen, että erot kapenevat joidenkin ryhmien terveydenhoitopalveluiden heikennyksen seurauksena? En tiedä.

Välillä puhutaan kauniisti myös normienpurusta. Nyt saatiin kuulla, että tämä paketti sisältää valvonnankin valvontaa. En tiedä, miten se siihen liittyy.

Välillä puhutaan hienosti myös vapaudesta yrittää, mutta samalla halutaan kieltää esimerkiksi hallituksen oman työllisyystavoitteen ajat sitten saavuttanutta Pohjanmaan vientirannikkoa ylläpitämästä itse luomillaan rahoilla sellaista erikoissairaanhoidon järjestelmää, joka globaaleilla markkinoilla kilpailevien yritysten ekosysteemiin ehdottomasti kuuluu. Tämmöinen tietyntyyppinen kansallisen tason poliittinen Excel-taulukkojohtaminen sopii äärimmäisen huonosti tämän päivän globaaliin talouteen, jossa seudut ja yritysklusterit kilpailevat maailmanlaajuisesti. Siis nämä seudut kilpailevat maailmanlaajuisesti — ei kannata kansallisesti kaikkea tarkastella.

Olen myös monta kertaa ääneen ihmetellyt, miksei näitä hallituksen isoja esityksiä edes pyritä arvioimaan yksityisten yritysten, muitten kuin sote-firmojen, erityisesti siis vientiteollisuuden, tulevaisuuden toimintaedellytyksiä silmällä pitäen. En tiedä, millä hallitus kuvittelee meidän tulevaisuudessa rahoittavan näitä palveluita, oli malli mikä tahansa, jos eivät vaikutukset yritysten toimintaympäristöön kiinnosta.

19.01 **Martti Talja kesk:** Arvoisa puhemies! Miksi sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus? Äskeinen edustaja Strandin kommentti siitä, että maakunnilla on omat rahat, vaikuttaa varsin omituiselta — tässä kun pyrimme yhtenäiseen palvelujen saatavuuteen koko maassa.

Useat kansainväliset asiantuntijat ovat korostaneet Suomen hyvin järjestettyä kokonaisuutta. Eurooppalaisen kuluttajatutkimuksen Euro Health 2015:n mukaan Suomessa saa terveydenhuollossa rahalle parhaan vastineen.

Ongelmamme on huonosti toimiva perusterveydenhuolto, omalle lääkärille ei pääse samana päivänä. Peruspalveluiden saatavuudessa on alueellinen ja sosioekonominen epätasa-arvoisuus. Syynä on keskeisesti voimavarojen epätarkoituksenmukainen kohdentuminen. Tämän vuosituhannen ensimmäisellä vuosikymmenellä yksityislääkärit ja työterveyshuolto lisäsivät kumpikin lääkärimääräänsä 50—60 prosenttia, erikoissairaanhoito noin 20 prosenttia mutta perusterveyshuolto ei ollenkaan. Lääkärit ja muut ammattilaiset ohjautuivat siis työnantaja- ja työntekijäjärjestöjen myötävaikutuksella hoitamaan yhteiskunnan päätöksin terveitä, työssä käyviä ihmisiä, joiden elämänhallinta oli kunnossa. Kokemansa

lääkäripulan takia kunnat joutuivat reppufirmojen ansaan, ja etenkin niiden päivystyspalveluja koskeva ylisuuri hinnoittelu koski kuntia kipeästi. Jotain on siis tehtävä.

Sote-uudistuksen keskeiset tavoitteet hallitusohjelmassa ovat kansalaisen tarvitsemien palveluiden saatavuuden parantaminen ja vahva yhteensovittaminen, ja sen saavuttamisen keinoja ovat palveluiden integraatio, yksikanavaiseen rahoitukseen siirtyminen ja kansalaisen valinnanvapauden lisääminen palveluissa.

Arvoisa puhemies! Suomen sote-uudistusta arvioineet eurooppalaiset asiantuntijat totesivat, että valinnanvapaus on tavoiteltava asia mutta edellyttää yhteensopivia tietojärjestelmiä, jotta ainakin maakuntatasolla potilastieto on kaikkien, niin pienten kuin suurtenkin, terveys- ja sosiaalipalveluiden tuottajien käytettävissä. Nyt olemme hyvin kaukana tästä tavoitteesta. Yhdyn ministeri Rehulan kantaan, että valinnanvapauden käyttöönoton tulee tapahtua vasta, kun terveydenhuollon tietojärjestelmät on integroitu. Haasteet sosiaalikertomusjärjestelmän integraation osalta ovat monin verroin suuremmat.

Toinen huolenaihe on valtakunnan ja maakunnan tasolla tapahtuva palvelutuotannon, sen perusteiden ja kustannusten laadun ja vaikuttavuuden mittaaminen ja raportointi. Meillä ei ole tähän järjestelmää. Maakunnan tulee tietää ajantasaisesti, että palvelutuottajat toimivat yhtenäisin ja sovituin tavoin tuottaessaan palveluja. Alihoito on suurin vaara: tarpeelliset diagnoosit jäävät tekemättä ja sosiaalipalvelut toteuttamatta.

Arvoisa puhemies! Meillä on siis tietojärjestelmien uudistukseen liittyviä ongelmia. Ongelmista huolimatta on edettävä, ja ongelmat on ratkaistava yhteisesti.

Keskeisenä keskustelunaiheena on ollut uudistuksen aikataulu. Kuten ministeri Rehulan puheenvuorosta kuulimme, maakuntien välillä tapahtuva aloituksen porrastus toteutuu ja toteutuksen aikajänne pitenee. Ensin aloittavat maakunnat toimivat pilotteina, ja niiden toimintaa on seurattava tarkasti ja analysoitava, havaittuihin ei-toivottuihin vaikutuksiin on puututtava heti, lainsäädännössä on tehtävä välittömät korjaavat toimenpiteet tavoiteltavan, kansalaisen ympärille rakentuvan integroidun palvelukokonaisuuden saavuttamiseksi. Toteutuksessa oppimista suositti myös nobelistimme Holmström eduskunnassa pitämässään puheessa viime viikolla.

Vahvatoiminen integraatio on kansalaislähtöisen ja taloudellisesti kustannustehokkaan toiminnan ydin. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisellä ja omahoidolla on tässä vahva rooli. Tästä syystä kunnan ja maakunnan yhteistyö on aivan välttämätön sote-palveluiden painopisteen siirtämiseksi sairauksien ja kriisien hoidosta ennakoivaan ja ennalta ehkäiseviin toimenpiteisiin.

Vakuutuspohjaisissa järjestelmissä, kuten Keski-Euroopassa, rahoittaja pitää ohjat tiukalla. Suomi on käytännössä vakuutuspohjainen järjestelmä: valtio ja tulevaisuudessa maakunnat ovat vakuuttajia. Jos maakunnalla ei ole tuottajien seurantakeinoja, karkaavat kustannukset käsistä. Palvelut tulee tuottaa yhtenäisin terveyshyötyä tuottavin perustein, koska kansalaisten terveyspalvelujen kysyntä on loputon.

Kertaan vielä: järjestämisvastuussa olevalla maakunnalla on oltava yhtenäinen kertomusjärjestelmä palveluiden tuotantoon ja seurantajärjestelmä, kun hoidon ja palvelujen valinnanvapaus otetaan käyttöön — näillä ehdoilla siis kohden toteutusta.

19.06 **Joona Räsänen sd:** Arvoisa puhemies! Keskustelussa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden uudistamisesta on ollut liikuttavan yksimielistä, että kaikki täällä jakavat tämän uudistuksen keskeiset tavoitteet, siis sen, että haluamme kaventaa suomalaisten sosiaali- ja terveyseroja, että haluamme saada aikaan myös kustannussäästöjä, ja myös, että

tähän keskeisenä keinona on palveluiden integraatio. On hienoa, että olemme näistä tavoitteista yksimielisiä. Sitten se keskeinen kysymys kuuluukin, toteuttaako tämä hallituksen malli nyt niitä tavoitteita, joista täällä olemme samaa mieltä. Jottei tätä, toteuttaako tämä malli näitä haluttuja tavoitteita, arvioitaisi ainoastaan poliittisesti, niin voin todeta, että kun mielipidettä kysyy asiantuntijoilta, vastaus on aika yksiselitteinen. Nyt nämä useat sadat lausunnonantajat, jotka lausuntoa tähän hallituksen esitykseen valinnanvapauslaista ovat antaneet, ovat hyvin yksioikoisesti käyneet läpi ne sudenkuopat ja duubiot, joita tähän hallituksen esitykseen liittyy, ja tämä asiantuntijoiden mielipide on todella paljonpuhuva. Onkin nyt kummallista, että kun täällä hallituspuolueet ovat syyttäneet oppositiopuolueita pelottelusta, niin ainoa pelottelu, mikä tähän käsittääkseni liittyy, on se, että eivätkö hallituspuolueet uskalla uskoa näiden asiantuntijoiden mielipidettä. Täällähän oppositio on toistanut yksi yhteen nämä asiantuntijoiden mielipiteet, ja sen sijaan, että hallitus suhtautuu niihin ylimielisesti, kannattaisi ottaa niistä neuvoista vaarin.

Täällä hallituspuolueet ovat syyttäneet oppositiota myös virheellisistä väittämistä. On aika kummallista syyttää oppositiota virheellisistä väittämistä, kun ne väittämät otetaan suoraan sieltä hallituksen omasta esityksestä. On sekin aika nyt nähty, että hallituksen esityksessä itsessään jo perustellaan, minkä takia kyseistä lainsäädäntöä ei kannattaisi säätää. En tiedä, onko täällä aikaisemmin sellaiseen asiaan törmätty.

Sitten täällä on viitattu paljon myös tähän poliittiseen uskottavuuteen, että kärsiikö poliittinen uskottavuus, jos sote-uudistusta ei saada toteutettua nyt siinä aikataulussa kuin hallitus on sen halunnut tehdä. Mutta jos sen kysyykin toisinpäin: kuinka paljon poliittinen uskottavuus kärsii siitä, että nyt tehdään sitten sutta ja sekundaa eikä olla varmoja, mitä tulee tapahtumaan? Ei tarvitse varmaan muistuttaa, mitä tapahtui, kun vuoden alusta toimeentulotuen perusosan maksattaminen siirrettiin Kelaan. Silloinkin vakuuteltiin, että kyllä tämä aikataulu onnistuu ja kaikki toimii vallan mainiosti. Sitten toisin kävi, joten olisin aika varovainen siinä, että ei tehdä huonoa uudistusta, joka näkyy sitten kansalaisille.

Kun tämän keskustelun perusteella on kuullut nyt sitten, minkälaisia muutoksia hallitus tähän alkuperäiseen esitykseensä on tehnyt, niin täytyy silti todeta, että kaikki ongelmat eivät ole suinkaan poistuneet. Edelleenkin on vaikea nähdä mitään hyötyä siinä, että meidän julkinen tuotanto pakkoyhtiöitetään, mikä tuo vain entistä enemmän kitkakustannuksia, mikä johtuu siitä, että toimijoiden määrä radikaalisti lisääntyy. En edelleenkään ole löytänyt vastausta edes siihen, miten voidaan käsi sydämellä vakuuttaa, että aikataulu näiden muutostenkin jälkeen pitää — kun vertailee näitä alueiden lausuntoja liittyen ihan vaikkapa siihen, että näitä valmistelutöitä on joissain maakunnissa hyvin vähäisesti vielä tehty — ja kaiken kaikkiaan myös, että tämä malli nyt sitten vastaa niihin alkuperäisiin tavoitteisiin elikkä terveys- ja hyvinvointierojen kaventamiseen ja myös kustannussäästöihin. Senpä takia nyt olisi suurta viisautta ottaa vastaan sekä lausunnonantajien kritiikki ja neuvot että myös ne parannusehdotukset, joita täällä opposition edustajien puheenvuoroissa on tarjottu.

19.11 **Katri Kulmuni kesk:** Arvoisa puhemies! Sosiaali- ja terveyspalveluiden uudistamista on tehty toistakymmentä vuotta. Aina tämä uudistus on törmännyt johonkin, yleensä siihen, että ei ole huolehdittu perustuslain vaatimuksesta toteuttaa demokratiaa sillä tavalla, että paitsi vastuu myös velvollisuus on vaaleilla valittavilla edustajilla. Ja itse asiassa viime eduskuntakauden lopulla perustuslakivaliokuntahan antoi varsin selkeän mietinnön

siitä, että on kolme keinoa toteuttaa tämä uudistus: kuntapohjaisesti tai maakuntapohjaisesti tai siten, että valtio ottaa hoitaakseen koko erikoissairaanhoidon.

Minusta on järkevää, että Suomikin siirtyy nyt tähän eurooppalaiseen malliin, missä melkein koko muu Eurooppa on: aluetason tai maakunnallisen, vaaleilla valittavan tason malliin. Nimittäin se turvaa sen, että meidän ei tarvitse tehdä historian suurinta kuntauudistusta, mihin edellinen hallitus oli valmis Suomen viemään, 70 kuntaan ja pyyhkimään aika monta kuntaa pois kartalta. [Sari Sarkomaa: Se tulee perässä!] Tässä ei ole tarvetta sellaisiin ajatuksiin, koska ihmisten lähipalvelut pystytään säilyttämään sillä tavalla, että ne kalliit hoidot laitetaan suuremman toimijan harteille. Tätä on itse asiassa kokeiltu jo varsin pitkään Kainuussa, meillä on hyviä tuloksia Eksoten osalta, ja monet maakunnat ovat lähteneet aktiivisesti liikkeelle.

Tämä välikysymyskeskustelu keskittyy kuitenkin tähän sosiaali- ja terveyspalveluiden uudistamisen viimeisimpään osaan: kysymykseen valinnanvapaudesta. Valinnanvapaus ei ole keskustalle päämäärä, meille tärkeää on ihmisten yhdenvertaiset, tasa-arvoiset palvelut. Mutta kyllä me haluamme, että ihmisillä on myös vapautta valita. On tärkeää, että meidän julkista toimijaamme on kirittämässä myös kotimaisia yrityksiä, monenlaisia toimijoita, säätiöitä ja muita, jotka pystyvät tarjoamaan varsin kustannustehokkaasti palveluita.

On tärkeää, että nyt on vastattu niihin huoliin, mitä lausuntokierroksella on tullut valinnanvapauden aikataulun suhteen, on tullut porrastusta. Osassa maakunnista tätä on tehty jo pitkään, kuten keskustelussakin tuli esille. Voi olla, että Kainuu on valmis lähtemään siihen jo aikaisemmin, mutta on erittäin tärkeää, että ne alueet, jotka tarvitsevat vielä lisäaikaa, sitä tulevat saamaan.

Viime viikolla liittyen keskusteluun valinnanvapaudesta nousi esiin myös kysymys neuvoloista. Meille keskustassa on kyllä ollut erittäin tärkeää, että se hieno työ, mitä neuvoloiden osalta on tehty, pystyy entisestään kehittymään. Olemme esittäneet muun maussa, että myös ikäihmisten palveluita pitäisi saada neuvolatoiminnan piiriin ja kehittää siitä kokonaisvaltaista elämän mittaista palvelua. Sen takia meistä on hyvä, että maakunnat nyt itse päättävät sitten, kuuluvatko neuvolat valinnanvapauden piiriin vai eivät. Meidän mielestämme olisi hyvä, että ne ovat julkisten toimijoiden käsissä tulevaisuudessakin.

Keskustelussa on puhuttu myös siitä, kuinka sitten pystytään puuttumaan kysymykseen veronkierrosta, kun markkinoille tulee kuitenkin varsin paljon myös sosiaali- ja terveyspalveluita tuottavia yhtiöitä. Tähän lakiesitykseen on tulossa erittäin tiukat yhteiskuntavastuun kriteerit, ja on myös tärkeää, että Suomi ottaa Euroopan unionista ja OECD:stä tulevat varsin mittavat lakikokonaisuudet Suomessa käyttöön ja saamme veronkiertoa kitkettyä. Tämä on suuri harmaan talouden kysymys, miten pääsemme laajemminkin kansainväliseen veronkiertoon käsiksi. On aivan selvää, että verot täytyy maksaa Suomeen, ja maakohtainen raportointi tulee näidenkin osalta toteutumaan.

On välttämätöntä, että sote-uudistuksessa päästään nyt eteenpäin. Olemme pisimmällä koskaan. Tällä hetkellähän tilanne on se, että se perusterveydenhuollon pohja on koko ajan rapautumassa. Pienet kunnat on valitettavasti ajettu sikäli ahtaalle erikoissairaanhoidon nousevien kustannusten takia, että myös kokonaisulkoistuksia on siellä tehty. Nyt on tarkoituksena siirtää painopiste nimenomaan sinne perusterveydenhuollon tasolle, sinne, mistä toistaiseksi on valitettavasti [Puhemies koputtaa] koko ajan jouduttu säästämään. — Kiitoksia.

19.17 **Sanna Marin sd:** Arvoisa puhemies! Istuva hallitus pitää eduskuntaa, meitä kansanedustajia, pilkkanaan. Minä olen tässä salissa istunut kuin tatti yli 5 tuntia, kysynyt kolme kertaa saman kysymyksen siitä, voivatko kaupungit olla sosiaali- ja terveyspalveluiden tuottajia vastaisuudessa, tämän uudistuksen jälkeen, vai eivät. En ole tähän kysymykseen saanut ministereiltä vastauksia siitä huolimatta, että toistuvasti olen tämän saman hyvin yksinkertaisen kysymyksen kysynyt, johon ministereillä kyllä pitäisi olla kykyä myös vastata.

Toinen kysymys, jonka olen kysynyt useaan kertaan tässä salissa — enkä ole ainoa — koskee tätä aikataulua: mikä se aikataulu tämän uudistuksen osalta todellisuudessa on. Täällä ollaan tänään kerrottu ministeriaitiosta, että tämä aikataululiukuma on puoli vuotta ennen vuoden 2019 taitetta ja puoli vuotta sen jälkeen mutta perustellusta syystä voi sitten saada jatkoa tämän uudistuksen toteuttamiseen. Haluankin nyt tietää, mikä tämä todellinen siirtymäaika on, onko se tämä puoli vuotta, siihen heinäkuuhun 2019, vai onko se peräti kaksi vuotta, niin kuin tuleva ministeri Saarikko aikaisemmin tuolta salin puolelta huusi, että jopa kaksi vuotta maakunnat voivat saada siirtymäaikaa tähän uuteen malliin siirtymiseen.

Näihin kahteen asiaan haluan saada vastaukset, joita olen kysynyt. Tätä ensimmäistäkin kysymystä nostin sen takia esiin, että ministeri Risikko viime viikolla väläytti ja esitti sitä, että suuret kaupungit edelleen voisivat olla palveluntuottajia. Tämä esitys tuli siis hallituksen omista riveistä, ja me suurissa kaupungeissa, muun muassa Tampereella, olemme tällä hetkellä hämmennyksen vallassa siitä, mikä tämän uudistuksen todellinen kulma nyt on, voivatko kunnat olla palveluntuottajia tulevaisuudessa vai eivätkö voi. Hyvin yksinkertainen kysymys, johon odotan kyllä hallitukselta vastauksia.

Toivon todella, että ministeri Rehula, joka täällä nyt onneksi vielä on paikalla, voi näihin kysymyksiin vastata. Ei hirveän monimutkaista, kaksi kysymystä: aikataulu, onko se todellisuudessa puoli vuotta, voiko se olla jopa kaksi vuotta, ja sitten kysymys siitä, voivatko kunnat edelleen tulevaisuudessa olla palveluntuottajia. Erityisesti tämä isojen kaupunkien rooli itseäni pohdituttaa sen takia, että pienempien kuntien osalta tämä uudistus ei itse asiassa ole niin merkittävä. Yli 200 pienintä kuntaa jo tällä hetkellä hoitaa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita yhteistoiminnassa muiden kuntien kanssa esimerkiksi vastuukuntamallilla tai kuntayhtymämallilla, mutta isoilla kaupungeilla edelleen on harteita, voimaa ja tälläkin hetkellä nämä palvelut kokonaan, niin järjestämisvastuu kuin tuottamisvastuukin, omissa käsissä. Sen takia tämä kysymys on meidän kaupunkien näkökulmasta erityisen merkittävä.

Onko tässä nyt kyse vaalitempusta, siitä, että ennen kuntavaaleja väläytellään tällaisia asioita mutta sitten todellisuudessa, kun niitä täällä eduskunnassa kysytään, niihin ei kertakaikkisesti haluta, pystytä tai osata vastata. Mikä se vastaus on, sen haluan tietää, ja niin kauan tässä salissa olen, että toivottavasti tämän vastauksen tämän vuorokauden puolella kuitenkin saan.

Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen alkuperäiset tavoitteet olivat yksinkertaiset, ja ne olivat tämän salin kaikkien puolueiden yhteisesti hyväksymiä. Ne olivat hyvinvointi- ja terveyserojen kaventaminen, palvelujen yhdenvertaisuuden ja saavutettavuuden parantaminen ja kustannuskehityksen hillitseminen. Nämä tavoitteet olivat ne, mitkä vielä yhdessä viime kaudella sovimme, ja nyt hallitus on nämä tavoitteet unohtanut. Sen sijaan se tekee maakuntauudistusta, ei siis enää vain sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta vaan maakuntauudistusta, laittaa valtion aluehallinnon remonttiin ja kaikkea muuta, aivan kuin

tässä sosiaali- ja terveydenhuollon kokonaisuudessa ei olisi ollut tarpeeksi työtä. Kyllä sinä olisi, ja sen haluaisimme hyvin toteuttaa, mutta sillä puolella valitettavasti hallitus on ennemmin valinnut tämän yksityistämismallin, yhtiöittämismallin, markkinaehtoistamismallin. Me saamme näiden tavoitteiden sijaan Mehiläisen, Attendon ja Terveystalon.

Täällä hallituspuolueiden edustajat aikaisemmin ovat sanoneet, että kyllä siellä asiantuntijoiden joukossa on myös positiivista palautetta tästä uudistuksesta. Minua kiinnostaisi tietää, ovatko nämä positiiviset palautteet kenties tulleet aikaisemmalta erityisavustaja Turuselta, ovatko ne tulleet kenties entiseltä ministeri Laura Rädyltä vai ovatko ne tulleet kenties entiseltä kokoomuksen kansanedustaja Lasse Männistöltä. Nämä kaikki henkilöt ovat tällä hetkellä töissä näissä yksityisissä terveysfirmoissa, jotka tulevat tulevaisuudessa julkisin verovaroin tuottamaan entistä isomman osan meidän yhteisistä palveluistamme. Siitä tässä uudistuksessa on kyse. Näihin asioihin haluaisin saada vastauksen ministeri Rehulalta.

19.22 **Tytti Tuppurainen sd:** Arvoisa puhemies! Suomalaista hyvinvointiyhteiskuntaa, tätä suomalaista yhteiskuntamallia, ollaan muuttamassa perustuksiaan myöten. Järjestelmäämme on alusta alkaen rakennettu kuntien perustalle. Kuntalaiset ovat valinneet päättäjänsä, päättäjät ovat ratkaisseet, millä tavoin lakisääteiset ja itse päätetyt palvelut järjestetään, tuotetaan ja rahoitetaan. Myös hyvinvointiyhteiskuntamme kasvun vaihe toteutettiin kuntien ja kuntien yhteistyön kautta. Vaikka Suomea joskus kutsutaan hyvinvointivaltioksi, hyvinvointi tehdään kuitenkin kunnissa ja kuntayhtymissä. Kunnat ovat olleet vielä tätäkin enemmän: ne ovat olleet suomalaisen kansanvallan kivijalka. Kunnallisissa tehtävissä hankittu kokemus ja luottamus ovat olleet tavallisin väylä myös muuhun poliittiseen vallankäyttöön. Kun demokratiaa eri puolilla maailmaa nyt haastetaan ja kyseenalaistetaan, olisi meidän syytä lujittaa oman kansanvaltamme perustaa.

Arvoisa puhemies! Nyt ollaan esittämässä suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan historian suurinta muutosta. Kuntien tehtävistä puolet siirretään ihmisistä etäämmälle, uudelle hallinnon tasolle, maakuntiin. Suuret uudistukset olisi syytä tehdä suuren yksimielisyyden pohjalta. Hallituksen uudistusesityksestä on yksimielisyys kaukana. Oppositio on syrjässä — nyt käsiteltävä välikysymys on osoitus siitä, että äänemme kuuluu vain vastalauseena. Edes hallituspuolueilla ei ole uudistuksesta yksimielisyyttä. Sekä keskustalla että kokoomuksella on omat tavoitteensa. Keskusta haluaa varmistaa, että hallituksen hajoamisen uhalla aikaansaatu maakuntahallinto toteutetaan ja maakuntiin keskitetään valtaa mahdollisimman paljon. Kokoomukselle tärkeintä on, että palveluissa voidaan puhua valinnanvapaudesta. Hyvinvointi, kansanvalta, ne eivät kiinnosta ketään.

Hallituksen valitsema toimintalinja on erityisen harmillinen, koska oppositiolla olisi valmiudet tukea uudistustyötä. Ei valinnanvapautta vastusteta eikä yrityksiä haluta sulkea hoito- ja hoivapalveluiden ulkopuolelle. Kysymys on vain siitä, että nyt hahmoteltu malli ei ole kustannustehokas eikä sillä saavuteta tavoitetta terveyserojen kaventamisesta. Oppositiossa ymmärretään myös se, että palveluiden järjestäminen edellyttää riittävää väestöpohjaa. Sen sijaan on vaikeaa hyväksyä, että uudistuksen nimissä rakennetaan ylimääräinen hallinnon taso. Elinvoimaiset, asioistaan huolehtivat kaupungit, kuten Oulu ja muut suuret kaupungit, joutuvat luovuttamaan järjestämänsä palvelut muualle. Niille jää vain velkoja ja vastuita. Uuden hallintoportaan rahoituspohjassa puolestaan joudutaan valitsemaan joko kokonaisveroastetta nostava oma verotusoikeus tai päätöksenteon ja taloudellisen vastuun toisistaan erottava valtion rahoitusjärjestelmä.

Arvoisa puhemies! Tavallisten ihmisten keskuudessa huoli sosiaali- ja terveyspalveluiden tulevaisuudesta on kasvussa. Ihmisten huoli on ymmärrettävä. Hallituksen päätös siirtää toimeentulotuen perusosa kunnilta Kelaan epäonnistui pahan kerran. Ihmiset eivät ole saaneet päätöksiä toimeentulotuesta, vuokrat ovat rästissä, lääkkeet ostamatta ja ruoka lopussa. Entä jos sote-uudistus ajautuu samalla tavoin kaaokseen? Entä jos talouslaskelmat eivät pidä? Entä jos muutakin tärkeää on unohtunut, kun painopiste on ollut maakuntahallintoportaan rakentamisessa?

Tässä maassa ollaan kyllä yksimielisiä siitä, että uudistus on tehtävä. On jo aika saattaa eteenpäin asiaa, jota on valmisteltu jo kolmen neljän hallituksen aikana. Ei ole tarpeen viivytellä päätöksiä, vaan täytyy panna asiat tärkeysjärjestykseen, palvelut ensin.

19.27 **Satu Taavitsainen sd:** Arvoisa puhemies! Olisin tänään toivonut sitä, että ministerit olisivat voineet kertoa enemmän sote-uudistukseen liittyvän asiakasmaksulain sisällöstä, koska se on tulossa voimaan 1.1.2019. On mielestäni huono juttu, ettei se ole meillä tässä soten muussa lakikokonaisuudessa käsittelyssä. Ilmeisesti se, tai joitakin luonnoksia tuosta laista, on tulossa vasta kesällä.

Asiakasmaksut ovat aivan olennainen osa sitä korjattavaa, mitä meillä sotessa tällä hetkellä on. Soten asiakasmaksut ovat Suomessa kansainvälisesti korkeat. Ihmisten tilannetta pahensi hallitus itse antamalla viime vuonna kunnille luvan korottaa näitä asiakasmaksuja 30 prosentilla. Tilaisuutta käytettiin hyväkseen, ja useissa kunnissa hallituspuolueiden äänestyspäätöksillä nostettiin noita maksuja. Omassa kotikaupungissani Mikkelissä tämä tarkoittaa sitä, että yli joka kymmenes mikkeliläinen on jättänyt käymättä lääkärissä rahanpuutteen vuoksi. Tieto on peräisin eilen meillä kaupunginhallituksessa käsitellystä kaupungin tilinpäätöksestä.

Tahtoisin tietää, aikooko hallitus alentaa sote-asiakasmaksuja, mikä on aivan ehdoton edellytys ihmisten palveluihin pääsylle. Ei voi puhua mistään valinnanvapaudesta, jos vain hyvätuloisilla on varaa käyttää palveluja. Kun nyt hallitus puhuu yksityisen ja julkisen samalle viivalle menosta, niin aiotaanko myös maksut laittaa samalle viivalle ja mikä viiva otetaan lähtötasoksi? Noin 50—100 euroa on lääkärikäynti yksityisellä nykyään, eli siihen pitäisi tulla siis reipas alennus.

Arvoisa puhemies! Alennetaanko siis myös tulevien yksityisten sote-keskusten maksuja ja kuinka tämä aiotaan rahoittaa? Vai onko tarkoituksena ottaa lähtöviivaksi nykyiset yksityisten maksut eli nostaa meidän nykyisiä julkisia maksuja todella reippaasti?

Helsingissä ei ole terveyskeskusmaksuja lainkaan. Voi olla muitakin kuntia, jotka eivät sitä peri. Eli miten käy ihmisille täällä? Saavatko he jatkossakin maksutta käydä sote-keskuksissa, myös niissä, joita pyörittävät yksityiset palveluntuottajat? Tämän ihmiset ansaitsevat tietää.

Asiakasmaksut ovat ratkaiseva asia palveluihin pääsyssä ja valinnanvapaudessa. Nykyisten korkeiden maksujen takia monet, monet, monet ihmiset kipuilevat lääkäriin menon ja ruoan ostamisen välillä ja useat joutuvat asumaan palvelutaloissa ilman palveluja niiden kalleuden vuoksi. Hyvä esimerkki on meillä käsillä tämän vuoden alusta siitä, mitä tapahtuu, kun maksuilla estetään ihmisten terveydenhoito. Diabeteslääkkeiden kallistumisen myötä ihmiset ovat jättäneet lääkkeitä ostamatta. Tilanne vaarantaa tällä hetkellä potilasturvallisuutta, on epäinhimillinen diabetesta sairastavia kohtaan sekä kasvattaa terveydenhuollon kokonaiskustannuksia tulevaisuudessa lisäsairauksille altistumisen vuoksi. Diabeetikkojen sairaanhoidon kustannukset ovat vuodessa noin 1,3 miljardia euroa, joista

883 miljoonaa euroa syntyy diabeteksen aiheuttamien lisäsairauksien hoidosta, ja noiden kustannusten ennaltaehkäisy on keskeistä diabeteksen kustannusten kasvun hillitsemisessä. Kymmenen vuoden päästä tulemme näkemään Sipilän hallituksen kylmien linjausten vaikutukset ihmisten terveyteen.

Arvoisa puhemies! Vielä tähän loppuun se, että myös palveluseteli on hyvä esimerkki siitä, kuinka vain teoriassa sen myötä kaikilla on mahdollisuus valita. Käytännön elämässä palveluseteliin liittyvä omavastuu on asetettu usein niin korkealle tasolle, etteivät pieni- ja keskituloiset kykene seteleitä hyödyntämään. Näihin kaivataan muutosta.

19.32 **Sinuhe Wallinheimo kok:** Arvoisa puhemies! Pari viikkoa sitten, kun kiersin maakuntaa kuntavaalien merkeissä, pääsin juttelemaan Pekaksi esittäytyneen miehen kanssa tänään meillä käsittelyssä olevasta aiheesta eli valinnanvapaudesta. Yrittäjänä kirvesmiehen töitä tekevä Pekka on yksi niistä, jotka pääsivät mukaan kotikaupungissani Jyväskylässä järjestettävään valinnanvapauskokeiluun, ja hän halusi antaa kannustavaa palautetta kokemuksistaan. Kokeilun myötä selkäkivuista ajoittain kärsivä mies oli saanut avun jonottamatta, palvelun laatu oli ollut ensiluokkaista, yksinyrittäjälle kriittiset sairauspoissaolot olivat vähentyneet — kaikki juuri niitä tavoitteita, joita jokaisen puolueen ainakin jossain vaiheessa kannattamassa sote-uudistuksessa on haluttu saavutettavan. Pekan isoin huoli oli siinä, että punavihreän opposition toive valinnanvapauden romuttamisesta toteutuisi. Hän piti ihmeellisenä juuri sitä, miksi juuri pienten ihmisten asioiden ajajina esiintyvät puolueet eivät halua antaa köyhille suomalaisille samaa palvelua kuin nykyisillä rikkailla tai työterveyshuoltoa käyttävillä on tarjolla.

Arvoisa puhemies! Ikävä kyllä vastausta tähän kysymykseen ei ole tämänpäiväisessä keskustelussa kuultu. Sen sijaan ilma on ollut sakeana tuttua pelon lietsontaa pakosta valita, pakkoyhtiöittämisestä, heitteille jätettävistä vanhuksista ja niin edespäin. Ei ole esitetty valinnanvapauslainsäädännön tätä puolta. Otetaan esimerkki tätä niin sanottua pakkoyhtiöittämispelkoa vastaan: Mitä merkitystä palveluja tarvitsevalle ihmiselle on siinä, minkä yhtiömuodon sote-keskuksessa hän saa hoitoa? Jo nyt me hyväosaiset 800 000 ihmistä nautimme attendojen ja pihlajalinnojen tuottamasta työterveyshuollosta, eikä kukaan ole siihen vaatimassa muutosta. Yhtiöittäminen on hallinnollinen toimenpide, joka takaa, että tuottajat ovat samalla viivalla ja tarvittavat tiedot julkisia asiakkaalle. Eivätkö läpinäkyvät sote-palvelut myös talouden puolelta ole meidän kaikkien etu? Eikö se ole juuri yksi keskeinen väline täällä usein esiintyvän kermankuorintauhan poistamiseksi?

Toinen ja vielä keskeisempi väline kermankuorinnan estämiseksi on valinnanvapausjärjestelmään sisältyvän kapitaatiojärjestelmän hienosäätö. Tällä tarkoitetaan reunaehtojen asettamista sille, miten sote-tuottajat kilpailisivat potilaista. Tämä työ on parasta aikaa käynnissä, ja sen lähtökohta on selkeä: erilainen summa rahaa seuraa perustervettä potilasta kuin pitkäaikaissairasta vanhusta. Se takaa sen, että hoito ei keskity vain yhdelle ryhmälle vaan kaikille ja että mitään ryhmää ei yli- tai alihoideta.

Arvoisa puhemies! Viimeksi pitää ottaa esille vielä se opposition poskettomin väite, että uudessa järjestelmässä on pakko valita ja että sen seuraus esimerkiksi monille vanhuksille tai erityishoivaa tarvitseville ryhmille olisi se, että heidät jätettäisiin heitteille. Toivottavasti te vihervasemmistossakaan ette tähän usko. Uudessa järjestelmässä valinnanvapautta on myös se, että ei valitse. Jos pitäytyminen nykyisessä riittää, kukaan ei siihen vaadi muutosta. Jatkuvaa hoitoa tarvitsevien vanhusten hoito itse asiassa helpottuu henkilökohtaisen budjetoinnin kautta.

Yhdestä asiasta, arvoisa puhemies, olen kuitenkin myös tässä valinnanvapaudessa huolissani, sen myönnän. Olen nimittäin huolissani siitä, kuinka hyvin me saamme potilaiden ja sote-tuottajien tuottaman tiedon liikkumaan sote-järjestelmässä. Vapaasti liikkuva ja ajantasainen tieto on kriittisen tärkeää siinä, että me palveluiden käyttäjinä voimme tehdä järkeviä valintoja. Vastaavasti sote-palveluita tuottaville yrityksille uusista maakuntarajoista ei saa tulla esteitä tiedon liikkumiselle. Nämä ovat kysymyksiä, joissa hallituksen on syytä olla äärimmäisen tarkkana.

19.37 **Maarit Feldt-Ranta sd:** Arvoisa puhemies, herr talman! Sote-uudistuksen alkuperäinen tavoitehan oli korjata se, mikä ei toimi, ja samalla yrittää olla rikkomatta sitä, mikä meidän terveydenhuoltojärjestelmässämme on kunnossa, ja nyt on valitettavasti käymässä täysin päinvastoin. On myös surullista, että silti täälläkin tänään aika moni on käyttänyt sellaisen puheenvuoron, että tärkeintä on, että tulee valmista. Se on pelottavaa puhetta, koska tässä ollaan aika paljon vartijana.

Puhemies! Myönteisesti tähän hallituksen esittämään malliin tuntuvat suhtautuvan vain yksityiset terveyspalveluyritykset. On helppo ymmärtää, minkä takia he suhtautuvat tähän niin myönteisesti. Tässä on kyse 8—12 miljardin euron vuosittaisesta bisneksestä — erittäin iso tili on tulossa näille yksityisille terveyspalveluyrityksille, ja on täysin ymmärrettävää, että he ovat tästä erittäin kiinnostuneita.

Kriittisesti tai suorastaan kielteisesti suhtautuu kovin moni taho, ja heidät voisi oikeastaan kategorisoida viiteen eri kategoriaan:

Ensimmäinen kategoria on hallitus itse. Hallituksen oma lakiesitys perustelee laajasti monin kohdin sitä, mitä kaikkia ongelmia tämän lain säätämisestä voi syntyä. Ylen toimittaja Tiina Merikanto uutisoi ja kiteytti asian erittäin hyvin: hän kirjoitti, että kyseessä on lakiluonnos, jossa kerrotaan, miksi lakia ei pitäisi säätää.

Toisen kategorian kriittisesti suhtautuvista muodostavat kunnat ja Kuntaliitto eli ne tahot, jotka nyt tällä hetkellä hoitavat näitä palveluita ja tietävät tämän haasteen ja kaikki ne pulmat, mitä näiden palveluiden järjestämiseen liittyy.

Kolmannen kategorian kriittisesti suhtautuvista muodostaa 93 prosenttia sosiaali- ja terveysjohtajista. 93 prosenttia sosiaali- ja terveysjohtajista suhtautuu hallituksen malliin kriittisesti.

Neljänneksi, yli 80 prosenttia sairaanhoitajista — siis heistä, joiden pitäisi toteuttaa koko tämä uudistus — suhtautuu epäilevästi tai kriittisesti hallituksen esittämään malliin.

Ja viidennen kategorian muodostavat, ei sen vähempää kuin professorit, asiantuntijat, ministeriöt, korkein hallinto-oikeus ja niin edelleen ja niin edelleen.

Tätä taustaa vasten ei voi päätyä kuin yhteen johtopäätökseen: kyseessä ei ole asiantuntijoiden tukema tietoon, analyysiin ja terveyserojen kaventamiseen tai hyviin terveyspalveluihin pohjautuva malli, vaan kyseessä on poliittinen sopimus, niin kuin tänään on monesti tullut esille.

Arvoisa puhemies! Moni täällä tänäänkin on viitannut Ruotsin esimerkkeihin. Moni näihin esimerkkeihin ja kokemuksiin viittaa, hyvin harva ne tuntee. Olen kymmenen vuotta seurannut erittäin tarkkaan, mitä Ruotsissa on tapahtunut, ja sen voisi kiteyttää siihen, että terveyskeskusten sosiaalinen epätasapaino on vahvistunut. Katsotaan faktaa: Vuosina 2010—2011 Ruotsiin on perustettu 190 yksityisomisteista mutta julkisrahoitteista terveyskeskusta. No, mihin nämä terveyskeskukset ovat syntyneet? 88 prosenttia näistä terveyskeskuksista on syntynyt alueille, joilla hoidon ja palveluiden taso on valmiiksi hyvä tai er-

ittäin hyvä. 58 prosenttia näistä on syntynyt kolmeen suurimpaan kaupunkiin: Tukholmaan, Göteborgiin ja Malmöhön. Ei yhtäkään — siis kollegat, ei yhtäkään — yksityisomisteista julkisrahoitteista terveyskeskusta ole syntynyt alueelle, jolla hoidon taso on alhainen tai hyvin alhainen, ei yhtäkään terveyskeskusta niille alueille, joilla sitä olisi tarvittu. [Susanna Huovinen: Pitäisi olla varoittava esimerkki!] Myös muita merkittäviä ongelmia liittyy tähän Ruotsissa kokeilussa olevaan malliin, ja on aivan selvää, että se malli on johtanut sosiaalisesti ja alueellisesti vinoutuneeseen terveyspalveluiden verkostoon. Ja nyt tätä samaa ollaan tuomassa Suomeen vielä isommalla mittakaavalla.

Arvoisa puhemies, herr talman! Summa summarun: Tähän hallituksen malliin sisältyy ei vain meidän vaan lähes kaikkien merkittävien asiantuntijoiden mielestä merkittäviä riskejä. Se on suuri hyppy tuntemattomaan. Tähän liittyy paljon toiveita: täällä edustaja Kulmuni esimerkiksi toivoi, että neuvolajärjestelmä säilyy julkisessa, hän toivoi, että verot maksettaisiin Suomeen. Mutta mitään takeita hallitus ei tästä voi antaa. Toivottavasti ette riko perustavaa laatua olevalla tavalla suomalaista hyvinvointiyhteiskuntaa.

19.42 **Esko Kiviranta kesk:** Arvoisa puhemies! Valinnanvapaus tuo julkisin varoin tapahtuvaan terveydenhoitoon vaihtoehtoja. Tämä merkitsee hoitoonpääsyn merkittävää nopeutumista kaikkialla Suomessa. Selvää on, että muutos on mittava ja merkitsee suurta haastetta johtamiselle ja tiedonhallinnalle. Ilman näiden kummankin määrätietoista tehostamista ei ole mahdollista samanaikaisesti nopeuttaa terveyspalveluiden saantia ja hillitä kustannusten kasvua. Esitys luo nykyistä paremmat rahoitukselliset puitteet yhdenvertaisiin palveluihin pääsyyn.

Uudistuksen toteuduttua tieto kulkee toimijalta toiselle. Tieto seuraa ihmistä -periaate helpottaa hoitoa. Maakunta on rekisterinpitäjä, joka saa kaikki tiedot. Tietojärjestelmiin tehdään merkittävät investoinnit.

Keskeistä uudistuksessa on perusterveydenhuollon ja sosiaalitoimen nivominen yhteen sujuvaksi palveluketjuksi. Vaikutusarviointien mukaan tämä on olennaista hyvinvointi- ja terveyserojen kaventamisessa. Perusterveydenhuollon ja sosiaalitoimen integraatio luo hyvät mahdollisuudet pienentää tehokkaasti hyvinvoinnin ja terveyden eroja nykytilaan verrattuna.

Arvoisa puhemies! Hallituspuolueilla on yhteinen tahto viedä sote-uudistus maaliin. On hyvä, että uudistuksen voimaantuloa porrastetaan ja näin otetaan huomioon kunkin maakunnan valmius uudistukseen.

19.44 **Eero Lehti kok:** Arvoisa herra puhemies! Ne, jotka ovat asuneet Uudellamaalla pitkään, tietävät, että siinä mielessä Uuttamaata ei ole, että se muodostaisi yhtenäisen maakunnan, kuten moni muu maakunta Suomessa on: Häme, Savo, Karjala ja niin edespäin. Uusimaa muodostuu itse asiassa neljästä alueesta: pääkaupunkiseudusta, johon kuuluu neljä kuntaa, Itä-Uudestamaasta, jossa on osittain ruotsinkielistä väestöä, Länsi-Uudestamaasta, jossa on samoin osittain ruotsinkielistä väestöä, ja radanvarresta Vantaasta ylöspäin aina Hyvinkäälle saakka. Se, että näillä alueilla kaikkialla ilmestyy seitsenpäiväinen lehti — edes yhtenäistä maakuntalehteä ei ole — kuvastaa sitä, että alue on eriytynyt. Ihmiset tuntevat pääkaupunkiseudulla toisensa ja niin noilla alueilla, mutta alueen yli tunteminen on vaikeata.

Tässä 18 maakunnan järjestelmässä kuitenkin on katsottu, että kaksi maan suurinta eduskuntavaalipiiriä, Helsinki ja Uusimaa, voidaan yhdistää siten, että siitä tulee 1,5 mil-

joonan ihmisen alue. Jos maakuntavaalit järjestetään samaan aikaan kuin kunnallisvaalit, on ilmiselvää, että helsinkiläinen ehdokas valtuustoon ja maakuntavaltuustoon pystyy samalla käynnillä mahdollisten äänestäjien luona kadulla, toreilla tai turuilla tai lehti-ilmoituksien välityksellä hoitamaan samat asiat yhdellä kertaa. Mutta se, joka lähtee liikenteeseen Mäntsälästä, lähtee kyllä aikamoisella takamatkalla — jos ylipäätänsä Mäntsälästä lähtee kukaan muu ehdokkaaksi kuin mahdollisesti Antti Rinne. Äänimääräkynnys, jolla tulee valituksi, nousee tuntuvasti kansanedustajavaalien määrästä, joka lienee noin 3 000—4 000 äänen luokkaa, 6 000—8 000:een. Yksikään Uudenmaan kehyskunnissa oleva puolueen ehdokas ei tule saamaan omalta alueeltaan sitä määrää, vaan samaan aikaan, kun hän käy kampanjaa kunnallisvaaleissa, hän joutuisi kiertämään lopun Uuttamaata kerätäkseen ääniä. Riittävätkö rahat kovin monella? En usko, että riittävät. Riittääkö halua? En siihenkään oikein usko.

Uusimaa, jos se nyt yhdistetään yhdeksi vaalipiiriksi, tulisi jakaa neljään osaan, joista jokaisella olisi oma kiintiö, jotta alueellinen demokratia tulisi hyväksyttyä. Tässä kokonaisluokassa Helsinki—Espoo—Vantaan päättäjät pystyvät päättämään noin 3 miljardin suuruisesta potista siten, että muualla maakunnan asukkailla ei käytännössä ole mitään mahdollisuutta vaikuttaa siihen päätöksentekoon. Asia tuntuu vähäpätöiseltä, kunnes ryhdytään miettimään, mitkä kiinteistöt lopetetaan ja mitkä kiinteistöt jätetään kolmen plus yhden vuoden jälkeen kuntien vastuulle ratkaistavaksi tavalla tai toisella. Saa nähdä, kuinka maakunnan pienimmät maalaiskunnat tulevat tästä tilanteesta selviämään. Epäilen, että eivät tule, minkä johdosta tätä vaalipiirijakoa olisi vakavasti harkittava demokraattisen toiminnan edellytysten turvaamiseksi.

Täällä on puhuttu valinnanvapaudesta, joka on itse asiassa osa kilpailua. Kyllä tässä nyt voisi ottaa esimerkiksi Itä-Saksan automarkkinat verrattuna Länsi-Saksan automarkkinoihin. Itä-Saksassa oli Trabant ja Wartburgkin parasta, mitä kaupasta sai kymmenen vuoden jonotuksen jälkeen, [Kimmo Kivelä: Viidentoista!] kun naapurimaan kaupasta löytyi Bemaria ja Audia ja vaikka mitä muuta. Se, että kilpailu luo painetta kehittää palveluja ja sitä kautta myös asiakkaalle etuja, on keskeinen elementti länsimaisessa markkinataloudessa. [Susanna Huovinen: Autokauppaa ja sote-palveluja ei oikein voi verrata!] Ihmettelen sitä, että valinnanvapaus ei tunnu kelpaavan tässä yhteydessä.

Kaiken kaikkiaan olen erittäin ilahtunut siitä, että tähän toimeenpanoon on tässä annettu vähän ohjaksia siten, että alueellisesti, maakunnallisesti, voidaan asiassa jollain lailla järkevästi toimia siten, että kaikkia ei tehdä kerralla. Peruskoulu-uudistus 30—40 vuotta sitten eteni samalla periaatteella alkaen Lapista ja onnistui hyvin. Toivon, että tässäkin tilanteessa ymmärrettäisiin, että kaikkia jauhoja ei kannata panna samaan taikinaan yhdellä kerralla vaan katsotaan, kuinka vaikkapa nyt siellä Etelä-Karjalassa asia saataisiin toimimaan siten, että siitä olisi esimerkiksi muille, ja ministeriö ja ministerit korjaisivat mahdolliset puutteet lainsäädännön tai asetusten kautta.

19.50 **Kimmo Kivelä ps:** Puhemies! Jotenkin tuntuu, että oppositio on harmissaan siitä, että tämä hallitus sitten lopulta vie soten päätökseen. Totta on, että malli ei ole täydellinen, mutta se ei silti saa olla oikeuttamassa koko hankkeen kaatamista. Tämä välikysymyskeskustelu paljastaa, kun tämä keskustelu on ollut hyvin intohimoista, että tämä on ikään kuin rutiininomaista työtä, mitä vaalien aluspäivinä opposition täytyy tehdä. On totta, että malli ei ole täydellinen, monet asiat huolestuttavat ja monet asiat voisivat olla vielä paremmin. Ei edustaja Lehti varmaan ole yksin tuon ajatuksen kanssa, kun vertasi tätä peruskoulu-uu-

distukseen, jossa lähdettiin pohjoisesta — muistaakseni uusimmassa Kanava-lehdessä on ihan samanlainen artikkeli tästä asiasta. Monia muitakin asioita on, mitkä voisivat olla toisin. Mutta hyvä, että edes näin.

Prosessin aikana on monesti puhuttu kermankuorinnasta. Toivon, että hallitus eräällä tavalla tekee kermankuorintaa, yhdistää erilaisia hyviä asioita, jotta ne voivat toteutua. Valinnanvapauteen liittyy kiistatta hyviä elementtejä, vaikka uhkiakaan ei voida sivuuttaa olankohauksella. Kuitenkin tähän valinnanvapauteen liittyvät uhkat on yritetty myös eliminoida, esimerkiksi estää verokikkailu, samoin asiakasvalinta. Koko ajan on myös muistettava, että valinnanvapauden piirissä ei ole koko soten volyymi, päinvastoin, vaikka toisin annetaan ymmärtää. Tärkeintä on, että ihminen saa palvelua aina, lompakon paksuudesta tai asuinpaikasta riippumatta.

Puhemies! On tultu pitkä matka tähän, ja tämän matkan aikana on saavutettu paljon. Meidän terveydenhuoltojärjestelmämme on kansainvälisesti upea, eräänlainen malliesimerkki koko maailmalle. Se on oikeudenmukainen ja tehokas, mutta siinä on paljon sellaisia elementtejä, että se on myös paikoin aikansa elänyt. On ollut upeita asioita, jotka eivät tänä päivänä vastaa nykytodellisuuden haasteisiin. On uskallettava rohkeasti katsoa eteenpäin ja luoda sellainen järjestelmä, joka koko ajan on avoin korjauksille mutta jossa kuitenkin on pitkä linja, jotta meillä myös tulevaisuudessa on oikeudenmukainen sosiaali- ja terveysjärjestelmä.

Toinen varapuhemies Arto Satonen: No niin, ja seuraavaksi ministeri Rehula, 5 minuuttia.

19.54 **Perhe- ja peruspalveluministeri Juha Rehula:** Arvoisa herra puhemies! Sana "kaaos" on ollut aika monessa puheenvuorossa täällä mukana, ja yhdessäkin puheenvuorossa todettiin, että yhtiöittäminen aiheuttaa kaaoksen. Yhtiöittäminen on aika yksinkertainen asia, yhtiön perustaminen ja siihen liittyvät kysymykset. Se, missä meillä on ratkaistavia asioita, joilla on aivan olennainen vaikutus toimeenpanon onnistumiseen, on se, että ict on kunnossa, tiedot kulkevat, ja siihen on hallituksella omat nuottinsa, joilla edetään.

Toisekseen, neuvoloiden osalta on tehty perusratkaisu, että neuvola voi olla sote-keskuksessa, joka on yksityisen, tai sote-keskuksessa, joka on julkisen. Maakunta ratkaisee sen, niin että perhepalvelujen kokonaisuus voi olla ehyt. Meillä on terveydenhuoltolaissa muistaakseni 15 §, joka määrittelee neuvolapalvelujen sisällön.

Tästä jatkumona moneen moneen puheenvuoroon ja huoleen siitä, miten palvelut jatkossa: Palvelujen sisältöhän tulee substanssilainsäädännöstä. Meillä on jatkossakin vanhuspalvelulaki, terveydenhuoltolaki, sosiaalihuoltolaki, laki omaishoidosta, lastensuojelulaki, lait potilaan ja asiakkaan asemasta ja oikeuksista ja niin edelleen. Sieltähän se tulee, ja jatkossakin meillä on sellainen lainsäädäntö.

Sitten markkinoihin ja yrityksiin. Miten käy pk-yrittäjien? Aivan varmuudella setelien käyttö, henkilökohtaisen budjetin käyttöönotto ovat pk-yrityksille sitä parasta mahdollista. Me olemme kirjoittaneet lausuntokierroksella olleeseen lakiluonnokseen tekstin, joka mahdollistaa sen, että myös pk-yrittäjät ovat tässä sote-keskuspalvelujen tuotannossa mukana. Niin on yritetty kirjoittaa, sikäli kuin lakiin ja pykäliin on luottamista.

Rahoituksen muutokset: Täällä edustaja Kiuru kysyi noin kolmisen tuntia sitten maakuntarahoituksesta. Yksi olennainen muutos siihen nykytilaan, josta ollaan vaihtamas-

sa tulevaan, on se, että meillä on tällä hetkellä sote-menojen osalta menopohjainen malli. Menot syntyvät veroeuroilla, ja osaltaan asiakasmaksuilla maksetaan. Me olemme jatkossa menossa rahoitusmalliin, joka perustuu tarvepohjaisuuteen. Joillain alueilla tuossa hallituksen esityksessä, joka eduskunnalla jo on, on miinusmerkki, ja voidaan mietiskellä, mistä se miinus mahdollisesti johtuu, kun tuleva rahoitusmalli on muun muassa ikään ja sairastavuuteen liittyvä.

Asiakasmaksut: Yksi osa sotea on jatkossa se, että julkisen toimijan ja yksityisen toimijan tulevaisuus on olla samalla viivalla. Se tarkoittaa sitä, että myös asiakasmaksut ovat samansuuruiset. Se tarkoittaa sitä, että — on se lähtötaso sitten kymmeniä euroja tai satoja euroja — lähtötaso on se, että jokainen suomalainen voi yhdenvertaisesti jatkossakin olla palvelujen piirissä asiakasmaksujen olematta este. Me olemme jollakin aikataululla poistamassa sv-korvaukset. Meillä tulee puhtaasti julkisin varoin rahoitetut sote-palvelut, joihin liittyy asiakasmaksut, meillä on puhtaasti yksityisin rahoin maksetut sote-palvelut. Työryhmätyö on alkanut näiltä osin helmikuun puolivälissä. Työryhmällä on aikaa tämän vuoden loppuun. Lakiesitystä on syytä odottaa eduskuntaan keväällä 18.

Vastauksena huoleen henkilöstön osalta: Muutoksen tuki on aivan keskeinen asia. Ensinnäkin niissä maakunnissa, jotka ovat jo hyvässä vauhdissa, on kyetty ja kyetään ottamaan henkilöstö mukaan aivan siihen perustason valmisteluun. Niissä, joilla on hieman enemmän vielä työtä jäljellä matkalla kohti tätä tulevaa mallia, voi vain toivoa, että henkilöstö otetaan mukaan. Pohjois-Karjala on esimerkki maakunnasta, jossa kolmen vuoden aikana henkilöstö oli aktiivisesti mukana.

Jos jossain on ollut yhteinen tavoite puolueiden välillä, se tavoite on ollut siinä, että me rakennamme sotea — so-te-integraatiota.

Sitten täällä on esitetty väittämä, että onko hallituksella kanttia vastata kritiikkiin. Ensinnäkin aikataulun osalta on tänään todettu jo useamman kerran se, että valinnanvapauslainsäädäntö tulee voimaan 1.1.2019 — piste. Valinnanvapauslainsäädäntö tulee tuona päivänä voimaan. Toisekseen, meillä tulee olemaan maakuntia, jotka aloittavat jo aikaisemmin, meillä tulee olemaan maakuntia, jotka aloittavat myöhemmin, ja sitten perustelluista syistä — jos perustelluista syistä mahdollisesti vaarantuu se, että yhdenvertaisuus voi toteutua — voi saada hakemuksesta poikkeustilanteessa mahdollisuuden saada toimeenpanoon enemmän aikaa.

Sitten kysymys siitä, voivatko kunnat olla tuottajina: Aivan kuten esimerkiksi Demokraatti-lehdessä pääministeri on tässä menneen viikon aikana todennut, kunnat eivät ole tuotannossa mukana. Siitä on moneen kertaan valmistelun yhteydessä puhuttu, tehty arvioita, riskiarvioita. Meidän valmistelumme on edennyt sitä polkua, että kunnat eivät ole tässä tuotannossa jatkossa mukana.

20.00 **Antero Laukkanen kd:** Arvoisa herra puhemies! Tässä keskustelussa on kyllä hyvin monesta suunnasta pyöritelty tätä kokonaisuutta, ja kun tämä keskustelu hallituksen sisälläkin alkoi, niin aika pitkälle keskusteltiin näistä viidestä erityisvastuualueesta: sairaanhoitopiireistä, joissa oli yliopistosairaala. Ajatuksena — ainakin käsitykseni mukaan — kokoomuksella oli hyvin vahvasti se, että koko tämä uudistus perustuisi näihin, mutta sitten poliittisen keskustelun myötä ollaan tässä tilanteessa.

Neuvolapalveluista toteaisin sen verran, että kun kunnissa nämä ketjut neuvolapalveluista varhaiskasvatukseen ovat niin vahvat, niin nyt, jos ne sitten tulevat eri toimijoiden alaisuuteen sillä tavalla, että on eri työnantajat siellä, syntyy kyllä tätä katkoa todella pal-

jon. Ja sen näen tässä isona riskinä, miten niiden neuvolapalveluiden tuottaminen voi onnistua sillä tavalla, että ne olisivat niin hyvin integroituja, että ne todella toimisivat, mutta se jää sitten kyllä nähtäväksi.

Osassa kuntia palvelut tulevat heikkenemään. Monessa paikassa ne tällä hetkellä järjestetään todella hyvin. Nyt se järjestämisvastuu siirtyy sinne maakunnalle, ja siellä ei oikein tiedetä, mikä se lopputulema on. Eilen aamulla Aamu-tv:ssä Uudenmaan muutosjohtaja totesi, että tämä ei mitenkään voi onnistua tässä aikataulussa. Hän on siis hyvin keskeinen vaikuttaja, joka johtaa koko tätä prosessia Uudenmaan alueella. Hän sanoi, että tämä ei voi millään onnistua.

No sitten, puhemies, muutama asia erilaisista vajeista, joita tämä esitys sisältää.

Ensinnäkin tässä syntyy demokratiavaje. Uudenmaan alueella vain muutamat isot kaupungit saavat tähän uuteen vaaleilla valittavaan hallintoon edustajansa. Kaikki muut jäävät nuolemaan näppejään: ei ole mitään mahdollisuutta vaikuttaa niiden vaalien jälkeen.

Sitten syntyy talousvaje. Tämä ei saavuta niitä tavoitteita pitkään, pitkään aikaan, ei ehkä koskaan, niin kuin monet asiantuntijat ovat todenneet.

Joillakin alueilla syntyy palveluvaje, koska ei ole vain mahdollista toimittaa niitä palveluja maakunnan kautta sillä tavalla kuin ne nyt ovat.

Sitten syntyy aikavaje. Tämä aika ei millään riitä.

Ehkä keskeisin on tämä tietoväylävaje. Tietokannat eivät ole millään valmiina toteuttamaan tätä koko uudistusta. Tämä yhteensovittaminen on täysin kesken. Tämä on ehkä kaikista keskeisin ja kalleinkin osa koko tätä uudistusta.

Ja sitten todella merkittävä on tämä omaisuudenjakovaje, jossa syntyy varmasti valtavaa vääntöä erityisesti isojen kaupunkien kohdalla, jotka ovat rakentaneet todella paljon sairaaloita, terveyskeskuksia. Ne ovat uusia ja hyvässä kunnossa, ja nyt esitetyn mallin mukaan vain kolme vuotta maksetaan näitä korvauksia. Sen kolmen vuoden jälkeen ei tiedetä, miten tämä omaisuudenjako tapahtuu. Voin kuvitella, että nämä isot kaupungit eivät kyllä ihan herkällä lähde mukaan tällaiseen sopimukseen, jossa ei ole selkeätä tietoa. Jos ajattelee vaikka Espoon sairaalan 150 miljoonan investointia: kuka sen lopulta maksaa Espoon kaupungille?

Eli monenlaista vajetta on. Silti minä vilpittömästi toivoisin, että tämä onnistuisi, mutta nämä tosiasiat puhuvat jotain muuta.

20.05 **Susanna Huovinen sd:** Arvoisa herra puhemies! Kuten edellisessä puheenvuorossani totesin, tästä asiasta on sen verran sanottavaa, että jatkan tässä ja ehkä vielä seuraavassakin puheenvuorossa näiden asioiden läpikäyntiä. Kommentoin siis jo edellä täällä tänään käytyä keskustelua ja tuota viime kauden prosessia ja nyt sitten ehkä enemmän tätä tämän hetken uudistuksen tilannetta ja sen haasteita.

Täällä on, puhemies, tänään useita kertoja siteerattu monia eri asiantuntijoita, jotka ovat korostaneet varsinkin ehkä sen keskeisimmän tavoitteen osalta vaikeuksia päästä tähän tavoitteeseen, ja tämä on tuo paljon puhuttu integraatio. Asiantuntijoidenkin mukaan tässä mallissa tulee olemaan varsin haastavaa toteuttaa tätä integraatiota ja päästä näihin hallituksen asettamiin tavoitteisiin tällä uudistuksella. Näyttää nimittäin siltä, että luukut tulevat lisääntymään ja todellakin tuota hallituksen mainitsemaa palveluohjausta tullaan tarvitsemaan, jotta ihmiset pystyvät tässä moninaisessa seteleitten ja erilaisten palveluntarjoajien viidakossa sitten jollakin tavalla pääsemään perille. Tämä on erittäin iso haaste tälle

sote-integraation toteutumiselle, ja uskon, että tämän haasteen kyllä sote-asiantuntijat täälläkin tunnistavat ja tunnustavat.

Paljon olemme puhuneet tästä valinnasta. Mahdollisuus valita on tietenkin tärkeä tavoite, mutta se ei kyllä ole näiden vuosien kuluessa ollut tämän uudistuksen tärkein tavoite, eikä se ole itse asiassa hallituksenkaan kirjaamana, jos hallitusohjelmaa katsoo, tärkein tavoite, vaan muut tavoitteet ovat kyllä asettuneet tämän valinnanmahdollisuuden edelle. Mutta nyt tässä matkan varrella asia on sitten kääntynyt toisin, ja niin kuin tiedämme ja jo täällä keskustelussa mainitsin, meillä on ihan kiistatta olemassa olevia haasteita esimerkiksi perusterveydenhuollossa hoidon saatavuuden osalta. Juuri tämän vuoksi me ainakin vielä viime kaudella valitsimme yhdessä ja teimme mallia, jossa nimenomaan tuo sote-integraation tavoite kyettäisiin turvaamaan paremmin kuin nyt tässä esillä olevassa mallissa. Ja miksi sote-integraatio? Siksi, että se on tapa saada myöskin ennaltaehkäisy kuntoon. Täällä tänään mainittiin jo tämä tilanne, jossa olemme tällä hetkellä, monissa tutkimuksissakin esitetyllä kaavalla, eli noin 20 prosenttia meidän kansalaisista käyttää noin 80 prosenttia resursseista. Tällä on siis myöskin merkittävää kustannusvaikutusta, jos saamme asiat ennaltaehkäisevästi hoidettua. Siksi on ihan aiheellinen pelko se, että perusterveydenhuollon ongelmien vuoksi me päädymme nyt tekemään totaalisen myllerryksen koko tähän sote-kenttään.

Puhemies! Haluan puhua myös aiheesta, joka on ollut vähemmän tänään täällä esillä, ja se on osaamisen hapertuminen tai osaamisen sirpaloituminen. Me olemme vuosikymmeniä rakentaneet tätä hyvinvointiyhteiskuntaamme ja varsinkin sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita yhdessä. Olemme synnyttäneet osaamista, ja tämä osaaminen monella mittarilla mitaten on näyttäytynyt kansainvälisissä tutkimuksissa mutta myös meille kansalaisille erittäin laadukkaana ja tehokkaana järjestelmänä, esimerkiksi erikoissairaanhoidossa korkeatasoisena henkilöstön osaamisena, tutkimustiedon hyödyntämisenä ja niin edelleen. Ja nyt pelkoni on kyllä se, että myös tätä kauan koottua osaamista aletaan tämän uudistuksen myötä hajottaa. Tämä yhtiöittämispakkohan tulee lisäämään eri toimijoiden välistä kovaakin kilpailua osaajista, erityisesti huippuosaajista. Tähän osaamisen hajoamiseen liittyy mielestäni erityisen suuria riskejä. Tämä liittyy myöskin sosiaali- ja terveydenhuollon koulutukseen, erityisesti yliopistotasoisen koulutuksen järjestämiseen, ja tämäkin huoli on [Puhemies koputtaa] monien asiantuntijoiden taholta esitetty. — Puhemies, jatkan seuraavassa.

20.10 **Sanna Marin sd:** Arvoisa puhemies! Yli 6 tuntia se vei, neljä kertaa saman kysymyksen esittämisen se vaati, mutta saimmehan me täällä lopulla vastauksen kysymykseen, voivatko kaupungit vastaisuudessa olla palveluntuottajia vai eivät. Ministeri Rehula kertoi äsken tuolla pöntössä, että kunnat eivät voi olla palveluntuottajia. Eli tämä viimeviikkoinen esitys, jonka ministeri Risikko teki ja josta lehdissä paljon puhuttiin, tämä kokoomuksen ulostulo näin viime metreillä ennen tätä välikysymyskeskustelua, oli pelkkää ilmaa. Ei ollut ikinä mitään tällaista tilannetta, että isot kaupungit olisivat ikään kuin saaneet tuottamismahdollisuuden palveluissa. Tämä on isoille kaupungeille iso kysymys. Tämä oli siis ihan ilmaa. Täällä jouduttiin neljä kertaa tätä yksinkertaista kysymystä kysymään, ennen kuin saatiin vastaus. Isot kaupungit eivät voi olla palveluntuottajia tässä hallituksen mallissa tulevaisuudessa, näin ministeri Rehula meille tässä salissa reilun 6 tunnin keskustelun jälkeen sitten vihdoin ja viimein suostui kertomaan.

Vielä hieman epäselväksi jäi tämä aikataulu. Se oli se toinen kysymys, minkä olen useaan otteeseen täällä jo esittänyt, enkä ole ollut ainoa. Eli kun hallitus on nyt tänään esitellyt mallin, että puoli vuotta ennen 1.1.2019 ja puoli vuotta jälkeen 1.1.2019 voi olla tämä liukuma tässä siirtymässä, niin kysyin sitä, voiko tämä liukuma olla todellisuudessa jopa niin pitkä kuin kaksi vuotta, mikäli, aivan kuten ministeri Rehula täällä kertoi, perustellusta syystä maakunnat tätä jatkoa hakevat. Tähän haluaisin nyt vielä saada vastauksen, voiko se liukuma-aika olla todella jopa kaksi vuotta. Tampereen kaupunginvaltuuston puheenjohtajana minua ihan oikeasti kiinnostaa tämä isojen kaupunkien rooli palveluiden tuottamisessa. Jos tähän saisin vielä vastauksen, olisin erittäin kiitollinen.

Hienoa, että ministerit ovat kuitenkin vielä paikalla täällä salissa ja vihdoin saatiin vastauksiakin.

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Ja sitten otetaan ministeri Risikko, 3 minuuttia.

20.12 **Sisäministeri Paula Risikko:** Arvoisa puhemies! Kiitoksia tästä illasta. Täällä on ollut oikein hyvää keskustelua ja paljon nostettu esille kysymyksiä, ja on saatu myöskin vastata niihin.

Itse pidän tätä valinnanvapautta erittäin tärkeänä osana tätä sote-uudistusta. On erittäin hienoa, että me olemme saaneet nyt tämän sosiaali- ja terveydenhuollon laajemmille harteille, sitä siinä on tavoiteltu ja nimenomaan sitä, että siihen tulisi nyt tämä, että palvelujen saatavuutta pysyttäisiin varmistamaan tällä, että tulee valinnanvapaus, toimijoita lisää. Tällä valinnanvapausmallilla me olemme saamassa aidosti valinnanvapautta, mutta me olemme saamassa myöskin nimenomaan sitä vahvistusta niihin peruspalveluihin. Ja siitä minä olen todella iloinen, koska vaikka tämä maksaa varmasti alkuvaiheessa, kun toimijoita tulee lisää, se sitten pitkällä juoksulla tulee rahaa säästämään, hillitsemään kustannuksia, kun vahvistetaan sillä erityistasolla tätä perustasoa. Siihen pyrimme viimekin kaudella, mutta niin kuin tässä olemme kuulleet, se ei ihan maaliin mennyt. Mutta tässä on nyt sitten uusi yritys. Pidän valinnanvapausmallia tärkeänä myöskin siitä syystä, että me saamme oikeasti nyt varmistettua lähipalveluja, koska aina on vaarana se, että palvelut keskittyvät, kun ruvetaan miettimään niitä tarkemmin, ja myöskin kun hallintoa keskitetään, niin on vaara, että myös palvelut keskittyvät. Mutta tällä me varmistamme myöskin niitä lähipalveluja, mikä on hyvä asia.

Täällä edustaja toi kysymyksen tästä kuntien roolista. Täällä on ministeri Rehula siihen jo vastannutkin, mutta koska siinä mainittiin minun nimeni, niin haluan nyt tulla tähän kaikille sanomaan, mistä siinä viime viikolla oli kysymys. Kun me pohdimme tuolla ministeriryhmässä, miten me pystyisimme varmistamaan — kun meille tuli sitä tietoa ovista ja ikkunoista — että tämä siirto saadaan jouhevasti tilanteessa, jossa maakunta ei vielä ole valmistunut sillä tavalla, että siellä ovat kaikki valmiina ottamaan vastaan tämä sote, [Susanna Huovinen: Se onkin iso kysymys!] niin sisäisissä keskusteluissa ministeriryhmässä kävin läpi, että yksi vaihtoehto olisi se, että kunnat toimisivat tässä siirtymävaiheessa tuottajina — totta kai yhtiöitettynä, koska järjestäminenhän sitten siirtyy sinne maakunnalle 1.1.2019, mutta kunnat toimisivat tuottajana. Tämä oli yksi niistä vaihtoehdoista. Meillä oli pöydässä ainakin viisi, kuusi tai seitsemän vaihtoehtoa, mikä se tapa voisi olla. Jostain syystä tämä tulkittiin sitten niin, että olisin esittänyt tätä kuudelle isolle kaupungille. Ei pidä paikkaansa. Minä yksinkertaisesti yritin etsiä ratkaisuja, niin kuin kaikki meistä yrit-

tivät, siihen, että me voisimme varmistaa soten jouhevan siirtymisen kunnilta maakunnille. Se on ehdoton varmistamisen paikkakin — aivan niin kuin täällä on tullut esille.

Nyt ollaan päädytty siihen sitten, että meillä on kyllä näitä pilotteja, jotka nyt lähtevät liikkeelle, ja nehän lähtevät kuntapohjaisina. Järjestäminen ei siirry vielä tuolle maakunnalle, vaan edelleen järjestämisvastuu on kunnilla, ja kunnat voivat käynnistää sitten — mutta maakunnassa tietysti — integroituja palveluja, ja niitä pilotteja voidaan lähteä tekemään. Ei tietenkään mitä sattuu pilotteja, vaan sen mukaisia pilotteja, mitä tämä laki tulee sitten edellyttämään sote-keskuksilta.

Kiitoksia hyvistä kommenteistanne.

20.16 **Satu Taavitsainen sd:** Arvoisa puhemies! Sote-uudistuksesta puhuttaessa on annettu mielikuva, että Suomessa kaikki olisi rempallaan. Näinhän ei ole, vaan meillä on monia erinomaisesti toimivia palveluja, ja eräs näistä on äitiys- ja lastenneuvolatoiminta.

Me kaikki olemme käyneet elämämme aikana neuvolassa. Neuvolat ovat kuuluneet suomalaisten lasten ja perheiden arkeen jo 1920-luvulta alkaen kunnianarvoisan arkkiatri Arvo Ylpön perustamina. Neuvolapalvelut ovat juuri niitä matalan kynnyksen palveluita, joita yleisesti arvostetaan ja joista ei haluta luopua. Neuvolat ovat erittäin hyvin saavutettavia, myös kotikäyntejä tekeviä, haluttuja lapsiperheiden lähipalveluita. Monta nimienkeräysadressia on kunnissa tehty neuvoloiden säilyttämisen puolesta, silloin kun kunnat ovat niitä meinanneet lakkauttaa. Neuvolat onnistuvat tavoittamaan käytännössä kaikki lapsiperheet, millä on suuri merkitys myös kansanterveydellisesti. Ne tarjoavat varhaista tukea, neuvontaa ja ennalta ehkäiseviä palveluja. Vaikuttavan toimintansa ja palveluidensa ansiosta neuvolat ovatkin avainasemassa lapsiperheiden arjen suunnitelmallisessa hyvinvoinnin edistämisessä. Luottamus perheiden ja neuvoloiden terveydenhoitajien välille syntyy toistuvilla käynneillä tutussa paikassa, jolloin kipeistäkin huolenaiheista voidaan puhua ja saada apua. Pitkäaikainen suhde omaan lähineuvolaan on perheitä kannatteleva voima, kun vanhemmat voivat luottaa saavansa keskustelu- ja muuta tarvitsemaansa apua turvalliselta alan ammattilaiselta, joka tuntee perheen.

Arvoisa puhemies! Perheet ovat voineet luottaa myös siihen, että heidän tietonsa siirtyvät luotettavasti niin äitiysneuvolasta lastenneuvolaan kuin myöhemmin kouluterveydenhuoltoonkin. Kun neuvolat eivät jatkossa enää olisikaan julkisen palvelun käsissä vaan vuoden välein vapaasti valittava palvelu, niin on vaara, että perheitä putoaisi ja jäisi suunnitelmallisen neuvolatoiminnan ulkopuolelle. Äitiys- ja lastenneuvolan terveydenhoitaja on ainoa henkilö, joka pääsee synnytyksen jälkeen ihmisten koteihin lähes automaattisesti. Tekisikö yksityisen terveysaseman terveydenhoitaja enää kotikäyntejä, koska niihin kuluu enemmän aikaa ja myös välimatkat voivat olla pitkiä? Tämä turmelisi terveydenhoitajien mahdollisuuden nähdä ja tunnistaa herkästi piiloon jääviä varhaisen tuen tarpeita ja panostaa ajoissa riittävään ja oikeanlaiseen apuun. Lapsiperheiden yhdenvertaisuus ei lisääntyisi, vaan kävisi päinvastoin: eriarvoisuus laajenisi ja syrjäytymisen uhka kasvaisi. Neuvoloiden sysääminen vapaasti valittavaksi sote-keskuksien palveluksi herättää myös kovan huolen siitä, miten käy terveys- ja sosiaalialan henkilöstön ja valinnanvapauden ulkopuolelle jäävän oppilashuollon ammattilaisten välisen yhteistyön. Kulkevatko perheiden tiedot katkeamatta, vai syntyykö pirstaleinen malli, jossa ei tiedetä sen enempää äideistä kuin lapsistakaan, saati että tavoitettaisiin erityistä tukea tarvitsevat perheet? On siis aivan mahdotonta ymmärtää, miten hallituksen suunnittelema äitiys- ja lastenneuvolamalli voisi kaventaa perheiden terveys- ja hyvinvointieroja.

Arvoisa ministeri, aiotteko tosissanne tässä yksityistämishuumassa romuttaa erinomaiset, ulkomaillakin arvostetut neuvolamme ja myös niiden perustalle suunnitellun perhekeskusmallin ja siirtää hyvin toimivat neuvoloiden palvelut ties missä sijaitseviin yksityisiin sote-keskuksiin?

20.21 **Sirpa Paatero sd:** Arvoisa puhemies! Täällä on useamman kerran tänään selitetty osin mutta kysytty senkin jälkeen, mikä on SDP:n versio. Yhä edelleen toistan sen, että edellisen kauden lopulla meillä oli kahdeksan puolueen yhteinen työskentely, jossa seitsemän puoluetta oli samaa mieltä, ja SDP:n versio lähtee siitä samasta lähtökohdasta, koska silloin oltiin tekemässä sote-uudistusta, ei valtion aluehallintouudistusta. Silloin oltiin tekemässä sitä yhdessä.

Mutta siis se on malli, joka Ruotsissa on toiminut kohta 150 vuotta niin, että se on kuntalakipohjainen. Meidän antamamme nimi siinä on aluekunta, jolloinka tässä samassa mallissa ei olisi tarvinnut tehdä erillistä maakuntalakia vaan olisi muokattu nykyistä kuntalakia. Mutta se olisi siis suuri kunta -pohjainen, ja siinä on siis useampi kunta mukana. Tässä ei tarvitsisi, meidän mallissamme, erotella järjestäjää ja tuottajaa vaan aluekunta voi olla sekä järjestäjä että tuottaja. Tällöin meillä, kuten nykyisinkin, tämä järjestäjä voisi ostaa tai käyttää hyväkseen palveluita, joita järjestävät yksityiset yritykset, kolmas sektori tai joiltakin osin sovitusti kunta, elikkä järjestäjä, aluekunta, vastaa siitä, ja tuottajana voivat toimia sitten esimerkiksi nämä kolme erilaista tahoa.

Tässä kohtaa me emme tietenkään yhtiöittäisi julkisia palveluita, sillä jos näin tehdään, joudutaan tilanteeseen, että ne laitetaan EU:n kilpailuoikeuden pariin, koska tähän mennessä Suomella on etuoikeus pitää julkiset palvelut ilman tätä kilpailuriskiä. Mutta nyt siis hallitus haluaa ne sinne. Meidän mielestämme tämä malli voisi toteutua ilman liikelaitosta. En ymmärrä yhä edelleenkään, miksi ei voisi olla sama malli kuin kunnissa, että meillä on valtuusto, meillä on lautakunta ja virasto. Kyllä tämä varmaan toimisi myöskin maakuntatasolla.

Meidän mallissamme olisi vaalit, ja lähtökohta voisi olla vaikka se sama aluejako kuin hallituksella elikkä kahdeksantoista aluetta. Tällöin päätösvalta aidosti sekä tuottamisesta että rahoituksesta olisi näillä vaaleilla valituilla ja rahoitus tulisi niin, että valtionosuudet tulisivat soteen ja sitten sillä alueella olisi oma verotusoikeus, ja se vero kerättäisiin samalla mallilla kuin Ruotsissa, yhdessä kuntaveron kanssa, joten sitä riskiä tuskin olisi niihin korotuksiin.

Meidän mielestämme valtakunnallisia yhtiöitä tässä esitetyssä muodossa ei tarvita. Niitähän oli siis alun perin neljä, nyt niitä on kolme. Meidän mielestämme ihan hyvin maakunta osaa päättää itse, minkälaiset kiinteistöt sillä tulevaisuudessa tulee olla käytössä, ja voi ne myöskin omistaa, koska silloin sillä on myöskin mahdollisuus rahoittaa niitä ja niitten korjauksia sekä uusia rakennuksia, kun sillä on myöskin verotusoikeus. On mahdollista perustaa vaikka kuntien kanssa yhteinen kiinteistöyhtiö, jonka kautta niitä hoidetaan.

Me emme haluaisi myöskään näitä tukipalveluita, palkanlaskentaa ja muuta, mihinkään yhteiseen valtakunnalliseen yhtiöön, koska tässäkin meillä on pelko, että romuttuu järjestelmä, jossa on nyt vaikkapa sairaanhoitopiirien ja kuntien yhteiset tukipalvelut, joita järjestetään, ja kunnat ehkä joutuvat perustamaan sitten uudelleen omat, vaikkapa palkanlaskentaan tai rekrytointiin tai ruokahuoltoon tai muuhun olevat palvelut. En ymmärrä, minkä takia pitää perustaa valtakunnallinen yhtiö tähän. Ict:n osalta ymmärrän, että tarvitaan val-

takunnallista ohjausta, mutta siihenkään ei tarvita yhtä yhtiötä, jonka kautta tämä asia hoidetaan.

Valinnanvapaus on ollut monta kertaa kysymyksessä. Me haluamme valinnanvapauden sosiaalidemokraatteina. Me haluamme kehittää sitä sillä systeemillä, mikä meillä on nyt, palvelusetelijärjestelmällä, jossa julkinen puoli toimii kontrolloijana ja sen jälkeen meillä on ihmisillä mahdollisuus valita siitä valikosta, mikä on hyväksi katsottu. Näin kontrolli pysyisi myöskin siellä. Toinen asia, mitä voidaan kehittää hyvin, mistä ei ole vielä paljon tietoa, olisi tämä henkilökohtainen budjetointi, mutta se vaatisi sitten siihen samaan sen toisen lainsäädännön, joka nyt nähtävästi myöskin on tulossa, elikkä sen tuetun päätöksenteon.

Tässä lyhyesti yhdelle lappuselle saman yritin puristaa, mistä hallituksen esityksessä on reilut tuhat sivua. — Kiitos.

20.26 **Tuula Haatainen sd:** Arvoisa herra puhemies! Haluan vielä kerran sanoa, että me oppositiossa haluamme sote-esityksen ja sote-ratkaisun mutta emme millä tahansa ehdoilla. Haluamme, että siinä kaikki ovat todellakin mukana ja että se palvelee niitä tavoitteita, joita tälle uudistukselle on asetettu. Me hyväksymme sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämisvastuun siirtämisen näihin laajempiin kokonaisuuksiin. Yhdymme näihin uudistuksen alkuperäisiin tavoitteisiin ja haluamme tehdä sellaisen sote-ratkaisun, joka kestää, joka on kaikille yhteinen. Mutta tässä hallituksen sote-esityksessä on ongelmia, ja nämä ongelmat johtavat siihen, että uudistuksen alkuperäiset tavoitteet eivät enää täyty. Ja tämä on minusta se olennainen ja keskeinen asia, josta pitää pitää huolta: tehdään uudistus, jolla on vaikuttavuutta juuri siihen, mihin pyrittiin pääsemään.

Tässä uudistuksessa suurimmat ongelmat ovat siinä, että tässä on liian suuria muutoksia tulossa liikaa samaan aikaan, yhtä aikaa, ja tämän ovat monet asiantuntijat todenneet. Osa puhuu jopa siitä, että joudutaan kaaokseen — sekään ei ole opposition eikä sosiaalidemokraattien keksimä termi, vaan tästä varoitetaan ihan aidosti. Vastaavaa mallia nimittäin ei ole missään muualla toteutettu. Täällä on puhuttu Ruotsin mallista, mutta Ruotsissa ei maakuntia ole pakotettu yhtiöittämään omia palveluitaan ja laittamaan niitä markkinoille kilpailemaan asiakkaista.

Tämän mallin ongelmana on siis se, että nämä julkiset palvelut pitää jatkossa tuottaa yhtiöissä näiden peruspalveluiden osalta. Eli tuossa hallituksen esityksessä puhutaan käytännössä terveyskeskuspalveluista, eli julkiset terveyskeskukset yhtiöitetään ja laitetaan sitten kilpailemaan markkinoille muiden — suurien yhtiöiden, yksityisten yhtiöiden — kanssa. Tällöin eivät myös verovarat välttämättä kohdistu yksiselitteisesti ihmisten palveluiden tuottamiseen vaan niitä ohjautuu myös yksityisten yritysten ja näiden maakunnan yhtiöitten voitontavoitteluun. Ja pahimmassa tapauksessa tämä johtaa myös siihen, että tehdään veronkiertojärjestelyä, tai — kauniimmalla sanalla — verosuunnittelua, ja kaikkia veroja ei meille makseta.

Mutta joka tapauksessa meidän sosiaalidemokraattien lähtökohta on se, että sen sijaan että voittoa tuotetaan, ne resurssit käytetään kansalaisten palveluihin: siihen, että neuvolapalvelut ovat kunnossa, että sinne lääkäriin pääsee, että konsultaatioon pääsee nopeasti ja tutkimuksiin ja hoitoon hyvin ja että myös sosiaalipalveluista kannetaan huolta ja meidän lastensuojelu vihdoinkin pistetään kuntoon. Sinne me haluamme tätä rahoitusta suunnata, jota mahdollisesti saadaan myös säästöinä sitä kautta, että tässä uudessa järjestelmässä palveluketjut olisivat toimivampia.

Kustannusten nousu on asia, josta ollaan monissa asiantuntijalausunnoissa povattu, että näin tulee käymään — eikä se ole povaamista, vaan ne ovat ihan asiantuntija-arvioita. Monet talousoppineet ja talousviisaat professorit sanovat, että kustannukset tulevat kasvamaan. Ja kun kustannukset kasvavat ja se valtiolta tuleva raha on tietynsuuruinen eikä maakunnalla ole verotusoikeutta, niin siinä tilanteessa ei mitään muita keinoja voi olla kuin nostaa asiakasmaksuja, joista edustaja Taavitsainen täällä puhui hyvin, tai sitten aletaan karsia palveluvalikoimaa eli tehdään sitten sellainen suppea palveluvalikoima, suppea palvelulupaus, joka ei riitäkään ihan kaikkeen. Voi olla, että ajatuksena onkin, että sitten sitä ihminen joutuu täydentämään yksityisillä vakuutuksilla. Ja kun tämä sairausvakuutusjärjestelmä, joka on kaikille, poistuu, niin tilalle astuu sitten yksityinen vakuutusjärjestelmä, jossa kukin ottaa vakuutuksia sitten sen mukaan kuin haluaa. Tällaista tietä en haluaisi nähdä.

Eli pitkäjänteisesti pitäisi pystyä katsomaan tätä uudistusta eteenpäin ja nähdä myös ne vaarat, jotka tällä tiellä on. Tavoitteena on sosiaali- ja terveyserojen kaventaminen, ja se pitää pitää mielessä. Asiantuntijat sanovat, että tällä mallilla se ei tule onnistumaan. Ja siitä syystä tämä yhtiöittämisvimma, markkinoille pistäminen ja tämän kaiken liittäminen tähän isoon maakuntauudistukseen voi todella ja varmasti johtaa 2019 siihen, että maa on varsin sekavassa tilassa.

20.31 **Susanna Huovinen sd:** Arvoisa puhemies! Tekisi mieli sanoa, että kolmas kerta toden sanoo, ja toivon, että voisin nyt käyttää tämän puheenvuoroni vedoten kansanedustajan rajoittamattomaan puheoikeuteen ilman, että sitä joutuu pätkimään 5 minuuttiin tässä vaiheessa keskustelua. Säästettäisiin varmaan kaikkien aikaa. Ja haluan kiittää ministereitä, että olette vielä täällä kuuntelemassa antamaamme palautetta.

Puhemies! Jatkan siitä, mihin edellisessä puheenvuorossani jäin, eli tästä yksityisten ja julkisten toimijoiden samalle viivalle laittamisesta, joka siis näytti olevan perusteluna ainakin joissakin hallituksen kannanotoissa ja tämän nyt tehdyn esityksen perusteluissa. Tässä on vain se ongelma, että nythän meillä tämä julkinen tuotantojärjestelmä ei vielä ole ikään kuin tässä moodissa, että se voisi olla tekemässä sitä markkinointia, jota esimerkiksi meidän monikansallisesti omistetut terveysfirmat Suomessa jo tekevät. Olen käyttänyt sellaista esimerkkiä omakohtaisesti, että kun minä olin lapsi, niin minun joululahjatoiveenani oli saada käytetyt luistimet ja olin tosi onnellinen käytetyistä luistimista, mutta kun minun lapseni tekevät joululahjalistaa, niin he tekevät sen joululahjalistansa viidentoista lelulehden avulla, jotka nimittäin meille tulevat luukkuun ennen aattoa, ja he rastittavat sieltä niitä tavaroita ja tulevat esittelemään ne viisitoista lelulehteä ja sanovat, että nämä ja nämä ja nämä minä tarvitsisin ja sitten vielä nämä. Minä vain haluan kertoa tällä esimerkillä, että on hyvin mahdollista, todennäköistä jopa, että meille aletaan synnyttämään tällä markkinoinnilla uusia tarpeita, joiden olemassaolosta me emme ole tähän mennessä vielä ymmärtäneet mitään. Sanon äitinä, että olen hyvin huolissani lasteni turvallisuudesta jatkuvasti. Jos minulle joku erehtyy sanomaan, että oletko muuten jo havainnut sellaisen piilevän sairauden mahdollisuuden, oletko varma, ettei lapsellasi tätä ole, kyllä Huovinen juoksee. Minusta tämäkin näkökulma on jäänyt liian vähälle tässä pohdinnassa, ja haluan sen tässä vain nostaa vielä esille.

Puhemies! Alueellinen tasa-arvo on täällä mainittu useamman kerran. Muistini mukaan Ruotsissa kävi niin, että eräs toimija päätti vähän ykskaks yllättäen, että synnytystoiminta onkin toimintaa, joka vie liikaa rahaa eikä synnytäkään riittävää tulosta tietyllä maakäräjä-

alueella, ja pisti pillit pussiin, jolloin maakäräjien vastuulle jäi hoitaa tämä toiminta hyvin nopealla tahdilla. Tämmöisistä tilanteista tietenkin toivon, että hallitus varmistuu, ettei Suomessa päädytä samaan.

Monessa maakunnassa, myös omassani, pienemmissä kunnissa minulta on kysytty — enkä ole oikein osannut vastata — että mikä ampiainen tai pörriäinen tänne suuntaan tulee näitä sote-markkinoita meille tekemään, kun on kyse paikkakunnista, joilla on muutama tuhat asukasta ja jotka ovat hyvin kaukana keskuksista. Minusta tämä on vakavasti otettava huoli, ja toivon, että hallitus tähänkin vastaa.

EU-sääntely ei vaadi meiltä pakkoyhtiöittämistä, vaan tosiasiallisesti pakkoyhtiöittäminen tuli ikään kuin kaupan päälle, kun päätettiin tästä hyvin laajasta valinnanvapausmallista. Eli se oli se faktinen päätös, jossa tehtiin tämä pakkoyhtiöittämisen pakko, kun piti saada tämmöinen valinnanvapaus. — Tämä on minun tulkintaani, ja ministerihän voi täällä aina korjata edustajan vääriä tulkintoja, mikäli näin pääsee käymään.

Haluan vielä nostaa järjestötoimijat. Oli hyvä, että ministeri totesi, että vapaaehtoistoiminnan osalta meillä on riski, että se tipahtaa näiden toimijoiden väliin. Siitä pitää pitää erityistä huolta, koska se on kansalaisyhteiskunnan peruskauraa ja sitä kautta me saamme myös uusia ideoita sosiaali- ja terveyspalvelujärjestelmään, ajatellaan nyt vaikkapa ensi- ja turvakotien toimintaa, järjestölähtöistä erittäin tärkeätä työtä — josta pääsenkin tähän neuvola-asiaan. Haluan nyt vielä kysyä: kun kouluterveydenhuolto voitiin rajata valinnanvapauden ulkopuolelle, miksi oli niin vaikeaa tehdä sama neuvolan osalta?

Puhemies! Lopetan ihan kohta. Sanon kolme asiaa, jos sopii.

Haluan vielä kysyä maakunnan todellisesta ohjausvallasta. Jos maakunnan yhtiöt on sitten pakko yhtiöittää, niin mikä on näiden kansanvaltainen rooli sen jälkeen, kun veikkaan, että meidän on pakko siellä jonkin verran myös ammattilaisia käyttää hallitustyöskentelyssä, jotta se toiminta pystytään pitämään sellaisena, että se täyttää nämä vaatimukset? Eli mikä on kansanvallan rooli ja millä tavalla se maakunnan valtuusto tosiasiallisesti — siis poliittiset päätöksentekijät — voi tätä ohjata? Tässä on nähdäkseni monimutkaisuuden ja vaikeasti hallittavuuden riski.

Henkilöstöstä: Epävarmuus on valitettavasti tämän vatkaamisen myötä tietenkin kasvanut, mutta on myös niin, että ihan viime aikoinakin työehtokysymyksissä monet yksityiset yritykset eivät ole näyttäneet kovin hyvää esimerkkiä ja erilaiset nimikekikkailut ovat näyttäneet siltä, että on tarkoitus vain päästä halvemmalla ja sälyttää samat työt pienemmällä palkalla valmiiksi uupuneille ihmisille. Tämäkin on asia, johon pitää kiinnittää huomiota.

Ict täällä mainittiin. Kela ja valtiovarainministeriö ovat siitä hyvin mielestäni lausuneet.

Puhemies! Aivan lopuksi tästä kustannusten säästöstä. Minä en ymmärrä, millä logiikalla me pystymme kustannuksia hillitsemään 3 miljardilla eurolla tämän esityksen myötä. Pääministerihän tänään toisti täällä tämän. Siis jos raami tulee kaulaan ja jos raami ei riitä, niin nostammeko asiakasmaksuja, rajaammeko palveluita vai pistämmekö lisää rahaa koneeseen? Mielestäni siinä on käytännössä ne kolme vaihtoehtoa. Rahaa koneeseen lisää -vaihtoehto ei taida onnistua näillä talouslukemilla, ja silloin pitemmässä juoksussa — pitkästä juoksusta täällä muuten ei ole kovin paljon tänään puhuttu — on riski kyllä siihen, että emme pysty sitä integraatiota toteuttamaan. Silloin saamme valitettavasti lisää maksettavaa: kun ihmisten vaivat ovat pitkittyviä, niin ne yleensä menevät myös hankalammiksi ja kalliimmiksi. — Kiitän kärsivällisyydestänne.

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Nyt ovat vielä varattuina Marinin ja Haataisen puheenvuorot, otamme ne tässä vaiheessa, ja sitten ministerin vastauspuheenvuoro, ja sitten katsomme, onko vielä tarvetta. — Edustaja Marin.

20.39 **Sanna Marin sd:** Arvoisa puhemies! Toivon todella, että ministeri Rehula erityisesti kuunteli entisen ministerin Huovisen erittäin painavia ja osuvia sanoja tämän uudistuksen riskeihin ja vaaroihin liittyen. Tässä lopuksi kiteytyivät juuri nämä isoimmat kysymykset: Mitä vastaisuudessa käy? Heikkeneekö palveluiden laatu ja saavutettavuus, nousevatko asiakasmaksut? Tällä hallituksen mallilla näitä säästöjä ei kertakaikkisesti pystytä toteuttamaan rakenteiden kautta. Muun muassa meillä Tampereella on ei-niin-hyvää kokemusta tästä tilaaja—tuottaja-mallista, josta juuri tämän vuoden alussa pääsimme eroon, joten olen aika varma, että näiden hallinnollisten rakenteiden kautta, mitä tämän soten ympärille ollaan rakentamassa, näitä säästöjä ja järkevää toimintaa ei saavuteta vaan nämä säästöt pitää sitten hakea muualta.

Mutta pyysin puheenvuoroa kiittääkseni ministeri Risikkoa tästä selvennyksestä äsken. Se avasi paljon. Olisin itse tietenkin toivonut, että isot kaupungit olisivat voineet edelleen säilyä palveluiden tuottajina. Minusta se olisi ollut järkevää ja täysin perusteltua. Me olemme nyt siis siirtymässä malliin, jossa jopa yli 600 000 asukkaan Helsinki tai 230 000 asukkaan Tampere tai muut iso kaupungit, esimerkiksi Espoo, Vantaa, Oulu, Turku, Jyväskylä ja monet muut, eivät saa toimia palveluntuottajina vastaisuudessa, mutta näitä hyvin paljon pienemmät maakunnat saavat ja yksityiset yritykset Attendo, Mehiläinen, Terveystalo ja muut saavat. Tämä on minun mielestäni väärin, ja sen takia SDP onkin esittänyt, että kunnat ja erityisesti nämä isot kaupungit, joilla on leveät harteet, pystyisivät edelleen vastaisuudessa näitä palveluita tuottamaan.

Kiitos näistä selvityksistä. Hienoa, että ministerit ovat täällä läsnä vastaamassa edelleen kysymyksiin. Kaikkien välikysymysten osalta tai kaikkien näin painavien keskusteluiden osalta näin ei ole ollut, joten siitä kiitos molemmille ministereille, että olette vielä täällä.

20.41 **Tuula Haatainen sd:** Arvoisa herra puhemies! Tämä on niin laaja asia, että tästä on pakko näitä lyhyitä puheenvuoroja useampia ottaa.

Vielä haluan pari asiaa nostaa esille ja tavallaan hallitukselle viestinä harkinnan paikaksi sen, että nyt kun tässä uudistuksessa ollaan tämän valinnanvapausjärjestelmän myötä viemässä siis markkinoille meidän julkisia palveluita, terveyskeskuspalveluita, näitä peruspalveluita, kun ne yhtiöitetään ja viedään markkinoille kilpailemaan yksityisten yritysten kanssa, sen avaamisen markkinoille voi tehdä vain kerran. Sieltä ei enää palaamismahdollisuutta ole. Täällä salissa jotkut hallituksen edustajat sanoivat, että tehdään nyt tämä uudistus, kun kansalaiset odottavat, ja tehdään nopeasti ja että sitten korjataan, jos siinä on jotain korjattavaa. Mutta tämä perustavanlaatuinen kysymys on sen sorttinen, että sen kanssa ei voi leikitellä montaa kertaa, eli kun markkinat avataan, niin ne ovat ja pysyvät. Tällainen on meidän EU-kilpailulainsäädäntömme, ja sitä meidän on vain noudatettava. Siitä syystä tämän kanssa pitäisi nyt ottaa sitä harkintaa, ja tästähän myös nämä talousoppineet meitä varoittavat.

No, sitten myös on sanottu näistä neuvoloista, nyt kun olemme nostaneet sen esille, että kouluterveydenhuolto rajattiin ulkopuolelle, että miksi siinä yhteydessä ei neuvoloita rajattu, ja epäilimme, että nämä ovat menossa yhtiöihin. No, ministeri Risikko julkisuudessa sanoi, että ne voidaan yhtiöittää, että ne voivat olla siellä yksityisissä yhtiöissä, ja nyt hal-

litus tuli sitten tänään pääministerin suulla ilmoittamaan, että maakunta päättää, menevätkö ne yhtiöihin eli näihin sote-palvelukeskuksiin vaiko eivät. Mutta nyt kysymykseni kuuluu: Onko nyt varmistettu varmasti, että maakunnat voivat laatia erilaisia palvelukokonaisuuksia, jotka menevät näihin sote-keskuksiin? Mitkä palvelut ovat sitten vapailla markkinoilla? Mitä sanoo tähän perustuslaki ja yhdenvertaisuus? Voiko todella olla näin? Minä olen saanut semmoisen käsityksen, että maassa pitäisi olla sitten yhdenmukainen systeemi siinä, mitkä ovat näissä yhtiöissä näitä palveluita eli siellä markkinoilla, se sama systeemi olisi sitten koko maassa. Ja jos nyt terveyskeskukset ovat kerran kuitenkin menossa yhtiöihin, niin tottahan sinne sitten varmasti maakunnissa menevät myös neuvolat, koska neuvolat toimivat siellä terveyskeskuksissa. Eli tässä ollaan yhtiöittämässä neuvolat, eli Oy Neuvola Ab ei ole ollenkaan kaukaa haettu asia. Mutta pyydän ja toivon, että hallitus vielä harkitsee näitä jatkossa, kun ei ole vielä sitä valinnanvapauslakia tuonut, jotta emme menisi sellaiseen, jota kadumme sitten syvästi emmekä pysty korjaamaan millään tavalla.

No, tämä kuntien rooli, minkä täällä edustaja Marin otti hyvin esille: Siitä on ihan aito huoli, ja tämä uudistus kaiken kaikkiaan voisi olla sujuvampi, jos kunnilla olisi mahdollisuus tuottaa palveluita siinä tapauksessa, että tämä maakunta tai suuri sote-alue niin katsoisi, ja se harkitsisi sen, millä kunnalla on mahdollisuus myös tuottaa järkevästi palveluita. Esimerkiksi Uudellamaalla on sen verran suuria väestökeskittymiä, että voi olla aika hurjaa se, että kertaheitolla mennään tällaiseen malliin. Ja kun siihen vielä päälle ollaan lykkäämässä tämä yhtiöittäminen, niin täällä varmasti sekaannus on suunnaton — varsinkin, kun Uudellamaalla eivät ole vielä nämä valmistelut sellaisessa vaiheessa kuin monissa muissa maakunnissa. Siun soteakin on tehty kymmenen vuotta, ja nyt se on siinä kuosissa, että heillä on tämä maakuntarakenne kunnossa. Eksotea on pystytetty toinen mokoma, kaksi kertaa pidempään, ja nyt se alkaa pelittää. Eli täällä jos missä nämä pelkokertoimet varmasti ovat entistä suuremmat.

Mutta kiitos ministereille vastauksista ja läsnäolosta ja siitä, että olette käyttäneet illan myöhäisiin tunteihin saakka aikaanne täällä. Arvostan sitä suunnattomasti. Kiitän myös hyvistä ja pohtivista vastauksista tämän asian äärellä. Varmasti meille vielä jää monta asiaa selvitettäväksi ja vastausta odottamaan. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Ja ministeri Rehula, 5 minuuttia.

20.46 **Perhe- ja peruspalveluministeri Juha Rehula:** Arvoisa puhemies! Yksi keskeinen peruste sosiaali- ja terveydenhuollon muutoksen rakentamiselle on se, että meillä osaajat riittävät. Vaikka tulisi minkälainen digitalisaatio ja vaikka minkälaiset härpäkkeet, ollaan tilanteessa, jossa meidän pitää tehdä muutos nykytilanteeseen, perustavaa laatua oleva muutos, siksi, että osaajia riittäisi. Tämä tulee olemaan yksi iso asia koko kokonaisuuden onnistumisen kannalta, että me saamme esimerkiksi meidän koulutusjärjestelmämme semmoiseen malliin, että se on sote-maailmassa. Se ei ole ihan päivän eikä kahden eikä muutaman vuodenkaan asia. Sinä päivänä tulee sote, kun ne ihmiset, ne naiset ja miehet, jotka työskentelevät palvelujen tarjoajina... Siinä tilanteessa, jossa kohdataan toinen ihminen, pitäisi olla sote-ihmisiä, joille potilas ja asiakas on sama ihminen. Tämä oli hyvä asia, että se nousi tässä keskustelussa edes kerran esille.

Toisekseen, ei tästä tule täydellistä. 1.1. on päivä, johon tähdätään: valinnanvapauslainsäädäntö tulee voimaan, sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaki, voimaanpanolaki,

sote-palvelujen rahoituslaki tulevat voimaan. Me tarvitsemme sen päivän, johon tähtäämme, mutta hyväksytään se jo lähtökohtaisesti, että valmista ei ole vielä 2. päivä tammikuuta. Tämä on vuosien työ. Se, miten tässä vuosien työssä onnistutaan: tämän hetken tilanne koko maata katsoen on se, että meillä on maakuntia, jotka ovat hyvässä vauhdissa, ja sitten meillä on maakuntia, joilla on pikkuisen kirittävää. Aivan keskeistä tukea muutokselle on se, että me hallituksessa pystyisimme, ja toki osaltaan myös opposition edustajat pystyisivät, viestittämään eteenpäin sitä, että tämä muutos etenee. Jos me menisimme nyt lähtöruutuun, [Susanna Huovinen: No sinne kukaan ei halua!] — jonne kukaan ei halua — palaisimme johonkin tilanteeseen, jossa tämän valmistelun keskeisiä ankkureita lähdettäisiin muuttamaan, niin mikä viesti se olisi niille ihmisille, jotka ovat tällä hetkellä kentällä valmistelemassa eteenpäinmenoa? Laki antaa raamin niin valinnanvapaudessa kuin sote-järjestämislaissa. On paljon puhutut maakuntien erityispiirteet ja — asia, josta täälläkin on huolehdittu, se, miten se valinnanvapaus missäkin päin toteutuu — sillä on iso merkitys, miten maakunnan valmistelu voi edetä.

Sitten case neuvolat — anteeksi, ehkä huono sana, mutta: neuvolat. Aivan kuten edellisessä puheenvuorossa mainitsin, meillä on jatkossakin terveydenhuoltolaki, sosiaalihuoltolaki, lastensuojelulaki, substanssilainsäädäntö, joka ohjaa. Meillä on vammaispalvelulaki, jossa on vammaisille henkilöille esimerkiksi subjektiiviset oikeudet jatkossakin. Ei tämä ole mihinkään häviämässä, lainsäädäntö potilaan, asiakkaan oikeuksista, ei se ole mihinkään häviämässä. Jos nyt oikein muistan — tarkistamatta tässä välissä — se on terveydenhuoltolain 15 §, jossa määritellään ne asiat, jotka neuvoloille kuuluvat. Ne ovat jatkossakin. Riippumatta siitä, mikä on palveluntuottajan tausta, pitää noudattaa kyseistä voimassa olevaa lakia, riippumatta taustasta. Ja nyt tänään on kerrottu eduskunnalle, että maakunta päättää, huolehtii palveluintegraatiosta, huolehtii integraatiosta, joka liittyy perhekeskusten rakentamiseen — työ, jota on aloitettu jo ministeri Risikon aikana, se työ voi mennä eteenpäin — ja palvelutoimijana siinä kohtaamistilanteessa, jossa lapsi neuvolapalveluja tarvitsee, perhe neuvolapalveluja tarvitsee, on joko sote-keskus, jonka taustalla on yksityinen toimija, tai julkinen toimija, ja tämän ratkaisun, millä tavalla se rakennetaan, tekee maakunta.

Arvoisa edustaja Huovinen, tämä lelulehtiesimerkki oli erinomainen. Meillä kotona tuosta ajasta on jo himpun verran aikaa, mutta muistan sen ajan. Se, miten meillä asiaa ratkottiin, oli se, että asetettiin rajat, asetettiin ehdot. Rasteja oli ruudussa aika monta — ja sitten fiksumpi rupesi leikkaamaan saksilla ja liimasi niitä tauluun [Susanna Huovinen: Ahaa, innovatiivinen lapsi!] — mutta meillä asetettiin rajat, asetettiin puitteet sille, mikä kaikki on mahdollista. Meillä tehtiin niin. Niin ollaan valinnanvapauslainkin kohdalla tekemässä: ollaan asettamassa puitteet ja rajat.

Hallinnosta muutama sana: Hallinnollinen sekamelska, mitä termejä onkaan käytetty — meillä on tällä hetkellä vajaa 200 järjestämisvastuussa olevaa toimijaa, jatkossa 18. Meillä on tänä päivänä kuntia, kuntayhtymiä. Voi kysyä, mikä on yksittäisen kunnan ohjausvaikutus kuntayhtymiin. Mutta nämä ovat nyt näitä perusasioita, joista on puhuttu niin kauan kuin tätä sotea on eteenpäin viety.

Arvoisa herra puhemies! Tämänkin keskustelun aikana olen ollut kuulevinani, että kiitoksiakin tuli. Kiitos kiitoksista! Näiltä osin keskustelu jatkuu.

Riksdagen avslutade debatten och avbröt behandlingen av ärendet.